

ПРОГРАМА

ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА

ОБЩИНА ЛОЗНИЦА

2021-2027 Г.

ПРИЕТА С РЕШЕНИЕ НА ОБЩНСКИ СЪВЕТ – ЛОЗНИЦА
№ 191/29.10.2021 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение	3
Раздел I. Анализ на средата	6
1. Природо-географски фактори	6
1.1. Географска характеристика, местоположение и граници	6
1.2. Административно – териториална характеристика	7
1.3. Релеф, поземлени и горски ресурси	8
1.4. Почви и полезни изкопаеми	9
1.5. Климат	11
1.6. Води и хидрографска мрежа	14
2. Социално-икономически фактори	15
2.1. Демографски и социални характеристики	15
2.2. Икономически показатели	18
3. Анализ по компоненти на околната среда	24
3.1. Атмосферен въздух	24
3.2. Води	30
3.3. Земи и почви	48
3.4. Зелена система и биоразнообразие	54
4. Анализ по фактори на въздействие върху околната среда.....	90
4.1. Отпадъци	90
4.2. Шум	101
4.3. Здравно-хигиенни аспекти на околната среда	102
5. Управленски и финансови фактори	105
5.1. Структура на управлението на дейности, свързани с ОС	105
5.2. Сътрудничество с други институции и организации	107
5.3. Общински бюджет и финансиране на дейностите по ОС	108
5.4. Информирание на обществеността.....	112
Раздел II. SWOT АНАЛИЗ	113
Раздел III. Визия за околната среда на общината.....	115
Раздел IV. Цели на програмата за опазване на околната среда	116
1. Генерална стратегическа цел.....	116
2. Специфични цели	117
Раздел V. План за действие	118
Раздел VI. Организация за изпълнението на програмата	129
Раздел VII. Мониторинг и контрол	130
Раздел VIII. Нормативна и стратегическа рамка	131
Списък на таблиците, фигурите, схемите	136
Списък на често използваните съкращения	138

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1 - Раздел „Лечебни растения“ към Програма за опазване на околната среда на община Лозница 2021-2027 Г.

ВЪВЕДЕНИЕ

Общинската Програма за опазване на околната среда (ПООС) се разработва на основание чл.79, ал.1 и ал.2 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС) и се приема от Общинския съвет. Тя е необходима, за да се постигне устойчиво решаване на екологичните проблеми на територията на община Лозница, запазване на доброто състояние на околната среда и формиране на адекватна политика на Общината за ефективно и целесъобразно използване на наличните ресурси. Настоящата Програма е разработена в условията на приемственост спрямо предходни общински екологични документи, стопански, финансови и други проучвания за територията на община Лозница. При изготвянето на Плана за действие към ПООС е обърнато специално внимание на Общия устройствен план на община Лозница и Плана за интегрирано развитие на общината за периода 2021-2027 г. за постигане на съвместимост с целите, проектите и дейностите по опазване на околната среда

Основните задачи, които се поставят с Програмата, са свързани с актуалните проблеми по опазване на средата, бъдещите инициативи за снижаване на вредните последици от човешката дейност, както и изготвяне на работен план, съдържащ схеми и организация на изпълнение, начини на финансиране, отговорни звена, методи за контрол, превантивни дейности и др. В ПООС се поставят и задачи за интегриране на икономическите и социалните цели с тези по опазването на околната среда при планиране на общинските дейности и създаването на оптимална екологична обстановка. Едновременно се цели постигане на траен ефект за обществото, за да се елиминира вземането на евентуални „компромисни решения“ в условията на бюджетен дефицит в общината.

Целите на програмата се свеждат до следното:

- Акцентиране върху най-важните екологични проблеми на общината;
- Сравняване и привеждане в унисон с националните и европейски приоритети;
- Обвързване на бъдещите проекти на общинска администрация и дейностите в програмата с националните, световни тенденции и стратегии по управление на околната среда;
- Създаване на организация за насочване на силите на общинските и държавни органи, частния и държавен бизнес, граждански сдружения, научни организации и гражданството към изпълнение на заложените в плана приоритетни мерки или за предотвратяване на нови замърсявания;
- Откриване на източници за финансиране (национални и международни програми, европейски фондове и др.).

Програмата се основава на следните **основни принципи**:

Устойчиво развитие

Устойчивото развитие се дефинира като развитие, което „посреща потребностите на настоящото поколение без да е в ущърб на възможността бъдещите поколения да посрещнат собствените си нужди“. То се постига посредством осъществяването на политики, при които се хармонизират и интегрират икономическото, социалното развитие и опазването на околната среда. Тази концепция предполага устойчив икономически ръст, намаляване на бедността, справедливо разпределение на националното богатство, подобряване на общественото здраве и качеството на живот, като същевременно се намалява замърсяването на околната среда, предотвратяват се бъдещи замърсявания и се съхранява биологичното разнообразие.

Опазване на природните ресурси

Постигането на целите на устойчивото развитие изисква съблюдаването на принципа устойчиво използване на природните ресурси и принципа на заменяемост. Природните ресурси следва да се използват при условия и по начини, при които да се съхраняват екосистемите и присъщото им минерално, биологично и ландшафтно разнообразие. Моделите на потребление на възобновяеми ресурси следва да гарантират тяхното непрекъснато и ефективно обновяване, както и запазване и подобряване на качеството им. Невъзобновяемите ресурси следва да се

използват рационално и разумно, включително и като бъдат налагани ограничения върху използването на стратегически и редки природни ресурси и тяхната замяна в потреблението с алтернативни ресурси и синтетични материали.

Принцип на превенцията и предпазливостта

Необходимо е да се даде предимство на предотвратяването на замърсяванията за сметка на отстраняването на екологичните щети, причинени от тях. Дейности, които съгласно принципа на предпазливостта, представляват потенциална заплаха за околната среда и човешкото здраве следва да се избягват.

Всяка една дейност трябва да се планира и осъществява така, че:

- да причинява минимални изменения на околната среда
- да създава най-малък риск за околната среда и човешкото здраве
- да се редуцира до възможния минимум използването на суровини и енергия при производството, дистрибуцията и потреблението на стоки и материали
- да осигурява възможности за рециклиране, повторно използване и/или извличане на вторични суровини и енергия от отпадъците, генерирани от потреблението на продуктите
- да се предотвратяват и ограничават отрицателните ефекти върху околната среда още при източника на замърсяване

Принципът на предпазливостта се прилага посредством оценка на въздействието върху околната среда и използване на най-добрите налични технологии. Липсата на сигурни научни данни не следва да бъде възприемана като основание за непредприемане на мерки за предотвратяване на деградацията на околната среда, в случаи на потенциални или съществуващи въздействия върху нея.

Интегриране на политиката по опазване на околната среда в секторните и регионалните политики

Според този принцип е необходимо изискванията за опазване на околната среда да бъдат интегрирани в секторните политики и в тези на национално, регионално и местно равнище.

Субсидиарност на политиките

Този принцип се основава на децентрализиране на процеса на вземане на решения. Необходимо е все повече компетенции и отговорности да бъдат трансферирани в посока от централно към регионално и местно равнище. Органите на регионалното и местното управление са по-близо до проблемите и в някои случаи до правилните решения за справянето с тях.

Замърсителят плаща за причинените вреди

Замърсителят заплаща глоби и такси, ако извършваните от него дейности причиняват или могат да причинят натиск върху околната среда, или ако произвежда, използва или търгува със суровини, полуфабрикати и готови продукти, съдържащи материали, увреждащи околната среда. Замърсителят трябва да поеме екологичните разходи, за предприемане на превантивни мерки, ако в резултат на дейността му е възникнала непосредствена заплаха за екологични щети, както и за оздравителни мерки при настъпване на екологични щети.

Прилагане на чисти технологии

Необходимо е да се насърчава въвеждането на „чисти технологии“ и постепенно да се преустановява използването на технологии, които причиняват вредни въздействия върху околната среда. Следва да се прилагат „най-добри налични техники“ в индустрията и енергетиката по смисъла на Директива 96/61/ЕС за комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването, както и „добри земеделски практики“ в селското стопанство, съгласно дефиницията на Организацията за прехрана и земеделие на ООН (FAO).

Използване на икономически инструменти за опазване и подобряване състоянието на околната среда

Икономическите инструменти, които се използват за целите на екологичната политика е необходимо да включват стимули за въвеждане на съобразени с опазването на околната среда технологии, иновации, дейности и практики, и да предвиждат постепенно премахване на субсидии, които подкрепят дейности, причиняващи вредни въздействия върху околната среда.

Потребителят плаща

Всеки, който ползва природни ресурси и услуги следва да заплаща реалната цена за тях и да покрие разходите за възстановяването им.

Споделена отговорност

Всички страни, които носят отговорност за замърсяване на околната среда трябва да участват в разрешаването на възникналите екологични проблеми.

Достъп до информация за околната среда

Компетентните органи следва да предоставят на обществеността информация за околната среда. Всеки има право на достъп до наличната информация за околна среда, без да е необходимо да доказва конкретен интерес.

Участие на обществеността във вземането на решения и достъп до правосъдие по въпроси на околната среда

На обществеността следва да бъде осигурена възможност да участва в процеса на вземането на решения за околната среда, както и да ѝ бъде осигурен ефективен достъп до правосъдие по въпроси на околната среда.

Основанието за правомощията на органите на местната власт по отношение на процесите на управление на околната среда се съдържа в Закона за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА), в който е посочено, че местното самоуправление се изразява в правото и реалната възможност на гражданите и избраните от тях органи да решават самостоятелно всички въпроси от местно значение, които законът е предоставил в тяхна компетентност, включително в сферата на опазването на околната среда и рационалното използване на природните ресурси (чл.17).

Специалният Закон за опазване на околната среда вменява на кметовете на общини функцията на компетентен орган по опазване на околната среда (чл.10, ал.1, т.6). Като такива, на тях са възложени редица задължения за управление на компонентите и факторите на околната среда на територията на общината (чл.15, ал.1).

В тази връзка, ПООС на община Лозница съдържат раздели, които са обособени по компоненти и фактори на околната среда и следват както разпоредбите на специалните закони по околна среда, така и другите национални планове и програми, които се приемат в отделните сектори, като въздух, води, почви, отпадъци, шум. Поставен е акцент върху използването в максимална степен на наличните и потенциални благоприятни възможности, оползотворяването на природните ресурси чрез неутрализиране на заплахите, които средата поставя:

- преустановяване замърсяването на водите и почвите - изграждане на канализационни системи и съоръжения за пречистване на отпадъчните води;
- подобряване състоянието на екосистемите и биологичното разнообразие;
- развиване на екологосъобразно земеделие и отстраняване на факторите, водещи до деградация на почвите и влошаване на агротехническите им показатели;
- разширяване и усъвършенстване на системата за управление на отпадъците;
- намаляване замърсяването на атмосферния въздух и ограничаване на шумовите емисии.

Програмата за опазване на околната среда на община Лозница 2021-2027 г. е документ с отворен статут, с възможност за периодично допълване, доразвиване и разширяване на обхвата, в съответствие с настъпилите промени в приоритетите на Община Лозница, в екологичното законодателство и в стратегическото развитие на държавата, засягащо общината.

Избраният подход за разработването на Програмата съответства на одобрените от Висшия експертен съвет на МОСВ методически указания. Основният използван инструментариум в разработката е стратегическото планиране, почиващо на социално-икономически, целеви, проблемен и SWOT анализи. ПООС поставя началото за решаване на екологичните проблеми, натрупани през последните години, чрез привличане на всички заинтересовани страни за участие с цел предприемане на действия за отстраняването им.

РАЗДЕЛ I. АНАЛИЗ НА СРЕДАТА

1. Природо-географски фактори

1.1. Географска характеристика, местоположение и граници

Фиг. 1: Карта на област Разград

Община Лозница е разположена в югоизточната част на област Разград и заема централната част на Лудогорието и на Източната Дунавска равнина. Географското положение е на общината е благоприятно – през североизточната и част преминава главен път Варна-Русе. Територията на община Лозница е 240,565 кв.км., или 10% от територията на област Разград и 1,64% от общата площ на Северен Централен район (СЦР, NUTS 2).

На север община Лозница граничи с областния център - община Разград, на североизток с община Самуил, на изток с община Хитрино (област Шумен), на юг с община Търговище.

Община Лозница е една от 7-те общини в област Разград. Тя е на шесто място по територия и на пето място по население сред общините в областта. В община Лозница към 31.12.2019 г. живеят 8 307 души или 7,5% от населението на Област Разград и 1,07% от населението на СЦР.

Фиг. 2: Карта на община Лозница

По брой населени места (16), община Лозница се нарежда на пето място в областта. Урбанистичната структура на община Лозница се състои от 1 град и 15 села: град Лозница, село Бели Лом, село Веселина, село Гороцвет, село Градина, село Каменар, село Крояч, село Ловско,

село Манастирско, село Манастирци, село Сейдол, село Синя вода, село Студенец, село Трапище, село Тръбач, село Чудомир.

Гъстотата на селищната мрежа е близка до средната за страната - 6 селища на 100 кв.км. Равномерното разпределение на селищата по територията на общината е благоприятна предпоставка за формиране и функциониране на жизнената среда и териториално-селищна общност. Населените места са със сходни функционални характеристики и облик.

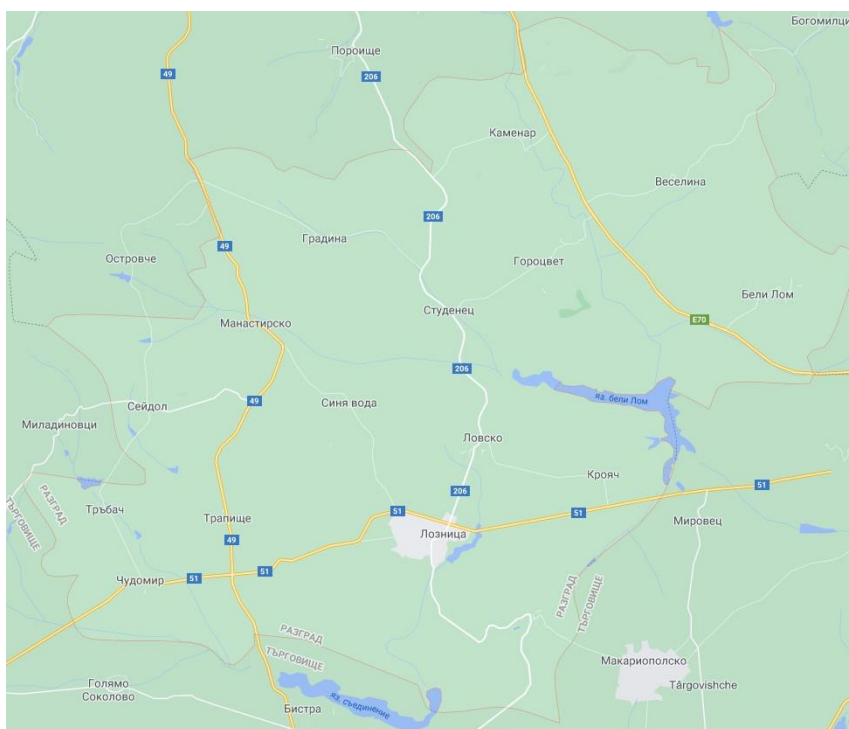
Средната гъстота на населението в община Лозница (34,53 души на кв. км. за 2019 г.) е по-ниска от средните стойности за област Разград (46) и много под средната гъстота за за СЦР (53,10) и съответния показател за страната (62,98).

1.2. Административно – териториална характеристика

Съгласно настоящото административно-териториално деление на страната град Лозница е общински център на едноименната община. Селищната мрежа в територията на общината се е формирала в зависимост от природните и теренни условия и с оглед развитието на поминъка на населението. Тя се състои от 16 населени места – 1 град и 15 села.

Урбанистичната структура на община Лозница включва град Лозница и селата: Бели Лом, Веселина, Гороцвет, Градина, Каменар, Крояч, Ловско, Манастирско, Манастирци, Сейдол, Синя вода, Студенец, Трапище, Тръбач, Чудомир. Селищната мрежа е добре изградена и сравнително балансирана.

Фиг. 3: Селищна мрежа на община Лозница

Съгласно йерархичната система на Националната концепция за пространствено развитие на България за периода 2013-2025 г., Лозница е определена като 5-то йерархично ниво. Това са 140 много малки градове и села, центрове със значение за територията на съответните общини.¹

Отстоянието в километри от административния център – град Лозница до отделните населени места - села в общината е следното: Бели Лом – 23,2 км, Веселина – 16 км, Гороцвет – 9,9 км, Градина – 11,9 км, Каменар – 14,7 км, Крояч – 6,3 км, Ловско – 3,2 км, Манастирско – 7,5

¹ Йерархията на центровете е осъществена чрез оценка на тяхното значение и роля по редица критерии и показатели за динамика на населението и степента на развитие на техните обслужващи административни, икономически, транспортни функции и др.

км, Манастирци – 5,6 км, Сейдол – 13,4 км, Синя вода – 5,2 км, Студенец – 7,7 км, Трапище – 7,4 км, Тръбач – 9,8 км, Чудомир – 7,5 км.

Съгласно §1 от Допълнителните разпоредби на Наредба № 7/22.12.2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони, урбанистичната класификация на община Лозница включва следните категории населени места: 1 малък град с население под 5 хиляди жители, 11 малки села (от 250 до 1000 жители) – Бели Лом, Веселина, Гороцвет, Градина, Каменар, Ловско, Сейдол, Синя вода, Студенец, Трапище, Чудомир и 4 много малки села (до 250 жители) – Крояч, Манастирско, Манастирци и Тръбач. Към момента няма застрашени от пълно обезлюдяване и изчезване населени места с население под 100 жители.

Броят на населените места в общината обуславя и стойността на показателя „гъстота на селищната мрежа – 6 на 100 кв.км. (при 4.1/100 кв.км. средно за Област Разград и 4.8/100 кв.км. за страната). Селищната мрежа е сравнително устойчива и равномерно развита, като общинският център е традиционен средищен център на селата от общината.

1.3. Релеф, поземлени и горски ресурси

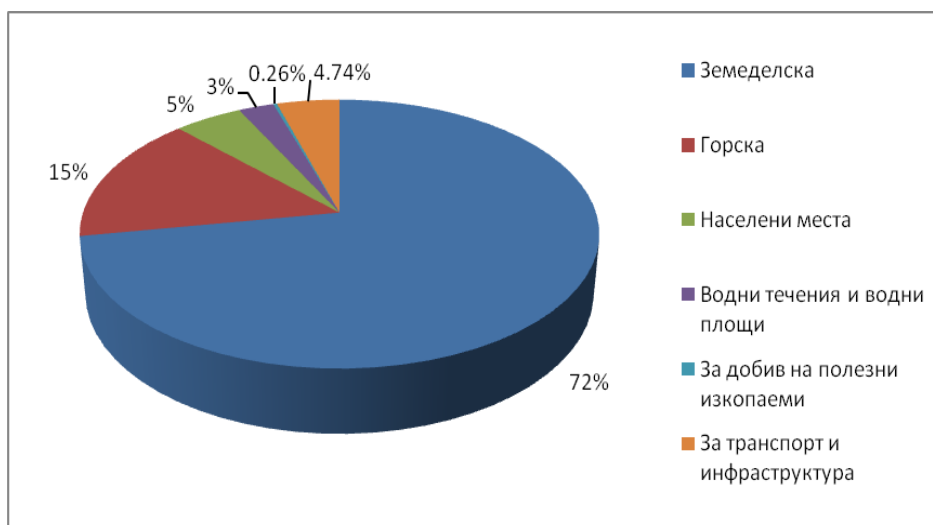
Релефът на община Лозница е разнообразен – предимно хълмист и платовиден, със средна надморска височина 370 м. Според физикогеографската подялба на Република България общината попада в територията на Източната Дунавска равнина. Тази част от подобластта се нарича „Лудогорие“ и представлява обширно, вълнообразно, дълбоко насечено плато. Северната част на общината обхваща част от Разградските и Самуилски височини.

Таблица 1: Баланс на територията на община Лозница (дка)

Общо	Земеделска	Горска	Населени места	Водни течения и водни площи	За добив на полезни изкопаеми	За транспорт и инфраструктура
240565	173720	37182	11903	6169	635	10956

Източник: Национален статистически институт

Графика 1: Разпределение на площта на община Лозница по видове територии

Източник: Национален статистически институт

Около 88% от територията на община Лозница се състои от земеделски и горски площи. Най-голям е относителният дял на земеделската земя – 173 720 дка или 72%. Горските територии са 37182 дка или 15%. Населените места и другите урбанизирани територии са 5% от общата площ (11 903 дка). Площите за транспорт и инфраструктура заемат 4,74%, а водните

течения около 3%. Най-малък относителен дял имат териториите за добив на полезни изкопаеми 0,26%.

Северозападните райони на община Лозница, на запад от долината на река Бели Лом са заети от южните разклонения на Разградските височини. В тях, на 2 км северозападно от село Сейдол, на границата с Област Търговище се намира най-високата ѝ точка – около 470 м. На изток и североизток от долината на Бели Лом в пределите на общината попадат крайните южни части на Самуиловските височини. Тук североизточно от село Веселина надморската височина достига до 450 м. Югоизточно от село Чудомир, в коритото на река Керизбунар е най-ниската ѝ точка – 174 м н.в.

Релефът на терена оформен от тектонични сили определя двата водоснабдителни басейна – Голяма Камчия на югоизток и Бели Лом на северозапад.

Дунавската платова платформа е играла относително пасивна роля спрямо нагъвателните процеси в Старопланинската геосинклинала. За нея са характерни платформеният тип тектонични движения – бавни, продължителни и диференцирани колебания на земната кора, придружени с разломяване на някои нейни части. Установено е съществуването на плоска, с голям радиус на захранване коруба, наречена Разградско-Самуилска. Тя се очертава като изявена регионална структура в Източната подобласт.

За територията на общината са заведени в Националния баланс за запасите и ресурсите на подземните богатства предварително оценени ресурси от глини за фасадни плочки и битова керамика от находище „Лозница“.

В долините на реките и доловете са формирани алувиални наслаги от пясъци и чакъли.

1.4. Почви и полезни изкопаеми

В основната част от територията на община Лозница преобладават излужените черноземи и тъмносивите горски почви. Изключително ценен и богат е растителния ресурс от лечебни растения. Релефът и почвено-климатичните условия в района са създали условия за естественото развитие на почти целия набор лечебни растения, диворастящи плодове и гъби.

Фиг. 4: Почвено-географско райониране на територията на България

Според Атласа на почвите в България, почвите в района на Община Лозница са:

- Клас: Черноземи

Тип: Карбонатни черноземи слабомощни

Тип: Излужени черноземи

Тип: Типичен чернозем

- Клас: Горски почви

Тип: Сиви горски почви

Тип: Тъмносиви горски почви

- Клас: Азонален почвен тип

Тип: Хумусно-карбонатна почва

Черноземните почви са разпространени в Дунавската равнина /западна и средна част/, Южно-добружанското плато и Лудогорието. Привързани са към равнино-хълмистия релеф на равнината, льосовата покривка, сухия умерено-континентален климат и сухолюбива растителност. Характеризират се с повишена мощност на хумусния хоризонт /60-80 см/, но с ниско хумусно съдържание /2-4%/. Поделят се на: карбонатни, типични, излужени и деградирали.

Карбонатни черноземи - характеризират се с различна мощност и хумусен хоризонт /40-60см/. Съдържат специфични образования-карбонатни мицели, разположени на дълбочина 20-150 см.

Типичните черноземи-формирани са върху разкъсана льосова основа, при по-хълмист и по-дълбоко разчленен релеф. В морфологично отношение не се различават съществено от карбонатните черноземи, с тази разлика, че карбонатите при тях се наблюдават във височинния интервал 25-60см. Мощността на хумусния хоризонт е 50-70см. Поради идентичните свойства на типичните черноземи с тези на карбонатните те се обединяват в една обща агро-производствена група.

Излужените черноземи - формирани са върху льосовиден и песъчливо-глинест субстрат, умерено-континентален климат, дъбови гори и ливадно-степна растителност. В сравнение с карбонатните и типичните черноземи, тези почви са с по-добри агро-производствени свойства. Това се дължи на тежкия механичен състав и по-висока водозадържаща способност. Тези почви са едни от най-плодородните почви.

Горски почви

Сиви горски почви-развити са върху хълмист и нископланински релеф, дълбоко разчленен и изграден от кредни и терциерни седименти - мергели, варовити пясъчници, мергелни варовици. Формирани са при по-влажен умерено-континентален климат и широколистна растителност. Отличават се с глинесто съдържане във вертикалния почвен профил, по-високо хумусно съдържание /2-5% /, и по-малка дебелина на хумусния хоризонт от черноземните почви. Сивите горски почви се поделят на тъмносиви и сиви и светлосиви горски почви.

Тъмносивигорски почви се срещат в съчетание с деградираните черноземи и сивите горски почви.Образувани сав/у льосовиден субстрат и редки смесени широколистни гори,при преобладаващото участие на ливадно-степна растителност. Те са с най-мощен хумусен хоризонт /до 45 см/ и мощен алувиален хоризонт /до 110см/. Характеризират се с тежък механичен състав.

Сивите горски почви са свързани с по-активното почвообразуващо участие на горската растителност и по-малка мощност на хумусно-елувиалния хоризонт на почвообразувания субстрат.

На територията на община Лозница няма промишлени замърсители, а намалената употреба на торове и пестициди в селското стопанство също допринася за липсата на замърсявания.

Общото състояние на почвите в общината може да се определи като добро.

Полезни изкопаеми

За територията на общината са заведени в Националния баланс за запасите и ресурсите на подземните богатства предварително оценени ресурси от глини за фасадни плочки и битова керамика от находище „Лозница“.

По данни на Министерството на енергетиката на територията на община Лозница към 2021 г. не се използват находища на полезни изкопаеми и няма действащи концесии за добив на подземни богатства.

Няма предоставени по реда на Закона за подземните богатства концесии за добив на: метални полезни изкопаеми, неметални полезни изкопаеми – индустриални материали; нефт и природен газ; твърди горива; скалнооблицовъчни материали. Няма заявени инвестиционни намерения и „бъдещи проекти“ за добив на подземни богатства на територията на общината.

1.5. Климат

Територията на община Лозница попада в Европейско-континенталната климатична област – по-специално – в умерено-континенталната климатична подобласт.

Местният климат носи типичните белези на източноевропейския климат: с малко валежи и относително студена зима за съответната ширина и горещо лято, в което попадат максималните валежи. Валежите са по-ниски от средните за страната, но зимните са по-обилни в сравнение с останалите области в Лудогорието. Най-студените месеци през годината са януари и февруари.

Не са изключения и резките понижения на температурите през пролетта и есента. Като най-топли се очертават месеците юли и август. Типичен пролетен месец е април, а типичен есенен - октомври. Средната годишна амплитуда на температурата е 22-24°C. Пролетта и есента имат характер на преходни сезони, като есента е по-хладна от пролетта.

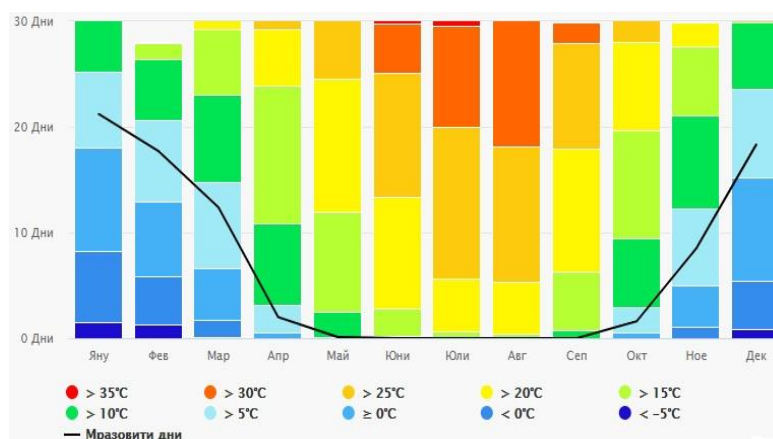
Фиг. 5: Средни месечни температури и валежи в община Лозница

Източник: www.meteoblue.com/bg

„Среднодневният максимум“ (плътна червена линия) показва средната максимална дневна температура за всеки месец за Лозница. По същия начин „Среднодневният минимум“ (плътна синя линия) показва средната минимална дневна температура.

Фиг. 6: Средномесечни максимални температури и мразовити дни в община Лозница

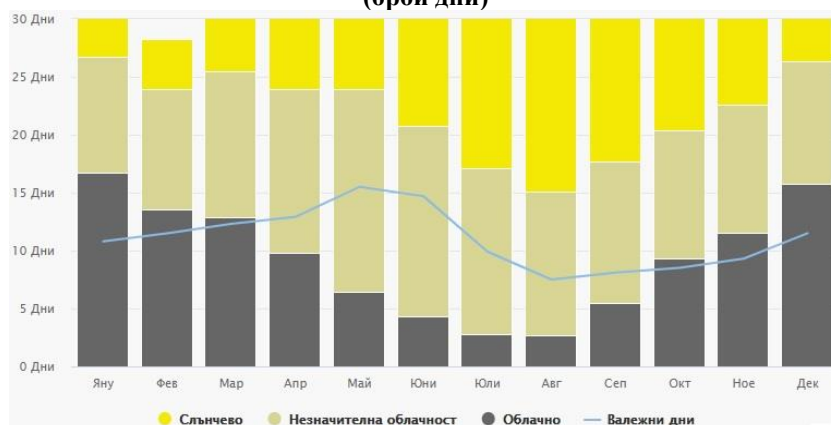
Източник: www.meteoblue.com/bg

Горещите дни и студените нощи (пресечени червени и сини линии) изразяват средната дневна температура в най-топлия ден и средната-нощна температура в най-студената нощ от месеца за последните 30 години. Характерни за зимата са отрицателните температури (абсолютна минимална температура -27°), а лятото е сухо и топло (абсолютна максимална температура $+39,5^{\circ}\text{C}$). Средномесечните температури са $-2,0^{\circ}\text{C}$ през януари и $21,5^{\circ}\text{C}$ през юли, а средногодишната амплитуда достига $23,5^{\circ}\text{C}$.

Средноденонощната годишна температура на въздуха е $10-12^{\circ}\text{C}$. Средномесечната максимална температура е през м.юли ($26,2^{\circ}\text{C}$), а средната минимална температура е януарска ($-5,8^{\circ}\text{C}$). Средната годишна температура е $11,6^{\circ}\text{C}$. Минималните температури през зимата в някои случаи падат до -25°C . Не са изключения и резките понижения на температурите през пролетта и есента. Като най-топли се очертават месеците юли и август. Типичен пролетен месец е април, а типичен есенен - октомври. Средна годишна амплитуда на температурата е $22-24^{\circ}\text{C}$. Пролетта и есента имат характер на преходни сезони, като есента е по-хладна от пролетта.

Абсолютната максимална температура е 37°C , а абсолютната минимална $-25,8^{\circ}\text{C}$.

Фиг. 7: Средномесечна продължителност на слънчевото греење в община Лозница (брой дни)

Източник: www.meteoblue.com/bg

По-важните климатични данни за общината са следните:

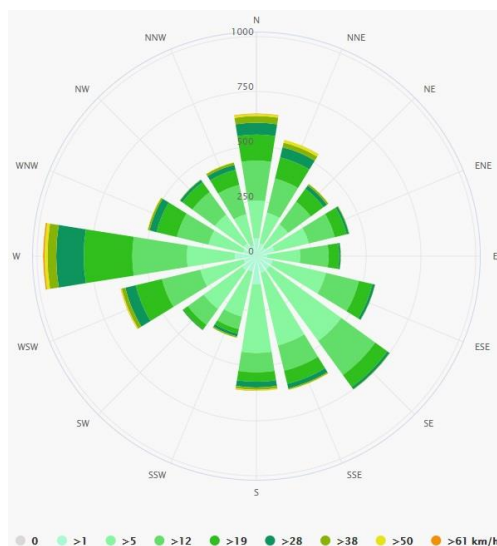
атмосферно налягане	975,6 hPa
средна годишна температура	$10,3^{\circ}\text{C}$
средна януарска температура	$1,6^{\circ}\text{C}$
годишна сума на валежите	644,8 л/кв. м
относителна влажност на въздуха	68%
средногодишна облачност	5 бала
видове валежи и тяхната продължителност в дни:	

-дъжд	99 дни
-сняг	21 дни
-гръмотевици	13 дни
-градушки	1 ден
-мъгли	51 дни
-снежна покривка	69 дни
-облачност < 2	60 дни

Във ветровия режим преобладават подчертано западните и североизточни ветрове със средномесечна скорост от 1 м/с. Най-силни ветрове духат през зимата и началото на пролетта, а най-слаби – през лятото и есента. Характерна особеност е сравнително честата и интензивна поява на фьон. Наличието на късни пролетни и ранни есенни слани е крайно неблагоприятно за овощарството и зеленчукопроизводството. При нахлуване на студен фронт в края на пролетта и в началото на лятото често падат и градушки.

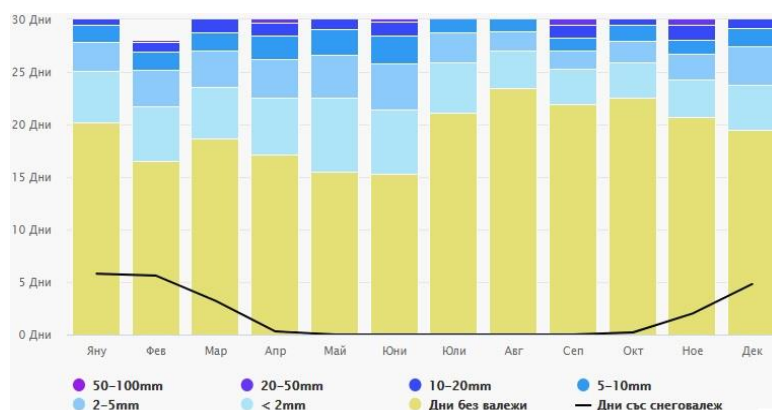
Фиг. 8: Роза на ветровете на територията на община Лозница

Източник: www.meteoblue.com/bg

Годишният ход на валежите в този район има подчертано континентален характер. Максимумът е през пролетно-летния период. Валежите от сняг са в периода ноември – април. Средногодишната сума на валежите е 67.4 мм/м².

Фиг. 9: Средномесечни количества на валежите в община Лозница

Източник: www.meteoblue.com/bg

Средната относителна влажност на въздуха варира от 64% до 85%. През януари и декември валежите са от дъжд и сняг. Годишната им сума е от 500 до 600 мм с максимуми през май и юни, а минимумите през януари и февруари.

Максималната снежна покривка се натрупва през януари - 112 см, а минималната през октомври - 2 см. Сезонното разпределение на валежите е неравномерно.

Тъй като нахлуващите откъм северозапад въздушни маси се изваляват при пренасянето им, валежите в тези области са по-слаби. Средното месечно и сезонно разпределение на валежите за 100-годишен период (1895 - 1995 г.) за община Лозница е както следва: зима - 131 мм; пролет - 165 мм; лято - 227 мм; есен - 133 мм.

Крайдунавската тераса е открита за североизточните ветрове и е без средиземноморско влияние. Това е причина за горещите лета и студените зими. Есента и пролетта са краткотрайни. Въпреки студената зима, поради малката надморска височина пролетта настъпва рано, но е по-студена от есента.

Очакваните промени в климата на общината са свързани с отчетената за България обща тенденция към затопляне, както и увеличаване честотата на екстремните метеорологични и климатични явления като засушавания, проливни валежи, гръмотевични бури и градушки.

Предвижданията са за намаляване на годишната амплитуда между максималната и минималната температура на въздуха, като минималната температура се повишава по-бързо от максималната и намалява дебелината на снежната покривка. Това води до изместване на горната граница на широколистните гори към по-голяма надморска височина, увеличаване на недостига на вода в почвата, промяна в ареалите на редица видове и загуба на биоразнообразие.

1.6. Води и хидрографска мрежа

Територията на община Лозница обхваща част от Дунавски район за управление на водите и е разположена югозападно от подземния малм-валанджски водоносен хоризонт. Водните ресурси в общината са значителни и основно включват голям брой водоеми.

На територията на община Лозница са разположени части от две повърхностни водни тела, категория река и едно водно тяло категория езеро.

Двете повърхностни водни тела категория река са части от водосбора на р.Бели Лом, в поречие Русенски Лом. Едното тяло е с европейски код BG1RL900R008, обхваща водосбора на р.Бели Лом от извора до язовир Бели Лом. Другото е част от водосбора на р. Бели Лом, р.Бели Лом след яз.Бели Лом и р.Малки Лом от яз.Ломци до вливане и е с европейски код BG1RL900R012. Водните тела са категория река, тип BGTR11 (малки и средни карстови реки). В общината има 15 водоизточника на питейни води, два от които са за гр. Лозница. На територията ѝ се намира най-големия язовир в района – язовир „Бели Лом“ с обем 25 500 хил.куб.м. Общият брой на язовирите и водоемите е 20, като 5 от тях са отдадени за стопанисване на концесия. Към момента язовирите не се използват за водоснабдяване, тъй като то се осигурява от дълбоки сондажи и задоволява потребностите на общината. Язовирите са важен ресурс за развитие на поливно земеделие. Язовирите и микроязовирите основно се използват за рибовъдство.

Като цяло речната мрежа на територията на община Лозница е рядка и слаборазвита. Най-голямо хидрогеографско значение има р. Бели Лом. Горните и средните течения на реките са врязани в лъоса и в терциерните и кредни варовици, като образуват дълбоки и сухи долини.

Долинната мрежа на реките на Разградско-Самуилската подутина има радиално устройство. Морфологията на речните долини, врязани в миоценски варовици и пясъци се отличава съществено от морфологията на долините, врязани в плиоценските и лъосови наслаги. Каньоновидното всичане е характерно за реките Черни, Малки и Бели Лом. Високите части на склоновете са заети от структурни стъпала, а върху по-ниските са развити речни тераси.

На територията на Община Лозница няма находища на минерални води.

2. Социално-икономически фактори

2.1. Демографски и социални характеристики

Демографските ресурси с техните образователни и квалификационни характеристики са един от решаващите фактори за местното развитие и растеж. В община Лозница продължават неблагоприятните демографски тенденции за намаляване и застаряване на населението.

Таблица 2: Население в община Лозница 2015 – 2019 г.

	2015	2016	2017	2018	2019
Всичко	8721	8576	8505	8375	8307
Мъже	4357	4292	4251	4174	4130
Жени	4364	4284	4254	4201	4177

Източник: Национален статистически институт

Динамиката показва трайна тенденция на намаляване на населението (с около 5% за последните 5 години) или с 414 души през 2019 г. спрямо 2015 г. Към 31.12.2019 г. в община Лозница живеят общо 8307 души, 50,3% от които жени и 49,7% мъже.

Таблица 3: Население под, в и над трудоспособна възраст по пол 2016 - 2019 г.

	2016		2017		2018		2019	
	Всичко	Мъже	Всичко	Мъже	Всичко	Мъже	Всичко	Мъже
Общо	8576	4292	8284	8505	4251	4254	8375	4174
Под трудоспособна²	1265	631	634	1226	624	602	1182	596
В трудоспособна³	5346	2937	2409	5282	2889	2393	5210	2841
Над трудоспособна⁴	1965	724	1241	1997	738	1259	1983	737

Източник: Национален статистически институт

През 2019 г. под трудоспособна възраст е около 14% от населението на общината. Възрастните над трудоспособна възраст са 1988 души или 24%. Около 62% е делът на хората в трудоспособна възраст на 15 и повече години.

Към 2019 г. лицата над 60-годишна възраст са 28% от населението, децата и младежите до 29 г. са също 28%. Останалите 44% са хора в активна трудова възраст между 30 и 59 години. Анализираните особености на възрастовата структура, свидетелстват за слаба тенденция на застаряване на населението на територията на община Лозница.

Таблица 4: Население в община Лозница по възрастови групи към 2019 г.

Възраст	2019
Общо	8307
0-9	673
10-19	827
20-29	817
30-39	1047
40-49	1261

² Под трудоспособна възраст - до 15 навършени години.

³ В трудоспособна възраст - жени от 16 до 60 години и 8 месеца и мъже от 16 до 63 години и 8 месеца.

⁴ Над трудоспособна възраст - тези граници са до навършването на 60 години и 8 месеца за жените и 63 години и 8 месеца за мъжете.

50-59	1369
60-69	1157
70-79	847
80+	309

Източник: Национален статистически институт

Когато възрастовата структура е деформирана не може да се осигури както възпроизводството на населението, така и възпроизводството на трудовия потенциал. За влошаването на възрастовата структура у нас съществено допринесоха мащабните емиграционни процеси предимно сред младите възрастови групи. Емигрирането на цели млади семейства (заедно с децата) обуславя ускоряването на процеса на застаряване, което поставя натиск върху публичните разходи за пенсии, здравеопазване и социални грижи.

Броят и структурите на населението се определят от размерите и интензивността на неговото естествено и механично (миграционно) движение.

Таблица 5: Естествен прираст на населението на община Лозница 2014-2019 г.

Година	Живородени			Умрели			Естествен прираст		
	Общо	Момчета	Момичета	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
2014	72	39	33	157	76	81	-85	-37	-48
2015	62	26	36	133	73	60	-71	-47	-24
2016	62	31	31	140	75	65	-78	-44	-34
2017	66	42	24	114	72	42	-48	-30	-18
2018	70	36	34	140	79	61	-70	-43	-27
2019	67	30	37	145	75	70	-78	-45	-33

Източник: Национален статистически институт

Естественият прираст на населението в община Лозница е отрицателен, като през 2019 г. е минус 78 души. Средногодишният брой на живородените деца в общината за периода 2014-2019 г. е 66. Средната смъртност за периода е 138 човека годишно. Тенденциите на ниска раждаемост и висока смъртност водят до дисбаланс в демографските показатели на общината и са причина за отрицателния естествен прираст.

Таблица 6: Заселени, изселени и механичен прираст в община Лозница 2014-2019 г.

Година	Заселени			Изселени			Механичен прираст		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
2014	169	65	104	268	108	160	-99	-43	-56
2015	197	83	114	234	107	127	-37	-24	-13
2016	159	73	86	226	94	132	-67	-21	-46
2017	230	103	127	253	114	139	-23	-11	-12
2018	192	78	114	252	112	140	-60	-34	-26
2019	285	125	160	275	124	151	10	1	9

Източник: Национален статистически институт

Механичният прираст през повечето анализирани години е отрицателен, като през 2014 г. достига – 99 души. През следващите години варира в малки граници и през 2019 г. вече е положителен с показател от 10 души. Средногодишно населението на община Лозница намалява от миграция с около 46 човека, което оказва съществено влияние върху демографските процеси. Постепенно тенденциите на изселване от общината намаляват и нетния механичен прираст се очаква да се запази положителен през следващите години.

Таблица 7: Население по населени места в община Лозница към 31.12.2019 г.

Община/ Населено място	Общо
Лозница	8307
с. Бели Лом	615

с. Веселина	853
с. Гороцвет	349
с. Градина	323
с. Каменар	458
с. Крояч	129
с. Ловско	597
гр. Лозница	2008
с. Манастирско	167
с. Манастирци	237
с. Сейдол	441
с. Синя вода	791
с. Студенец	371
с. Трапище	516
с. Тръбач	148
с. Чудомир	304

Източник: Национален статистически институт

Населението е равномерно разпределено в общинската територия. Около 24% от жителите на общината живеят в град Лозница, а всички останали 15 населени места са с население под 1 000 жители.

Таблица 8: Население по постоянен и настоящ адрес към 31.12.2020 г.

Населени места	Постоянен адрес	Настоящ адрес	Постоянен и настоящ адрес в същото населено място
с. Бели Лом	1252	613	561
с. Веселина	1870	920	867
с. Гороцвет	465	412	341
с. Градина	536	343	314
с. Каменар	657	567	476
с. Крояч	251	134	112
с. Ловско	917	643	612
гр. Лозница	2772	2155	1964
с. Манастирско	334	165	141
с. Манастирци	258	254	229
с. Сейдол	551	507	472
с. Синя вода	1221	833	787
с. Студенец	521	456	432
с. Трапище	811	564	500
с. Тръбач	192	149	135
с. Чудомир	543	363	305
Община Лозница	13151	9078	8248

Източник: <http://www.grao.bg>

По данни на ГРАО към 31.12.2020 г. населението на община Лозница по постоянен адрес е 13151 души, а по настоящ адрес 9078 души. Жителите с постоянен и настоящ адрес в същото населено място са 8248 души. Разликата между населението по данни на НСИ и ГРАО се дължи на факта, че голяма част от хората избрали постоянен адрес в населено място на община Лозница не живеят реално в общината и имат друг настоящ адрес. Броят на жителите с

постоянен и настоящ адрес в същото населено място, които формират реалното население на общината е близък до броя на жителите по данни на НСИ.

По данни на НСИ от преброяването на населението към 01.02.2011 г., домакинствата, живеещи на територията на община Лозница са общо 3315. Средният брой членове на едно домакинство е 2,8 човека. Актуални данни за броя на домакинствата по населни места ще има след Преброяването на населението и жилищния фонд от НСИ през 2021 г.

Домакинствата са основните генератори на битови отпадъци в община Лозница. Тенденциите на намаляваща раждаемост и застаряване на населението, се наблюдават в област Разград и СЦР, но са симптоматични и за страната като цяло. Това изправя пред сериозни предизвикателства бъдещото функциониране на системите на социално осигуряване и подпомагане, здравеопазване, образование и публични финанси в общината. Респективно ще окаже влияние върху количеството генерирани отпадъци и събираемостта на такса „Битови отпадъци“, като източник на средства за управлението им в Общинския бюджет.

2.2. Икономически показатели

Структуроопределящи отрасли за местната икономика са селското стопанство, търговията и преработващата промишленост. Структурата на тези сектори и специализация определят характера на цялата територия и облика на населените места.

Таблица 9: Брой предприятия (без финансовите) в община Лозница за 2018 г.⁵

Икономически дейности	2018	2019
Селско, горско и рибно стопанство	56	63
Преработваща промишленост	25	19
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	-	-
Строителство	6	5
Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети	103	92
Транспорт, складиране и пощи	8	7
Хотелиерство и ресторантьорство	10	11
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; Далекосъобщения	-	-
Операции с недвижими имоти	-	-
Професионални дейности и научни изследвания	3	-
Административни и спомагателни дейности	-	-
Образование	-	-
Хуманно здравеопазване и социална работа	5	5
Култура, спорт и развлечения	-	-
Други дейности	8	7
Общо за общината:	230	219

Източник: Отдел „Статистически изследвания“ - Разград

Най-много фирми през 2019 г. развиват дейност в сектора на търговията и услугите – 92 предприятия (42% от общия брой), следва сектор „селско, горско и рибно стопанство“ – 63 броя (28,7%) и преработваща промишленост – 19 предприятия или 8,68%. Общия брой на предприятията намалява през 2019 г. в сравнение с 2018 г. с 11 броя или около 5%.

⁵ Актуалните статистически данни за икономическото развитие на общините към момента на изготвяне на настоящия Годишен отчетен доклад са за 2018 г. Данните за 2019 г. по икономически показатели ще бъдат публикувани от НСИ в края на 2020 г.

Таблица 10: Сравнителен анализ на основните икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия 2018-2019 г.

Година	Брой предприятия	Произведена продукция	Приходи от дейността	ДМА	Заети лица	Наети лица
	Б р о й	Хиляди лева				
2018	230	44888	63028	35308	751	550
2019	219	43369	62196	33793	634	453

Източник: Национален статистически институт

Икономическите показатели на нефинансовите предприятия през 2019 г. намаляват минимално в сравнение с 2018 г., което се дължи основно на намаляване на общия брой на предприятията. В най-голяма степен намаляват фирмите в преработващата промишленост и търговията, а в сектора на селското стопанство броят им се увеличава. Броят на заетите и наети лица също намалява значително през последната отчетна година.

Около 55% от общата стойност на произведената продукция е резултат от дейността на предприятията в селско, горско и рибно стопанство. Около 35% от произведената продукция в общината и нетните приходи от продажби са реализирани в сектора на преработващата промишленост. Останалите сектори имат значително по-малък финансов принос.

Общо 95% от предприятията в общината или 208 броя са микро с до 9 заети лица, останалите 5% са малки предприятия с персонал от 10 до 50 лица. Към 2019 г. в Лозница няма средни и големи предприятия с повече от 50 работници и служители.

Средната годишна работна заплата в община Лозница през 2019 г. се увеличава с 1 510 лв. в сравнение с 2018 г. и достига 9 546 лв., но остава със стойности под средните за област Разград (11 569 лева) и за страната (13 755 лева).

Средната брутна годишна работна заплата и доходите на населението в общината са важен показател за определяне размера на такса „Битови отпадъци“.

Състоянието на местната икономика се определя и влияе от много на брой и различни по естество фактори, които биват както вътрешни, така и външни. В тази връзка е важно да се определи икономическото състояние на заобикалящите общината територии, което детерминира средата за нейното развитие, позицията на общината спрямо съседните ѝ общини, наличните ѝ сравнителни предимства и потенциали за растеж, както и основните ограничители за икономическия подем на общината.

Промисленост

Промислеността е относително слабо развит сектор в община Лозница. Застъпени са най-вече преработката на хранителни продукти и металообработването.

За изследвания период броят на предприятията е почти постоянен с промяна между 1-3 броя на година. Показателите в сектора са променливи. Най-високи стойности на произведена продукция и приходи от дейността са отчетени през 2016 г. През 2017 година се наблюдава спад и през 2018 г. отново има леко покачване.

Стойностите през 2018 г. са се покачили с над 20% спрямо 2014 г. Произведената продукция е с 23,3% повече, а приходите от дейността са нараснали с 28,7%.

През 2019 г. започва изграждането на модерна мелница и складово стопанство за зърнени култури се създават в град Лозница по проект „Изграждане на мелница за кориандър и силозно складово стопанство“, в рамките на подмярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селско стопански продукти“ от Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 г. Бенефициент на евросредствата е фирма „Агро Лозница“ ООД. Стойността на проекта е близо 8 млн. лева, от които 1 889 689.52 лева са безвъзмездна финансова помощ, а останалата част е собствено участие на бенефициента. Агрокомплексът се изгражда върху парцел на бившия завод „Арма“ АД в града. Предвидени са три строителни етапа. Първият включва строителство на мелница за кориандър и силозно складово стопанство за зърно. Вторият етап ще разшири съществуващата мелница, която освен кориандър ще преработва и пшеница. Накрая ще отвори

врати и автоматизирана пекарна за хляб и други тестени изделия, с което ще бъде затворен целия производствен цикъл.

Като цяло община Лозница има потенциал за инвестиции и успешно развитие на екологично чисти производства и има наличие на неизползвани терени и сгради.

Традициите в земеделието могат да се използват за създаване на предприятия в хранително-вкусовата промишленост (преработка на мляко, месо, плодове и зеленчуци), които могат и трябва да се използват с цел развитие на местната икономика, повишаване на заетостта и жизнения стандарт на населението.

Селско стопанство

Сектора включващ селско, горско и рибно стопанство е основния по икономически показатели в община Лозница. Той осигурява и поминък на голяма част от населението, което работи в малки лични стопанства, независимо от високия риск и ниската рентабилност.

Развитието на сектора е обусловено в голяма степен от природо-географските фактори и ресурси в общината. В периода 2014-2018 г. се наблюдава сериозно изменение в броя на предприятията, опериращи в сектора – от 46 те достигат до 56 и към 2018 г. съставляват 24,3% от всички стопански единици в общината. Положителна е тенденцията за увеличаване на произведената продукция, както и приходите на предприятията. Относителният им финансов дял в местната икономика е над 50% от всички за 2018 г. Това подчертава, че пътят на община Лозница е към развитие на аграрния сектор.

Растениевъдство

Природно-климатични фактори в общината са благоприятни за развитие на отрасъла. Наличните значителни поземлени ресурси, съставляващи 72,2% от общата територия на общината и благоприятните почвено-климатични условия превръщат земеделието в основен източник на доходи.

Според официалните данни на ОД „Земеделие“ – Разград, земята, която се обработва през 2020 година е 168 111 дка. През периода 2017-2020 г. има ясно изразена тенденция за увеличаване на обработваемите площи през всяка следваща година. За разгледания 4 годишен период, размера на обработваемите зами се увеличава общо с 12 255 дка.

Таблица 11: Обработваема земеделска земя за община Лозница 2017-2020 г.

Година	Ниви
2017	155 856
2018	161 258
2019	164 205
2020	168 111

Източник: ОДЗ – Разград

Общата площ на селскостопанския фонд за 2019 г. е 173 720 дка, в това число ниви, трайни насаждения, ливади и пасища. Средно на жител на общината се падат по 20.91 дка, което е под средния размер за страната.

Таблица 12: Брой регистрирани земеделски производители по стопански години 2017-2020 г.

2017	2018	2019	2020
248	241	222	217

Източник: ОДЗ – Разград

Броят на регистрираните земеделски производители в община Лозница намалява ежегодно, като броят им от 248 през 2017 г. намалява до 217 през 2020 г., което представлява спад с 31 лица или над 12% за последните 4 години. За същия период в общината развиват дейност 4 земеделски кооперации, разпределени в общинския център и по-големите населени места. Броят им намалява с 1 през 2020 г. в сравнение с предходните 3 стопански години.

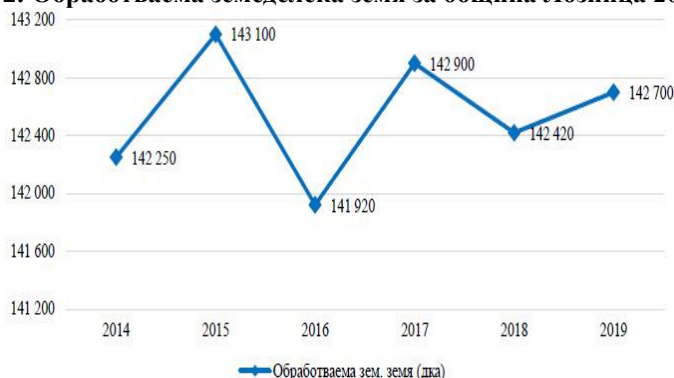
Таблица 13: Баланс на земята в община Лозница по начин на трайно ползване към 2020 г.

Начин на трайно ползване	Имоти брой	Брой %	Площ дка	Площ %
Нива	13333	66,73	140188,116	61,52
Зеленчукова култура	25	0,13	65,607	0,03
Оранжерии с трайни конструкции	2	0,01	13,111	0,01
Друга посевна площ	31	0,16	74,590	0,03
Временно неизползвана орна земя	12	0,06	28,948	0,01
Засолена орна земя	5	0,03	84,017	0,04
Друга изоставена орна земя	40	0,20	342,471	0,15
Затревена нива	4	0,02	35,062	0,02
Трайни насаждения	93	0,47	1532,173	0,67
Овощни насаждения /нетерасирани/	1162	5,82	5335,136	2,34
Лозови насаждения /нетерасирани/	1206	6,04	2047,160	0,90
Изоставена територия за трайни насаждения	12	0,06	126,154	0,06
Гора в земеделски земи	31	0,16	140,524	0,06
Използвана естествена ливада	203	1,02	732,518	0,32
Временно неизползвана естествена ливада	2	0,01	23,507	0,01
Наводнена естествена ливада	2	0,01	8,784	0,00
Изоставена естествена ливада	16	0,08	34,922	0,02
Пасище, мера	828	4,14	20711,476	9,09
Стопански двор	82	0,41	242,407	0,11
Животновъден комплекс и ферма	9	0,05	22,810	0,01
Краевферма	30	0,15	80,954	0,04
Полски път	1736	8,69	6119,447	2,69
Друга територия заета от селско стопанство	254	1,27	4051,317	1,78
Залесена горска територия	63	0,32	12101,910	5,31
Иглолистни дървесни видове	35	0,18	2075,148	0,91
Широколистни дървесни видове	162	0,81	20453,475	8,98
Нискостъблени дървесни видове/акация, гледичия/	19	0,10	251,754	0,11
Незалесена горска територия, подлежаща-залесяване	11	0,06	183,453	0,08
Голина	13	0,07	503,995	0,22
Поляна	6	0,03	139,642	0,06
Нелесопригодна площ-дървесна, храст. растителност	4	0,02	76,625	0,03
Друг жилищен терен	4	0,02	21,890	0,01
Друга промишлена територия	42	0,21	130,009	0,06
Складов терен	2	0,01	7,354	0,00
Територия за озеленяване или спорт на открито	1	0,01	1,695	0,00
Терен на градско и крайградско движение	8	0,04	6,682	0,00
Водно течение	94	0,47	1060,145	0,47

Източник: ОДЗ – Разград

Приблизително 68% от площите в общината се засяват със зърнени и технически култури - пшеница, ечемик, слънчоглед, царевица, като добивите от пшеница и ечемик са над средните за страната. През периода 2014-2019 г. почти 3 пъти се увеличават площите с трайни насаждения, които през 2019 г. достигат 10 105 дка. Основно се отглеждат малини, овощни видове и лозови насаждения.

Графика 2: Обработваема земеделска земя за община Лозница 2014-2019 г.

Източник: ОДЗ – Разград

В община Лозница към 2020 г. има около 4000 дка. напоявани земеделски площи. Растениевъдството е в голяма степен монокултурно – интензивно зърнопроизводство, нарастващ дял на зеленчукопроизводство, овощарството и лозарството.

Животновъдство

Тенденцията през годините е запазване броя на отглежданите животни. Функционират значителен брой животновъдни ферми, но голяма част от животните се отглеждат за задоволяване на собствените нужди в малки лични стопанства.

Има и създадени традиции, които биха спомогнали за по-бързото приобщаване на населението към новите екологически изисквания при производството на мляко, месо и яйца.

От таблицата се вижда, че преобладават птицевъдните обекти. По-големите от тях са 4 броя, в които се отглеждат – 102 417 бройлери. Броят на регистрираните в БАБХ животновъдни обекти за едри преживни животни е общо 172, в които се отглеждат – 2097 говеда. По големите говедовъдни стопанства са 112 броя и в тях се отглеждат общо 1977 говеда, в това число, крави за мляко и месо и телета.

Таблица 14: Брой животни по видове в община Лозница към 2017-2019 г.

Брой животни	2017	2018	2019
Говеда	2097	2094	2097
Овце	5440	5225	5005
Кози	768	768	687
Еднокопитни животни	98	98	98
Птици-общо	108917	108917	108417
Зайци	250	230	200
Пчелни семейства	5319	5987	6180

Източник: ОДБХ-Разград

Традиционен за общината отрасъл е овцевъдството. Броят на отглежданите животни намалява през последните 3 години с 435 броя или около 8%, а на козите намалява с 81 броя или около 10%. Броят на регистрираните пчелни семейства на територията на общината е 6180 и бележи ръст за всяка година от разгледания период, като общото нарастване е с почти 15%. Съществен проблем за развитието на животновъдството остават строгите хигиенни и ветеринарномедицински изисквания към животновъдните обекти след присъединяването на страната към ЕС. Не на последно място сериозна пречка пред реализацията на местна животновъдна продукция се явяват и неизгодните, често прерастващи в нелоялни и монополни, взаимоотношения между продавачи, посредници и купувачи.

Тенденциите в развитието на селското стопанство следват тези в страната, които са свързани с намаляване на производството, ниска рентабилност и ниска конкурентоспособност на сектора. Намаляването на изкупните цени и заливането на пазара с вносни стоки правят сектора все по-малко привлекателен. Възможностите за финансиране, които предлагат европейските фондове са добър начин за подкрепа на сектора и неговото възстановяване.

При развитието на селското стопанство в община Лозница трябва да се спазват изискванията на общата земеделска политика на ЕС, според която заетите в селското стопанство трябва да използват екологично-устойчиви методи на земеделие. Те трябва да се стремят да поддържат постоянни затревени площи /тревата абсорбира въглероден двуокис, което подпомага борбата с климатичните промени/, да отглеждат различни култури, а не моно култури, и да обработват определена част от тяхната орна територия по начин, който насърчава биоразнообразието.

Горско стопанство

Горските територии в общината са 36978 дка, което представлява 15,4% от цялата територия. Основната част от горския фонд е държавна горска територия и попада в териториалния обхват на ДГС „Разград“ към РДГ - Русе на Северноцентрално държавно предприятие – ДП – Габрово.

Фиг. 10: Карта на РДГ - Русе

През периода 2017-2019 г. общата площ на горските територии в община Лозница почти не се променя.

Таблица 15: Вид, собственост и площ на горските територии 2017-2019 г.

Вид на площите	Обща площ на горите	Вид на собственост:		
		Държавна собственост	Общинска собственост	Частна собственост
	Х е к т а р и			
Към 31.12.2017 г.				
Залесени	3666	3109	439	118
Незалесени за залесяване	115	111	3	1
Недървопроизводителни	140	122	16	2
ВСИЧКО:	3921	3342	458	121
Към 31.12.2018 г.				
Залесени	3662	3109	435	118
Незалесени за залесяване	119	111	7	1
Недървопроизводителни	140	122	16	2
ВСИЧКО:	3921	3342	458	121
Към 31.12.2019 г.				
Залесени	3658	3105	435	118
Незалесени за залесяване	121	113	7	1
Недървопроизводителни	142	124	16	2
ВСИЧКО:	3921	3342	458	121

Източник: РДГ-Русе

За същия период предвиденото и реално добито количество дървесина се увеличава, като най-голям е обема през 2018 г.

Таблица 16: Предвидена за ползване и реално добита дървесина 2017-2019 г.

Собственост на горите	Предвидено ползване, добита дървесина, година					
	2017		2018		2019	
	Предвидено ползване	Добита дървесина	Предвидено ползване	Добита дървесина	Предвидено ползване	Добита дървесина
	Плътни кубични метри					
Държавни	21315	16880	29714	22820	37157	25591
Общински	3987	3932	5810	8230	3633	2188
Частни	1709	1067	609	624	147	187
Всичко:	27011	21879	36133	31674	40937	27966

Източник: РДГ-Русе

Горите са едно от големите богатства на община Лозница. Средногодишното ползване на дървесина от горски фонд в община Лозница е в размер на 27 173 куб. метра. или общо 81 519 куб.м. лежаща и стояща маса.

Ежегодно се провеждат залесителни мероприятия главно с местни, устойчиви широколистни видове - цер, дъб, сребриста липа, ясен, явор, дива череша и др. Залесяването включва и някои чужди видове, които са успешно аклиматизирани у нас каквито са: червен американски дъб, унгарска акация и различни клонове хибридни тополи. Растителното разнообразие в горския фонд на община Лозница включва над 40 дървесни видове, в т.ч. 4 иглолистни, над 20 храстови видове и над 100 бр. тревни растителни видове. Сред защитените дървета се срещат видовете зимен дъб, благун, полски бряст и бяла черница. В горите на Лозница се срещат различни видове едър и дребен дивеч. За едрия дивеч това са благороден елен, сърна, дива свиня, за дребния дивеч най-характерните видове са див заек, фазан, яребица и дива патица. През различните сезони се срещат и пролетни видове, каквито са пъдпъдъкът. От хищниците се срещат лисица, чакал, вълк и дива коза. През последните години данните от провежданите таксации показват трайно намаляване на едрия дивеч. Това се дължи на нарастващото браконьерство, което е основният проблем на фауната.

Необходимо е Община Лозница приоритетно да търси финансиране за проекти свързани със залесяване и опазване на горския фонд. Трябва да се избягват голите сечи в горите и внимателно да се следи състоянието им особено когато се отнася за естествени гори.

Горските територии в съответствие с преобладаващите им функции се делят на категориите защитни, специални и стопански. Защитни са горските територии за защита на почвите, водите, урбанизираните територии, сградите и обектите на техническата инфраструктура. Към тях се включват горната граница на гората, защитните пояси, както и горите, създадени по технически проекти за борба с ерозията.

Голям проблем са незаконните сечи и честото несъобразяване с лесоустройствените планове от страна на частните стопани. Дървесината се използва основно за отопление, което също е предпоставка за масови незаконни сечи, предимно от по-бедните групи от населението.

Общата оценка за състоянието на горите в региона е тревожна. В тях са съсредоточени, включително и на територията на общината ценни ресурси – дървесина, билки, гъби, богато биологично разнообразие. От друга страна те са най-застрашени от пряко унищожение. Този процес се задълбочава от фактът, че ниският жизнен стандарт на местното население, особено в селата го насочва към най-лесният за бързо оползотворяване на този ресурс.

Горските масиви, въпреки лошото си състояние и необходимостта от рекреационни мероприятия, се ползват за незаконен добив на дървесина за огрев, като по този начин се нарушава режимът им на стопанисване и намалява ролята им като бели дробове на природата.

3. Анализ по компоненти на околната среда

3.1. Атмосферен въздух

Опазването на качеството на атмосферния въздух е огромен проблем, който ще доминира в политиката на ЕС и през следващите години. Въздухът няма да стане по – чист единствено чрез стриктен контрол на замърсяването. Това ще изисква задълбочени промени в политиката на ЕС, националните и местните политики като разнообразие на мерки, действия и практики в различните области. Спектърът от глобални проблеми, изискващ внимание е широк: изчерпването на озоновия слой, киселинните дъждове, нивата на озона и другите замърсители в приземните слоеве, промените в климата.

В градските територии са концентрирани голяма част от промишлените дейности, интензивен трафик, но тук са разположени и жилищата на хората. В резултат на това огромното нарастване на замърсяването на въздуха е проблем, който рефлектира върху всеки от нас. Рамковата директива за управление на качеството на въздуха в градовете е ключов елемент от стратегията на ЕС за подобряване качеството на въздуха като цяло. Това налага стриктни изисквания относно извършвания мониторинг за вида и броя на контролираните замърсители, с оглед изготвяне на планове за действие за подобряване качеството на въздуха в средносрочен и дългосрочен аспект. От друга страна информирането на обществеността е основно изискване в Директивата.

Нивото на замърсяване на въздуха се определя както от количеството емисии от различни източници, така и от характера на разсейването им в атмосферата.

Емисионни норми са тези норми на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от неподвижни източници. Нормите за емисии се класифицират по компоненти в зависимост от технологичните източници и провеждането на горивните процеси.

Емисионни норми са тези пределно допустими концентрации -ПДК на вредни вещества в атмосферния въздух на населените места, регистрирани за определен период от време, чието наличие не е свързано с риск за здравето.

Качеството на въздуха е последица от комбинираното действие на много и разнообразни фактори. Метеорологичните характеристики въздействат пряко върху разпространението на замърсителите в атмосферния въздух.

Качеството на атмосферния въздух (КАВ) в Република България се следи от Министерството на околната среда и водите, Изпълнителна агенция по околна среда, чрез Национална система за мониторинг на околната среда (НСМОС), Подсистема: Национална система за мониторинг на качество на атмосферния въздух (КАВ). За целта територията на страната е разделена на райони за оценка и управление на КАВ.

Със Закона за чистотата на атмосферния въздух (В сила от 29.06.1996 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.81 от 15 Октомври 2019 г.) се уреждат условията, реда и начина за оценка и управление качеството на атмосферния въздух, като по този начин се осигурява провеждането на държавната политика по оценка и управление на КАВ, в това число – подобряване на КАВ в районите, в които е налице превишаване на установените норми.

Законът за чистотата на атмосферния въздух определя 11 основни показателя за качество на атмосферния въздух. Екологичният статус се определя въз основа на тези показатели в приземния въздушен слой, както следва: суспендирани частици, фини прахови частици, серен диоксид, азотен диоксид и/или азотни оксиди, въглероден оксид, озон, олово (аерозол), бензен, полициклични ароматни въглеводороди, тежки метали – кадмий, никел, живак и арсен.

Съгласно дефиницията „Качество на атмосферния въздух” е състояние на въздуха на открито в тропосферата, с изключение на въздуха на работните места, определено от състава и съотношението на естествените ѝ съставки и добавените вещества от естествен или антропогенен произход.

Основните замърсители в атмосферния въздух вредни за човешкото здраве са: азотен диоксид, серен диоксид, прах и финни прахови частици, бензин, олово, кадмий, арсен полиароматни въглеводороди, толуол, амоняк, фенол и серовъглеродород.

За контролиране на основните и допълнителни показатели на територията на страната се разполагат пунктове за мониторинг на качеството на атмосферния въздух, като част от Националната автоматизирана система за екологичен мониторинг, подсистема – „Въздух”.

По класификация (съгласно Приложение №1 към чл.10, ал.3 и 4 от Наредба №7 за оценка и управление качеството на атмосферния въздух) пунктовете за мониторинг биват:

1. Транспортно – ориентирани (Т) пунктове за мониторинг са тези, при които броят на МПС, преминаващи в кръг с радиус 50 м, е не по-малък от 2500 превозни средства на денонощие.
2. Промислено – ориентирани (П) пунктове за мониторинг са тези, при които има преобладаващо влияние на емисии от производствени и други дейности.
3. Градски фонові пунктове за мониторинг (ГФ) са тези които са разположени в застроената част на град, които не отговарят на критериите по т.2.
4. Извънградски фонові пунктове за мониторинг (ИФ) са разположените на 3-10 км от град, които не отговарят на критериите по т.2 и 3.
5. Регионални пунктове за мониторинг (Р) са разположените на 10-50км от град, които не отговарят на критериите по т. 2 и 3.
6. Отдалечени пунктове за мониторинг (О) са разположените на повече от 50 км от град, които не отговарят на критериите по т.2 и 3.

7. Съгласно районите за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух (чл.30, ал.1 от Наредба №7 за оценка и управление качеството на атмосферния въздух) община Лозница попада в „райони, в които нивата на замърсителите не превишават долни оценъчни прагове”.
8. Община Лозница като цяло е с нисък потенциал за замърсяване на атмосферния въздух, няма значими източници на емисии и не спада към зоните, в които са превишени нормите за КАВ или горните оценъчни прагове. Качеството на атмосферния въздух на територията на общината не създава риск за здравето хората, тъй като нивата на замърсителите на въздуха не превишават оценъчните прагове, с изключение на показателите сероводород и фини прахови частици (ФПЧ10).
9. Съгласно Националната система за екологичен мониторинг (НСЕМ), Община Лозница не е определена като район за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух (РОУКАВ), поради което на територията ѝ не са извършвани контролни измервания за качеството на въздуха. В община Лозница няма разположен пункт за наблюдение на качеството на атмосферния въздух (КАВ), няма изградена и/или функционираща Автоматична измервателна станция, като част от Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС). През периода 2015-2020 г. не са извършени измервания на КАВ в общината с Мобилна автоматична станция.
10. В докладите за състоянието и опазването на околната среда на РИОСВ - гр. Русе няма данни за замърсяване на въздуха на територията на общината.
11. Не е извършван мониторинг на атмосферния въздух на територията на община Лозница през 2015-2019 година и липсват данни за КАВ за периода.
12. На територията на общината Лозница няма източници на емисии отпадни газове, включени за контрол чрез инвентаризационни карти. Емисионен контрол на източниците на емисии, разположени на територията на община Лозница през последните пет години не е извършван. Няма наложени санкции по компонент атмосферен въздух.
13. От националната мрежа за мониторинг най-близо са разположени автоматичната измервателна станция (АИС) „Възраждане” в гр. Русе и АИС в гр. Шумен, които не са представителни за община Лозница.

Фини прахови частици /ФПЧ₁₀/

Фините прахови частици са фракция на общия суспендиран прах. Основни източници на прах за района на Лозница са транспортът, промишлеността и битовото отопление.

Норми:

- средноденоношната норма /СДН/ за опазване на човешкото здраве - 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (не трябва да бъде превишавана повече от 35 пъти в рамките на една календарна година)- допустимо отклонение - 50% от СДН;
- средногодишна норма /СГН/ за опазване на човешкото здраве - 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ - допустимо отклонение – 20% от СГН.

Оценката на качеството на атмосферния въздух и нивата на фини прахови частици (ФПЧ₁₀) се извършва въз основа на анализ на факторите, които могат да имат принос към наднормените нива на замърсяване по отношение на:

- наличие на неблагоприятни климатични условия, в т.ч. ниски средноденоношни и средногодишни скорости на вятъра (под 2 m/s) или тихо време; образуване на мъгли; влияние на топографските условия (особености) на терена (напр. при котловинни и низинни форми на релефа); вертикално смесване на въздушни маси; противостоене на въздушни маси с океански произход с такива от континентален произход;
- наличие на специфични за дадено място други дисперсионни характеристики (т.е. характеристики на разпространение на замърсителите);
- наличие на други природни източници (силни ветрове, пренос на природни частици от сухи райони и др.).
- наличие на големи промишлени източници на замърсяване;

- наличие на други фактори, които оказват влияние върху замърсяването на въздуха (транспорт, бит, селско стопанство).

Серен диоксид /SO₂/

Серният диоксид спада към групата на серните оксиди, които се формират при изгаряне на горива с високо сярно съдържание. Източници, свързани с неговото образуване са: топлоелектрическите централи, които използват сяросъдържащи горива - въглища, нефт, природен газ; черна и цветна металургия; химическа промишленост; добиване и дестилация на нефта; производство на сярна киселина и минерални торове и др.

Норми:

- средночасова норма /СЧН/ за опазване на човешкото здраве – 350 µg/m³;
- допустимо отклонение – 150 µg/m³ (43 % от СЧН);
- средноденоношна норма за опазване на човешкото здраве – 125 µg/m³;
- АП - алармен праг за серен диоксид - 500 µg/m³ измерени в три последователни часа;
- ГОП – горен оценъчен праг за серен диоксид – 75 µg/m³ (60% от СДН).

Въглероден оксид /CO/

Въглеродният оксид е газ без цвят, без мирис, малко по-лек от въздуха, горящ газ и е силно токсичен. Образува се при изгарянето на различни видове горива при недостиг на кислород. Представлява един от най-широко разпространените атмосферни замърсители. Най-голям източник на СО е автомобилния транспорт – над 65 % от общото емитирано количество за страната. За района на област Разград основен източник на въглероден оксид е транспортът.

Норми:

- ✓ максимална осемчасова средна стойност в рамките на денонощието - 10 mg/m³;
- ✓ допустимо отклонение – 60 % от нормата.

Озон

Озонът е газ, естествено съдържащ се в атмосферата (приземен слой). Получава се при трансформации между някои органични съединения и азотните окиси от атмосферния въздух в присъствието на слънчева светлина. Основните източници на такива окиси са отпадните газове от транспорта (въздушен, железопътен, автомобилен) и от индустрията – предимно предприятия от енергийния отрасъл, рафинериите, вкл. бензиностанциите. Този озон (вторичен замърсител) се добавя към озона, естествено съдържащ се в атмосферата.

Предвид факта, че озонът е замърсител, свързан с фотохимични реакции на замърсители, най-силно следва да се проявява при силна слънчева ултравиолетова радиация и при условия на застой на атмосферата.

Норма: Средночасова стойност, праг за информиране на населението - 180 µg/m³

Измерените концентрации на озон в атмосферния въздух в гр. Разград показват, че няма превишения на нормата.

Сероводород (H₂S).

Сероводородът е токсичен, безцветен газ, с неприятна миризма. В природата големи количества се образуват при процеси на биологично разлагане. По-голяма част от атмосферния сероводород е с естествен геотермален произход. Замърсяването на въздуха има и антропогенен характер. Основен източник е промишлеността. Негативните здравни последици за хората при контакт с този газ се определят от концентрацията и експозицията на въздействие. При ниски концентрации дразни лигавиците и предизвиква конюнктивит, а при високи са възможни сериозни поражения върху дихателните органи.

Съгласно Наредба № 14/1997 г. (ДВ бр.88/1997г.) са приети следните ПДК за сероводород в атмосферния въздух:

- ✓ максималноеднократна ПДК - 0,005 mg/ m³;
- ✓ средноденоношна ПДК - 0,003 mg/ m³.

Природните фактори, географските и метеорологични условия са основна предпоставка, която гарантира чистотата и доброто качество на въздуха.

Източници на емисии вредни вещества във въздуха:

- Площни източници

Поради ниското застрояване, характера на терена, вида на отоплителните уреди, като площни източници се разглеждат комините на битовото отопление и отоплението в обществените сгради на територията.

- Линейни източници

Транспортният поток от леки и товарни автомобили допринасят до известна степен за влошаване на качеството на атмосферния въздух. Отделените от двигателите вредни вещества (азотни оксиди, въглероден оксид, серни оксиди, оловни оксиди) са в основата на замърсяването на приземния атмосферен слой в населените места на територията.

- Неорганизиран източници

Създаването на нерегламентирани сметища за отпадъци са едни от източниците на емисии на парниковия газ метан (CH₄).

Община Лозница е с ниска степен на промишлено развитие. Застъпени са най-вече селското стопанство, преработката на хранителни продукти и металообработването. В общината са представени и отрасли като дървообработване, шивашка промишленост, млекопреработваща промишленост. Няма данни за предприятия, които да са източници на отпадъчни газове и да предизвикват сериозно замърсяване на атмосферния въздух в районите, където са ситириани.

Основните промишлени източници на емисии отпадни газове на територията на община Лозница, в които се извършва периодичен мониторинг на емисиите са:

- „Пламелет“ ЕООД, гр. Лозница – предприятие за производство на пелети;
- „Адиса“ ООД, гр. Лозница – предприятие за производство на пелети.

При извършените през последните години Собствени периодични измервания (СПИ) на емисиите отпадни газове на източниците на емисии не са констатирани превишения на нормите за допустими емисии (НДЕ) на изпусканите замърсители.

Оценката на качеството на атмосферния въздух и нивата на фини прахови частици (ФПЧ10) се извършва въз основа на анализ на факторите, които могат да имат принос към наднормените нива на замърсяване по отношение на:

- наличие на неблагоприятни климатични условия, в т.ч. ниски средноденонощни и средногодишни скорости на вятъра (под 2 m/s) или тихо време; образуване на мъгли; влияние на топографските условия (особености) на терена (напр. при котловинни и низинни форми на релефа); вертикално смесване на въздушни маси; противостоене на въздушни маси с океански произход с такива от континентален произход;

- наличие на специфични за дадено място други дисперсионни характеристики (т.е. характеристики на разпространение на замърсителите);

- наличие на други природни източници (силни ветрове, пренос на природни частици от сухи райони и др.).

- наличие на големи промишлени източници на замърсяване;

- наличие на други фактори, които оказват влияние върху замърсяването на въздуха (транспорт, бит, селско стопанство).

Община Лозница няма разработена „Програма за управление качеството на атмосферния въздух“. Предвид разпоредбата на чл. 27, ал.1 от Закона за чистотата на атмосферния въздух, която гласи, че „В случаите, когато в даден район общата маса на емисиите довежда до превишаване на нормите за вредни вещества (замърсители) в атмосферния въздух и на нормите за отлагания, кметовете на общините разработват и общинските съвети приемат програми за намаляване нивата на замърсителите и за достигане на утвърдените норми по чл. 6 в установените за целта срокове, които са задължителни за изпълнение.“. Ръководството на Община Лозница счита, че на територията няма превишаване на нормите и съответно не е необходимо да се разработва специална програма за управление качеството на атмосферния въздух.

В общината няма източници на емисии отпадни газове, включени за контрол чрез инвентаризационни карти. Емисионен контрол на източниците на емисии, разположени на територията на община Лозница през последните пет години не е извършван. Няма наложени санкции по компонент атмосферен въздух.

В общината няма регистрирани:

- големи горивни инсталации (ГГИ) по смисъла на Директива 2001/80/ ЕС;
- големи неподвижни източници (ГНИ), емисиите от които подлежат на ежегоден отчет чрез инвентаризационни карти;
- обекти с разрешителни за търговия с квоти за емисии от парникови газове (по Директива 2003/87/ЕС);
- обекти с издадени комплексни разрешителни по чл.117 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС).

Много от най – сериозните екологични проблеми в страната, в т.ч. и отчасти за община Лозница са свързани с автомобилния транспорт. Като цяло сектор “транспорт” допринася за 60 % от емисиите на СО, около 25 % от емисиите на СО₂, свързани с енергийни процеси, около 38 % от тоталните емисии на NO_x, бензиновите двигатели на МПС допринасят за замърсяването на въздуха с приблизително 40 % от емисиите на ЛОС- летливи органични съединения, а към това се добавя и фактът, че транспортът е източник и на шумово замърсяване. Това натоварване на въздуха оказва сериозни последици върху човешкото здраве. Поради това емисиите от транспорта изискват специално внимание.

Типичен замърсител на атмосферния въздух от пътния транспорт са оловните аерозоли, което се дължи на преимуществената употреба на оловни бензини. Въпреки, че през последните години нараства относителния дял на безоловните бензини, то не е достатъчно да компенсира абсолютното увеличение на количествата общо употребявани бензини, което води до увеличение емисиите на олово. Друга съществена причина за сравнително високите емисионни натоварвания от транспорта е, че по пътищата в страната се движат предимно морално и технически стари автомобили, като тенденцията непрекъснато се засилва.

Замърсяването на атмосферния въздух от автотранспорта както обществения, така и личния в община Лозница е незначително. Транспортният трафик в общината е слабо натоварен. Замърсяването на атмосферния въздух от транспорта е свързано с лошото състояние на моторните превозни средства, качеството на използваните горива, организацията на движението, състоянието на улиците и пътищата. Този вид замърсяване на въздуха заема все по-голямо място в общото замърсяване, поради увеличението на броя на автомобилите, дългия срок на експлоатацията им, лошата материално – техническа база за поддържането им.

Трябва да се отбележи, че недостатъчното хигиенизиране на пътните артерии и голямото количество неозеленени площи допринасят за допълнителното натоварване със замърсители на атмосферния въздух.

Замърсяването на въздуха от строителни дейности е главно от прах и твърди частици. Практически то не оказва съществено влияние за състоянието на атмосферния въздух в общината. Комунално-битовите дейности са едни от основните, замърсяващи въздуха в община Лозница. Замърсяването е главно през отоплителния сезон и е причинено от използването на лошокачествени твърди и течни горива – мазут, нафта, въглища, брикети.

Основен източник на замърсяване на въздуха през студеното полугодие на територията на общината е масовото използване на твърди горива от населението.

Съгласно изискванията на Наредбата към бензиностанциите е необходимо изграждане на система за улавяне на бензинови пари към резервоарите за съхранение на бензините при зареждането им по подвижните автоцистерни. Необходимо е монтирането на клапан-адаптор към вентилационната система на резервоара за бензин, както и адаптор на вливната фуния. Тази система гарантира улавяне и отвеждане на бензиновите пари в автоцистерните, като в следствие те се транспортират до съответния терминал за регенериране или съхранение с последващо регенериране в друг терминал. Обектите извършват дейност с изградена

херметична свързваща система за улавяне на бензиновите пари към резервоарите за съхранение на бензини. В община Лозница всички обекти са приведени в съответствие с изискванията.

ИЗВОДИ:

Община Лозница се характеризира с висока чистота и добро качество на атмосферния въздух. Няма установено превишаване на ПДК, климатичните условия не благоприятстват задържане и събиране на атмосферни замърсители в приземния въздушен слой.

Основни замърсители на въздуха в отделни дни са прах - общ и фин и сероводород, вследствие дейностите на промишлеността и комунално - битовия сектор.

Източници на „неприятни миризми“ за района на общината няма.

Отоплителните инсталации са основен източник на замърсяване на въздуха през зимния сезон. С използване на екологично чисто гориво – газ за отоплителните инсталации, замърсяването чувствително ще намалее. Желателно е да се търсят и използват нови енергийни източници, което би допринесло за ограничаване на емисиите с високо съдържание на сяра.

За намаляване на количеството енергия за отопление е необходимо да се стимулират технологии, намаляващи топлинните загуби, изпълнението на саниращи мероприятия - топлоизолации и подмяна на дограми с нисък коефициент на топлопроводимост и използването на алтернативни източници на енергия - напр. слънчева енергия, за което климатичните дадености в общината са изключително благоприятни.

От метеорологичните параметри, влияещи върху нивото на замърсяване на приземния слой с аерозоли и газообразни вредни вещества, особено голяма роля имат влажност и температура на въздуха, скорост и посока на вятъра, атмосферно налягане, обща слънчева радиация и др. Територията на община Лозница попада в Умерено-континенталната подобласт на Европейската климатична област. Характерни за тази област са средна скорост на вятъра 1-2 м/сек. и високи валежни суми, които осигуряват добро разсейване и самоочистване на атмосферния въздух.

3.2. Води

Управлението на водите в страната се осъществява и ръководи от Министерство на околната среда и водите (и подчинените му четири Басейнови дирекции), което е отговорна институция на национално ниво за прилагане на Рамковата директива за водите в страната. Съгласно Закона за водите, чл.155, ал.1, т.4, буква „б“, директорът на съответната басейнова дирекция планира и участва в провеждането на мониторинга на водите, обобщава и анализира данните от проведения мониторинг, в това число за химичното и екологичното състояние на повърхностните води.

Съгласно чл.169, ал. 2 от Закона за водите (в сила от 28.01.2000 г. с посл. изм. и доп. ДВ бр.44 от 13 май 2020 г.), мониторингът на водите и на зоните за защита на водите осигурява съгласуван и изчерпателен преглед на състоянието на водите във всеки район за басейново управление. Мониторингът се извършва по одобрени от Министъра на околната среда и водите програми, разработени от басейновите дирекции в съответствие със спецификата на водните тела и техните характеристики.

Екологичното и химичното състояние на повърхностните води се определя на база получените данни от програмите за мониторинг.

В размките на Плановите за управление на речните басейни са застъпени следните видове мониторинг:

- **контролен** - целта на контролния мониторинг е да осигури необходимата информация за допълване и валидиране на резултатите от прегледа на антропогенния натиск и оценката на риска, изготвени съгласно изискванията на Приложение II от РДВ, за ефективното планиране на бъдещите мониторингови програми; за оценка на дългосрочните промени в естествените условия; за оценка на дългосрочните промени, които са резултат от широкоразпространени антропогенни дейности;

- **оперативен** - целта на оперативния мониторинг е да се установи състоянието на онези водни тела, които са в риск по отношение постигането на добро екологично състояние; да се направи оценка на промените в състоянието на телата в риск, които са в резултат на изпълнението на програмата от мерки;

- **проучвателен** - който се планира за да се установят нивата и риска от случайни и залпови замърсявания в определена водна площ и предприемане на подходящите мерки за управление.

Водните тела – повърхностни и подземни, разположени на територията на община Лозница се следят от: Басейнова дирекция за управление на водите „Черноморски район“ (БДЧР) с център Варна (поречие река Камчия) и Басейнова дирекция за управление на водите „Дунавски район“ (БДДР) – гр. Плевен (поречие р. Русенски Лом (река Русенски Лом се образува от сливането на Бели с Черни Лом).

Състоянието на питейните води и водоизточниците на общината се контролират системно от РЗИ – Разград. Извършва се наблюдение в мониторингови пунктове, като разширения химически анализ на водите се прави по различни показатели.

Мониторинговите пунктове се определят въз основа на оценка на риска, натоварването и агресивната дейност върху водните тела. Изборът на показатели за анализ е въз основа на вида и количеството натиск, изразяващ се в концентрацията на наблюдаваните замърсители. Оценка на химическото състояние на повърхностните водни тела, замърсяващите вещества се съпоставят с определени стойности на стандартите за качество, въведени с Директива 2008 /105/ на Европейския парламент и на Съвета от 18.12.2008 г. за определяне на стандарти за качество на околната среда в областта на политиката за водите изразена в Наредба за стандарти за качество на околната среда. Рамковата Директива за водите въвежда екологични норми за качество на водните ресурси. Съгласно нея екологичното състояние на водните екосистеми се определя като много добро, добро, лошо или много лошо. При извършването на оценката на риска водните тела се класифицират в следните категории:

- водни тела в риск – не е необходимо допълнително охарактеризиране или допълнителни мониторингови данни;

- водни тела, които е възможно да са в риск, за които има вероятност да не постигнат екологичните цели, но са необходими допълнителни мониторингови данни;

- водни тела, които не са в риск – не е необходима допълнителна оценка и допълнителни мониторингови данни.

• **Повърхностни води**

Мониторингът на повърхностните води е част от Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС) и обхваща програми за контролен и оперативен мониторинг. Целта на мониторинговите програми за контролен мониторинг е да осигурят необходимата информация за оценка на състоянието на водите в рамките на речния басейн или подбасейн. Оперативните програми за мониторинг следва да определят състоянието на водните тела в риск и да оценят промените, които са настъпили в резултат от прилагането на програмата от мерки. Показателите, които се наблюдават са разделени в три основни групи – основни физикохимични (температура, рН, неразтворени вещества, електропроводимост, биогенни елементи (NH₄-N, NO₃-N, PO₄), разтворен кислород, наситеност с кислород, перманганатна окисляемост, БПК, ХПК, желязо, манган, сулфати, хлориди и др.); приоритетни вещества (33 бр. - силно токсични, устойчиви и лесно биоакумулиращи се вещества) и специфични замърсители (органични вещества, тежки метали и металоиди, цианиди, феноли и други специфични вещества), като честотата им на мониторинг е от 4 до 12 пъти в годината.

Община Лозница е богата на водни ресурси. Общо водните повърхности в общината (водни течения и водни площи) заемат над 2% и делът е най-висок от общините в област Разград, като стойността му е по-висока и от средната за страната 1,8%. На територията ѝ се намира най-големия язовир в района – язовир “Бели Лом” с площ 3 450 дка и обем 25 500 000 м³

. Язовирът е разположен между селата Крояч, Манастирци и Студенец. В експлоатация е от 1963г. Общият брой на язовирите и водоемите е 20, като част от тях са отдадени за стопанисване под формата на аренда или концесия. Някои от отдадените язовири са вече зарибени. Към момента язовирите не се използват за водоснабдяване, тъй като то се осигурява от дълбоки сондажи и задоволява потребностите на общината. Язовирите са важен ресурс за развитие на поливно земеделие, но през последните години се използват основно за рибовъдство. Речната мрежа на територията на община Лозница е рядка и слаборазвита. Най-голямо хидрогеографско значение има р. Бели Лом, която според категоризацията на повърхностните водни обекти на територията на РИОСВ-Русе води, попада във II-ра категория реки, които се ползват за водопой на животни, културни нужди, рибовъдство, воден спорт и др.

Горните и средните течения на реките са врязани в лъса и в терциерните и кредни варовици, като образуват дълбоки и сухи долини. Долинната мрежа на реките на Разградско-Самуилската подутина има радиално устройство. Морфологията на речните долини, врязани в миоценски варовици и пясъци се отличава съществено от морфологията на долините, врязани в плиоценските и лъсови наслаги. Каньоновидното всичане е характерно за реките Черни, Малки и Бели Лом. Високите части на склоновете са заети от структурни стъпала, а върху по-ниските са развити речни тераси.

По информация на Басейнова дирекция „Дунавски район“ на територията на община Лозница попадат следните повърхностни водни тела:

- **Повърхностно водно тяло с име „язовир Бели Лом“** и с код BG1RL900L1009;

- **Повърхностно водно тяло с име „р. Бели Лом след язовир Бели Лом“** до вливане на р. Долапдере при Писанец, вкл. приток р. Наловска“ и с код BG1RL900R1012.

По информация на Басейнова дирекция „Черноморски район“ на територията на община Лозница попадат следните повърхностни водни тела:

- **Повърхностно водно тяло: „яз. „Съединение“** е код BG2KA800L029, определено в умерено екологично състояние и добро химично състояние, с поставени цели: предотвратяване влошаването на екологичното състояние; опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло за постигане на умерено екологично състояние чрез постигане на възможно най-добро състояние по биологични елементи - МЗБ, МФ и Риби и чрез постигане на възможно най-добро състояние по физикохимични елементи; запазване на добро химично състояние;

- **Повърхностно водно тяло: „р. Керизбунар (Андере)“** от извор до язовир „Съединение“ с код BG2KA800R030. Водното тяло е определено в лошо екологично състояние и добро химично състояние, с поставени цели: предотвратяване влошаването на екологичното състояние; опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло за постигане на умерено екологично състояние чрез постигане на възможно най-добро състояние по биологични елементи - МЗБ, МФ и Риби и чрез постигане на възможно най-добро състояние по физикохимични елементи; запазване на добро химично състояние.

Таблица 17: Повърхностни водни тела на територията на община Лозница

Код на водното тяло	Описание	Дължина (km)/ Площ (km ²)	История на водното тяло спрямо ПУРБ 2010-2015
BG1RL900R1012	р.Бели Лом от яз.Бели Лом и р.Малки Лом от яз.Ломци до вливане	202,960	
BG1RL900L1009	Язовир Бели Лом	112,113	BG1RL900L009 и BG1RL900R008 и част от BG1RL900R012
BG2KA800R030	р. Керизбунар (Андере) от извор до язовир "Съединение"	125,9	
BG2KA800L029	Язовир "Съединение"	-	

На територията на община Лозница във водосбора на водно тяло BG1RL900L1009 е разположен мониторингов пункт BG1RL93993MS110 на река Бели Лом преди яз. Бели Лом. При анализа на резултатите от мониторинга на качеството на водите в този пункт, за последните години се не забелязва намаляване на съдържанието на биогенни замърсители, като азот-амониев, нитритен и нитратен, ортофосфат, общ азот и общ фосфор.

Язовир Бели Лом е силномодифицирано водно тяло (СМБТ), тип BGTL13, с европейски код BG1RL900L1009. Качеството на водосбора и водите на язовир Бели Лом се наблюдават в пункта разположен на стената на язовира код BG1RL93979MS051. Язовирът е силномодифицирано водно тяло. През периода 2019-2020 г. от анализа на физикохимичните елементи за качество става ясно, че водното тяло отговаря на изискванията за умерено състояние спрямо изискванията на Наредба Н-4. При анализа на специфичните замърсители не се наблюдават измерени високи концентрации над изискванията на СКОС за добро състояние. При извършения анализ на приоритетни вещества спрямо Наредбата за СКОС на резултатите от мониторинга показват, че химичното състояние на водното тяло е не достигащо добро поради превишени концентрации по показател олово. Превишената концентрация по показател олово е установена еднократно.

За повърхностно водно тяло - Река Бели Лом след вливане на р. Долапдере при Писанец, вкл. приток р. Долапдере с два пункта за мониторинг р. Бели Лом след вливане на р. Долапдере при с. Писанец и р. Бели Лом след с. Писанец. През периода 2019-2020 г. се наблюдава пункт р. Бели Лом след вливане на р. Долапдере при с. Писанец с мониторингов пункт BG1RL00931MS080 по нитратната директива. Направеният анализ показва, че водното тяло отговаря на изискванията за умерено състояние.

Пунктът на р. Бели Лом при с. Писанец е част от програмата за хидробиологичен мониторинг и според наличните данни от БЕК макрозообентос и макрофити оценката е умерено състояние.

За повърхностно водно тяло - с код BG2KA800R030 (р. Керизбунар от извор до язовир „Съединение“) липсват пунктове за мониторинг на територията на община Лозница.

За повърхностно водно тяло с код BG2KA800L029 (яз. „Съединение“), хидробиологичен мониторинг се извършва в пункт Лознишко дере - след гр. Лозница, преди язовира.

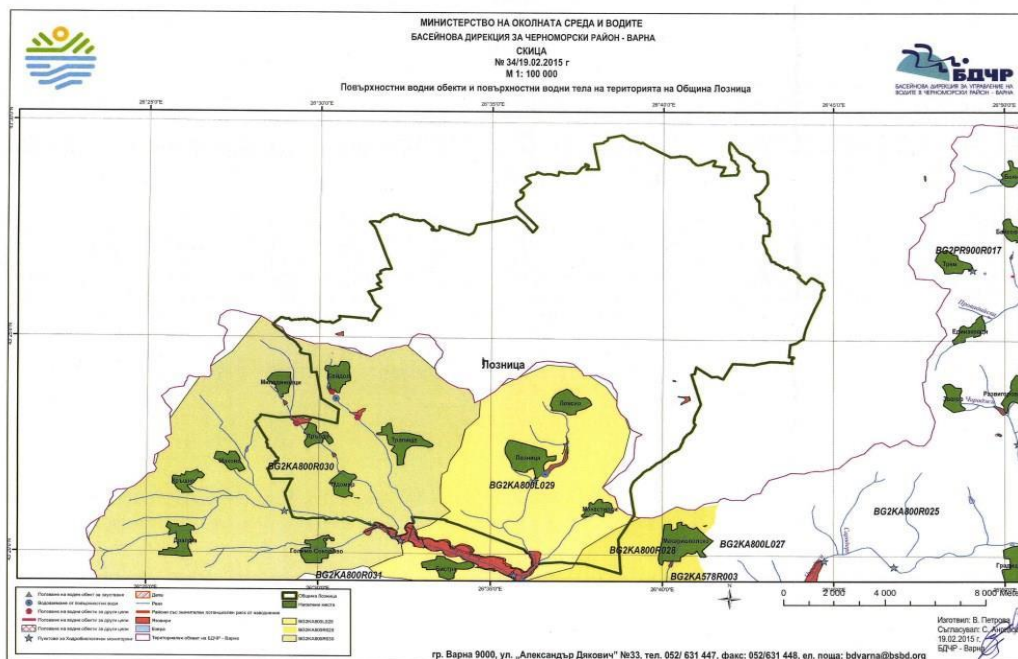
Фиг. 11: Повърхностни водни тела и пунктове за мониторинг в община Лозница

Източник: Басейнова дирекция „Дунавски район“

Фиг. 12: Повърхностни водни обекти и повърхностни водни тела

Източник: Басейнова дирекция „Черноморски район“

Целите за опазване на околната среда на повърхностните водни тела се класифицират на база на тяхното екологично състояние в пет класа – много добро, добро, умерено, лошо и много лошо. Целта е постигане на добро състояние до 2027 година. Целта след 2027 г. е запазване на добър екологичен потенциал и добро химично състояние.

Таблица 18: Цели за опазване на околната среда за повърхностни водни тела в община Лозница

Код на водното тяло	Име на водното тяло	Екологично състояние/ потенциал	Химично състояние	Цел 2021 г.	Цел 2027 г.
BG1RL900R012	р. Бели Лом след язовир Бели Лом до вливане на р. Долапдере при Писанец, вкл. приток р. Наловска	лошо (БПК ₅ , N-NH ₄ , N-NO ₃ , N-total, P-total, МЗБ, ФБ)	добро	Постигане на СКОС за БПК ₅ , N-NH ₄ , N-NO ₃ , N-total, P-total, МЗБ, ФБ за умерен екологичен потенциал до 2021г. Предотвратяване влошаване на екологичния потенциал. Предотвратяване на замърсяването и запазване на добро химично състояние	Постигане на СКОС за БПК ₅ , N-NH ₄ , N-NO ₃ , N-total, P-total, МЗБ, ФБ за добър екологичен потенциал до 2027г. Предотвратяване влошаване на екологичния потенциал. Предотвратяване на замърсяването и запазване на добро химично състояние.
BG1RL900L1009	язовир Бели Лом	умерен (БПК, N-NH ₄ , N-NO ₃ , N-total, P-total, МЗБ, ФП)	добро	Постигане на СКОС за БПК, N-NH ₄ , N-NO ₃ , N-total, P-total, МЗБ, ФП за умерен екологичен потенциал до 2021г. Предотвратяване влошаване на екологичния потенциал. Предотвратяване на замърсяването и запазване на добро химично състояние	Постигане на СКОС за БПК, N-NH ₄ , N-NO ₃ , N-total, P-total, МЗБ, ФП за добър екологичен потенциал до 2027г. Предотвратяване влошаване на екологичния потенциал. Предотвратяване на замърсяването и запазване на добро химично състояние

BG2KA800R030	р. Керизбунар от извор до язовир "Съединение"	Лошо (МЗБ, МФ, Риби, БПК, N-NH₄, N-NO₃, N- total)	добро	1. Предотвратяване влошаването на еколо- гичното състояние; 2. Опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло за постигане на умерено екологично състояние; - постигане на възможно най-добро състояние по биологич- ни елементи МЗБ, МФ и Риби; - постигане на възможно най-добро състояние по физикохимични елементи - БПК, N- NH ₄ , N-NO ₃ , N-total; 3. Запазване на добро химично състояние	1. Предотвратяване влошаването на еколо-гичното състояние; 2. Опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло за постигане на добро еко-логично съ- стояние;-пос-тигане и запазване на добро състо-яние по био- логични елементи - МЗБ, МФ и Риби;постигане и запаз-ване на доб-ро състоя-ние по фи- зикохимични елементи - БПК, N- NH ₄ , N-NO ₃ , N-total; 3. Запазване на добро химично състояние
BG2KA800L029	яз. "Съединение"	умерено (МЗБ, БПК, Електропров одимост, N- NH₄, N-NO₃, N-total, P- PO₄, P-total)	добро	1. Предотвратяване влошаването на еколо- гичния потенциал; 2. Опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло за постигане на добър екологичен потенциал: - постигане и запазване на добър екологичен потенциал по биологични елементи - МЗБ; - постигане и запазване на добър екологичен потенциал по физико-химични елементи - БПК, Запазване на добро химично състояние	1. Запазване на добрия екологичен потенциал; 2. Запазване на добро химично състояние

Източник: ПУРБ 2016-2021 г. БДУВ ДР и БДУВ ЧР

Община Лозница е богата на водни ресурси. Общо водните повърхности в общината (водни течения и водни площи) заемат около 3% и делът е най-висок от общините в област Разград, като стойността му е по-висока и от средната за страната 1,8%. В община Лозница са изградени язовири, микроязовири, водоеми и рибарници, като една по – голяма част от тях се стопанисват от Община Лозница, а останалите от „Напоителни системи“ ЕАД гр. София клон Търговище.

На територията ѝ се намира най-големия язовир в района – язовир „Бели Лом“ с площ 3 450 дка и обем 25 500 000 м³. Язовирът е разположен между селата Крояч, Манастирци и Студенец. В експлоатация е от 1963 г. Общият брой на язовирите и водоемите е 20, като част от тях са отдадени за стопанисване под формата на аренда или концесия. Някои от отдадените язовири са вече зарибени. Към момента язовирите не се използват за водоснабдяване, тъй като то се осигурява от дълбоки сондажи и задоволява потребностите на общината. Язовирите са важен ресурс за развитие на поливно земеделие.

Разрешение за рибовъдство – „аквакултури и свързаните с тях дейности“ по Закона за водите са получили следните язовири на територията на община Лозница:

- Язовир „Тръбач“ с Разрешително №2246 0100/02.12.2016 г., с титуляр „НК 1979“ ЕООД и с краен срок на действие: 07.06.2026 г.
- Язовир „Трапище“ с Разрешително №2246 0103/15.02.2017 г., с титуляр „НАШАЛИЕВ 53“ ЕООД и с краен срок на действие: 07.06.2026 г.
- Язовир „Каменна чешма“ – подадено е заявление от „Тодор Димитров – Риболов“ ЕООД.

Таблица 19: Водоеми на територията на община Лозница

№	Воден обект, № на имота, местност, землище на населеното место и ЕКАТТЕ	Собствеността на имота	Договор №/ дата срок на договора	Водоползвател /Концесионер или наемател/
1	Язовир "Сейдол" Имот № 000081 в землището на с. Сейдол, ЕКАТТЕ 65992	Община Лозница АОС № 79/11.05.1998 г.	Концесия Договор от 18.08.2005 г. 25 години	ЕТ "Полиграф – Неделчо Енев-Калоян Енев- Десислава Енева" гр. Разград ул. "Антим I № 8 тел. 084/66-01-91
2	Микроязовир "Крояч" Имот № 000127 и 000128 в землището на с. Крояч, ЕКАТТЕ 39949	Община Лозница АОС № 111/14.04.1999 г.		
3	Водоем "Чудомир" имот № 000169 в землището на с. Чудомир, ЕКАТТЕ 81619	Община Лозница АОС № 126/14.04.1999 г.		
4	Водоем "Тръбач", имот № 000196 и 000197 в землището на с. Тръбач и имот № 000189 - с. Чудомир ЕКАТТЕ, 73262, 81619	Община Лозница АОС № 100/07.10.1998 г.		
5	Водоем "Манастирци", имот № 000178 в землището на с. Манастирци, ЕКАТТЕ 47041	Община Лозница АОС № 113/14.04.1999 г.		
6	Водоем "Синя вода", имот № 000153 в землището на с. Синя вода, ЕКАТТЕ 66593	Община Лозница АОС № 81/11.05.1998 г.	Концесия Договор № 30 09.03.2011 г. за 25 години	„Синплас“ ООД Гр. Разград Сидер Сидеров
7	Водоем "Сейдол", имот № 000080 в землището на с. Сейдол, ЕКАТТЕ 65992	Община Лозница АОС № 80/11.05.1998г.		
8	Водоем "Гороцвет", имот № 000203 в землището на с. Гороцвет, ЕКАТТЕ 170066	Община Лозница АОС № 127/19.04.1999 г.	Концесия Договор № 31 18.03.2011 г. за 25 години	ЕТ „Красимир Стоянов 2010“ Гр. Разград Красимир Стоянов
9	Рибарник "Крояч", имот № 000141 в землището на с. Крояч, ЕКАТТЕ 39949	Община Лозница АОС № 127/19.04.1999		
10	Язовир "Тръбач", имот № 000186 в землището на с. Тръбач, ЕКАТТЕ 73262	"Напоителни системи" ЕАД гр. София клон гр. Търговище		гр. Търговище ул. "Гладстон" № 10; тел. 2-36-76
11	Язовир "Камена чешма", находящ се в землището на гр. Лозница, ЕКАТТЕ 44166	"Напоителни системи" ЕАД гр. София клон гр. Търговище		гр. Търговище ул. "Гладстон" № 10; тел. 2-36-76
12	Язовир "Трапище", имот № 000082 и № 000083 в землището на с. Сейдол, ЕКАТТЕ 65992	"Напоителни системи" ЕАД гр. София клон гр. Търговище		гр. Търговище ул. "Гладстон" № 10; тел. 2-36-76

Напоителни системи

На територията на община Лозница са запазени следните хидромелиоративни съоръжения:

- действащи – ПС Ловско-1, ПС Крояч-1, ПС Крояч-2, ПС Каменна чешма-2,
- не действащи – ПС Дуран обединена, ПС Гороцвет-1, ПС Ловско-2, ПС Каменна чешма-1, ПС Тръбач, ПС Трапище, Западен гравитачен канал – 5,02 км. „Напоителни системи“ ЕАД – клон Долен Дунав напояват на територията на община Лозница 4 300 дка ягоди и малини и 1 100 дка зърнени култури годишно.

Минерални води

На територията на Община Лозница не попадат минерални води от Приложение № 2 на Закона за водите.

Уязвими зони

Уязвимите и чувствителните зони, съгласно чл. 119а, ал. 1, т. 3 от Закона за водите (ЗВ) представляват зони за защита на водите. БДУВ водят регистър на тези зони, който включва и карти, на които е посочено местоположението на зоните и основанийето, съгласно което са обявени като такива.

Община Лозница попада в уязвими зони, съгласно Заповед № РД 930/25.10.2010г. на Министъра на ОСВ за определяне на нитратно уязвимите зони. В приложения към заповедта са определени водните тела, които са замърсени или са застрашени от замърсяване с нитрати от земеделски източници, териториите на общините или части от тях в обхвата на уязвимата зона по надморска височина и карта на зоната.

Ключовата типова мярка съгласно ПУРБ 2016-2021 г. е „Намаляване на замърсяването с хранителни елементи от земеделието”. Мярката на ниво район за басейново управление е „Намаляване на замърсяването с нитрати от земеделски източници”. Действията за изпълнение на мярката са:

- Забрана за торене в определени периоди от време съгл. Програмата от мерки за ограничаване и предотвратяване на замърсяването с нитрати на МЗХ;
- Изграждане или реконструкция на съоръжения за съхранение на органични торове, при спазване на изискванията за предотвратяване на свободно изнасяне или разпространение на тор;
- Контрол за спазване на изискванията за торене и съхранение на торове;
- Ограничения при внасянето на тор в съответствие с правилата за добра земеделска практика;
- Определяне на капацитета на съоръженията, предназначени за събиране на оборски тор от животновъдството осигуряващ възможност за събиране на тор през най-дългия период на забрана за внасяне на торове в уязвимата зона;
- Осигуряване на защита от замърсяване на повърхностните и подземните води в района на съоръжения за събиране на оборски тор.

Чувствителни зони

Понятието „чувствителни зони“ е термин от Директива 91/271/ЕЕС, характеризиращ даден водоприемник, който се намира или има риск да достигне състояние на *еутрофикация* – обогатяване с биогенните елементи азот и фосфор. Това състояние е свързано с ускорен растеж на водорасли и по-висши растителни видове, в резултат на което настъпва нежелано нарушаване в баланса на присъстващите във водите организми и влошаване на качеството на водите.

Община Лозница попада в чувствителни зони, съгласно Заповед № РД 970/28.07.200 г. на Министъра на ОСВ. Чувствителните зони в повърхностните водни обекти в териториалния обхват на БДУВДР: с начало „р. Дунав, от границата при с. Ново село“ и край „р. Дунав, до границата при гр. Силистра“, както и „Всички водни обекти във водосбора на р. Дунав на територията на Р България“.

В случай, че даден водоприемник е обявен за чувствителна зона отпадъчните води от всички агломерации с над 10 000 еквивалент жители (е.ж.), които се заустват в него е

необходимо освен биологичното пречистване да бъде осигурено и отстраняване на биогенните елементи азот и фосфор до съответните концентрации, регламентирани в Наредба № 6 от 9 ноември 2000 г. за емисионни норми за допустимото съдържание на вредни и опасни вещества в отпадъчните води, зауствани във водни обекти. При изграждане или реконструкция градските пречиствателни станции за отпадъчни води на тези агломерации, трябва да предвидят освен съоръжения за биологично пречистване (биологично стъпало), но и допълнителни пречиствателни съоръжения за отстраняване на азота и фосфора. По този начин водоприемникът се предпазва от допълнителна еутрофикация и се цели подобряване в неговото състояние.

Райони с потенциален риск от наводнения

На територията на община Лозница няма определени райони със значителен потенциален риск от наводнения, съгласно Плановетене за управление на риска от наводнения /ПУРН/ 2016-2021 г. на Дунавски и Черноморски райони за басейново управление. В Програмите от мерки към ПУРН няма заложили мерки на ниво „район със значителен потенциален риск от наводнения“, но са заложили мерки на ниво „район за басейново управление“ с отговорник – Кмета на общината, включително мярка за „Реконструкция и ремонт на язовири“. Мярката включва изпълнение на дейности по реконструкция на самата язовирна стена, като повишаване височината на нейната корона, увеличаване проводимостта на съоръженията за отвеждане на високите води.

Основните мерки за намаляване на риска от наводнения, които могат да бъдат изпълнявани, са следните:

- ▶ поддържане проводимостта на речните легла, вкл. в 500-метровата зона след язовирите;
- ▶ поддържане и експлоатация на диги, корекции на реки и дерета и други хидротехнически и защитни съоръжения, отводнителни системи и полета, отводнителни помпени станции (ОПС);
- ▶ ежегодни пролетни и есенни технически прегледи на хидротехническите съоръжения, приключващи с изготвяне на протоколи, в които се набелязват ремонтните и инвестиционни работи за следващата година;
- ▶ изготвяне на анализ на техническото състояние на всяка язовирна стена веднъж на три години;
- ▶ изготвяне и проиграване на аварийни планове на язовирни райони и обособяване на аварийни складове, оборудвани с необходимите техника и материали;
- ▶ изграждане на съвременни системи за оповестяване;
- ▶ ликвидиране на потенциално опасни язовири, чието техническо състояние не позволява по-нататъшната им експлоатация.
- ▶ изграждане и поддържане на дъждовна канализация.

Санитарно-охранителни зони

Санитарно-охранителни зони (СОЗ) представляват пояси около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване, които се ползват със специален статут. Дейностите, които могат да се извършват в тях са строго регламентирани с Наредба № 3 от 16 Октомври 2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците.

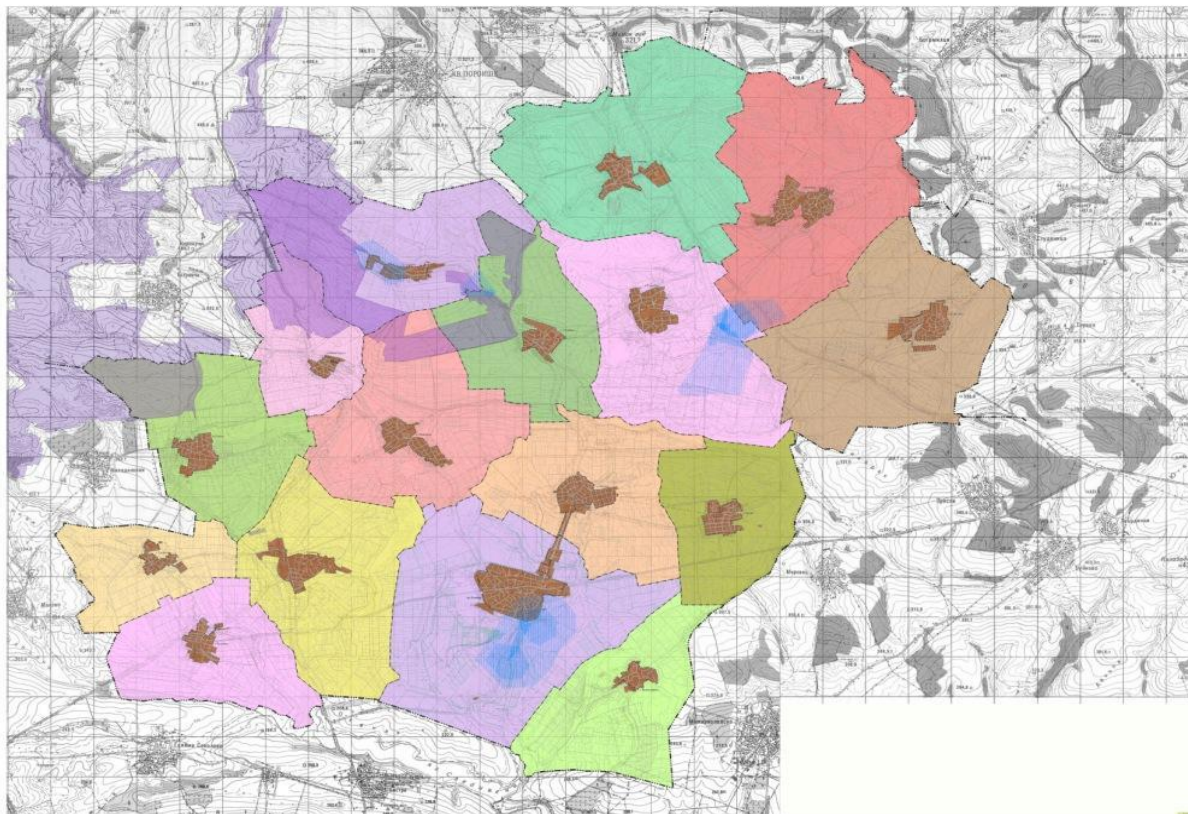
Организиран се три зони (пояси) за санитарна защита:

- пояс I – той има за цел защита на самите водоземни съоръжения като предотврати външния достъп до тях, чрез затваряне и ограждане на съоръженията и началните водопроводи около последните;
- пояс II – срещу биологични, бързоразвиващи се и силносорбируеми химически замърсители;
- пояс III – срещу стабилни химически замърсители.

Границите на пояси II и III най-общо се оразмеряват в съответствие с хидрогеоложките условия в района на вододобивните съоръжения и в зависимост от режима на тяхната експлоатация. Техните размери се определят чрез математическо моделиране.

Фиг. 13: Санитарно – охранителни зони на територията на община Лозница

Източник: ОУП на община Лозница

Пояс I от СОЗ се огражда с трайна ограда с височина не по-малка от 1.40 м, която се сигнализира с предупредителни надписи върху табели.

Границата на пояс II се сигнализира с ясно водими предупредителни надписи и табели, поставени на добре видимо разстояние едни от други, поставени на колове или съществуващи дървета или огради.

Пояс III се сигнализира аналогично на пояс II.

Собствениците на земи в границите на СОЗ около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди, са длъжни да спазват забраните и ограниченията, определени от СОЗ, в който попада имотът, съгласно Приложения № 1 и 2 към чл. 10, ал. 1 от Наредба № 3/2000 г.

Осъществяването на дейност в границите на пояси II и III, за която е регламентирано ограничение (О) или ограничение при доказана необходимост (ОДН), се разрешава само, ако инициаторите на дейността с конкретни изследвания и оценка на въздействието върху околната среда докажат, че дейността няма да доведе до негативни последствия за водоизточника.

Таблица 20: Регистър на санитарно-охранителните зони определени в съответствие с изискванията на Наредба № 3/16.10.2000 г., на територията на Община Лозница

Заповед за определяне на СОЗ №	Водоползване	Водовземно съоръжение	Населено място	Пояс I /площ/ дка.	Пояс II /площ/ дка.	Пояс III /площ/ дка.	Разр. водно количество l/s	Разр. обеми куб.м/год.
СОЗ-177/18.08.2008	"Биовет" АД	ШК 3	Гороцвет	1.534	345.822	19659.360	6.500	204984
СОЗ-178/18.08.2008	"Биовет" АД	ШК 4	Гороцвет	1.831	общ СОЗ-177	общ СОЗ-177	6.500	204984
СОЗ-179/18.08.2008	"Биовет" АД	ШК 5	Гороцвет	1.656	общ СОЗ-177	общ СОЗ-177	6.500	204984
СОЗ-386/05.06.2013	с.Студенец, с.Градина, с.Островче	ШК "Градина"	Студенец	2.956	27.734	284.854	3.200	99338
СОЗ-387/05.06.2013	с.Студенец, с.Градина, с.Островче	КИ Градина-ВиК Разград-Градина	Градина	0.750	68.180	1	1.400	43034
СОЗ-402/25.09.2013	с.Гороцвет	ТК-ВиК Разград-ПС Гороцвет-Гороцвет	Гороцвет	33.693	478.177	830.500	11.900	373713
СОЗ-403/25.09.2013	с.Гороцвет	ШК2-ВиК Разград-ПС Гороцвет-Гороцвет	Гороцвет	общ зап 402	23.424	57.117	11.900	373713

Източник: Басейнова дирекция „Дунавски район“ – гр. Плевен

По информация на Басейнова дирекция „Черноморски район“ – гр. Варна, на територията на община Лозница попадат пояси I, II и III на СОЗ около водоизточници за подземни води като следва:

- Тръбни кладенци (ДС-1 и ДС-2 Лозница), изградени в землището на гр. Лозница, учредена със Заповед №38/25.04.2012 г. на Директора на БДЧР. приложена към писмото;
- Шахтов кладенец (ШК-3 Лозница), изграден в землището на гр. Лозница, учредена със Заповед №31/05.04.2012 г. на Директора на БДЧР приложена към писмото;
- Каптаж „Тръбачка“ - предвиден за изграждане в землищните граници на град Лозница (в процедура за учредяване на СОЗ);
- Каптаж „Сейдол I“ - предвиден за изграждане в землищните граници на село Сейдол, (в процедура за учредяване на СОЗ);
- Каптаж „Сейдол 2“ - предвиден за изграждане в землищните граници на село Сейдол. (в процедура за учредяване на СОЗ).

За тях е необходимо да се спазват забраните и ограниченията на дейностите, посочени в цитираната Наредба №3 от 2000 г.

Комунално – битовите дейности - са основна причина за замърсяването на водите в община Лозница. Поради липсата на пречиствателни станции за отпадъчни води /ПСОВ/ в малките населени места на общината, отпадъчните води от бита попадат в реките, водоемите или сухи дерета. Сред останалите източници на замърсяване на водите в общината са промишлеността, транспорта и животновъдството.

Повърхностните води на територията на община Лозница са подложени на различни видове натиск и въздействие в резултат от човешката дейност, което оказва влияние върху състоянието им. Тези източници се разделят на:

Точкови източници на замърсяване:

- Зауствания на селищни непречистени отпадъчни води;
- Земеделски източници на замърсяване на повърхностните води.

Дифузни източници на замърсяване:

- Гори, преходно гористо-храстови масиви, неполивни ниви, земеделски земи, участъци с естествена растителност, урбанизирани територии;
- С битов характер от населени места под 2000 е.ж. без канализация и ПСОВ.

Екологичният проблем на общината свързан със замърсяването на водите е в тясна връзка с проектите и предвижданите действия по отношение на проектирането и изграждането на канализационни системи в селата и пречиствателни станции за отпадните води.

Основни източници на замърсяване на повърхностните водни тела са попивните ями, и прекомерното наторяване на селскостопанските площи. Проблем е и липсата на канализация и ПСОВ за малките населени места на общината. Основни замърсители на повърхностните води в района на общината са и периодично възникващите нерегламентирани сметища. Сред останалите източници на замърсяване на водите в общината са промишлеността, транспорта и животновъдството.

- *Подземни води*

Територията на община Лозница попада в района на разпространение на следните подземни водни тела:

Таблица 21: Подземни водни тела на територията на община Лозница

Код на подземно водно тяло	Име на подземно водно тяло
BG1G0000QAL021	Порови води в Квартернера – р. Русенски Лом и притоците му
BG1G000K1NB050	Карстови води в Разградската формация
BG1G0000J3K051	Карстови води в Малм- Валанжския басейн
BG2G000K1NB036	Пукнатинни води в хотрив-барем-апт Каспичан, Тервел, Крушари
BG2G000K1NB037	Пукнатинни води във валанж-хотрив -апт Шумен-Търговище
BG2G000J3K1040 и BG2G000J3K1041	Карстови води в малм-валанж – попадат частично в община Лозница

Източник: Басейнова дирекция „Дунавски район“ и Басейнова дирекция „Черноморски район“

На територията на община Лозница няма разположени пунктове за мониторинг на подземните води.

Подземно водно тяло с код BG1G000K1NB050 и име „Карстови води в Разградската формация“ – наблюдавано от четири мониторингови пункта (МР 229, МР 231, МР 232, МР 307). От тях в обхвата на РИОСВ-Русе попадат три: МР 229 при с. Малък Поровец КИ резерват „Воден“, община Исперих, област Разград; МР 231 при с. Малък Поровец, КИ ПС - ПБВ „Малък Поровец“, община Исперих, област Разград; МР 232 при с. Кацелово ШК "Лакане" ПС "Кацелово", община Две могили.

Оценката за „добро“ химично състояние на водата и в трите пункта, дадена в миналите години се запазва и през 2019 г. Анализът на резултатите показва съответствие със СК за подземни води по всички анализирани показатели.

Подземно водно тяло с име „Карстови води в Малм-Валанжския басейн“ и код BG1G0000J3K051, също е в „добро“ химично състояние.

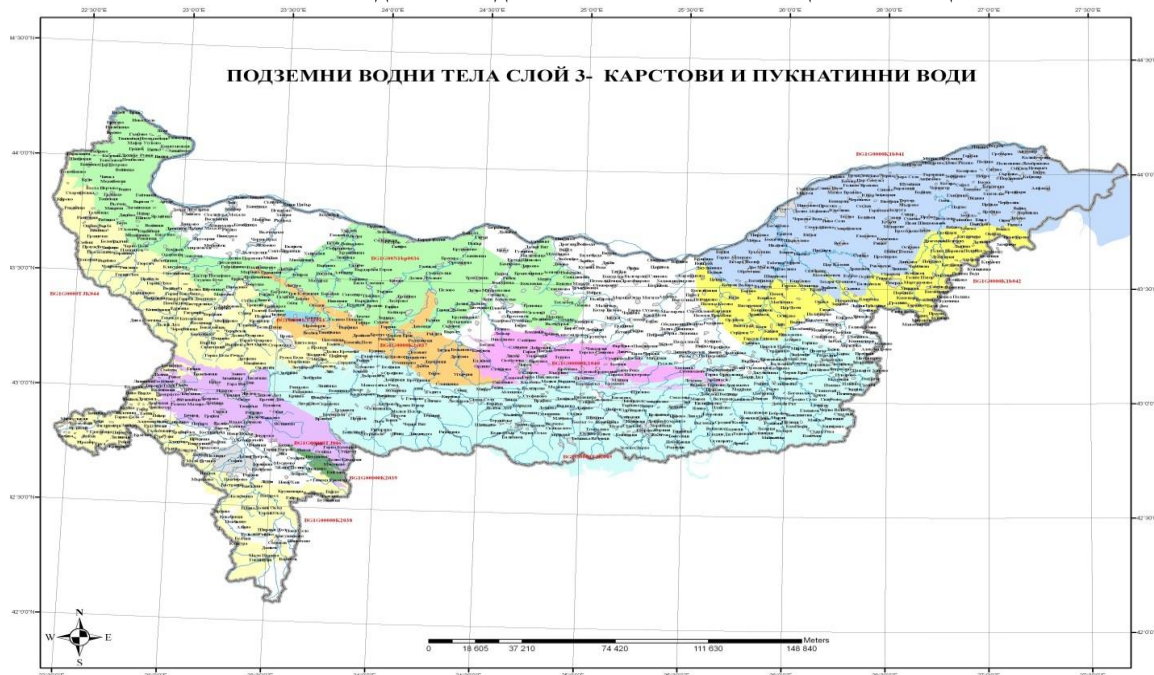
Подземно водно тяло: „Пукнатинни води в хотрив-барем-апт Каспичан, Тервел, Крушари, с код BG2G000K1NB036 е определено в добро количествено и лошо химично състояние, с поставена цел: постигане на добро състояние.

Подземно водно тяло „Пукнатинни води във валанж-хотрив-апт Шумен – Търговище, код BG2G000K1NB037 също е определено в добро количествено и лошо химично състояние по показателите NO₃, NH₄ и Mn, с поставена цел: постигане на добро състояние.

Подземно водно тяло „Карстови води в малм-валанж“ с кодове: BG2G000J3K1040 и BG2G000J3K1041, което попада само частично в териториалния обхват на община Лозница са определени в добро количествено и добро химично състояние и е поставена цел: запазване на доброто състояние.

Фиг.14: Подземни водни тела в обхвата на община Лозница

Данните за екологичното състояние на подземните водни тела са представени в следващата таблица.

Таблица 22: Цели на опазване на подземните водни тела, съгласно ПУРБ

Код	Име	Химично състояние	Количествено състояние	Екологична цел
BG1G000K1NB050	Карстови води в Разградската формация	лошо	добро	1. Запазване на добро количествено състояние; 2. Предотвратяване на влошаването на химичното състояние по показател N03; 3. Запазване на добро химично състояние по останалите показатели
BG 1G0000J3K051	Карстови води в Малм- Валанжския басейн	добро	добро	Запазване на добро количествено и химично състояние
BG2G000J3K1040 и BG2G000J3K1041	Карстови води в малм-валанж	добро	добро	Запазване на добро количествено и химично състояние
BG2G000K1NB036	Пукнатинни води в хотрив - барем - апт Каспичан, Тервел, Крушари	лошо	добро	1. Недопускане понататъшно влошаване на химичното състояние на ПВТ по показателя NO3. 2. Запазване на добро количествено състояние 3. Запазване на добро химично състояние по останалите показатели
BG2G000K1NB037	Пукнатинни води във валанж-хотрив-	лошо	добро	1. Недопускане понататъшно

	апт Шумен – Търговище			влошаване на химичното състояние на ПВТ по показателя NO ₃ , NH ₄ и Mn. 2. Запазване на добро количествено състояние 3. Запазване на добро химично състояние по останалите показатели
--	--------------------------	--	--	---

Източник: Басейнова дирекция „Дунавски район“ и Басейнова дирекция „Черноморски район“

Мрежата за количествен мониторинг на подземни води обхваща 44 подземни водни тела в границите на БДДР. Общият брой на пунктовете е 170. Наблюдават се нива на кладенците и дебита – на изворите. Съгласно чл. 171(2) т.2. и ал.(6) от Закона за водите НИМХ-БАН отговаря за извършването на количествения мониторинг на водите.

Значимите замърсители по отношение на химичното състояние на подземните води са:

Просмукване на замърсители при взаимодействие с повърхностните води;

Липсата на канализации и ПСОВ в населените места;

Интензивното земеделие;

Индустриални източници на замърсяване;

Нерегламентирани сметища.

Потенциални замърсители за поровите и карстови води в района на община Лозница са животновъдни ферми и селскостопански дворове, интензивни наторявания на земеделската земя, образуването на нерегламентирани сметища, локални замърсявания и други.

• *Питейни води*

Територията на общината се обслужва от „Водоснабдяване – Дунав“ ЕООД, Разград.

Изграждането на мрежата е започнало 50-те години, като основно е изградена през периода 1960-1970 г. Водопроводната мрежа в населените места е напълно изградена, но амортизирана. Населението се снабдява с вода посредством 7 водоснабдителни групи:

- Водоснабдителна група „Лозница“;
- Водоснабдителна група „Гороцвет“;
- Водоснабдителна група „Градина“;
- Водоснабдителна група „Каменар“;
- Водоснабдителна група „Манастирско“;
- Водоснабдителна група „Сейдол“;
- Водоснабдителна група „Тръбач“.

Водоизточници:

Водоизточници в експлоатация - общ брой - 15 бр., в т. ч.:

- *Шахтови кладенци - 5 бр.,*
- *Каптажси - 5 бр.,*
- *Дренажи - 2 бр.,*
- *Дълбоки сондажи - 3 бр.*

Експлоатираните водоизточници в община Лозница са в добро техническо състояние.

Вътрешната водопроводна мрежа в община Лозница е с обща дължина 151,221 км, в т.ч.:

- 144,964 км - етернит, 6,257 км - ПЕВП (полиетилен висока плътност);
- 144,964 км – 1951 г.-2000 г., 6,257 км - 2001г. - 2019г.;

Довеждащите (външни) водопроводи са с обща дължина 106,662 км, в т.ч.:

- 90,758 км - етернит, 10,855 км - стомана, 5,049 км - ПЕВП (полиетилен висока плътност);

- 101,733 км – 1951 г.-2000 г., 4,929 км – 2001 г.-2019 г.;

По информация на ВиК-оператора реконструираната водопроводна мрежа е със следната дължина по години:

- 2015г. - 1,900 км,
- 2016г. - 1,427 км,
- 2017г. - 1,235 км,
- 2018г. - 0,988 км,
- 2019г. - 0,490 км.

Състояние на водопроводната мрежа:

- изграденост на водоснабдителните системи - 100%.

- състояние на водопроводните мрежи - във всички населени места външните водопроводи и вътрешните водопроводни мрежи са с отдавна изтекъл амортизационен срок, морално и физически остарели, което е причината за големите загуби на питейна вода. Изключение прави град Лозница, където с финансиране по Оперативна програма „Околна среда“ са сменени улични водопроводи.

- дял на обслужваното население - 99,7%.

Въпреки инвестиции от страна на ВиК-оператора в силно амортизираната водопроводна мрежа загубите на вода през последните години са с малка промяна.

Прекъсванията на водоподаването се случва в резултат на извършвани аварийни ремонти или осъществяване на реконструкции по водопроводните мрежи.

Таблица 23: Брой аварии по водоснабдителните системи на община Лозница

година	външни в-ди	вътрш.водпр.мрежа	водопр. отклонения	помпени станции
2015	38	41	69	0
2016	29	46	18	0
2017	35	55	30	6
2018	38	48	28	0
2019	39	78	35	0

Източник: „Водоснабдяване - Дунав“ ЕООД

Броят прекъсвания на водоподаването по години е както следва:

- 2015 г. - 116 бр.
- 2016 г. - 77 бр.
- 2017 г. - 80бр.
- 2018 г. - 81бр.
- 2019 г. - 107 бр.

Таблица 24: Потребление на питейна вода в община Лозница 2015-2019 г. (м3/год)

година	питейно-битови нужди	промишлени нужди
2015	247 423	36 508
2016	252 043	34 687
2017	254 812	37 370
2018	247 046	37 379
2019	243 425	39 373

Източник: „Водоснабдяване - Дунав“ ЕООД

Отклонения от качеството на питейната вода са констатирани само по показателя „нитрати“:

- постоянно - в с. Гороцвет, с. Бели Лом, с. Веселина и с. Крояч;
- инцидентно - в гр. Лозница, с. Ловско, с. Каменар.

- **Отпадъчни води**

На територията на общината е изградена канализационна мрежа и ПСОВ само в общинския център - град Лозница, както следва.

Главни колектори:

- 1,463 км - бетонови тръби,
- 1,463 км - 1971г. – 1980 г.

Второстепенни канализационни клонове:

- 3,586 км - бетонови тръби,
- 2,641 км – 1971 г. – 1980 г., 0,945 км – 1981 г. – 1990 г.

Пречиствателна станция за отпадъчни води;

ПСОВ Лозница след извършената през 2013 год. реконструкция е в много добро техническо състояние. Процесът на пречистване преминава през два етапа със следните съоръжения:

Механично съоръжение:

- Комбинирано съоръжение за механично пречистване „Хубер“ - 1бр.
- Аериран мазноуловител - 1 бр.

Биологично съоръжение:

- Биобасейн - 1 бр.
- Вторичен радиален утайтел - 1 бр.

Селищни пречиствателни станции за отпадъчни води - ПСОВ-Лозница: За пречистване на отпадъчните води на гр. Лозница е изградена ГПСОВ, която е реконструирана и въведена в експлоатация през септември 2013 г. ГПСОВ - Лозница е собственост на община Лозница и е предадена за стопанисване, поддържане и експлоатация на „Водоснабдяване Дунав“ ЕООД. За ползване на воден обект за заустване на отпадъчни води в повърхностни води има издадено Решение за ползване на воден обект за заустване на отпадъчни води в повърхностни води № 23740003/27.07.2007 г., Решение за изменение и продължаване срока на действие № 1263/10.01.2014 г., актуализирани с Решение № 1/07.01.2020 г. Административният акт е със собственик Община Лозница, оператор „Водоснабдяване – Дунав“ ЕООД и краен срок на действие: 30.12.2025 г.

Отпадъчните води постъпват в комбинирано съоръжение за механично пречистване и преминават през мазноуловител, входно измервателно устройство, 2 бр. биобасейна, вторичен утайтел, помпена станция за активна утайка, UVдезинфекция, изходно измервателно устройство, утайкоуплътнител, помпена станция за утайкови води и инсталация за обезводняване на утайките.

- Списък на производствените обекти с издадени разрешителни за ползване на воден обект за заустване на отпадъчни води в повърхностни водни обекти:

1. „Водоснабдяване Дунав“ ЕООД – ГПСОВ-Лозница, Разрешително за заустване № 23740003/27.07.2007 г., актуализирано с Решения № 1263/10.01.2014 г. и 1/07.01.2020 г.

Производствените обекти с локални пречиствателни станции:

1. ГПСОВ-Лозница;
2. „Еделвайс 77“ ЕООД – МПП в с. Сейдол.

- Производствените обекти без издадени разрешителни за ползване на воден обект за заустване на отпадъчни води в повърхностни водни обекти:

1. „Еделвайс 77“ ЕООД – има изградена локална пречиствателна станция за отпадъчни води, отпадъчните води се предават за допречистване в ГПСОВ-Лозница на база сключен договор с „Водоснабдяване Дунав“ ЕООД;

2. „Маристо и Ко“ ООД – цех за преработка на ядки в гр. Лозница; отпадъчните води се събират и се предават на ГПСОВ-Лозница на база сключен договор с „Водоснабдяване Дунав“ ЕООД;

3. ЕТ „Арко - Иван Пенев“, с. Крояч - мобилна дестилерия за етерични масла – не е проверяван по компонент „води“.

Списък на производствените обекти с констатиран и санкциониран нарушения:

1. ГПСОВ-Лозница:

- Наложена текуща месечна санкция (ТМС) с Наказателно постановление № И-11-3806-1/10.11.2014 г. в размер на 185 лв. за нарушение на индивидуалните емисионни ограничения, определени в разрешителното за заустване, съгласно чл. 69 от Закона за опазване на околната среда - ЗООС(Обн. ДВ, бр. 91/2002 г.). Със Заповед № И-11-3806-2/09.12.2014 г. – ТМС отменена съгласно чл. 69 от ЗООС;

- Наложена ТМС с Наказателно постановление № И-11-3841-1/03.04.2017 г. в размер на 161 лв. за нарушение на индивидуалните емисионни ограничения, определени в разрешителното за заустване, съгласно чл. 69 от ЗООС. Със Заповед № И-11-3841-2/26.06.2017 г. – ТМС отменена съгласно чл. 69 от ЗООС;

- Наказателно постановление № И-11-3890-1/29.10.2020 г. – налагане на ТМС в размер на 4 656 лв., съгласно чл. 69 от ЗООС. Със Заповед № И-11-3890-2/22.12.2020 г. – ТМС намалена на 387 лв. съгласно чл. 69 от ЗООС.

Контрол на отпадъчните води от селищната пречиствателна станция е извършен два пъти през 2019 година.

Фиг. 15: Резултати от емисионен контрол на СПСОВ – Лозница през 2019 г.

Източник: Регионален доклад за състоянието на околната среда през 2019 г. на РИОСВ - Русе

Съгласно програмата от мерки към ПУРБ на съответните басейнови дерекции, Община Лозница е отговорна за изпълнение на следните мерки:

Таблица 25: Мерки на ниво водно тяло с отговорник Община Лозница, съгласно ПУРБ 2016-2021 на БДЧР

Име на мярката	Действие за изпълнение на мярката	Описание на мярката
Осигуряване на събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчни води на населените места	Изпълнение на проекти за изграждане, реконструкция или модернизация на канализационна система, вкл. ГПСОВ, определени за конкретните агломерации с над 2000 е.ж.	Доизграждане на канализационна мрежа – 2170,00 м. в гр. Лозница
Осигуряване на събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчни води на населените места	Изпълнение на проекти за изграждане, реконструкция или модернизация на канализационна система, вкл. ГПСОВ, определени	Изграждане на КПС гр. Лозница

	за конкретните агломерации с над 2000 е.ж.	
Изпълнение на програма за собствен мониторинг във връзка с отглеждане на аквакултури	Поставяне на условие в издадените разрешителни за ползване на воден обект и/или водовземане с цел отглеждане на аквакултури за провеждане на собствен мониторинг във връзка с оценка натиска от различните форми на сладководно рибовъдство.	Поставяне на условие в издадените разрешителни за ползване на воден обект и/или за водовземане с цел отглеждане на аквакултури за провеждане на собствен мониторинг във връзка с оценка на натиска от различни форми на сладководно рибовъдство.

Източник: Басейнова дирекция „Черноморски район“ – Варна

Проблем за община Лозница е липсата на канализационни мрежи в малките населени места и ПСОВ, което води до рискови ситуации и замърсяване на подземните води и почвите.

Таблица 26: Генерирани оползотворени за запръстяване и/или обогатяване на почви количества утайки от ПСОВ

Населено място	Количества образувани през 2019 г. (тон)	Количества оползотворени утайки през 2019 г.(тон)
ПСОВ - Лозница	45,060	-

Източник: Регионален доклад за състоянието на околната среда през 2019 г. на РИОСВ - Русе

Битови отпадъчни води

Като основен източник на замърсяване на реките в региона са вливащите се в тях битово-фекални води. Важен проблем за общината е липсата на изградени канализационни мрежи и пречиствателни станции за битово - фекални води в малките населени места.

Формираните битови отпадъчни води от домакинствата се отвеждат в септични или изгребни ями, след което попиват в земята. Тяхното състояние не се контролира и това допринася за замърсяване на подземните води в района.

Минералните съединения в битовите отпадъчни води са представени от солите на амоняка, фосфати, хлориди, хидрокарбонати и др. Органичните примеси обикновено съдържат азот (белтъци и продукти на тяхната хидролиза-пептиди и аминокиселини). В тях мога да се съдържат и безазотни органични съединения - киселини, спирт, алдехиди, кетони и др. Постоянен компонент на битовите отпадъчни води станаха ПАВ (повърхностно активните вещества), следствие от широко използваните в бита синтетични миещи препарати.

Производствени отпадъчни води

Производствените отпадъчни води са също източник на замърсяване на повърхностните и подземни води, особено ако се заустват във водните обекти без пречистване или с пречистване, но без удовлетворяване на нормативните изисквания. Само отделни предприятия в общината имат локални самостоятелни канализационни клонове, отвеждащи отпадъчните води в близките дерета без пречиствателни съоръжения.

Контролът от страна на компетентните органи се осъществява от – РИОСВ Русе и съответната Басейнова дирекция.

Дифузни източници- Инфилтрираните води от нерегламентираните сметища

Инфилтрираните води от нерегламентираните сметища са сериозен източник на замърсяване на повърхностните и подземни води. Общината е изпълнява проекта за рекултивация на нерегламентираното сметище. Независимо, че е организирано централизирано сметосъбиране и сметоизвозване в населените места, съществува вероятност от инцидентно възникващи локални замърсявания.

Селско стопанство

Отпадъчните води от селското стопанство съдържат органични и неорганични суспендирани вещества, амоняк, нитрити, нитрати, микроорганизми. Животинския тор по степен на замърсеност с органични вещества и микробиална обсемененост значително превишава

битовите фекални води. В твърдият и течен тор се съдържат повече от 30 вида непатогенни микроорганизми.

Проблемите, свързани с качеството и количеството на водите на територията на община Лозница произтичат главно от: липсата на канализационна мрежа и пречиствателни станции. С цел намаляване загубите на питейна вода следва да се предвижда: рехабилитация на външните водопроводи от речните водохващания до населените места; подмяна на съществуващата водопроводна мрежа в малките населени места, с цел драстично намаляване на загубите на вода. Незадоволителното състояние и нарушаване на речните легла от хидроморфологични изменения пораждат необходимост от корекция на реките и деретата за превенция от природни бедствия и ограничаване вредното въздействие на водите.

ИЗВОДИ:

Повърхностните и подземни води на територията на община Лозница като цяло са с умерено към добро качество. Проблемите са свързани главно с количеството и пречистването на питейните води, липсата на канализационна мрежа и пречиствателни станции за отпадни води в малките населени места на общината. Водопреносната мрежа също е остаряла, амортизирана и загубите на вода са значителни. Необходимо е да се предвидят мерки за подобряване на цялостната инфраструктура в общината, с акцент върху подобряване и доизграждане на ВиК мрежите.

Незадоволителното състояние и нарушаване на речните легла от хидроморфологични изменения пораждат необходимост от корекция на реките и деретата за превенция от природни бедствия, наводнения и ограничаване вредното въздействие на водите.

Съществуват много нерешени проблеми при управлението и опазването на водите, свързани с остаряла и амортизирана техника и съоръжения, ограничени финансови възможности, заустване на непречистени отпадъчни води във водоприемниците и др.

3.3. Земи и почви

Почвата е един от най-важните природни ресурси, основа за съществуването на хората, животните и растенията. В природните екосистеми тя изпълнява определени функции: осигурява среда за развитие на растенията и реализиране на тяхната биопродуктивност, поддържа генетичните ресурси и обитанието на многобройни живи организми. Тя регулира и разпределя водния отток, съхранява водата и служи като буфер на околната среда, като инактивира или разрушава екологично опасните субстанции. Почвата е физическа основа на социално-икономическата структура на човешкото общество, източник е на сурови материали и съхранява геогенното и културно наследство на човечеството. Като компонент на околната среда тя е подложена на вредни въздействия и затова опазването и е от особено значение.

Почвената покривка е особено важен компонент на природната среда. Образувана в продължение на милиони години, тя се явява огледало за състоянието на ландшафтите и в нея се отразяват и пречупват взаимовръзките между останалите компоненти на природната среда (скали, води, климат, растителност, дейност на човека). Без почвената покривка е невъзможно съществуването и вегетацията на естествената и културната растителност.

Почвата представлява сложна природна система изградена от минерални частици, органични вещества, газове, макро- и микроорганизми. Минералните частици образуват основната маса на почвата, а органичните вещества съставляват 10-20% от химичния и състав. Хумусът заедно със съдържанието на вода и газове определя нейното плодородие. Той е източник на хранителни вещества за растенията, тъй като при разлагането му се освобождава въглероден диоксид, нитрати, фосфати. Тези съединения са лесно усвоими от растенията. Хумусът, образуван в горния почвен слой се отнася от инфилтриращата в почвата вода в по-долните хоризонти. Чрез обработка на почвата, той заедно с разтворените химични вещества се изнася отново на повърхността.

Химизацията, промишлеността и влиянието на интензивния автомобилен поток са идентифицирани като основни причини за замърсяването на земеделските земи и влошаване състоянието на почвите като цяло. По въздушен път се пренасят азотни и серни съединения, въглеродороди и оловни аерозоли, затова голям дял в замърсяването на почвите има автотранспортът.

Почвата играе роля за кръговрата на веществата в природата и минерализиране на органичните отпадъци от живота, осигурява плодородието и изхранването на човека, влияе върху състава на въздуха, водата и хранителните продукти, представлява среда за съхраняване и предаване на болестотворни причинители, влияе върху климата на местността и др. Следователно тя, освен полезно може да оказва и отрицателно влияние върху условията на жизнената среда и здравето на населението. Замърсяването на почвата се проявява в две форми:

- Физическо изменение на почвените структури. Най-големи поражения върху почвите се нанасят от антропогенно натоварените екосистеми. Отклоненията в почвените параметри се отнасят преди всичко до структурата на почвата, нейната порьозност и плътност. Измененията им водят до рязко влошаване на вентилацията и дренажа в почвата, вследствие на което настъпва рязко снижаване на активността и количеството на микроорганизмите разлагащи органичните вещества.

- Химическо замърсяване на почвата. Химическите замърсявания на почвите от антропогенен произход превъзхождат многократно в количествено и качествено отношение всички видове физически изменения. Те са следствие от много причини, които условно можем да ги разделим в следните групи:

- Газове - промишлени отходи съдържащи сяра, а също така съдържащи и тежки метали, халогениди, азотни оксиди;
- Прах - дим от промишлени димоотводи, транспортен прах и др.;
- Соли - особено тези в резултат на обработване с луги и химикали на пътищата през зимата, рудодобивната промишленост, кариери и др.;
- Агрохимикали от растителната защита;
- Органични газове и течности - автотранспорта и др.;
- Радиоактивни замърсявания - АЕЦ, промишленост, аварии и др.

Почвите са подложени на редица деградационни процеси и заплахи, като ерозия, замърсяване, запечатване, намаляване на биоразнообразието и почвеното органично вещество, засоляване, вкисляване, уплътняване, наводнения и свлачища. Комбинация от някои от тези заплахи може да доведе до климатични изменения, безводие и опустиняване, а замърсяването на почвата води до влошаване качеството на храната и питейната вода, което е основна заплаха за здравето на населението. Почвите като намаляващ природен ресурс с неоспорими екологични свойства и основна предпоставка за човешкото съществуване, трябва да бъдат съхранени за сегашните и бъдещите поколения.

Процесите, увреждащи почвите (ерозия, вкисляване, засоляване, уплътняване, намаляване на почвеното органично вещество, замърсяване, запечатване, свлачища) и неправилното им ползване често имат по-големи последици от очакваното.

Почвеното разнообразие на територията на община Лозница не е голямо. Преобладават кафявите горски почви, а покрай речните корита алувиално-ливадни почви, като същите са подходящи за развитие на различни земеделски култури. Изключително ценен и богат е растителния ресурс от лечебни растения. Релефът и почвено-климатичните условия в района са създали условия за естественото развитие на почти целия набор лечебни растения, диворастящи плодове и гъби.

Общото състояние на почвите в общината може да се определи като добро. На територията на община Лозница няма промишлени замърсители, а намалената употреба на торове и пестициди в селското стопанство също допринася за липсата на замърсявания.

Община Лозница попада в район БЗ - Източна Дунавска равнина и Хълмисто предбалканска провинция.

Почвите в Лудогорието са силно повлияни от особеностите на скалната основа и от характера на релефа, климата и растителността. Във връзка с лъсовата и лъсовидната основа, сравнително сухия климат и наличието на сухолюбива лесостепна растителност от север към юг е разпространението на карбонатните, типичните и изслужените черноземи /оподзолените/ черноземи, които заемат 39% от обработваемата земя. Сивите и тъмносиви горски почви (61%) са образувани върху слюдести шисти, карбонатни пясъчници и др., под влияние на влаголюбива букова растителност, която постепенно е била унищожена и заменена с по-сухолюбива растителност. Поради изсичането на горите и интензивните ерозионни процеси, сивите горски почви се характеризират с маломощен хумусно-алувиален хоризонт, който варира от 5 до 30 см, като средно не надвишава 20 см дълбочина. Сивите и тъмносиви горски почви имат добра структура, пропускат въздуха и задържат влагата и бързо се затоплят през пролетта.

Най-често срещаните видове почви на територията на община Лозница са изслужените черноземи и деградиралите сиви горски почви.

Физичните, физико-химичните и химичните свойства на черноземите са силно повлияни от ерозионните процеси. По механичен състав почвите са пясъкливо-глинести. От механичните фракции преобладават частиците на „едрия прах“. Съдържанието на физична глина в повърхностния слой е от порядъка на 48%. По съдържание на органични вещества почвите са средно хумусни.

Поради изсичането на горите и интензивните ерозионни процеси, сивите горски почви се характеризират с маломощен хумусно-алувиален хоризонт, който варира от 5 до 30 см., като средно не надвишава 20 см. дълбочина. Сивите и тъмносиви горски почви имат добра структура, пропускат въздуха и задържат влагата и бързо се затоплят през пролетта.

В района на РИОСВ-Русе е създадена организация на контролна дейност в пунктове за наблюдение и контрол, които са част от Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС), с цел провеждане на мониторинговата дейност в подсистема „Земни и почви“. Пунктовете, от които се извършва пробонабирането на почвените проби, са разположени на цялата територия контролирана от РИОСВ. Те са постоянни и са определени в зависимост от източника и вида на замърсяването. Мониторинговата система е определена на база един квадратен километър, като целта на мониторинга е обхващане на големи територии от почвено различие на територията на цялата страна. Пунктовете са определени, като са съобразени с типа на почвите, начина на трайно ползване и културите, които се използват. Определени са им географските координати, които образуват мрежа от 16x16 км един от друг.

На територията на Община Лозница е определен 1 пункт за наблюдение състоянието на почвите. Целта на мониторингова система е да се обхванат по-големи територии от почвените различия, намиращи се на територията на страната.

Мониторинговата система се извършва на три нива:

- първо ниво – широкомащабен мониторинг;
- второ ниво – мрежите за кисляване и засоляване.

На територията на община Лозница са определени два пункта за почвен мониторинг, първият с № 354 при с. Твърдинци и вторият с № 337 при с. Студенец за наблюдение състоянието на почвите. При извършения в годините почвен мониторинг не е констатирано превишение на пределно допустимите концентрации /ПДК/.

На територията на Община Лозница няма определени пунктове за наблюдаване на кисляване и засоляване на почвите.

Пестицидите са химични препарати за унищожаване причинителите на болести, насекоми, гризачи и акари при земеделските растения, в горите, както и за унищожаване на плевелите при посев. Пестицидите се подразделят на следните групи: инсектициди - химични препарати за унищожаване на вредни насекоми; фунгициди - химични вещества, които убиват и спират развитието на гъбични заболявания при растенията; хербициди - химически препарати за борба с плевели. При неправилна технологична употреба могат да бъдат класифицирани към

групата на химичните замърсители на почвата. Установено е, че пестицидите не действат селективно. Едновременно с вредителите те унищожават и голям брой полезни организми.

Списък на складовете с негодни и забранени за употреба препарати за растителна защита: местонахождение на склада, количество съхранявани вещества, начин на съхранение.

Излезлите от употреба препарати за растителна защита на територията на община Лозница са изнесени чрез реализация на Бълго-Швейцарския проект. Складът в село Тръбач е почистен и предаден за последващо стопанисване на Община Лозница.

Площ и/или дял на територия с нарушени, увредени и деградирани почви в резултат от: добива на подземни богатства, строителството, ерозията, замърсяването с битови и строителни отпадъци, вкисляването и засоляването на почвите.

На територията на община Лозница е спряна от експлоатация, кариера за добив на земни маси за производство на тухли в село Трапище.

На територията на община Лозница има три находища на глина, която се използва в керамичното производство.

В РИОСВ-Русе няма данни за наличие на вкислени или засолени терени, както и за наличната ерозия за територията на община Лозница.

Община Лозница не попада в списъка на общините, чиито земи са застрашени водна от ерозия. Почвените деградационни процеси ерозията на територията на общината не застрашава продуктивните функции на почвените ресурси.

В резултат на антропогенната дейност и климатичните промени, почвите са подложени на редица деградационни процеси и заплахи, като ерозия, замърсяване, запечатване, намаляване на биоразнообразието и почвеното органично вещество, засоляване, вкисляване, уплътняване, наводнения и свлачища. Комбинация от някои от тези заплахи може да доведе до климатични изменения, безводие и опустиняване, а замърсяването на почвата води до влошаване качеството на храната и питейната вода, което е основна заплаха за здравето на населението. Почвите като намаляващ природен ресурс с неоспорими екологични свойства и основна предпоставка за човешкото съществуване, трябва да бъдат съхранени за сегашните и бъдещите поколения.

Процесите, увреждащи почвите (ерозия, вкисляване, засоляване, уплътняване, намаляване на почвеното органично вещество, замърсяване, запечатване, свлачища) и неправилното им ползване често имат по-големи последици от очакваното.

Горите предпазват почвата от ерозия и масовото им изсичане може да доведе до редица проблеми и нарушаване на екосистемите. На ерозиране са подложени слабоструктурните почви, образувани върху наклонени терени: излужени и типични канелени горски почви; канелени горски почви, лесивирани; рендзини; кафяви горски почви. Обработваемите земи са разположени на равни терени. Ерозията на почвите не е от процесите с ограничаващо действие за земеделието в територията на общината.

Замърсяване на почвата е постъпване на такива вещества и организми, които въздействат отрицателно върху плодородието, продуктивността и самопочистването на почвата, понижават технологичната, хранителната и хигиенно-санитарната ценност на отглежданите култури и качеството на други природни обекти.

Групата на замърсители, наречени тежки метали, обхващат 2/3 от таблицата на Менделеев. Тежките метали активно участват в биологичните процеси, главно в състава на много ферменти. Тези елементи се намират в почвата, но от порядъка на природни микроконцентрации, които зависят от геохимичния състав на почвообразуващата скала.

По тежест на опасност тежките метали се разделят на три основни групи:

- Първа група - живак, кадмий, олово, арсен, селен, цинк, титан;
- Втора група - кобалт, никел, молибден, мед, хром;
- Трета група - барий, ванадий, манган, стронций, алуминий.

Замърсяването на земеделските земи с тежки метали води до намаляване на добивите и повишаване количеството на продукция, а оттам до преминаването им в хранителната верига.

При извършените анализи до момента не са регистрирани наличия на тежки метали над ПДК, както и засоляване и вкисляване на почвите. Това се дължи на воденето от земеделските кооперации и арендатори на добри земеделски практики, правилна употреба на пестициди и торове, и сеитбооборот.

Проследявайки динамиката на наблюдаваните индикатори Cd, Pb, Cu, Zn, Ni, Cr, Co, As, се установява, че те са в границата на нормите, много под МДК (максимално допустима концентрация), съгласно Наредба № 3 за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвата (ДВ, бр. 71/2008 г.).

За основни източници на замърсяване на почвите се считат :

- Газове от изгаряне на въглища и течни горива, които попадат от киселинни дъждове;
- От транспорта–замърсявания, свързани с дизеловите и бензинови двигатели;
- Комунално-битова дейност–изхвърляне на отпадъци, които при неправилно съхранение могат да ги замърсят;
- Ниската лесистост в равнинната част на общината, водеща до бавно изтощаване на почвите, ерозия и засоляване.

Сериозен проблем за почвеното плодородие е паленето на стърнищаи образуването на нерегламентирани замърсявания на почвите с отпадъци около населените места. Тенденцията е към намаляване на нерегламентираното изхвърляне на отпадъци. Потенциални източници причиняващи замърсяване на почвите са: промишлеността; транспорта; химически средства, „пренесени” чрез праха и аерозолите по въздушен път; инфилтрацията на замърсени с вредности води; химизацията на селското стопанство, строителни и др. дейности в самите населени места.

Липсват сериозни проблеми по отношение на почвената ерозия и засоляване на почвите. Не са констатирани случаи на увеличаване съдържанието на водноразтворимите соли в почвата и/или съдържанието на обменен натрий. Липсват данни за площи, замърсени с вредни вещества или отпадъци. Получават се малки локални замърсявания главно органични остатъци, при преработката на земеделска продукция; строителни отпадъци, изхвърляни нерегламентирано и битови – около населените места и крайпътните пространства.

Предприемането на мерки за намаляване на тези процеси е необходимо, за да се избегне тяхното бъдещо задълбочаване и за да се ограничи заплахата, която представляват за околната среда и човешкото здраве. Необходими са действия при източника на увреждане на почвите и предприемане на строги мерки за контрол, за да се осигури безопасност на храните и здравето на населението като резултат от замърсяване на почвите.

Видно от докладите за състоянието и опазването на околната среда на РИОСВ гр. Русе при извършените анализи до момента не са регистрирани наличия на тежки метали над ПДК, както засоляване и вкисляване на почвите.

Почвите в района на общината са относително чисти. Няма данни за замърсяването им от промишлени дейности, с нефтопродукти и с пестициди. Използват се добри земеделски практики. Повишава се информираността на обществото за екологичните и икономическите ползи, както и необходимостта от предприемане на мерки за опазването на този компонент на околната среда.

По отношение на ерозията, като почвен деградационен процес, на територията на община Лозница няма заплахата за продуктивните функции на почвените ресурси.

Почвите са подложени на редица деградационни процеси и заплахи, като ерозия, замърсяване, запечатване, намаляване на биоразнообразието и почвеното органично вещество, засоляване, вкисляване, уплътняване, наводнения и свлачища. Комбинация от някои от тези заплахи може да доведе до климатични изменения, безводие и опустиняване, а замърсяването на почвата води до влошаване качеството на храната и питейната вода, което е основна заплахата за здравето на населението. Почвите като намаляващ природен ресурс с неоспорими екологични свойства и основна предпоставка за човешкото съществуване, трябва да бъдат съхранени за сегашните и бъдещите поколения.

Процесите, увреждащи почвите (ерозия, киселяване, засоляване, уплътняване, намаляване на почвеното органично вещество, замърсяване, запечатване, свлачища) и неправилното им ползване често имат по-големи последици от очакваното.

Горите предпазват почвата от ерозия и масовото им изсичане може да доведе до редица проблеми и нарушаване на екосистемите. На ерозиране са подложени слабоструктурните почви, образувани върху наклонени терени: излужени и типични канелени горски почви; канелени горски почви, лесивирани; рендзини; кафяви горски почви. Обработваемите земи са разположени на равни терени. Ерозията на почвите не е от процесите с ограничаващо действие за земеделието в територията на общината.

В община Лозница липсват сериозни проблеми по отношение на почвената ерозия и засоляване на почвите. Не са констатирани случаи на увеличаване съдържанието на водноразтворимите соли в почвата и/или съдържанието на обменен натрий. Липсват данни за площи, замърсени с вредни вещества или отпадъци. Получават се малки локални замърсявания главно органични остатъци, при преработката на земеделска продукция; строителни отпадъци, изхвърляни нерегламентирано и битови – около населените места и крайпътните пространства.

Предприемането на мерки за намаляване на тези процеси е необходимо, за да се избегне тяхното бъдещо задълбочаване и за да се ограничи заплахата, която представляват за околната среда и човешкото здраве. Необходими са действия при източника на увреждане на почвите и предприемане на строги мерки за контрол, за да се осигури безопасност на храните и здравето на населението като резултат от замърсяване на почвите.

Община Лозница все още няма разработена Програма за опазване качеството на почвите. Ежегодно се полагат усилия за премахване на нерегламентираните сметища и локални замърсявания в общината. Предприемат се мерки за рекултивация на нарушени терени и действия за контрол върху употребата на изкуствени торове.

Предприемането на мерки за намаляване на тези процеси е необходимо, за да се избегне тяхното бъдещо задълбочаване и за да се ограничи заплахата, която представляват за околната среда и човешкото здраве. Необходими са действия при източника на увреждане на почвите и предприемане на строги мерки за контрол, за да се осигури безопасност на храните и здравето на населението като резултат от замърсяване на почвите.

Ежегодно в сезона по прибиране на реколтата и през пожароопасния период, във връзка със Закона за опазване на земеделските земи се издава Заповед на кмета на общината за забрана паленето на стърнищата, с цел предпазване от пожари и унищожаване на хумусния слой на почвата. Локални замърсявания на почвите възникват вследствие нерегламентирано депониране на строителни и битови отпадъци от жителите на населените места в общината.

Получават се малки локални замърсявания главно с органични остатъци, при преработката на земеделска продукция; строителни отпадъци, изхвърляни нерегламентирано, и битови – около населените места и крайпътните пространства.

Замърсяването на почвата с битови, строителни, растителни отпадъци и оборски тор е с локален и силно ограничен характер.

ИЗВОДИ:

Почвите са ограничен и практически невъзстановим природен ресурс и е необходимо опазването им да е приоритет на всеки. Само с общи усилия и действия на всички компетентни органи ще се постигнат положителни резултати относно трайното намаляване и/или предотвратяване на дейностите и процесите, водещи до вредни изменения на почвата.

От извършвания мониторинг от РИОСВ – Русе е видно, че почвите в община Лозница са в сравнително добро общо екологично състояние. При извършените анализи в пунктовете за почвен мониторинг на територията на общината не са регистрирани наличия на тежки метали над ПДК, както засоляване и киселяване на почвите. Това се дължи на воденето от земеделските кооперации и арендатори на добри земеделски практики, правилна употреба на пестициди и торове и сеитбооборот.

Сериозен проблем за почвеното плодородие е паленето на стърнища и образуването на нерегламентирани замърсявания на почвите с отпадъци около населените места. Тенденцията е към намаляване на нерегламентираното изхвърляне на отпадъци. Потенциални източници причиняващи замърсяване на почвите са: промишлеността; транспорта; отпадъците; химическите средства, „пренесени“ чрез праха и аерозолите по въздушен път; инфилтрацията на замърсени с вредности води; химизацията на селското стопанство (растителната защита – използването на пестициди и минерални торове), строителни и др. дейности в самите населени места.

3.4. Зелена система и биоразнообразие

3.4.1. Защитени зони и биоразнообразие

Мрежата „Натура 2000“ е най-амбициозната инициатива, която някога е предприемана за опазване на богатото природно наследство на Европа. Екомрежата е създадена през 1992 г. чрез приемането на Директивата за местообитанията, която заедно с Директивата за птиците представлява крайъгълният камък на политиката за опазване на природата в Европа. Тя е важен елемент от изпълнението на поетия ангажимент от държавните и правителствените ръководители в Европа по време на срещата им на високо равнище в Гьотеборг през 2001 г. за „спиране на загубата на биологичното разнообразие до 2010 година“. Досега в нея са включени около 20 000 обекта, които обхващат почти 20% от територията на ЕС. Целта на мрежата „Натура 2000“ е да се опазват и управляват уязвими видове и местообитания в тяхната естествена област на разпространение в Европа, без оглед на национални или политически граници. „Натура 2000“ не е просто система от строго охранявани природни резервати. Тъй като тя е неразделна част от селския пейзаж, важно е обектите да продължават да се управляват по начин, който отчита присъствието на уязвими местообитания и видове.

Принципът за управление на екомрежата е, че човек и природа работят най-добре в партньорство помежду си. Този принцип има много предимства както за опазване на природата, така и за хората, които живеят и работят в селски райони. „Натура 2000“ на практика е техен съюзник, способстващ за запазване на икономическата жизнеспособност и социалната структура на много от селските райони. Тя предоставя нови възможности за икономическа диверсификация и вътрешни инвестиции.

Към 2020 г. националната мрежа от защитени зони включва: 120 защитени зони за опазване на дивите птици, покриващи 23.1% от територията на България; 234 защитени зони за опазване на природни местообитания, покриващи 30,3% от територията на България.

Защитени зони

Защитените зони са територии, предназначени за опазване или възстановяване на благоприятното състояние на включените в тях природни местообитания, както и на видовете в техния естествен район на разпространение. Освен защитените територии, природни забележителности и защитени местности на територията на община Лозница са разположени и зони под специална защита по единната европейска мрежа НАТУРА 2000. Мрежата гарантира поддържането, и където е необходимо, възстановяването на благоприятния природозащитен статус на природните местообитания и местообитанията на съответните видове в естествената им област на разпространение.

В териториалния обхват на Община Лозница, **попада следната защитена зона** от екологичната мрежа „Натура 2000“, по смисъла на *Закона за биологичното разнообразие* – ЗБР (ДВ, бр. 77/2002 г., изм. и доп. ДВ, бр. 98/2018 г.):

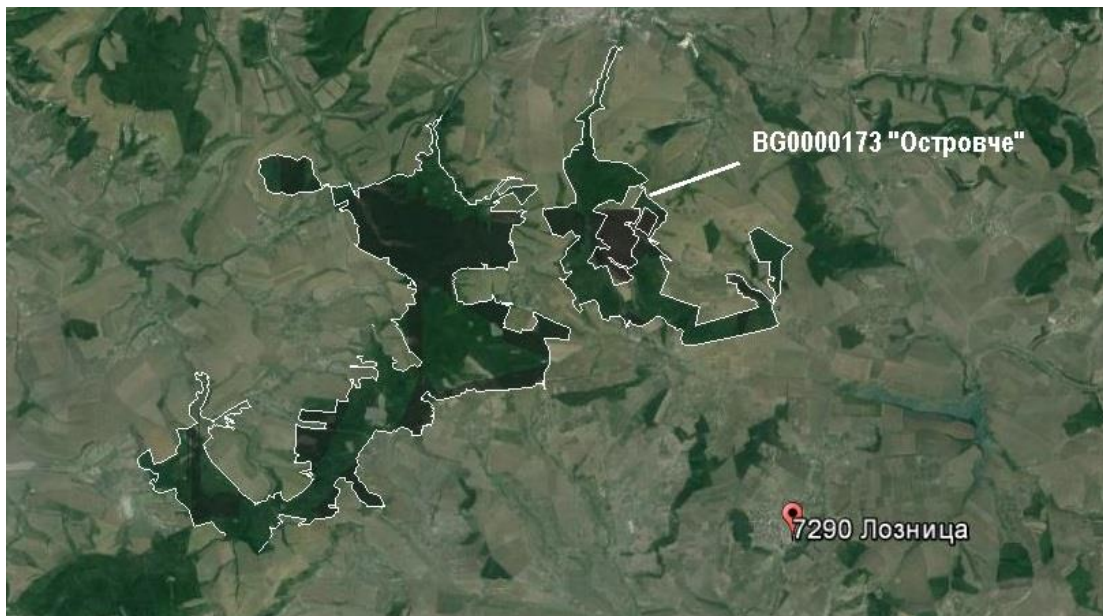
- **ЗЗ BG0000173 „Островче“** за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, определена съгласно чл. 6, ал. 1, т. 1 и т. 2 от ЗБР, приета с Решение на Министерския съвет № 661/16.10.2007 г. (ДВ, бр. 85/2007 г.). Зоната попада в обхвата на землищата на с. Градина, с. Манастирско, с. Островче, с. Сейдол, с. Синя вода и с. Студенец.

Целта на опазване са природните местообитания и местообитанията на видове и техните популации. Защитената зона „Островче“ BG0000173, тип „В“ - Защитена зона по Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна.

Местоположение на защитената зона: географска дължина: Е 26°25'17"; географска ширина: N 43°25'48" Площ: 67,491.85 дка Надморска височина: средна 347 м.

Фиг. 16: Местоположение на ЗЗ „Островче“

Минималната надморска височина в зоната е 217 м, максималната е 476 м, а средната е 347 м. Част от територията (39%) на зоната попада в обхвата на област Търговище, 61 % от територията попада в обхвата на област Разград.

В ОУПО на община Лозница е отчетена границата на защитена зона „Островче“. Общата площ на зоната попадаща на територията на общината е 1545,36 ха в различните землища. Терените които обхваща са в по-голямата си част горски земи – около 8261,16 дка, следвани от обработваеми земи (ниви)– 3003,261 дка, необработваеми земи – 886,931 дка и други.

Цели на опазване в защитената зона:

- Запазване на площта на природните местообитания и местообитанията на видове и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона.
- Запазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата.
- Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

В предмета и целите за опазване на защитената зона “Островче” BG 0000173 са посочени следните хабитати от приложение I на Директива 92/43/ЕЕС: 6110* Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от *Alyso-Sedion albi*, 6210* Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (*Festuco-Brometalia*) (*важни местообитания на орхидеи), 6510 Низинни сенокосни ливади, 9180* Смесени гори от съюза *Tilio-Acerion* върху сипеи и стръмни склонове, 91E0* Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (*Alno-Pandion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*), 91G0* Панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus*, 91H0* Панонски гори с *Quercus pubescens*, 91I0* Евро-сибирски степни гори с *Quercus* spp., 91M0 Балкано-панонски церово-горунови гори, 91Z0 Мизийски гори от сребролистна липа.

За защитената зона не са посочени консервационно значими растителни видове. Предмет на опазване в защитената зона са следните консервационно значими видове, включени в Приложение II на Директива 92/43/ЕЕС: видра (*Lutra lutra*); европейски вълк (*Canis lupus*); лалугер (*Spermophilus citellus*); пъстър пор (*Vormela peregusna*); червенокоремна бумка (*Bombina bombina*); ивичест смок (*Elaphe quatuorlineata*); обикновена блатна костенурка (*Emys orbicularis*); шипобедрена костенурка (*Testudo graeca*); шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni*); голям гребенест тритон (*Triturus karelinii*); обикновен щипок (*Cobitis taenia*); европейска горчивка (*Rhodeus sericeus amarus*); хидриас (*Hypodryas maturna*), лицена (*Lycaena dispar*), полиоматус (*Polyommatus eroides*), *Bolbelasmus unicornis*, обикновен сечко (*Cerambyx cerdo*); бръмбар рогащ (*Lucanus cervus*); буков сечко (*Morimus funereus*); осмодерма (*Osmoderma eremita*), алпийска розалиа (*Rosalia alpina*).

В следващите таблици са представени растителните и животински видове, предмет на опазване в ЗЗ „Островче”.

Таблица 27: Типове местообитания от Приложение I на Директива 92/43/ЕЕС

КОД	Пр.	ИМЕ	%	Предст.	Отн.	Прир.	Цялост.
91E0	*	Алувиални гори с <i>Alnus glutinosa</i> и <i>Fraxinus excelsior</i> (Alno-Pandion, Alnion incanae, Salicion albae)	0.27	C	C	C	C
6110	*	Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от <i>Alyso-Sedion albi</i>	0.021	D			
6210	*	Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (<i>Festuco-Brometalia</i>) (*важни местообитания на орхидеи)	6.47	A	C	B	B
6510		Низинни сенокосни ливади	1.24	C	C	B	B
9180	*	Смесени гори от съюза <i>Tilio-Acerion</i> върху сипеи и стръмни склонове	0.575	C	C	C	C
91G0	*	Панонски гори с <i>Quercus petraea</i> и <i>Carpinus betulus</i>	31.9	A	B	A	A
91H0	*	Панонски гори с <i>Quercus pubescens</i>	0.062	C	C	C	C
91I0	*	Евро-сибирски степни гори с <i>Quercus</i> spp.	0.803	B	C	B	B
91M0		Балкано-панонски церово-горунови гори	12.824	A	C	A	A
91Z0		Мизийски гори от сребролистна липа	13.648	A	B	A	A

ТИПОВЕ МЕСТООБИТАНИЯ от Приложение I на Директива 92/43/ЕЕС

6110*Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от *Alyso-Sedion albi*

Отворени ксерофилни пионерни съобщества върху плитки варовикови или алкални почви с преобладаване на пролетни едногодишни и сукулентни растения, най-често *Sedum album*, *S. acre*, *S. hispanicum* от съюз *Alyso alyssoidis-Sedion albi*. Фор- мират неголеми петна в карстовите райони в ниските – до 700-1000 т н.в., континентални региони на страната. Подобни

съобщества могат да възникнат върху изкуствени субстрати – депозити от кариери, но те не бива да се вземат под внимание. От тях също трябва да се изключат и терофитните средиземноморски степи – клас Thero-Brachypodietea, които се срещат в най-южните части на страната. Растения: *Alyssum alyssoides*, *Acinos arvensis*, *Arabis recta*, *Arenaria serpyllifolia*, *Cerastium* spp., *Erophila verna*, *Jovibarba heuffelii*, *Holosteum umbellatum*, *Medicago minima*, *Minuartia setacea*, *Poa bulbosa*, *Paronychia cephalotes*, *Saxifraga tridactylites*, *Sideranthus annuus*, *Sedum* spp., *Sempervivum* spp., *Teucrium montanum*, *Syntrichia ruralis*, *Grimmia pulvinata*. Ниските карстови райони в цяла България – Предбалкана, субходолията на Лудогорието, каньоните в Дунавската равнина, ниските планини в Западна България (Софийско). 40A0, 6210, 6240, 6250, 62A0, 91H0, 91M0. Навсякъде това местообитание заема малки площи и образува комплекси в зависимост от съотношението на голите скални разкрития и местата с тънката почвена покривка с многогодишните тревни съобщества от клас Festuco-Brometea и с отворените ксеротермни гори и храсталаци, които на такива места са доминирани най-често от *Quercus pubescens*, *Fraxinus ornus*, *Carpinus orientalis*, *Paliurus spina-christi*.

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че това местообитание не е налично в Община Лозница.

6210 *Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (Festuco-Brometalia) (*важни местообитания на орхидеи)

Ксеротермни до мезоксеротермни тревни съобщества, на варовикова основа, от разряда Festucetalia valesiacae. Представени са както от континентални или субконтинентални пасища или ливадни степи, така и от многогодишни тревни съобщества на каменисти склонове от субсредиземноморските региони. Много от тези съобщества са вторични – на мястото на унищожени гори. Видовият им състав е изключително разнообразен. Най-често доминират *Chrysopogon gryllus*, *Dichanthium ischaemum*, *Stipa* spp., *Festuca valesiaca* и по-рядко многогодишни *Bromus* spp. в предпланините на Западна България. Важните места с орхидеи се определят на основата на един или няколко от следните критерии: – местообитание с участие на голям брой видове орхидеи. – местообитание на популация от поне един вид орхидеи, смятани като нетипични за тази територия – местообитание на един или няколко вида орхидеи, смятани като редки за тази територия. Растения: *Chrysopogon gryllus*, *Dichanthium ischaemum*, *Stipa capillata*, *S. pennata* agg., *Festuca valesiaca*, *Brachypodium pinnatum*, *Bromus inermis*, *Bromus erectus*, *Poa angustifolia*, *Anthyllis vulneraria*, *Coronilla varia*, *Carex caryophyllaea*, *Carlina vulgaris*, *Centaurea scabiosa*, *Dianthus giganteus*, *D. moesiacus*, *Eryngium campestre*, *Koeleria macrantha*, *Filipendula vulgaris*, *Convolvulus cantabrica*, *Salvia nemorosa*, *Leontodon crispus*, *Medicago falcata*, *Anacamptis pyramidalis*, *Gymnadenia conopsea*, *Ophrys mammosa*, *O. cornuta*, *Orchis mascula*, *O. militaris*, *O. morio*, *O. purpurea*, *O. ustulata*, *O. tridentata*, *Origanum vulgare*, *Polygala vulgaris*, *P. major*, *Primula veris*, *Sanguisorba minor*, *Scabiosa columbaria*, *Veronica prostrata*, *V. teucrium*, *Helianthemum nummularium*, *Fumana procumbens*, *Adonis vernalis*, *Euphorbia nicaeensis*, *Silene otites*, *Thymus* spp. В цяла България до около 1000 м н.в., по места с добре развита почва на варовикова основа, но могат да заемат пясъчници и дори силикатни субстрати.

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че това местообитание е налично в землището на с. Градина и с. Манастирско.

6510 Низинни сенокосни ливади

Мезофилни сенокосни ливади от клас Molinio-Arrhenatheretea (съюзи Arrhenatherion, Deschampsion). Развиват се върху богати почви – най-често на алувиално-ливадни и смолници в низините на реките, влажните долове и котловинните полета. Съобщества, доминирани от житни треви и с много богато разнообразие. Повечето от тях се косят 1-2 пъти годишно след края на активния вегетационен сезон. Срещат се от влажни до сухи подтипове. Активната паша води до обедняване и изсушаване на почвата. Растения: *Poa sylvicola*, *Agrostis stolonifera*, *Festuca pratensis*, *F. arundinacea*, *Deschampsia caespitosa*, *Alopecurus pratensis*, *Holcus mollis*,

Cynosurus cristatus, *Arrhenatherum elatius*, *Trifolium resupinatum*, *T. pratense*, *T. patens*, *Centaurea jacea*, *Cirsium canum*, *Moenchia mantica*, *Stellaria graminea*, *Knautia arvensis*, *Tragopogon pratensis*, *Leucanthemum vulgare*, *Sanguisorba officinalis*, *Rhinanthus rumelicus*, *Carex distans*, *Lychnis flos-cuculi*, *Ranunculus acris*, *Gladiolus communis*, *Colchicum autumnale*, *Orchis laxiflora*. В цялата страна до 700 – 1200 м н. в., сравнително по-добре са се запазили в котловините на Западна България и в Тракийската низина. На места *Chrysopogon gryllus* също формира съобщества близки до мезофилните ливади – съюз *Chrysopogoni-Danthonion*.

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че това местообитание е налично в землища от Община Лозница.

9180 *Смесени гори от съюза *Tilio-Acerion* върху сипеи и стръмни склонове

Смесени вторични гори от *Acer pseudoplatanus*, *Fraxinus excelsior*, *Fagus sylvatica*, *Ulmus glabra*, *Tilia cordata* от съюз *Tilio-Acerion*. Развиват се в по-нижението с отложени почви на сипеи и стръмни скални склонове - най-често варовикови и по-рядко силикатни. В тревния етаж участват видове, характерни за буковите гори. Подтипове: Хигрофилни и сциофилни гори, доминирани главно от *Acer pseudoplatanus* и отнасящи се към подсъюз *Lunario-Acerenion*. Ксеротермофилни гори, типични за сухи и по-топли сипеи, доминирани главно от липи (*Tilia cordata*, *T. platyphyllos*) и отнасящи се към подсъюз *Tilio-Acerenion*. Растения: *Lunario-Acerenion*: *Acer pseudoplatanus*, *A. hyrcanum*, *Fraxinus excelsior*, *Lunaria rediviva*, *Ulmus glabra*, *Allium ursinum*, *Mercurialis perennis*, *Actaea spicata*. *Tilio-Acerenion*: *Tilia cordata*, *T. platyphyllos*, *Carpinus betulus*, *Corylus avellana*, *Quercus spp.*, *Anemone nemorosa*, *Corydalis spp.*, *Primula veris*. В Стара планина, Западните Родопи, Рила и вероятно и на други места в планините.

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че това местообитание не е налично в Община Лозница.

9170 Дъбово-габърски гори от типа *Galio-Carpinetum*

Смесени мезофилни гори с преобладаване на *Quercus petraea* agg. и *Carpinus betulus* и с участието на *Fagus sylvatica*, *Tilia cordata*, *T. platyphyllos* и др., и по-рядко *Quercus cerris* и *Q. frainetto*. В тревния етаж най-често преобладават *Cardamine bulbifera*, *Festuca heterophylla*, *Melica uniflora*, *Galium odoratum* и *Mercurialis perennis*. Формирани са на границата между нископланинския район на смесените широколистни гори и пояса на горуните, буковите и иглолистните гори при надморска височина над 500 м. Имат тясна връзка с мезофилните букови гори. Характерно е развитието на пролетен тревен синузий. Различават се от панонските гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus* (91G0) чрез преобладаващо участие на планински и европейски флорни елементи. Растения: *Quercus petraea* agg. (вкл. *Quercus dalechampii*), *Carpinus betulus*, *Tilia cordata*, *T. platyphyllos*, *Acer platanoides*, *A. campestre*, *Sorbus torminalis*, *S. domestica*, *Ligustrum vulgare*, *Cardamine bulbifera*, *Convallaria majalis*, *Festuca heterophylla*, *Mercurialis perennis*, *Corydalis spp.*, *Scilla bifolia*, *Poa nemoralis*, *Stellaria holostea*. Стара планина, Предбалкана, Витоша, Люлин, Лозенска планина, Средна гора, Североизточна Рила, северните склонове на Западните и Централните Родопи, Западните гранични планини и др., на надморска височина над 500-600 м.

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че това местообитание е налично в землищата на с. Сейдол, Манастирко, Градина.

91G0 *Панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus*

Мезофилни гори с доминиране на *Carpinus betulus* и/или *Quercus petraea* agg. върху колувиални – свлечени от горната част на хълмовете, свежи, плитки почви, на варовикова основа. Те се срещат на сенчести, влажни склонове и долове, в суходолията и каньоните на Северна България. Имат характер на интразонална растителност в пояса на ксеротермните дъбови гори, защото са силно фрагментирани и са на малка надморска височина (150-500 м н.в.). В състава им участват, както типични мезофилни видове от съюза *Carpinion*, така и по-

ксерофитни видове от околните дъбови гори. Растения: *Carpinus betulus*, *Quercus petraea* agg. (вкл. *Quercus daleschampii*), *Q. robur*, *Q. cerris*, *Tilia cordata*, *Acer campestre*, *Ruscus aculeatus*, *R. hypoglossum*, *Carex pilosa*, *Euphorbia amygdaloides*, *Symphytum tuberosum*, *Dentaria bulbifera*, *Glechoma hirsuta*, *Festuca heterophylla*, *Evonymus verrucosus*, *Sorbus torminalis*, *Galium pseudaristatum*, *Viola mirabilis*, *V. reichenbachiana*, *Convallaria majalis*, *Hedera helix*, *Galanthus elwesii*, *Lathyrus vernus*, *Doronicum orientale*, *Corydalis* spp., *Anemone ranunculoides*. В Северна България - Предбалкана, южните части на Дунавската равнина и в Лудогорието, по-рядко на други места в страната.

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че това местообитание е налично в землището на с. Градина.

91H0 *Панонски гори с *Quercus pubescens*

Разредени, ксерофитни дъбови гори, доминирани от *Quercus pubescens* върху много сухи (често с южно изложение) места със скелетни, плиткочови на варовикова основа, която се разкрива като различни по големина скални блокове. Заради континенталните условия и антропогенното влияние, гори- те са предимно фрагментарни и имат храсталачен облик. Видовият им състав е богат, често включва суходлюбиви видове от ксеротермните пасища или крайнините на горите. Това местообитание е свързано с варовиковите възвишения на местата с континентален климат. Растения: *Quercus pubescens*, *Q. virgiliana*, *Q. frainetto*, *Q. cerris*, *Fraxinus ornus*, *Acer monspessulanum*, *Carpinus orientalis*, *Sorbus domestica*, *Cornus mas*, *Geranium sanguineum*, *Pyrus pyraister*, *Buglossoides purpureocaerulea*, *Campanula bononiensis*, *Filipendula vulgaris*, *Carex michelii*, *Euphorbia polychroma*, *Lactuca quercina*, *Limodorum abortivum*, *Acanthus balcanicus*, *Orchis purpurea*, *O. simia*, *Paonia peregrina*, *Dictamnus albus*, *Scorzonera hispanica*, *Echinosphaerocephalus*, *Laser trilobum*, *Helleborus odorus*, *Althaea canabina*, *Chamaecytisus albus*, *Potentilla micrantha*, *Pulmonaria mollis*, *Tanacetum corymbosum*, *Viola suavis*, *V. hirta*. В Северна България – Предбалкана и части от Дунавската равнина, Североизточна България, предпланините и ниските планини на Западна България.

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че това местообитание е налично в землището на с. Градина.

91H0 *Евро-сибирски степни гори с *Quercus* spp.

Ксеротермни дъбови гори, доминирани от *Quercus cerris*, а на Добруджанското плато - от *Quercus pedunculiflora*. Срещат се в регионите с най-континентален климат. Във видовия им състав участват както типични за ксеротермните дъбови гори елементи, така и някои лесостепни елементи. Растения: *Quercus cerris*, *Q. pubescens*, *Q. pedunculiflora*, *Q. petraea*, *Acer campestre*, *A. tataricum*, *Sorbus domestica*, *Cotinus coggygria*, *Cornus sanguinea*, *Crataegus monogyna*, *Euonymus verrucosus*, *Ligustrum vulgare*, *Prunus spinosa*, *Pyrus pyraister*, *Rhamnus catharticus*, *Ulmus minor*, *Buglossoides purpureocaerulea*, *Carex michelii*, *Dactylis glomerata* ssp. *aschersoniana*, *Geum urbanum*, *Lythrus niger*, *Lychnis coronaria*, *Trifolium campestre*, *Polygonatum latifolium*, *Pulmonaria mollis*, *Tanacetum corymbosum*, *Crocus flavus*, *Iris sintenisii*, *Vincetoxicum hirundinaria*. Разпространени са основно върху лъсовите повърхнини на Дунавската равнина (асоциация *Cotino-Quercetum cerris*) и Североизточна България върху деградирани черноземни почви.

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че това местообитание не е налично в Община Лозница.

91M0 Балкано-панонски церово-горунови гори

Субконтинентални ксеротермни дъбови гори, доминирани основно от *Quercus cerris* и *Q. frainetto*. В предпланините участва и *Q. petraea* agg., а в Странджа – *Q. polycarpa*. Формират ксеротермния дъбов пояс между 150-600 (800) м в цялата страна. Срещат се на сухи, но сравнително богати сиви горски и канелени почви. Флористичният им състав е разнообразен

и зависи от екологичните условия. Условно могат да бъдат разделени на три групи: А) Континентални смесени дъбови гори – срещат се по месатата с континентален и преходно-континентален климат. Б) Субсредиземноморски смесени дъбови гори – те са разпространени в южните части на страната и в състава им участват много средиземноморски елементи. В) Евксински гори на *Quercus polycarpa* – разпространени са само в Странджа и Източна Стара планина. В състава им участват много вечнозелени видове. Растения: А) *Quercus petaea agg.*, *Q. cerris*, *Q. frainetto*, *Acer tataricum*, *Ligustrum vulgare*, *Festuca heterophylla*, *Brachypodium sylvaticum*, *Potentilla micrantha*, *Tanacetum corymbosum*, *Campanula persicifolia*, *Viscaria vulgaris*, *Lychnis coronaria*, *Silene viridiflora*, *Hieracium racemosum*, *Galium pseudoaristatum*, *Lathyrus niger*, *Peucedanum alsaticum*, *Bupleurum praelatum*, *Helleborus odoratus*, *Crocus flavus*, *Physospermum cornubiense*. Б) *Quercus cerris*, *Q. frainetto*, *Q. pubescens*, *Fraxinus ornus*, *Acer monspessulanum*, *A. hyrcanum*, *Paliurus spina-christi*, *Colutea arborescens*, *Coronilla emerus*, *Juniperus oxycedrus*, *Huetia cynapioides*, *Steffanovia daucoides*, *Cistus incanus*, *Asphodeline liburnica*, *Hypericum montbretii*. В) *Quercus polycarpa*, *Q. frainetto*, *Fagus orientalis*, *Rhododendron ponticum*, *Daphne pontica*, *Ilex colchica*, *Epimedium pubigerum*, *Calluna vulgaris*, *Erica arborea*, *Hypericum calycinum*, *Pyracantha coccinea*, *Primula acaulis ssp. rubra*. В цялата страна до около 800 (1000) м н.в. Формират плавни преходи с евросибирските степни гори (9110) в Северна България, с горите на космат дъб в Южна България; и с източния бук в Странджа и Източна Стара планина.

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че това местообитание е налично в землищата на с. Сейдол, Манастирско, Градина, Синя вода и Студенец.

91Z0 Мизийски гори от сребролистна липа

Ксерофитни до мезоксерофитни гори с доминиране на *Tilia tomentosa*, разпространени в континенталните региони на Северна България. Срещат се главно в хълмистите равнини и в предпланините – най-големи са масивите в Лудогорието, на северни и източни склонове върху разнообразна основа: лъос, варовик и др. На места липата вторично е разширила разпространението си основно в резултат на избиращелното изсичане на дъбовете - *Quercus cerris*, *Q. petraea agg.*, *Q. robur*, с които често образуват смесени ценози. В състава на тези гори влизат както ксеротермни видове от разред *Quercetalia* (*Helleborus odoratus*, *Ligustrum vulgare*), така и помезофилни от разред *Fagetalia* и съюз *Carpinion* (*Scilla bifolia*, *Staphylea pinnata*). Растения: *Tilia tomentosa*, *Quercus ceris*, *Q. robur*, *Fraxinus ornus*, *Staphylea pinnata*, *Ruscus aculeatus*, *R. hypoglossum*, *Melica uniflora*, *Hedera helix*, *Helleborus odoratus*, *Corydalis spp.*, *Polygonatum odoratum*, *Convallaria majalis*, *Galanthus elwesii*, *Gagea minima*, *Scilla bifolia*, *Anemone ranunculoides*, *Isopyrum thalictroides*. В Северна България – главно Лудогорието и Дунавската равнина.

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че това местообитание е налично в землищата на с. Сейдол, Манастирско, Градина и Студенец.

91E0 *Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (Alno-Pandion, Alnion incanae, Salicion albae)

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че това местообитание е налично в защитената зона.

Таблица 28: Животински видове, включени в Приложение II на Директива 92/43/ЕЕС

БОЗАЙНИЦИ, включени в Приложение II на Директива 92/43/ЕЕС									
КОД	ИМЕ (на български)	Местна Попул.	Миграционна			Оценка			
	ИМЕ (на латински)		Размн.	Зимув.	Преми	Попул.	Опазв.	Изоли	Цял.О
1352	<i>Canis lupus</i>	0-1 i				С	А	С	А
	Европейски вълк								

1355	<i>Lutra lutra</i>	P				C	C	C	C
	<i>Видра</i>								
1335	<i>Spermophilus citellus</i>	V				C	B	C	B
	<i>Лалугер</i>								
2635	<i>Vormela peregusna</i>	P				C	A	C	A
	<i>Пъстър нор</i>								
ЗЕМНОВОДНИ И ВЛЕЧУГИ, включени в Приложение II на Д									
КОД	ИМЕ (на български)	Местна	Миграционна			Оценка			
	ИМЕ (на латински)	Попул.	Размн.	Зимув.	Преми	Попул.	Опазв.	Изоли	Цял.О
1188	<i>Bombina bombina</i>	P				C	A	B	B
	<i>Червенокоремна бумка</i>								
1279	<i>Elaphe quatuorlineata</i>	P				C	A	C	A
	<i>Ивичест смок</i>								
1220	<i>Emys orbicularis</i>	C				C	A	C	B
	<i>Обикновена блатна костенурка</i>								
1219	<i>Testudo graeca</i>	V				C	A	C	B
	<i>Шипобедрена костенурка</i>								
1217	<i>Testudo hermanni</i>	V				C	A	C	C
	<i>Шипоопашата костенурка</i>								
1171	<i>Triturus karelinii</i>	P				C	A	C	B
	<i>Голям гребенест тритон</i>								
РИБИ, включени в Приложение II на Директива 92/43/ЕЕС									
КОД	ИМЕ (на български)	Местна	Миграционна			Оценка			
	ИМЕ (на латински)	Попул.	Размн.	Зимув.	Преми	Попул.	Опазв.	Изоли	Цял.О
1149	<i>Cobitis taenia</i>	C				C	C	C	C
	<i>Обикновен щипок</i>								
1134	<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	C				C	C	C	C
	<i>Европейска горчивка</i>								
БЕЗГРЪБНАЧНИ, включени в Приложение II на Директива 92/43/ЕЕС									
КОД	ИМЕ (на български)	Местна	Миграционна			Оценка			
	ИМЕ (на латински)	Попул.	Размн.	Зимув.	Преми	Попул.	Опазв.	Изоли	Цял.О
1052	<i>Nurpodryas maturna</i>	V				B	A	A	A
	<i>Хидриас</i>								
1060	<i>Lucania dispar</i>	R				B	A	B	B
	<i>Лицена</i>								
4042	<i>Polyommatus eroides</i>	V				C	A	A	A
	<i>Полиоматус</i>								
4011	<i>Bolbelasmus unicornis</i>	V				C	A	B	A
1088	<i>Cerambyx cerdo</i>	R				C	B	C	A
	<i>Обикновен сечко</i>								
1083	<i>Lucanus cervus</i>	R				C	B	C	A
	<i>Бръмбар рогащ</i>								
1089	<i>Morimus funereus</i>	R				C	B	C	A
	<i>Буков сечко</i>								
1084	<i>Osmoderma eremita</i>	R				C	A	A	A
	<i>Осмодекма</i>								
1087	<i>Rosalia alpina</i>	R				C	B	C	A
	<i>Алтийска розалия</i>								

Таблица 29: Видове, включени в Приложение I на Дир. 2009/147/ЕС и Приложение II на Директива 92/43/ЕЕС

ПТИЦИ, включени в Приложение I на Дир. 2009/147/ЕС									
КОД	ИМЕ (на български)	Местна Попул.	Миграционна			Оценка			
	ИМЕ (на латински)		Размн.	Зимув.	Преми	Попул.	Опазв.	Изоли	Цял.О
A234	<i>Picus canus</i>	10- 15p				D			
	Сив кълвач								
A391	<i>Phalacrocorax carbo sinensis</i>				P				
	Евроазиатски обикновен корморан								
A379	<i>Emberiza hortulana</i>		150 250p			D			
	Градинска овесарка								
A339	<i>Lanius minor</i>	10- 15p				D			
	Черночела сврачка								
A338	<i>Lanius collurio</i>		80-120p			D			
	Червеногърба сврачка								
A307	<i>Sylvia nisoria</i>		10-20p			D			
	Ястребогушо коптиварче								
A397	<i>Tadorna ferruginea</i>				P				
	Ръждив anrM								
A238	<i>Dendrocopos medius</i>	30-50p				D			
	Среден пъстър кълвач								
A224	<i>Caprimulgus europaeus</i>		20-30p			D			
	Козодой								
A229	<i>Alcedo atthis</i>	1-3p				D			
	Земеродно рибарче								
A215	<i>Bubo bubo</i>	1-3p				D			
	Бухал								
A094	<i>Pandion haliaetus</i>				P				
	Орел рибар								
A072	<i>Pernis apivorus</i>	1-3p				D			
	Осояд								
A246	<i>Lullula arborea</i>		50-80p			D			
	Горска чучулига								
A122	<i>Crex crex</i>		20-40p			D			
	Ливаден дърдавец								
A429	<i>Dendrocopos syriacus</i>	100				D			
	Сирийски пъстър кълвач	150p							

Таблица 30: Редовно срещащи се мигриращи птици, които не са включени Пр. I на Дир. 79/409/ЕЕС

КОД	ИМЕ (на български)	Местна Попул.	Миграционна			Оценка			
	ИМЕ (на латински)		Разм	Зимув.	Преми	Попул.	Опазв.	Изоли	Цял.О
A271	<i>Luscinia megarhynchos</i>		80- 120p						
	Южен славей								
A230	<i>Merops apiaster</i>		50- 100p			D			
	Обикновен пчелояд								

A233	<i>Jynx torquilla</i> Въртошийка		40-60p						
A244	<i>Galerida cristata</i> Качулата чучулига	10-20p							
A247	<i>Alauda arvensis</i> Полска чучулига	150 250p				D			
A142	<i>Vanellus vanellus</i> Обикновена калугерица	2-3p							
A269	<i>Erithacus rubecula</i> Червеногръдка	800 1000p							
A283	<i>Turdus merula</i> Кос	400 600p							
A285	<i>Turdus philomelos</i> Поеен дрозд		400 600p						
A311	<i>Sylvia atricapilla</i> Г олямо черноглаво коприварче		300 500p						
A329	<i>Parus caeruleus</i> Син синигер	100 150p							
A359	<i>Fringilla coelebs</i> Обикновена чинка	2000 3000p							
A363	<i>Carduelis chloris</i> Зеленика	50-80p							
A382	<i>Emberiza melanocephala</i> Черноглава овесарка	30-50p							
A459	<i>Larus cachinnans</i> Жълтокрака чайка				P				
A210	<i>Streptopelia turtur</i> Г ургулица	100 150p							
A214	<i>Otus scops</i> Чухал		30-50p			D			
A113	<i>Coturnix coturnix</i> Пъдпъдък		70-100p						
A087	<i>Buteo buteo</i> Обикновен мишелов	5-10p				D			
A053	<i>Anas platyrhynchos</i> Зеленоглава патица				P				
A028	<i>Ardea cinerea</i> Сива чапла				P				

На територията на защитената зона са описани 21 вида редовно срещащи се мигриращи птици. Водните площи (включително стоящи и течащи води) заемат 2 % от територията на защитената зона, а влажните и мезофилни ливади 1 %. Зоната е разположена в по-обширния район на Лудогорието, в преходната зона между горите и степта. Тя е с хълмист платовиден характер, покрита е предимно с гори естествени широколистни ксерамезофилни и ксеротермни гори. Една от трите равнинни гори в района с консервационно значение.

БОЗАЙНИЦИ, включени в Приложение II на Директива 92/43/ЕЕС

1352 Европейски вълк (*Canis lupus*)

Природозащитен статус: в България: уязвим VU [A3c,d,e+D1], ЗБР-II, IV; международен: БК-II, CITES-II, ДХ-II, IV.

Общо разпространение. Среща се в Северна Америка, Азия, Северна, Източна, Южна, и частично Централна Европа.

Разпространение и численост в България. В началото на XX в. се среща в цялата страна. През 1965-1975 г. остават само 110-130 индивида. в 5 гранични зони. През 80-те години започва експанзия, заради забраната на тровенето на хищници и увеличаването на дивите копитни; численост – 600–700 животни. През 1996–1999 г. – поне 1000 индивида. Сега намалява. В края на зимата обитава около 32 000 km² със 100–120 семейства (средно 5 индивида) и численост 700–800 индивида (размножаващи се – 200–250 и нетериториални вълци – 25%), при средна плътност 5000 ha/индивид над 1000 m н. в., и 10 000 ha под тази височина. Семейната територия е средно 15 000 ha, съответно 25 000 ha. През размножителния период обитава планините, частично Североизточна България. Есента и до средата на зимата слиза и в равнините.

Местообитания. Предпочита трудно достъпни планински райони с гори, храсталаци, скали, ждрела, ливади.

Биология. Моногамен, двойката е пожизнена. Размножават се само доминиращите двойки. Разгонване – януари–февруари. Малките, средно 4-6, се раждат през април. През септември семейството (5–8 вълка) се събира за есенно-зимен лов. Трофично, видът в Европа е синантропен. Основна плячка диви копитни, овце, мърша, кучета, кози, магарета и др.

Отрицателно действащи фактори. Целогодишен лов (убивани до 500 индивида/г. – 1996–1999 г. и около 300 животни – 2001-2004 г.), намаляване на хранителната база, конкуренция и хибридизация със скитащи кучета.

Съгласно данните от проект „Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I”, показват, че не са налични потенциални местообитания с високо качество на вида и не са установени находища в Община Лозница.

1355 Видра (*Lutra lutra*)

Природозащитен статус: в България: уязвим VU [A4c, d, e + D1], ЗБР-II, III; международен: IUCN-NT; Бек-II; CITES-I; ДХ-II, IV.

Общо разпространение. Обитава по-голямата част от Евразия и Атласките планини.

Разпространение и численост в България. До 30-те години на XX в. се среща почти навсякъде; численост 4–5000 индивида, но през 50-те намалява застрашително. През периода 1970–1990 г. увеличава числеността си на 800–1400 индивида. Среща се в равнините, по морското крайбрежие и в планините – до 600 m на 54% от водосборите; 600–1100 m н. в. на 27%; 1100-1500 m н. в. – на 19% (в Западните Родопи). Численост (без малките) около 1300–1500 индивида, към 2007 г. при средна дължина на индивидуалната речна територия – 5–15 km и 2–5 km на бреговете ивици на затворени водоеми и Черно море; 800–1000 размножаващи се индивиди. Най-плътна е популацията в Югоизточна България.

Местообитания. Естествени речни течения и затворени водоеми с дължина поне 15–20 km: със старици и изобилна крайбрежна растителност – лонгози, елшаки и тръстики (ниски брегове), разнообразна рибна фауна и минимум маса от 40 kg/ha, изобилие от раци, жаби, гръбначни, мекотели.

Биология. Участъкът на мъжкия може да припокрива този на 1 или повече женски. Бърлогите са в корените на крайбрежни дървета. Малките (2–4) се раждат през март–август (Анкета, 1989) и следват майка си година. В Югоизточна България рибата заема до 93% от пляката (средно 62% пролет–лято и 74% есен–зима); спомагателна храна: ракообразни (14, съответно 7,5%, при изобилие до 51%), жаби (11, 6%, и до 23%), бозайници, птици, влечуги. Улавя пляката до 4 m дълбочина.

Отрицателно действащи фактори. Диги и корекции на реки, замърсяване на водите, намаляване на рибата, пресушаване на блата, изсичане на дървесна и храстова крайбрежна

растителност. Водно строителство, баластриери, браконьерство (53% от загубите, главно край микроязовири и рибарници). Инциденти с МПС, улавяне в рибарски мрежи, жертва на скитащи кучета, безпокойство, летно-есенни пресъхвания на реки (до 105 дни; ледови явления в Северна България и в планините над 1500 m н. в..

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че не са налични потенциални местообитания с високо качество на вида и не са установени находища в Община Лозница.

1335 Лалугер (*Spermophilus citellus*)

Природозащитен статус: в България : уязвим VU [A1c], ЗБР-II; международен: IUCN [A1c]; Бек-II; ДХ-II, IV.

Общо разпространение. Балкански полуостров, Средна Европа (Панонски басейн), изолирани популации в Молдавия, Украйна, Германия (изчезнал), Полша (изчезнал).

Разпространение и численост в България. Среща се в цялата страна, в планините до 2500 m н.в. В средата на XX в. при благоприятни условия плътността е достигала 16–35 индивида/ha, а на места – до 65 индивида /ha и повече (максимални отчитани плътности до 120 инд./ha [Вл. Стефанов, непубл. данни]). Съвременните данни показват съществен спад в числеността и/или намаляване на заселената площ и изчезването му в отделни локалитети.

Местообитания. Необработваеми земи (целини, пасища, ливади и др.), покрити с ниска тревиста растителност, върху еднородни, слабоуплътнени водопрпускливи почви. Не заселва обработваеми площи, макар да навлиза в тях за хранене.

Биология. Наземен вид с дневна активност. Образува вътрепопулационни локални групировки ("колонии"), заемащи площ 3–5 ha, в редки случаи 100–150 ha, в рамките на които отделните животни обитават припокриващи се индивидуални участъци и поддържат система от гнездови и убежищни дупки. Годишният жизнен цикъл е с ясно изразена периодичност: зимен сън (хибернация), събуждане и чифтосване, бременност и лактация, подготовка за зимен сън. Размножава се веднъж годишно. Женските раждат до 7 малки, рядко до 9. Храни се със зелени части на тревисти растения, луковици, семена, насекоми и рядко гръбначни животни. Заема важно място в екосистемите, като хранителен ресурс на практически всички дневни грабливи птици и хищни бозайници.

Отрицателно действащи фактори. Разораване на целинни земи и създаване на големи масиви орни площи, застрояване, залесяване, пряко преследване, сукцесионни промени в местообитанията вследствие на намаляване на пасищното скотовъдство и най-вече на овцевъдството.

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че не са налични потенциални местообитания с високо качество на вида и не са установени находища в Община Лозница.

2635 Пъстър пор (*Vormela peregusna*)

Природозащитен статус: в България: уязвим VU [A4 c, d, e]; ЗБР-II, III; международен: IUCN-VU (европейския подвида); ДХ-II, IV; Бек-II.

Общо разпространение. От степите и пустините на Предна и Централна Азия, включително Монголия и Северозападен Китай до централната и източната част на Балканския полуостров, където обитава европейският *V. peregusna peregusna* (Guldenstaedt, 1770). Подвидът е изчезнал от Унгария и Молдова и оцелял в източна малобройна популация в Югоизточна Румъния, Югоизточна Украйна и Южна Русия.

Разпространение и численост в България. Обитава мозаечно равнините, котловинните полета, безлесни терени в полупланински райони. По-често се среща в Североизточна и Югоизточна България и във високите полета на Западна България. Численост около 2000 индивида (без новородените) при вероятна плътност 1 индивид/10 km², изчислено върху 20% от територията на страната (потенциалните местообитания).

Местообитания. Ливади, пасища, каменисти терени, пустеещи земи, включително по речни долини, суходолия, каньони. Предпочитани са местата с едри колониални гризачи.

Биология. Слабо изучена. Разгонване – основно април–юни; бременност – 8–11 месеца (с латентен период); ражда средно 4–5 малки от януари до май. Женските стават зрели на 3 месеца, мъжките на 1 година. Основна плячка – лалугери, хомяци, слепи кучета, мишевидни гризачи, рядко жаби, влечуги, мекотели [1]. Индивидуални територии в Украйна 10–30 ha, в Израел – 50–60. За денонощие изминава до 1200 m.

Отрицателно действащи фактори. Превръщане на ливади и пасища в орни земи. Интензивното земеделие (блокове с монокултури, унищожаване на синуриите, използване на пестициди и на изкуствени торове). Намалване на числеността на основната плячка. Фрагментиране на местообитанията от транспортните коридори и инцидентите по пътищата. Браконьерство.

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че не са налични потенциални местообитания с високо качество на вида и не са установени находища в Община Лозница.

1304 Голям подковонос (*Rhinolophus ferrumequinum*)

Разпространение: От Южна Англия през Кавказ до Северна Япония, на юг до Мароко (липсва в Египет), Иран, Хималаите до Китай.

Разпространение у нас: Среща се в цялата страна, без най-високите части на планините (рядко над 1600 м.н.в.).

Местообитания: Редки гори, храсталаци, открити места в близост до карстови разкрития и скални венци, а също и води басейни.

Поведение: Излиза да ловува привечер, около 10-20 минути след залез слънце, като ловът може да продължи цяла нощ. Активен е дори в сравнително студени нощи. Ловният полет е ниско над земята – 0,5-3 м (понякога и по-високо сред дърветата). Полетът е бавен, подобен на пеперуда. Нощем се отдалечава до около 10 км от убежището, но понякога и до десетки километри. Социален вид. През лятото заселва плитки пещери, скални струпувания, настанява се под покриви, в запустели сгради, руини, изкуствени галерии. Понякога обитаваните сгради са в близост до пещери, където се оттегля при лошо време. Летните колонии са твърде шумни, особено младите, когато искат да бъдат нахранени. Често ползва временни и нощни убежища, където почива по време на лов и изяжда едрите уловени насекоми. Зимува в подземни естествени и изкуствени галерии – от октомври-ноември до април, като избира по-топлите техни части (7-11° C) . Често се събужда и сменя мястото си в убежището. Понякога през зимата, при меко време, се храни около входа на пещерата. Сезонните движения между летните и зимните убежища обикновено не надхвърлят 50 км, но са известни и прелети от 100 км.

Храна: големи летящи насекоми, главно нощни пеперуди и бръмбари.

Размножаване и развитие: Периоди на копулация има през есента и пролетта. Бременността е 10 -11 седмици. През май-юни женските се събират в размножителни колонии, с численост до 200 екземпляра (рядко до 600), където раждат (юни – началото на юли) и отглеждат малките си. Обикновено се ражда едно голо и сляпо малко (рядко две). Очите на малките се отварят след една седмица. Започват да летят след 3-4 седмици. Бозаят 6-8 седмици, след което преминават към самостоятелен живот. Размножителните колонии се разпадат в края на август - началото на септември. За първи път раждат на 3-тата година, но някои екземпляри едва на 9-тата. Женските не всяка година участват в размножаването. Мъжките стават полово зрели в края на втората си година. Продължителността на живота е до около 30 години.

Природозащитен статус: Строго защитен. Закон за биологичното разнообразие – Приложение 2 и 3, Бернска конвенция – Приложение II, Бонска конвенция – Приложение II, EUROBATS, Директива 92/43/ЕЕС – Приложение 2 и 4, IUCN 2002 – категория рисковопотенциално застрашен.

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че са налични потенциални местообитания в землищата на с. Сейдол, Манастирско, Градина, но не са установени находища в Община Лозница.

ЗЕМНОВОДНИ И ВЛЕЧУГИ

1188 Червенокоремна бумка (*Bombina bombina*)

Червенокоремната бумка обитава целогодишно естествени и изкуствени езера, блата, реки, потоци, канали, временни локви, наводнени коловози (Бисерков, ред. 2007). Среща се в цялата страна на надморска височина до 400 m. Най-многочислена е в крайморските и крайдунавски блата. В стандартният формуляр на зоната липсват данни за популацията на вида (Р). Според данните, получени в резултат на проект: "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I" за целеви видове и природни местообитания от Натура 2000, в плана за ОУП на община Лозница няма потенциални местообитания на червенокоремната бумка. Теренните наблюдения също потвърждават това.

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че не са налични местообитания с високо качество на вида и не са установени находища в община Лозница.

1279 Ивичест смок (*Elaphe quatuorlineata?*)

Видът погрешно е бил определен за целеви за зоната и включен в Стандартния формуляр, тъй като реално разпространението му в България е само в Югозападна България.

За територията на защитена зона BG0000168 "Лудогорие" е характерен **1279 Elaphe sauromates** Пъстър смок.

1279 *Elaphe sauromates* Пъстър смок

Природозащитен статус: в България: застрашен вид EN [A4ac]; ЗБР-II, III. **международен:** Бек-II; ДХ-II, IV.

Общо разпространение. От Югозападна и крайдунавска Румъния и източните части на Балканския полуостров до Западен Казахстан, Западен Иран и Северен Ирак; на север до средното течение на Дон и района на Волгоград, на юг ареала включва Южна Русия, Кавказките страни, Турция.

Разпространение и численост в България. В края на XIX и първото десетилетие на XX в. е често срещан в Северна България и източните части на Южна България. От тези райони са съобщени много находища, установени през 20-те и 30-те години на XX в. През последните петдесет години има само няколко сигурни сведения за находки северно от Стара планина и в западната половина на Горнотракийската равнина. Сравнително запазени са популациите на места в Източните Родопи, Тунджанския край, Сакар и Странджа, но и там видът е рядък. Установен е и в нови находища в Северна България (Никополско), Шуменско, Черноморското крайбрежие между р. Батова и с. Китен, Бесепарските възвишения южно от Пазарджик, Асеновградско, Хасковско, Свиленградско, Средецко. Всички находища у нас са до 400 m н. в. (непубл. данни).

Местообитания. Предимно места с редки гори и храсти или със степен вид растителност, където предпочита валози, долове и др. Навлиза и в покрайнините на блата в търсене на гнезда на птици.

Биология. Дневно активен. Основната му храна през пролетта са яйца и малки на птици, през лятото и есента – гризачи. Снася 4–14 яйца. Малките по окраска приличат на възрастните, но с по-малко жълт цвят. Достига дължина 180, рядко – 200 cm. Не е отровен.

Отрицателно действащи фактори. В Северна България и западните части на Тракия – създаването на големи монокултурни блокове във втората половина на XX в. и вследствие на това – премахване на синуриите, горичките, храстите във валозите и др. В Източните Родопи, Сакар и Странджа – намаляване на площта на широколистните гори, залесяването с иглолистни, горските пожари. По Черноморието – туристическото нашествие, застрояването на крайбрежието. Прегазването по пътищата и браконьерския улов.

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че са налични местообитания с високо качество на вида и не са установени находища в землището с. Сейдол, Градина, Манастирско, Синя вода, Студенец.

1220 Обикновена блатна костенурка (*Emys orbicularis*)

Европейската блатна костенурка (*Emys orbicularis*), наричана също Обикновена блатна костенурка, е единственият представител на семейството на блатните костенурки в Европа. Същевременно това е най-широко разпространеният вид на стария континент.

Разпространение. Ареалът включва иранската част на Каспийско море, Русия, Латвия, Литва, Полша, Чехия, Словакия, Централна Германия, Швейцария, Южна Франция, Испания, Португалия, Мароко, Алжир, Тунис, Корсика, Сардиния, Италия, Гърция, България и Турция.

В България се среща подвидът *E. o. orbicularis*, който е разпространен на цялата територия на страната до надморска височина 900 m (в Лозенска планина).

Местообитание. В повечето области от ареала си, Европейската блатна костенурка може да бъде открита в разнородни бавнотечащи води или блатисти местности, някои от които напълно могат да пресъхнат по време на лятото. Типични примери са дренажни канали, рибарници, блата, езерца, реки и малки потоци, бракичните води на естуарите, крайбрежни водни площи. Характерно за местообитанията е наличието на богата водна растителност. Новоизлюпените малки предпочитат плитки води с не повече от половин метър дълбочина.

Природозащитен статут. Почти застрашен (Lower Risk Near Threatened LR/nt - IUCN).

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че са налични местообитания с високо качество на вида и не са установени находища в землището с. Сейдол, Градина, Манастирско, Синя вода, Студенец.

1219 Шипобедрена костенурка (*Testudo graeca*)

Природозащитен статут: в България: застрашен вид EN [A3ac]; ЗБР-II, III; международен: IUCN-VU [A1cd]; BeK-II; CITES-II; ДХ-II, IV.

Общо разпространение. Средиземноморските брегове на Европа и много от Средиземноморските острови; на изток – до Западен Иран, Сирия и Северен Ирак. Среща се и по северното крайбрежие на Африка. На Балканския полуостров е разпространена в югоизточната му половина.

Разпространение и численост в България. Среща се почти в цялата страна без северозападните ѝ части; там могат да бъдат намерени единични индивиди, пренесени от други места. В планините на югозападна България е намирана до около 1300 m н. в. Плътноста на популациите е силно повлияна от човешката дейност. На големи територии в най-равнинните части на страната те са напълно унищожени, в други са останали малки разпокъсани популации. Сравнително по-запазени популации има в Странджа, Източните Родопи и подножията на планините около Петричко-Санданската котловина.

Местообитания. Сегашните популации обитават предимно нископланински и хълмисти райони, обраснали с храсти и нискостъблени гори. Предпочитани са открити тревисти пространства сред тях.

Биология. През май–юли снася 2 или 3 пъти по 2 до 8 почти кълбовидни яйца, които зарива в дупки в почвата. Яйцата се излюпват след 70–100 дни. Половата зрялост настъпва на 11–14 годишна възраст. В България са намерени най-големите и вероятно най-възрастните сухоземни костенурки от двата вида. Храни се предимно с треви, окапали плодове и др.

Отрицателно действащи фактори. Земеделската дейност на човека, особено през последните десетилетия (създаване на уедрени блокове, напоителни системи, машинната обработка на земята). Премахване на формите на микрорелефа, унищожаването на равнинните гори, събиране за храна от някои групи от населението и за "лечение", въпреки доказаната безполезност от това. Отрицателно въздействие имат също строителството на магистрали, газопроводи и др., застрояването на Черноморското крайбрежие, горските пожари (особено в Югоизточна България), заменянето на широколистните гори с иглолистни.

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че са налични местообитания с високо

качество на вида и не са установени находища в землището с. Сейдол, Градина, Манастирско, Синя вода, Студенец.

1217 Шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni*)

Природозащитен статус: в България: застрашен вид EN [A3ac]; ЗБР-II, III; международен: IUCN-Lr/nt; BeK-II; CITES-II; ДХ-II, IV.

Общо разпространение. Южна Европа – от североизточното крайбрежие на Испания до Босфора и на много от средиземноморските острови. На Балканския полуостров отсъства от големи пространства в Хърватско, Босна, Сърбия и Българска Добруджа; с единични популации в Румънска Добруджа. Северно от Дунава се среща в малък район североизточно от Железни врата. В България се среща подвидът *T. h. boettgeri* Mojsisovics, 1889.

Разпространение и численост в България. Среща се в цялата страна без североизточната и част. В планините на Югозападна България е намирана до около 1450 m н. в. Числеността е силно повлияна от човешката дейност. През 1980–2006 г. силно фрагментирани, изчезващи популации от двата вида сухоземни костенурки се срещат мозаично на около 40% от територията на страната. В около 30% костенурките са напълно изчезнали, в около 20% (високите планински райони) никога не ги е имало и само в около 10% популациите са в сравнително добро състояние – главно в подножията на планините в Югозападна България, Източните Родопи, Сакар и Странджа.

Местообитания. Нископланински и хълмисти райони, най-често обрасли с разредени гори и храсти.

Биология. Два-три пъти годишно снася по 2–5 удължени яйца. Малките се излюпват след 90–120 дни. Храни се предимно с растителна храна. Сухоземните костенурки зимуват в рохкава почва, обикновено на южни склонове, като се заравят на дълбочина до няколко десетки сантиметра.

Близки видове. Шипобедрената сухоземна костенурка (*T. graeca*), с която на много места се срещат заедно. Различава се от нея по формата и разположението на роговите щитчета на гърба, особено на средния надлъжен ред от 5 щитчета.

Отрицателно действащи фактори. Земеделската дейност на човека, особено през последните десетилетия (създаване на уедрени блокове, напоителни системи, машинната обработка на земята). Премахване на формите на микрорелефа, унищожаването на равнинните гори; събиране за храна от населението и за "лечение", въпреки доказаната безполезност от това. Отрицателно въздействие имат също големите инфраструктури строежи (магистрали, газопроводи и др.), застрояването на Черноморското крайбрежие, горските пожари (особено в югоизточна България), заменянето на широколистните гори с иглолистни. В нископланинските части на Берковско, Чипровско и Белоградчишко дивите свини често се хранят с малки и млади индивиди.

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че са налични местообитания с високо качество на вида и не са установени находища в землището с. Сейдол, Градина, Манастирско, Студенец.

1171 Голям гребенест тритон (*Triturus karelinii*)

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че са налични местообитания с високо качество на вида и не са установени находища в Община Лозница. По време на полевите изследвания видът не е установен в зоната.

РИБИ, включени в Приложение II на Директива 92/43/ЕЕС

1149 Обикновен щипок (*Cobitis taenia*)

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че са налични местообитания с високо качество на вида и не са установени находища в Община Лозница.

1134 Европейска горчивка (*Rhodeus sericeus amarus*)

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че са налични местообитания с високо качество на вида и не са установени находища в Община Лозница.

Безгръбначни

1052 Хидриас (*Hypodryas maturna*)

Ареал: Средна и източна Европа, умерена Азия до Монголия.

Разпространение в България: Много локален в североизточна България на надморска височина 200-300 м, има и материал от южното Черноморие, който обаче се нуждае от потвърждение (Abadjiev & Beshkov 2003).

Биотоп: Храсталачести, често влажни покрайнини на широколистни гори.

Биология: Едно поколение от края на май до началото на юли. Гъсениците през лятото и есента се хранят с листата на трепетликата (*Populus tremula*) и планинския ясен (*Fraxinus excelsior*), а напролет и с теснолистен жиловлек (*Plantago lanceolata*), орлови нокти (*Lonicera periclymenum*) и плоскосеменно великденче (*Veronica chamaedrys*) (Tolman & Lewington 1997).

Степен на застрашеност: Необходими са целенасочени изследвания с цел да се изясни разпространението и състоянието на този вид в България. IUCN категория: Data Deficient. Вписан е в Допълнение II на Бернската Конвенция (CITES) и в Червената Книга на Дневните Пеперуди в Европа с категория Уязвим (Vulnerable). Желателно е да се включи в Червената Книга на България.

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че вида **Не се среща в зоната!**

1060 Лицена (*Lycaena dispar*)

Широко разпространен, макар и локален в цялата страна, вид пеперуда до около 800 м.н.в. Ареалът му е обширен - цяла Евразия с умерен климат. Застрашен или рядък в голяма част от Европа. Внесен в Допълнение II на Бернската конвенция. У нас видът е разпространен, но локален, и популациите му обикновено са малки. Видът е свързан с влажни, по-рядко сухи тревисти места в близост до езера, канавки, изкопи, потоци, реки и др. източници на влага.

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че е налично едно находище в землището на с. Сейдол и потенциални местообитания с високо качество на вида в землището с. Студенец и Градина.

4042 Полиоматус (*Polyommatus eroides*)

Видът се среща в Източна Европа, Турция, Урал, северен Казахстан и западен Сибир. В България разпространен предимно в планините до 2300—2400 m (Рила: Седемте рилски езера) (Abadjiev, 2001: 156). Включен в Приложение II на Директивата за местообитанията 92/43 на Европейския съюз.

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че вида **Не се среща в зоната!**

4011 Болбеласмус (*Bolbelasmus unicornis*)

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че вида **Не се среща в зоната!**

1088 Обикновен сечко (*Cerambyx cerdo*)

Ларвите се развиват в дървесината на мъртвите дървета, в почвата, под кората и в стеблата на тревисти растения. Имагото най-често огризва листата или млада кора на клончетата. Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че са налични местообитания с високо качество на вида и не са установени находища в Община Лозница.

1083 Бръмбар рогач (*Lucanus cervus*)

Често се нарича и Голям еленов рогач. Това е един от най-представителните защитени видове от семейството на рогачите. Обитава предимно влажни места, до половин метър под земята с гниещи корени и дънери. Среща се и в загниващи дървени постройки.

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че са налични три находища в землището на с. Сейдол и потенциални местообитания с високо качество на вида в землището с. Студенец, Манастирско, Синя вода и Градина.

1089 Буков сечко (*Morimus funereus*)

Разпространен е в Централна и Югоизточна Европа и се среща в цяла България. Нарича се буков сечко понеже обитава мъртвата дървесина предимно в зряли букови и по рядко дъбови гори. Той не може да лети, а само пълзи и местата, където може да се срещне, са строго локализирани. Обикновено това са места във вътрешността на горските екосистеми.

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че са налични местообитания с високо качество на вида и не са установени находища в Община Лозница.

1084 Осмодерма (*Osmoderma eremita*)

Сапроксилофаген бръмбар изискващ първични гори, предимно от дъб, в които има стари дървета с хралупи. Основната заплаха за вида е свързана с изсичане и изнасяне от горите или стари паркове на старите умиращи или мъртви дървета.

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че са налични местообитания с високо качество на вида и не са установени находища в Община Лозница и зоната.

1087 Алпийска розалия (*Rosalia alpina*)

Представител на семейство Сечковци (Cerambycidae) със средни размери. Обитава букови гори и се храни с полуразложена букова дървесина. Женската снася яйцата си под кората на букови и брезови дървета в които се развива ларвата.

Съгласно данните от проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I", показват, че са налични местообитания на вида в землището на с. Сейдол и не са установени находища в Община Лозница и зоната.

Защитени територии

Със Закона за защитените територии (ЗЗТ) се уреждат категориите защитени територии, тяхното предназначение и режим на опазване и ползване, обявяване и управление. Целта на закона е опазването и съхраняването на защитените територии като национално и общочовешко богатство и достояние и като специална форма на опазване на родната природа, способстващи за развитието на културата и науката и за благополучието на обществото. Защитените територии са предназначени за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и опазване на характерни или забележителни обекти на неживата природа. Към настоящият момент България има развита мрежа от защитени територии в европейски план, включваща 973 ЗТ с обща площ 583 876.3 ха, което представлява около 5.3 % от територията и акваторията на страната. В системата от ЗТ се включват резерватите, националните паркове, природни забележителности, природни паркове и защитени местности.

В териториалния обхват на Община Лозница, **попадат следните защитени територии** по смисъла на *Закона за защитените територии* – ЗЗТ (ДВ, бр. 133/1998 г., изм. и доп. ДВ, бр. 1/2019 г.):

- **Защитена местност „Вековна дъбова гора”** в землището на с. Гороцвет, обявена със Заповед № 1187/19.04.1976 г. на Председателя на Комитета за опазване на природната среда (ДВ, бр. 44/1976 г.), прекатегоризирана в защитена местност със Заповед № РД-1190/19.09.2003 г. на Министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 91/2003 г.) и Заповед № РД-542/12.07.2007 г. на Министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 68/2007 г.), с която е актуализирана площта на ЗМ, от 70.000 дка на 105.372 дка.

Държавен регистрационен номер: ЗМ № 400. Стопанисва се от Държавно горско стопанство „Разград“.

Цели на обявяване:

1. Опазване на вековна гора от зимен дъб;

Режим на дейности:

1. Забранява се сеченето, кастренето и повреждането на дърветата, а също и изкореняване на всякакви растения

2. Забранява се пашата на добитък през всяко време

3. Забранява се преследването на диви животни, птици и техните малки и разваляне на гнездата или леговищата им

4. Забранява се разкриване на кариери за всякакви инертни и други материали, повреждането или изменението на естествения облик на местността, включително и на водните течения

5. Забранява се чупенето, драскането и повреждането по какъвто и да е начин, сталактитите, сталагмити и други скални образувания в пещерите

6. Забранява се воденето на голи и интензивни главни сечи

7. Забранява се всякакво строителство

8. Разрешава се извеждането на санитарна сеч и отсичането на престарели и с влошени декоративни качества дървета.

Фиг. 17: Защитена местност „Вековна дъбова гора”

Проблеми:

Горският масив редовно се използва за пашуване на местните домашни животни – крави и овце. Това води до отъпкване на младите фиданки, които се формират всяка година и естественото възобновяване на гората, което обрича тази малка група дървета на загиване. Това ясно личи от просъхването, което обхваща все повече дървета. В резултат на това пастирите, които използват територията за отглеждане на домашни животни, често се случва да запалят частично или напълно изсъхнали стволоче на дървета, което крие риск от пожар и вероятност да се унищожи цялата защитена местност и околните масиви.

Мерки:

Представители на кметството на с. Гороцвет и Община Лозница да осъществят информационна кампания сред местното население относно проблемите на защитената

местност и спазване на режима на защитената местност. Целеви групи: пастири и скотовъдци, широка общественост и подрастващи;

Представители на кметството на с. Гороцвет и Община Лозница да осъществяват ежедневен контрол по спазване режима на дейностите въведен със Заповед № 1187 от 19.04.1976 г. на министъра на горите и опазване на природната среда, прекатегоризирна със Заповед № РД - 1190 от 19.09.2003 г. на министъра на околната среда и водите.

Представители на кметството на с. Гороцвет и Община Лозница да предприемат дейности по поддържане и възстановяване на дърветата в защитената местност, като се събере семенен материал, отгледат се фиданки и се осъществи залесяване и отглеждане поне до 5 година и не се допуска паша на домашни животни.

В Община Лозница са обявени следните **вековни дървета в местност „Кавакльк“**: Един цер и четири зимни дъба в землището на с. Манастирско, обявени със Заповед 1027/01.12.1982 г. на Министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 102/1982 г.).

Характеристики на вековните дървета:

1. Цер - Години към датата на обявяване: 200 Реална възраст: 233 Височина (m): 10
Периметър (m): 2.1 Диаметър (m): –
2. Зимен дъб, горун - Години към датата на обявяване: 500 Реална възраст: 533
Височина (m): 11 Периметър (m): 3.4 Диаметър (m): –
3. Зимен дъб, горун - Години към датата на обявяване: 250 Реална възраст: 283
Височина (m): 11 Периметър (m): 2.3 Диаметър (m): –
4. Зимен дъб, горун - Години към датата на обявяване: 400 Реална възраст: 433
Височина (m): 12 Периметър (m): 2.9 Диаметър (m): –
5. Зимен дъб, горун - Години към датата на обявяване: 400 Реална възраст: 433
Височина (m): 11 Периметър (m): 2.8 Диаметър (m): –

Проблеми:

Районът на вековните дървета редовно се използва за пашуване на местните домашни животни – крави и овце. Това води до отъпкване на младите фиданки, които се формират всяка година и естественото възобновяване на гората, което обрича тази малка група дървета на загиване. Това ясно личи от просъхването, което обхваща все повече дървета. В резултат на това пастирите, които използват територията за отглеждане на домашни животни, често се случва да запалят частично или напълно изсъхнали стволове на дървета, което крие риск от пожар и вероятност да се унищожи цялата защитена местност и околните масиви.

Мерки:

1. Представители на кметството на с. Манастирско и Община Лозница да осъществят информационна кампания сред местното население относно проблемите на защитената местност и спазване на режима на вековните дървета. Целеви групи: пастири и скотовъдци, широка общественост и подрастващи;
2. Представители на кметството на с. Манастирско и Община Лозница да осъществяват ежедневен контрол по спазване режима на дейностите въведен със Заповед No.1027 от 01.12.1982 г., бр. 101/1982 на Държавен вестник.
3. Представители на кметството на с. Манастирско и Община Лозница да предприемат дейности по поддържане и възстановяване на дърветата в защитената местност, като се събере семенен материал, отгледат се фиданки и се осъществи залесяване и отглеждане поне до 5 година и не се допуска паша на домашни животни.

Биологично разнообразие

Биологичното разнообразие по своята същност представлява многообразието от всички живи организми във всички форми на тяхната естествена организация, техните съобщества и местообитания, на екосистемите и процесите, които протичат в тях.

Макар и сравнително малка по площ, България е страна с богато биологично разнообразие, представено от ценни растителни и животински съобщества, и съдържа примери за почти всички основни типове местообитания и биотопи, известни в Европа.

Биоразнообразието включва цялата жива природа на планетата в три основни нива на организация: 1) генетично – обхваща огромното разнообразие от генни комбинации във всички живи организми, 2) видово – включва видовете и разновидностите от всички групи живи организми и 3) екосистемно – обхваща не само разнообразието от живите организми в природата, но и сложните им взаимоотношения и разнообразни връзки помежду им и със заобикалящата ги природа. Съгласно националното законодателство, в България биоразнообразието се опазва главно чрез Закона за биологичното разнообразие, съгласно който биологичното разнообразие е неразделна част от националното богатство и опазването му е приоритет и задължение за държавните и общинските органи и гражданите. Биологичното разнообразие е част от националното богатство и опазването му е задължение с приоритетна значимост.

Същността на приоритетите по опазване на биологичното разнообразие могат да се систематизират главно в следните няколко аспекта: опазване на местообитания по типова характеристика и местообитания на застрашени, редки и ендемични растителни и животински видове, представителни за Република България и Европа, нормативно уредено в Закона за биологичното разнообразие (ЗБР) и Закона за лечебните растения (ЗЛР), подзаконовите нормативни документи – Наредби и Заповеди към него на МОСВ уреждат опазването и регулират ползването на редица лечебни, редки и застрашени растения за добиване на билки както изкупуване и търговия с тях.

В тази връзка, задължение на Община Лозница е и опазването на богатото за района биоразнообразие. Горите са характерни за хълмистите части на района и са концентрирани главно в северозападната и североизточната част на територията на общината – по посока на Разградските височини.

Растителност

В съответствие с геоботаническото райониране на България, общината попада в Поповско-Разградския геоботанически район от Лудогорски окръг в Илийриската (Балканска) провинция на Европейската широколистна горска област (Бондев, 1997). В миналото преобладаващата част от територията е била заета от ксеротермни благуново-церови горски екосистеми, като в отделни участъци са били формирани и ксеромезофитни горски екосистеми с преобладаване на цер, сребролистна липа и горун. След унищожаването на горите, на по-голямата част от територията са отглеждани различни селскостопански култури, а на други части е формирана производна и вторична храстова и тревна растителност. Естествената растителност се е запазила само в онези зони, които са по-малко годни за развитието на земеделието. Естествените гори са основно широколистни, разположени в леснодостъпни райони, даващи възможност за развитие на горскостопански дейности. Разпространени са и много видове билки, имащи стопанско значение.

В Лудогорското плато най-съществено участие в растителната покривка има формацията на цера *form. (Querceta certis)*, която лимитира границата с Дунавския биогеографски район. Между Дулово и Тервел и източно от Кубрат са запазени смесени гори от сребролистна липа - *Tilia tomentosa*, обикновен габър - *Carpinus betulus*, цер - *Quercus cerris*, на места с горун - *Quercus dalechampii* и полски клен - *Acer campestre*. На ограничени пространства се срещат гори от формацията на горуна (*form. Querceta dalechampii*) или смесени гори от горун - *Quercus dalechampii*, обикновен габър - *Carpinus betulus*, цер - *Quercus cerris* и полски клен - *Acer campestre*.

В Лудогорския район съществуват находища на 28 вида висши растения, които са общи с Добруджанския и Черноморския район. Сред тях са два интродуцирани вида в българската флора, храстовидната аморфа - *Amorpha fruticosa* и миризливата върба - *Eleagnus angustifolia*, които се проявяват като агресивни антропофити и са представители на биома *Aestiduriherbosa*. Тук има местообитания на още няколко вида, които се срещат още само в Добруджанския и Източната част

на Дунавския биогеографски район. Сред тях са лесингиановото коило - *Stipa lesingiana*, молдавското плюскавиче - *Silene moldavica*, рогатото клинавче - *Astragalus cornutus*, палазиановият лен - *Linum pallasianum*, пелинът - *Artemisia pedemontana*, нарязанолистният тъжник - *Spirea crenata* и многообразната мъдрица - *Sysimbrium polymotphum*. У нас само в Дунавската биогеографска провинция респективно и в Лудогорския район се срещат типичните степни видове, храстовидната карагана - *Caragana frutex* и източният равнец - *Achillea leptophylla*. Балкански ендемит с находище в района е сър-пецът - *Serratula bulgarica*.

В района са разпространени българските ендемити плевенско обичниче

- *Thalictrum aquilegifolium* ssp. *storgosiacum*, икорпилова детелина - *Trifolium medium* ssp. *skorpilii*, български опонанакс - *Opopanax chironium* ssp. *bulgaricum*, тракийско омразниче - *Onosma thracica*, крумово великденче - *Veronica krumovii*, български миск - *Jurinea bulgarica*, тракийски магареишк бодил - *Carduus thracicus*, давидов мразовец - *Colchicum davidovii* и урумово лале - *Tulipa urumoffii*.

Млади формообразуващи огнища в Лудогорския район са Преславската планина, Шуменското плато, ограничени пространства от Лудогорското и Момино плато.

В долините на Черни Лом и Малък Лом, както и по вододелното било между тях преобладават вторични съобщества, доминирани от цер - *Quercus cerris*, с примес от келяв габър - *Carpinus orientalis* и мъждрян - *Fraxinus ornus*. Определени пространства са покрити с производната формация на келявия габър (*form. Carpineta orientalis*). В южна посока вододелът между тези реки и Голяма река е покрит със смесени гори от цер - *Quercus cerris* и благуна - *Quercus frainetto*. В източна посока по склоновете на Разградските и Самуиловските височини, включително по Провадийското, Роякското и Момино плато, преобладават също благуново-церовите гори. Върху Лилякското плато са разпространени вторични съобщества от горун - *Quercus dalechampii* и келяв габър - *Carpinus orientalis*. На юг върху Антоновските височини благуново-церовите гори имат вторичен произход и са смесени с келяв габър - *Carpinus orientalis*.

В Преславска планина се появяват гори от мизийски бук - *Fagus moesiaca*, но преобладават смесените гори от сребролистната липа - *Tilia tomentosa*, обикновения габър - *Carpinus betulus*, горуна - *Quercus dalechampii* и полския клен - *Acer campestre*. Част от южните склонове на Преславска планина са покрити със смесени гори от космат дъб - *Quercus pubescens* и виргилиев дъб - *Quercus virgiliana*. Независимо от ограничения си ареал, заслужава внимание реликтната формация на конския кестен (*form. Aesculeta hippocastani*), разположена в същата планина. В тази планина се намира и най-голямото естествено находище у нас на терциерния реликт див рожков - *Cereis siliquastrum*. Северните склонове на планината са покрити от смесените гори на обикновения габър - *Carpinus betulus* и келявия габър - *Carpinus orientalis*, а също голяма площ заема формацията на сребролистната липа (*form. Tilieta tomentosae*). В Драгоевска и Лиса планина преобладават горите от мизийски бук, образуващи формацията (*form. Fageta moesiaca*). На прехода към Котленска и Върбишка планина са запазени пространства, заети от формацията на горуна (*form. Querceta dalechampii*) и габърво-горуновата формация (*Querceto-Carpineta betuli*).

В източната част на Лудогорския район са запазени лесостепни храстови съобщества от формацията на ниския бадем (*form. Amygdaleta nanae*) и на драката (*form. Paliureta spina-christi*). Между тях или в непосредствена близост е възникнала производна степна растителност, представена от формациите на белия пелин (*form. Artemisieta albae*), брандзовия житняк (*form. Agropireta brandsae*) и изправената овсига (*form. Brometa erectii*). Значителни площи в целия район, вторично са покрити от ксеротермните тревни формации на белизмата (*form. Dichantieta ischaemi*), луковичната дивадуна (*form. Poaeta bulbosae*) и садината (*form. Chrysopogoneta grylli*).

Тревният тип растителност е представен предимно от вторичен тип растителност, който е адаптиран към ареала на унищожените гори. Тя е тясно свързана с ливадите и пасищата. Ливадите съпровождат предимно влажните и умерено влажни почви, а сравнително по-рядко се срещат върху сухите почви. Техните тревни съобщества са представени от житни и бобови растения. Тревният състав се състои от червена (*Trifolium pratense*) и бяла детелина (*Trifolium repens* L.), ливадна класица (*Alopecurus pratensis*), овсига (*Bromus arvensis*), коило (*Stippa*

capillata) и др. В заливните тераси на реките се наблюдават представители предимно от житното растение пирей (*Agropyrum repens*), ливадината (*Limnanthes alba*), полевицата (*Agrostis tenuis*) и др. Флората в района на Лозница включва някои важни видове, включително един, който се счита за изчезнал – гроздовидно подбиче (Червена книга, 1985 г., в новата от 2011 г. не присъства), като вероятни находища са в землището на с. Ловско и с. Гороцвет.

Горско стопанство

В състава на растителните формации участват и следните храстови и тревни видове: шипка, глог, дрян, черен бяз, обикновена леска, чашкодрян, аморфа, трънка, драка, смрадлика, люляк, птиче грозде, къпина, коприва, горска ягода, здравец, риган, бял равнец, мащерка, маточина, див пелин, тревни видове от семейство житни и много други. Горите в района имат дървопроизводителни, средообразуващи, защитно- водоохранни, противоерозионни, рекреационни и здравно-украшни функции. Многогодишната стопанска дейност на човека се е отразила благоприятно върху общото състояние на горите. Голяма част от насажденията са запазени с добър сортиментен състав.

В по – голямата част на общината възобновяването е добро и гарантира в бъдеще условия за действително възпроизводство на дървесина. На отделни места има повреди предимно от паша на селскостопански добитък, което е довело до неблагоприятни въздействия в растежа и развитието на дървесната растителност.

Контрол върху екологосъобразното използване на горите за територията на община Лозница се осъществява от ТП-ДГС „Разград“ гр. Разград. Системно се следи за опазване на горите, предотвратяване разпространението на вредители, залесяване и извеждане на санитарни сечи. Като цяло не е установено повишено ползване на горите, както по обем, така и по категории. Основни нарушения в горския фонд са незаконни сечи, които са съсредоточени предимно в келаво-габъровите и дъбови гори. Главните сечи се извеждат с цел подsigуряване естественото възобновяване на съответните насаждения с основния дървесен вид. Въпросът за съхраняване и възстановяване на буковия дървостой е особено важен за общината, като се има предвид средообразуващата, водозадържаща и вододайна функция на гората. Имайки предвид ограничените възможности за водоснабдяване от собствени източници в общината, проблемът за запазване на въпросните гори придобива важно значение за перспективите на района в социално-икономически план.

Горите варират от равнинни до нископланинския /до 700 м/ пояс, главно смесени от благуи и цер. В естествените гори в района на Лозница често срещани дървесни видове са също цер, благуи, габър и сребролистна липа. Освен тях дървесните видове и храсти включват още глог, червена върба, шипка, смрадлика, обикновен дрян, джанка, бяла акация, елша. Ливадната растителност включва обикновена вълча ябълка, овчарска торбичка, ливадно секирче, бяла детелина, великдинче, подбел, глухарче, горски сципрус и ливадна власатка.

Голямото растително богатство на Община Лозница се допълва от находищата на лечебни растения. Те съдържат голямо количество биологично активни вещества, на които се дължи тяхното лечебно действие. Съдържанието на лечебните вещества се обуславя от специфичните почвени и климатични дадености. Нашите билки са богати на разнообразни химични съединения: полизахариди, гликозиди, алкалоиди, кумарини, витамини, терпеноиди, флавоноиди, въглехидрати и др. В резултат на нарасналия през последните години интерес, се увеличава както броят на видовете билки, които се събират, така и тяхното количество. Това може да доведе до намаляване или унищожаване на редица билкови находища. С цел да се ограничи безотговорното събиране на лечебни растения е въведено райониране на билкосъбирането, за да се даде възможност за съхраняване и възстановяване на естествените находища. На територията на Община Лозница са описани повече от 40 вида лечебни растения. Тези от тях които имат по-широко разпространение са: коприва, обикновена шипка, трънка, дребнолистна липа и др. Към момента не съществува описание на точното местоположение на естествените находища условията в местообитанията, количеството и състоянието на ресурсите

на тези видове. Необходимо е да се изгради система за наблюдение и оценка на диворастящите лечебни растения по отношение на състоянието и ползването им.

Животински свят

В зоогеографско отношение територията на Община Лозница се намира в Палеарктичната зоогеографска област, Евро-Сибирската подобласт, Предпланински район (до 1000 м.н.в.) и попада в Лудогорски биогеографски район.

Безгръбначната водна фауна показва сравнително добро разнообразие отресничести едноклетъчни (тип - Ciliophom), малочетинести червеи (клас - Oligochaeta), едnodневки (разред - Ephemeroptera), перли (разред - Plecoptera), бръмбари (разред - Coleoptera), ручейници (разред - Trichoptera) и двукрили (разред - Diptera).

Безгръбначната сухоземна фауна на района притежава най-голямо видово разнообразие сред насекомите (Клас - Insecta). Характерни насекоми за района, са водните кончета: *Callopteryx virgo meridionalis*, *Platycnemis pennipes* и *Aeshna affinis*, малката богоможа - *Ameles heldreichi* (разред - Mantodea); черното житно пиле от правокрилите - *Bradyporus dasypus* (разред - Orthoptera); равнокрилото хоботно - *Eurybregma nigrolineata* и др. Значителен е броят на твърдокрилите насекоми (разред - Coleoptera), като типични видове сред бръмбарите листояди, са - *Chrysolina graminis*, *Ch. staphylea* и *Phratora vulgatissima*, а сред бръмбарите сечковци - *Pachyta quadrimaculata*, *Acmaeops pratensis*, *Anoploclera nifipes*, *Necydalis major*, както и редките видове сечковци - *Brachyleptura tesserula* и *Vadonia imitatrix*. Тук се среща и защитеният бръмбар бегач - *Calosoma sycophanta*. Ципокрили насекоми (разред - Hymenoptera), обитаващи Лудогорието са широко разпространените в Европейския континент лесостепни видове мравки - *Messor structor*, миризливата мравка - *Liometopum microcephalum* и *Formica cinerea*, а в населените места се среща интродуцирания у нас синантропен вид, фараонова мравка - *Monomorium pharaonis*. Тук се срещат и паразитиращи ихнеумониди (сем. Ichneumonidae, Hymenoptera) като - *Scambus elegans* (паразитоид по пеперуди) и *Tromatobia ornata* (паразитоид по паяци). От пеперудите (разред - Lepidoptera) тук се срещат освен аполоновата пеперуда - *Parnassius apollo* и индикаторните таксони за района - *Colias hyale*, *Lopinga achine achine* и *Melitaea arduinna* от семействата Hesperioidea, Papilionoidea (Абаджиев, 1999).

От земноводните се срещат обикновената чесновница - *Pelobates fuscus*, жабата дървесница (*Hyla arborea*) и горската дългокрака жаба (*Rana dalmatina*). Характерни рептилии за района са шипобедренага костенурка (*Testudo graeca*), шипоопашатата костенурка (*Testudo hermanni*), кримския гушер - (*Podarcis taurica*), големия стрелец - (*Coluber caspius*), пъстрия смок (*Elaphe quatuorlineata sauromates*), медянката (*Coronella austriaca*) и пепелянката (*Vipera ammodytes*).

Орнитофауната на Лудогорския район е разнообразна, което се дължи до голяма степен на близостта му с Черноморския басейн, както и на карстовите терени със скални венци, представляващи специфични местообитания за определени видове. Средното поречие на р. Бели Лом представлява орнитологичен обект с национално значение, в който обитават повече от 150 вида птици. Сред тях са защитените видове червен ангъч - (*Tadorna ferruginea*), египетски лешояд (*Neophoron percnopterus*), орел змияр (*Circaetus gallicus*), белоопашат мишелов (*Buteo rufinus*), малък креслив орел (*Aquila pomarina*) и бухал (*Bubo bubo*). В Лудогорския биогеографски район се срещат и други редки видове птици, като черен щъркел (*Ciconia nigra*), ловен сокол (*Falco cherrug*), белошипа ветрушка (*Falco naumanni*), вечерна ветрушка (*Falco vespertinus*) и скален орел (*Aquila chrysaetos*).

Във фаунистично отношение, бозайниците в Лудогорския биогеографски район представляват смесен комплекс между видове, обитаващи широколистните гори и такива, които са свързани със степния биом. От насекомоядните видове на разред - Insectivora, в района обитават таралеж (*Erinaceus concolor*), белокоремна белозъбка (*Crocidura leucodon*), голям подковонос - (*Rhinolophus ferrumequinum*), малък подковонос - (*Rhinolophus hipposideros*) и южен подковонос - (*Rhinolophus euriale*). Срещат се още обикновен хомяк - (*Cricetus cricetus*), черногръд хомяк - (*Mesocricetus newtoni*), обикновена полевка - (*Microtus arvalis*) и степна

домашна мишка – (*Mus spicilegus*). От разред хищници - Carnivora ограничено присъствие в района има вълкът – (*Canis lupus*), докато популациите на чакала – (*Canis aureus*), лисицата – (*Vulpes vulpes*), енотовидното куче - *Nyctereutes procyonoides*, язовеца – (*Meles meles*), видрата – (*Lutra lutra*), Златката – (*Martes martes*), степния пор – (*Mustela eversmanni*) и дивата котка – (*Felis silvestris*) са по-многобройни.

Фауната, в т. ч. и гръбначната (тип Chordata, подтип Vertebrata), която е най-добре проученият тип фауна и чийто природозащитен статус у нас е най-пълно регламентиран, в този район е от видове, характерни за ниските части на страната, какъвто е и разглежданият терен. В зоогеографски аспект фауната е от палеарктичен тип и по-конкретно от видове предимно на умерените географски ширини, като в района се срещат и известен брой видове с южно разпространение за Европа, т. е. с ареали в Средиземноморската подобласт на Палеарктика, което в климатично отношение е следствие от непосредствената близост на морето, която близост обуславя и по-мекия климат на тези територии. В животинския свят преобладават евроазиатски и средноевропейски зоогеографски елементи. Най-добре запазена и богата е фауната в горите. От бозайниците са характерни благороден елен (*Cervus elaphus* L), сърна (*Capreolus capreolus*), дива свиня (*Sus scrofa*), дива котка (*Felis silvestris*), обикновен сънливец (*Glis glis*), обикновена горска мишка (*Sylvaeus sylvaticus*), катерица (*Sciurus vulgaris*), вълк (*Canis lupus*), чакал (*Canis mesomelas*), лисица (*Vulpes vulpes*), белка (*Martes foina*), пъстър пор (*Vormela peregusna*), язовец (*Meles meles*), видра (*Lutra lutra*). В разглежданата област най-често срещаните видове птици са представители на: врабчоподобни, соколоподобни, совоподобни, щъркелоподобни, гълъбоподобни и кокошоподобни. От ихтиофауната в язовирите се срещат уклей (*Chalcalburnus chalcoides*), каракуда (*Carassius gibelio*), шаран (*Cyprinus carpio*) и толстолоб (*Hypophthalmichthys molitrix*).

Животинският свят на територията на общината показва разнообразие предимно по отношение на бозайниците и по-малко по отношение на птиците, земноводните и влечугите.

Разглежданият животински свят може да бъде отнесен към Северната зоогеографска подобласт на България. В нея преобладават сухоземни животни, характерни за Средна и Северна Европа.

Безгръбначната водна фауна показва сравнително добро разнообразие отреснически едноклетъчни (тип - Ciliophom), малочетинести червеи (клас Oligochaeta), едnodневки (разред - Ephemeroptera), перли (разред - Plecoptera), бръмбари (разред - Coleoptera), ручейници (разред - Trichopterd) и двукрили (разред - Diptera).

Безгръбначната сухоземна фауна на района притежава най-голямо видово разнообразие сред насекомите (Клас-Insecta). Характерни насекоми за района, са водните кончета: *Callopteryx virgo meridionalis*, *Platycnemis pennipes* и *Aeshna affinis*, малката богоможа - *Ameles heldreichi* (разред - Mantodea); черното житно пиле от правокрилите - *Bradypoms dasypus* (разред - Orthoptera); равнокрилото хоботно - *Eurybregma nigrolineata* и др. Значителен е броят на твърдокрилите насекоми (разред - Coleoptera), като типични видове сред бръмбарите листояди, са - *Chrysolina graminis*, *Ch. staphylea* и *Phratora vulgatissima*, а сред бръмбарите сечковци - *Pachyta quadrimaculata*, *Acmaeops pratensis*, *Anoploclera nifipes*, *Necydalis major*, както и редките видове сечковци - *Brachyleptura tesserula* и *Vadonia imitatrix*. Тук се среща и защитеният бръмбар бегач - *Calosoma sycophanta*. Ципокрили насекоми (разред - Hymenoptera), обитаващи Лудогорието са широко разпространените в Европейския континент лесостепни видове мравки - *Messor structor*, миризливата мравка - *Liometopum micro cephalum* и *Formica cinerea*, а в населените места се среща интродуцирания у нас синантропен вид, фараонова мравка - *Monomorium pharaonis*. Тук се срещат и паразитиращи ихнеумониди (сем. Ichneumonidae, Hymenoptera) като - *Scambus elegans* (паразитоид по пеперуди) и *Tromatobia ornata* (паразитоид по паяци). От пеперудите (разред - Lepidoptera) тук се срещат освен аполоновата пеперуда - *Parnassius apollo* и индикаторните таксони за района - *Colias hyale*, *Lopinga achine achine* и *Melitaea arduinna* от семействата Hesperioidea, Papilionoidea (Абаджиев, 1999).

Рибната фауна на района се състои от шаранови риби, между които са речен кефал (*Leuciscus cephalus*), обикновена мряна (*Barbus barbus*), скобар (*Chondrostoma nasus*), уклея (*Alburnus alburnus*), малка кротушка (*Gobio uranoscopus*), сребриста каракуда – (*Carassius gibelio*) и др.

От земноводните се срещат обикновената чесновница – (*Pelobates fuscus*), жабата дървесница (*Hyla arborea*) и горската дългокрака жаба (*Rana dalmatina*). Характерни рептилии за района са шипобедренага костенурка – (*Testudo graeca*), шипоопашатата костенурка – (*Testudo hermanni*), кримския гущер – (*Podarcis taurica*), големия стрелец – (*Coluber caspius*), пъстрия смок (*Elaphe quatuorlineata sauromates*), медянката – (*Coronella austriaca*) и пепелянката – (*Vipera ammodytes*).

Орнитофауната на района е разнообразна, което се дължи до голяма степен на близостта му с Черноморския басейн, както и на горските масиви, представляващи специфични местообитания за определени видове. Средното поречие на р. Бели Лом представлява орнитологичен обект с национално значение, в който обитават повече от 150 вида птици. Сред тях са защитените видове червен ангъч – (*Tadorna ferruginea*), орел змияр – (*Circetus gallicus*), белоопашат мишелов – (*Buteo rufinus*), малък креслив орел (*Aquila pomarina*) и бухал (*Bubo bubo*). В Лудогорския биогеографски район се срещат и други редки видове птици, като черен щъркел – (*Ciconia nigra*), ловен сокол – (*Falco cherrug*), белошипа ветрушка – (*Falco naumanni*), вечерна ветрушка – (*Falco vespertinus*) и.

Във фаунистично отношение, бозайниците в Лудогорския биогеографски район представляват смесен комплекс между видове, обитавщи широколистните гори и такива, които са свързани със степния биом. От насекомоядните видове на разред - Insectivora, в района обитават таралеж – (*Erinaceus concolor*), белокоремна белозъбка – (*Crocidura leucodon*), голям подковонос – (*Rhinolophus ferrumequinum*), малък подковонос – (*Rhinolophus hipposideros*) и южен подковонос – (*Rhinolophus euriat*), като от прилепите могат да бъдат установени единствено по време на миграция. Срещат се още обикновен хомяк – (*Cricetus cricetus*), черногръд хомяк – (*Mesocricetus newtoni*), обикновена полевка – (*Microtus arvalis*) и степна домашна мишка – (*Mus spicilegus*). От разред хищници - Carnivora ограничено присъствие в района има вълкът – (*Canis lupus*), докато популациите на чакала – (*Canis aureus*), лисицата – (*Vulpes vulpes*), язовеца – (*Meles meles*), видрата – (*Lutra lutra*), Златката – (*Martes martes*), степния пор – (*Mustela eversmanni*) и дивата котка – (*Felis silvestris*) са по-многобройни.

Сериозна заплаха за биоразнообразието на Община Лозница представляват пожарите, неконтролираното събиране на ядливи гъби и билки, браконьерството и изсичането на горите за огрев. От голямо значение за населението от района на горското стопанство са защитните - водоохранителни, противоерозионни и рекреационни функции на горите. За подобряване състоянието на околната среда и съхраняване на природните дадености е необходимо да се прилагат инициативи за повишаване екологичната култура на населението. На територията на общината има богата флора и фауна и интересни природни забележителности. За подобряване състоянието на околната среда и съхраняване на природните дадености е необходимо да се прилагат инициативи за повишаване екологичната култура на гражданите.

Според Доклада „Гори с висока консервационна стойност на територията на ТП ДГС „Разград“, в района са установени няколко растителни застрашени, изчезващи и ендемични видове, включени в Червената книга на Република България.

Елвезиево кокиче - *Galanthus elwesii* Hook., *Galanthus nivalis* auct. bulg.1

Сем. Amaryllidaceae - Кокичеви

Застрашен вид.

Многогодишно тревисто луковично растение с 2 приосновни листа. Цъфти в периода януари април, плодоноси май юни. Расте из храсталаци, гори, скални поляни по варовити почви, по долините на реките в низинния и долния планински пояс върху богати наносни почви.

Разпространение в България: Среща се нарядко в цяла България с изключение на Черноморското крайбрежие, Беласица и Странджа; до около 2000 m н. в.

Отрицателно действащи фактори: Активно събиране на вида като декоративно и лечебно растение, туризъм, строежи, утъпкване, земеделие, залесяване, природни бедствия (пожари), ограничено разпространение, малка численост, проблеми, касаещи репродуктивната сфера.

Предприети мерки за защита: *Защитен вид* съгласно Закона за биологичното разнообразие. Голяма част от находищата се намират в защитени територии и попадат в защитени зони от Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000 в България.

Необходими мерки за защита: Проучване на състоянието на находищата, на биологията на размножаване и на факторите, повлияващи площта и числеността на популациите с цел оптимизиране на режима на охрана. Съхраняване на семена в семенна банка и култивиране.

Черноморска ведрица (*Fritillaria pontica* Wahlenb.)

Многогодишно тревисто луковично растение с дълбоко триръбести стъбла, високо 20-50 cm, геофит. Листата са ланцетни, разположени от средата нагоре по стъблото, срещуположни или по три в прешлени. Цветовете са единични, с прост околоцветник от широкозвънчевидно венче с бледо виненочервен ръб и широка зелена ивица и три прицветни листа в прешлен., наведени на долу, дълги 2,5-3,5 cm и широки 1-1,5 cm. Цъфти в периода март – април, а плодоноси от юни до юли. Размножава се семенно и вегетативно. Среща се в широколистни и смесени планински и низинни гори и храсталаци в Източна и Южна България. Видът е включен

в ЗБР и в Червена книга на Н.Р. България (Велчев и др. 1984) с категория „рядък“. Български субендемич.

Пролетен гороцвет (*Adonis vernalis* L.)

Гороцвет (*Adonis*) е род тревисти растения от семейство Лютикови (*Ranunculaceae*). Стъблата им са изправени, високи до 50 см. Листата са без прилистници. Цветовете са правилни и са разположени по върховете на стъблата или разклоненията. Родът обхваща над 25 вида растения и се среща в Европа и Азия. В България са разпространени 6 вида, като единият от тях - пролетния гороцвет (*Adonis vernalis*) е забранен за бране от естествените му находища. В медицината се използва за лечение на хронични сърдечни заболявания, както и на болести на нервната система. То е силно отровно и лечението с него се извършва само под лекарски контрол. В местност „Елаците“, с. Гороцвет - имот №059030 се намира и единственото в общината находище на пролетен гороцвет. Пролетния гороцвет е включен в Заповед №РД-77/09.02.2016г. на Министъра на околната среда и водите, относно специалния режим на опазване и ползване на диворастващите лечебни растения, като е забранено събирането му от естествени находища на територията на цялата страна. Установена е трайна тенденция за намаляване популацията на вида. В момента в България има две по-значими находища на гороцвет - в Провадия и край село Гороцвет, община Лозница, област Разград.

Храсталачна глушина (*Vicia dumetorum* L.)

Многогодишно тревисто растение, хемикриптофит. Стъблото е 80-150 cm високо, катерливо, от основата разклонено, четириръбо, с тесни надлъжни крила, голо. Листата са чифтоперести, на върха с разклонено мустаче. Прилистниците в двойките нееднакви помежду си. Чашката, звънчеста, гола. Цветовете са от 2 до 14, събрани в рехави гроздовидни съцветия. Венчелистчетата са сини до виолетови. Флагчето удължено обратно яйцевидно, на върха връзано, в цвят подвито нагоре, по дълго или равно на крилцата и ладийката, синьо или виолетово, голо. Крилцата, сини или виолетови, по дълги или равни на ладийката, голи. Ладийката, обратно яйцевидно ромбична, синя или виолетова, на върха по-тъмно оцветена, гола. Бобът продълговат, на върха източено подвит, сплеснат, кафяв, гол с 6-10 семена. Семената лещовидно кълбести, виолетово тъмнокафяви, гладки. Цъфти в периода май – юни, а плодоноси от юли до август. Размножава се семенно. Среща се в гори и храсталаци в планините и предпланините, главно на варовик. Включен е ЗБР и в Червена книга на Н.Р. България (Велчев и др. 1984) с категория „рядък“.

Грахова глушина (*Vicia pisiformis* L.)

Многогодишно тревисто растение, хемикриптофит. Стъблото е увивно, голо, с плитки на ДГС ъжни ребра. Листата са чифтоперести, на върха с дълго разклонено мустаче. Цветовете са от 8 до 15 (30), събрани в гроздовидни съцветия, в пазвите на листата. Венчелистчетата са жълти, като по флагчето има виолетови жилки. Цъфти и плодоноси в периода юни – юли. Размножава се семенно. Среща се в гори и храсталаци в планините и предпланините. Включен в Червена книга на Н.Р. България (Велчев и др. 1984) с категория „рядък“.

В Червената книга на Република България са включени и няколко защитени и застрашени от изчезване животински видове, които се срещат в района на община Лозница.

Златка (*Martes martes*)

Рядък вид хищник от сем. Порови, разпространен предимно в старите гори в по-високите планини на страната. Предпочита повече стари букови и смърчови гори с обилие на хралупести дървета, обикновено над 1200 м.н.в. По-рядко намерена и в дъбови гори и в по-ниските части на страната. Включен в Червената книга на България (ЧКБ) в категория „Застрашен“.

Сокол орко (*Falco subbuteo* L.)

Природозащитен статус в България: уязвим. Защитен по ЗБР. Включен в ЧКБ (1985).

Обитава крайречни хабитати, като често е свързан с колонии на бреговата лястовица. В Западна и Северна България често се придържа към населени места, където се изхранва със синантропни видове птици. Присъства в равнинните части, в редки, просветлени широколистни, смесени или иглолистни гори, в близост до открити пространства. В планините отделни двойки са установени да гнездят до 1500–1700 m н. Използва стари гнезда на други птици – основно вранови. Рядко гнезди по стълбове за високо напрежение и скали. Образува смесени колонии с вечерната ветрушка (*F. vespertinus*) и обикновената ветрушка (*F. tinnunculus*),

присъства и в колонии на посевната врана (*Corvus frugilegus*). Женската снася през май 2–4 яйца, които се излюпват на 28-мия ден. Малките напускат гнездата около 30-ия ден. Храни се главно с дребни птици и едри насекоми, които улавя във въздуха, по-рядко с прилепи, малки наземни бозайници и влечуги. Срещат единични екземпляри по време на прелет.

Голям ястреб (*Accipiter gentilis* L.)

Рядък вид, включен в Червената книга на България. Гнезди в разнообразни гори, както в планините така и в равнини, вкл. и в горски култури. Предпочита дъбови и крайречни гори. Храни се основно с птици.

Малък креслив орел (*Aquila pomarina*)

Рядък вид у нас, включен в Приложение 1 на Директивата за птиците на ЕС и в Червената книга на България /категория застрашен/. Гнезди на стари дървета най-често на тополи, брястове, дъбове и букове.

Бухал (*Bubo bubo* L.)

Обитава скалисти терени, проломи, рядко в стари широколистни гори и обрасли с гъста растителност места. Среща се предимно в равнините и ниските планини. Брачният период започва през януари-февруари. Гнезди в скални пукнатини и надвеси, на земята и рядко в хралупи на дървета или стари гнезда на дневни грабливи птици на дървета. Не строи гнезда, снася в някоя ниша или ямка на скален корниз или малка пещеричка. В края на март снася 2-4 яйца. Малките започват да летят през юли. Застрашен вид, включен в „Червена книга на България /ново издание/ и в Приложение 1 на Директивата за птиците на ЕС. Храни се с разнообразни животни- зайци, дребни лисици и порове, таралежи, гризачи, птици, включително други нощни и дневни грабливи птици и чапли и др.

Черен кълвач (*Dryifpus martius* L.)

Обитава стари букови, иглолистни и смесени планински гори до горната им граница; по-рядко нископланински и равнинни гори. Гнезди в стари дървета с хралупи. Най-рано брачни прояви са установени в началото на март, а напуснали гнездото малки в началото на май. Люпилото е от 4-5 яйца, мътенето продължава 12-14 дни, а престоят на малките в гнездото 24-28 дни. При загуба на първото люпило прави второ люпило. В стари гори гнездовият участък обхваща 100-300 ха, а в горите с малко количество стари и умиращи дървета – 1000-1600 ха. Рядък вид, включен в „Червена книга на България, том 2, стр. 126”.

Шипобедрена костенурка (*Testudo graeca*)

Гръбният панцер (карпаксът) е жълтеникав с черни петна, коремният (пластронът) – жълтеникав до светломаслиненозелен. Главата, шията и краиците са мътнозеленикави и жълтокафяви. На задната страна на бедрата има по една конична рогова брадавица. На дължина достига до 30 см. Обитава най-често сухи припечни карстови терени. Зимата прекарва в сън, като се заравя в дупки. Размножава се през март-април. През юни-юли женската изравя с краиците си трапчинки и снася 2-8 яйца. В един сезон женската снася яйца три пъти, така че една женска снася средно по 16 яйца. Инкубацията им продължава около 2-3 месеца. Храни се с треви, листа, плодове, понякога със земни червеи, охлюви и др.

Шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni*)

По външен вид наподобява шипобедрената костенурка, но на задната страна на бедрата няма брадавици и опашката накрая завършва с рогов шип. На дължина достига 37 см, маса – 6,5 кг. Начинът ѝ на живот е както на шипобедрената костенурка.

Смок мишкар (*Elaphe longissima longissima*)

Обитава предимно влажни гористи места или мезофилни ливади с храстова растителност, понякога на скалисти терени. Копулацията е в края на май до средата на юни. Снася 2-10 яйца в края на юни до първото десетдневие на юли, най-често в хралупи и други места с гниеща дървесина. Половата зрелост настъпва на третата пролет.

Застрашен вид, включен в „Червена книга на България, том 2, стр. 39”. Среща се предимно в стари дъбови гори.

Основните проблеми, свързани с биоразнообразието в района са в резултат от антропогенизацията на териториите, при което се получава влошаване на състава и структурата на естествената растителност поради разширяване на участието на плевелни видове и на

антропофитни съобщества и групировки в нея, което води до намаляване на продуктивността и качествата на получаваните ресурси.

РИОСВ - Русе упражнява контрол за ограничаване на незаконната търговия с редки и защитени видове растения и животни. Периодични наблюдения се предвиждат върху популациите на застрашените и редки животни. Отчитат се местообитанията, тенденции в числеността и плътността на находищата, регистрират се отрицателните въздействия.

3.4.2. Лечебни растения

Важна част от биоразнообразието и особена категория от флората на община Лозница са лечебните растения. Съгласно националното законодателство, Кметът на общината ръководи изпълнителната дейност на общината във връзка с ползването, опазването и култивирането на лечебните растения, като: организира изпълнението на дейностите по отношение на лечебните растения, включени в общинската програма за опазване на околната среда; издава разрешителни за ползване на лечебните растения от земи, гори, води и водни обекти - общинска собственост; издава удостоверения за билките от култивираните лечебни растения и предоставя на министъра на околната среда и водите информация за нуждите на мониторинга и кадастъра на лечебните растения за териториите, намиращи се под негова юрисдикция.

В последните години значително нарастна интереса към билките. Те са били и си остават ефективно средство при лечението на редица заболявания. Растенията са достъпна и евтина суровина за приготвянето на лечебни препарати, чайове, напитки и др.

Съгласно разпоредбите на Закона за лечебните растения /ЗЛР/ „билки за лични нужди“ са количества билки в свежо състояние, събрани от едно лице в рамките на един ден. За корени и коренища, каквито се събират от залиста, разрешеното количество за лични нужди е до 1 кг.

Община Лозница, съвместно с ТП ДГС „Разград“, РИОСВ - Русе и други обществени организации трябва да организира контрола за опазване и устойчиво ползване на лечебните растения. Естествените им находища трябва да се опазват от увреждане и унищожаване с цел осигуряване на устойчивото им ползване като част от естествения растителен генетичен фонд със сегашна или бъдеща ценност. Опазването включва поддържането и съхраняването на екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации от лечебни растения.

Съгласно разпоредбите на ЗЛР, изкупуването и/или първичната обработка на билки се извършва от билкозаготвителни пунктове.

Към 2020 г. регистрираните билкозаготвителни пунктове за изкупуване на лечебни растения на територията на община Лозница са общо 5 броя, както следва:

Таблица 31: Билкозаготвителни пунктове в община Лозница към 2020 г.

№	Местоположение	Билкозаготвител
1	с. Гороцвет, стопански двор	Билкозаготвител - ПК „Единство“
2	с. Каменар, ул. „Беласица“ № 63	Билкозаготвител - СД „Билкомерс-К-Колев, Богословов, Цонева, Монева сие“
3	с. Ловско, ул. „Алеко Константинов“ № 17	Билкозаготвител – „Сена-57“ ЕООД
4	с. Трапище, ул. „Христо Ботев“ № 1	Билкозаготвител - ЕТ „Мусимед-92-Емине Газинова“
5	с. Градина, м. „Алчака“, имот 000249	Билкозаготвител - Х. С.

Източник: РИОСВ - Русе

По информация от Община Лозница за периода 2017-2019 г. са издадени общо 25 броя разрешителни и са събрани общо 54100 кг билки, съгласно разпоредбите на чл.22 от Закона за лечебните растения, както следва:

- 2017 г. - 10 бр. разрешителни за бране на билки, количества събрани билки - 15 100 кг.
- 2018 г. - 9 бр. разрешителни за бране на билки, количества събрани билки - 22 000 кг.
- 2019 г. - 6 бр. разрешителни за бране на билки, количества събрани билки 17 000 кг.

Установените при теренно-проучвателните работи дървесни, храстови и тревни видове и според Хорологичния атлас на лечебните растения в Република България, които се срещат на територията на Община Лозница са:

Обикновен равнец (*Achillea collina*), **Камшик** (*Agrimonia eupatoria*), **Багривно подрумниче** (*Anthemis tinctoria*), **Змиярник** (*Arum Maculatum*), **Копитник** (*Asarum europaeum*), **Клинавче** (*Astragalus glycyphyllos*), **Парички** (*Bellis perennis*), **Кървавиче** (*Bistorta major*), **Змийско мляко** (*Chelidonium majus*), **Чуven** (*Chenopodium bonus - henricus*), **Синя жлъчка** (*Cichorium intybus*), **Мразовец** (*Colchicum autumnale*), **Обикновен дрян** (*Cornus mas*), **Обикновена леска** (*Corylus avellana*), **Обикновен глог** (*Crataegus monogyna*), **Кукувича прежда** (*Cuscuta europaea*), **Наумка** (*Cynoglossum officinale*), **Мъжка папрат** (*Dryopteris filix mas*), **Ветрогон** (*Eryngium campestre*), **Боянка** (*Erysimum diffusum*), **Очанка** (*Euphrasia - species diversa*), **Брястолистно орехче** (*Filipendula ulmaria*), **Горска ягода** (*Fragaria vesca*), **Бударица** (*Galeopsis tetrachit*), **Багрива жълтуга** (*Genista tinctoria*), **Синя тинтява** (*Gentiana cruciata*), **Обикновен здравец** (*Geranium macrorrhizum*), **Зловонен здравец** (*Geranium robertianum*), **Кръвен здравец** (*Geranium sanguineum*), **Градско омайниче** (*Geum urbanum*), **Кукуряк** (*Helleborus odorus*), **Сибирски девисил** (*Heracleum sibiricum*), **Голо изсипливче** (*Herniaria glabra*), **Влакнесто изсипливче** (*Herniaria hirsuta*), **Рунянка** (*Hieracium pilosella*), **Жълт кантарион** (*Hypericum perforatum*), **Дяволска уста** (*Leonurus cardiaca*), **Обикновена мента** (*Mentha spicata*), **Обикновен гръмотрън** (*Ononis arvensis*), **Невестин език** (*Ononis arvensis*), **Обикновен риган** (*Origanum vulgare*), **Чобанка** (*Petasites hybridus*), **Теснолистен живовляк** (*Plantago lanceolata*), **Широколистен живовляк** (*Plantago major*), **Голяма телчарка** (*Polygala major*), **Пача трева** (*Polygonum aviculare*), **Сладка папрат** (*Polypodium vulgare*), **Трепетлика** (*Populus tremula*), **Пълзящо прозорче** (*Potentilla reptans*), **Трънка** (*Prunus spinosa*), **Орлова папрат** (*Pteridium aquilinum*), **Лечебна медуница** (*Pulmonaria officinalis*), **Обикновена шипка** (*Rosa canina*), **Малина** (*Rubus idaeus*), **Обикновен киселец** (*Rumex acetosa*), **Козя брада** (*Rumex acetosella*), **Алпийски лапад** (*Rumex alpinus*), **Ракита** (*Salix purpurea*), **Дебриянка** (*Sanicula europaea*), **Живениче** (*Scrophularia nodosa*), **Горски енчец** (*Solidago virgaurea*), **Офика** (*Sorbus aucuparia*), **Вратига** (*Tanacetum vulgare*), **Обикновено подбиче** (*Teucrium chamaedrys*), **Подбел** (*Tussilago farfara*), **Чемерика** (*Veratrum album*), **Висок лопен** (*Verbascum thapsiforme*), **Мъхнат лопен** (*Verbascum phlomoides*), **Великденче** (*Veronica officinalis*), **Трицветна теменуга** (*Viola tricolor*), **Бял имел** (*Viscum album*), **Коприва** (*Urtica dioica*), **Черно кучешко грозде** (*Solanum nigrum*), **Червено кучешко грозде** (*Solanum dulcamara*), **Черница** (*Morus alba*), **Американски ясен** (*Fraxinus americana*), **Коноп** (*Cannabis sp.*), **Аморфа** (*Amorpha fruticosa*), **Тревист бъз** (*Sambucus ebulus*), **Ябълка** (*Malus domestica*), **Бучиниш** (*Conium maculatum*), **Щир** (*Amaranthus blitum*), **Троскот** (*Cynodon dactylon*), **Полска поветица** (*Convolvulus arvensis*), **лайка** (*Chamomilla recutita*), **маточина** (*Melissa officinalis*), **червена детелина** (*Trifolium pratense*), **смадлика** (*Cotinus coggygria*), **Трънка** (*Prunus spinosa*) и други.

Състоянието на находищата от лечебни растения в Община Лозница може да се определи, като благоприятно, но в риск, тъй извън границите на населените места голям процент от територията е заета от агроценозите на обработваемите земи.

Съгласно ЗЛР отделни видове диворастващи лечебни растения се поставят под специален режим на опазване и ползване, когато биологичното разнообразие или ресурсите им проявяват трайна тенденция към намаляване, или има опасност от появяването на такава тенденция. Специалният режим се определя всяка година със заповед на министъра на околната среда и водите, като този режим обхваща забрана за събиране на билки за определен период от естествените находища на видовете от територията на цялата страна, отделни райони или единични находища; определяне на допустимото за събиране количество билки; разработване и прилагане на мерки за възстановяване на популациите и на техните местообитания.

От представителите на лечебни растения най-масово от населението се събират: коприва, лайка, мащерка, мента, босилек, риган, бял равнец, жълт кантарион и глухарче.

Законът за лечебните растения (ЗЛР) изисква разработването на специален раздел за лечебните растения към Програмата за опазване на околната среда (ОПООС) на всяка община; към плановете за управление на защитените територии, както и към горскостопанските планове и програми. Целта на раздел „Лечебни растения“ е да планира ползването, така че то да бъде устойчиво и да осигури опазване на лечебните растения.

Забележка: *Подробна информация за лечебните растения на територията на общината, дейностите и мерките за опазване на ресурсите и разнообразието им се съдържа в Приложение - 1 Раздел „Лечебни растения“ към настоящата Програма за опазване на околната среда на община Лозница 2021-2027 г.*

3.4.3. Зелена система

Най-важна роля за градската околна среда, санитарно-хигиенните условия на живеене и свързания с това здравен статус на населението на община Лозница има зелената система.

Зелената система включва следните категории зелени площи:

- Обществени паркове и градини;
 - Специализирани паркове и градини;
 - Санитарно-защитни озеленяване;
 - Транспортно озеленяване;
- Озеленяване за ограничени ползване;

Те имат следните по-важни социални и екологични функции: рекреационни (задоволяват потребностите от спорт и отдих; естетически и ландшафтно-естетически; биоклиматични – приток на свеж чист въздух от зоните извън урбанизираните територии на населените места, подобряване на микроклиматичните характеристики на средата; мелиоративни – преразпределение на повърхностния и подземен отток на водите; екологични – предотвратяване миграцията на замърсителите от урбанистичните дейности и транспорта, продуцират кислород, поглъщат част от вредните газове и праха, блокират миграцията на тежките метали (от транспорта и промишлеността) в почвата и околната среда.

Местата за отдих и зелена система включват градинки и паркове в общинския център и кметствата, които са приоритетно оформени пред сградите с обществено предназначение.

Зелените структури в санитарно-защитното озеленяване са с основно екологично предназначение – ветрозащитни пояси, озеленени крайречни сервитути, озеленени дерета и оврази, санитарно-защитни пояси, транспортно озеленяване.

Деретата и овразите на територията на община Лозница в голямата си част са обраснали с естествена местна влаголюбива растителност. Санитарно-защитни пояси има на определени места в общината, покрай по главните пътища. Транспортното озеленяване включва зеленината и уличните дървета по протежението на главните и второстепенни улици. Нормативно озеленяването на урбанизираните територии се определя в Закона за устройство на територията, Закона за опазване на околната среда, Наредба №7 за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони на МРРБ и Наредба №1 за опазване на озеленените площи и декоративната растителност на бившето Министерство на териториалното развитие и строителството.

Ландшафтното устройство на Община Лозница се обуславя от природо-географските характеристики на региона – географско положение, релеф, климатични и водни ресурси, почвена и геоложка характеристика и биологично разнообразие.

Природните и антропогенни елементи, формиращи видовете ландшафт на територията на общината са:

- Паркове, градини и зелените площи за ограничено ползване в населените места;
- Гробищните паркове;
- Обектите за спорт и рекреация;
- Транспортните обекти и развитите зелени зони около тях;

- Ниви;
- Трайни насаждения;
- Ливади;
- Гори;
- Водни течения и площи и дървесно-храстовата растителност около тях.

На територията на Община Лозница са определени следните видове ландшафти:

- Урбогенен/Селищен ландшафт;
- Агрогенен ландшафт;
- Дендрогенен ландшафт;
- Дендрогенен ландшафт, около водни течения и обекти (Аквален ландшафт);
- Техногенен ландшафт.

Урбогенен/ Селищен ландшафт (Зелена система в урбанизираните територии)

Доброто състояние на зелената система е една от най-значимите предпоставки за устойчивото развитие на всяко населено място. По своята същност зелената система се основава на вписването на естествената природна среда в урбанизираната структура. Тя трябва да отговаря на конкретни нормативни изисквания и специфични параметри. Трябва да допълва градоустройствената композиция и да спомага за екологичното равновесие в селищната екосистема. Добре устроена и поддържана зелена система спомага за обособяването на завършена жизнена среда. Не е за подценяване ефективното и влияние върху редица екологични параметри: пречистването на въздуха, подобряването на микроклимата, туширането на шума и естетизация на заобикалящото ни пространство. Тя се характеризира с количествени и качествени показатели. В Община Лозница, както и на доста други места в България, е на лице тенденцията за количествена достатъчност на озеленените площи, като се има предвид площния им дял спрямо този на урбанизираната територия и броя на жителите. Основни проблеми се явяват неравномерното разпределение и недостатъчно добра поддръжка.

Зелената система на Община Лозница се формира от всички паркове, градини, зелени пояси около водни обекти и улично озеленяване в границите на урбанизираната територия. Тя се допълва от зелените площи със специално предназначение, като терените за спорт и атракции, гробищните паркове и такива за ограничено ползване, които включват дворищното озеленяване и зелените зони около обществени сгради, здравни и учебни заведения.

Зелените площи в Община Лозница са 88,27 ха, което представлява 0,37% от територията ѝ, от които 83,46 ха са разположени в строителните граници на населените места. Обектите за спорт и атракции, които също са част от зелената система на общината, заемат площ от 16,64ха, от които 8,80 ха са в рамките на населените места.

Състоянието на зелените площи в населените места в Община Лозница се определя като лошо. По-голямата част от парковите зони в населените места не се поддържат, елементите на екстериорното обзавеждане са силно амортизирани или липсват. Изключение прави централният парк в гр. Лозница, който е цялостно обновен по проект, реализиран през 2013 г.

В Община Лозница гробищни паркове заемат 43,41 ха или 0,18% от територията на общината, част от които са разположени в урбанизираната територия.

Агрогенен ландшафт

Обликът на този ландшафт се формира от обработваемите земи и пасищата.

Агрогенните ландшафти са природо-териториални комплекси от землищата на общината. Формирани са под влияние на целенасочена антропогенната дейност, която предизвиква изменения в ландшафта, с цел удовлетворяване на определени потребности.

Съществуването на тези ландшафти изцяло зависи от антропогенната дейност – човекът може постоянно да ги поддържа в конкретното състояние. Агрогенните ландшафти заемат по-голяма част от Дунавската равнина.

Селското стопанство е водещ отрасъл в местната икономика, като определящо значение има растениевъдството. Това е и причината агрогенните /селскостопански/ ландшафти да са с

основно присъствие в Община Лозница. Този тип ландшафт, включва всички селскостопански територии – ниви, мери, ливади, зеленчукови градини, овощни градини, пасища и др. и се определя от приоритетното развитие на земеделието в региона. Териториите за нуждите на селското стопанство представляват 72,21% от общата площ на общината, а именно 17 371,74 ха. Наличните значителни поземлени ресурси, съставляващи над 70% от общата територия на общината и благоприятните почвено-климатични условия превръщат растениевъдството в основен източник на доходи.

Дендрогенен ландшафт

Горските територии, формиращи дендрогенния ландшафт в Община Лозница, заемат над 15% от общата площ на общината. Горите са естетическа категория със значително визуално и екологично въздействие.

Дендрогенен ландшафт, около водни течения и обекти (Аквален ландшафт)

Към този тип ландшафт спадат териториите около водни течения и обекти, заети с влаголюбива дървесно-храстова растителност, която подчертава и засилва изразителността на бреговия силует. Визуалното въздействие на този тип ландшафти е най-силно.

В структурата на аквалните ландшафти се включват теченията на реките Русенски Лом, заедно с притоците ѝ Бели Лом, Черни Лом, Мали (Омурски) Лом и др. Във водосбора на река Русенски Лом са изградени следните по-основни язовири: яз. Бели Лом, яз. Каменна Чешма, яз. Тръбач, яз. Трапище, яз. Баниска, яз. Бойка, яз. Сеячи, яз. Желязковец и яз. Ломци. По поречието на река Русенски Лом има множество естествени езера, водоеми и други повърхностни водни обекти. Като цяло речната мрежа на територията на община Лозница е рядка и слабо развита. Най-голямо хидрогеографско значение има р. Бели Лом.

Техногенен ландшафт

Този тип ландшафти, включва дървесно-храстови композиции развити около елементи на инженерно-техническата инфраструктура – пътища, надземни и подземни проводни.

Озеленяването около транспортните трасета е сложен процес, с който се решават технически, екологични и композиционно-пространствени задачи. Надземните проводни също формират коридори, които оказват влияние върху облика на ландшафта.

Основа на зелената система са озеленените площи, предназначени за широко обществено ползване – паркове, градини, улично озеленяване, извънселищни паркове и лесопаркове, представляващи публична собственост. Допълващи зелената система са озеленените площи за ограничено обществено ползване в имотите за жилищни, вилни, обществени, производствени, курортни и спортни сгради и комплекси, както и озеленените площи с друго специфично предназначение – гробищни паркове и защитни насаждения. Системата на зелените площи в населеното място представлява взаимно съгласувано разполагане на различните видове зелени и свободни площи с цел да се осигурят най-благоприятни хигиенни условия, декоративни ефекти и създаване на условия за отдих на населението.

Зелената система включва следните структурни елементи: тревни площи, декоративна растителност, алеи, площадки и архитектурни декоративни елементи и съоръжения.

Озеленяването влияе на температурата, относителната влажност, скоростта на движение на въздуха; върху подобряване на химичния състав на въздуха, намаляване на праха в него, както и на намаляването на шума в градската среда.

Озеленените площи за широко обществено ползване и площите със специфично предназначение са публична собственост на държавата и общините.

Зелените системи и озеленените площи се устройват в съответствие с одобрените общи и подробни устройствени планове на урбанизираните територии и подробни устройствени планове за парковете и градините, като се спазват правилата и нормативите в наредбата.

Зелена система на общината е добре развита и значително надвишава минималните изисквания на ЗУТ. Основен проблем в зелените зони на общинския център са свързани с тяхната поддръжка и стопанисване. Зелените площи на територията на общината се почистват и поддържат от Общинско предприятие „Лозстрой“.

4. Анализ по фактори на въздействие върху околната среда

4.1. Отпадъци

Непрекъснато нарастващото количество отпадъци, образувани от жизнената дейност на хората, производството и търговията, налага предприемането на мерки за намаляване на общото им количество, повторната им употреба и увеличаване рециклирането и оползотворяването им. Същевременно с развитието на технологиите за третиране на отпадъци, все повече се разширяват възможностите за използването на отпадъците като алтернативен суровинен и енергиен източник и намаляване на количеството, предназначено за депониране.

Битови отпадъци

Процесите, свързани с формиране, събиране, извозване, депониране и друго обезвреждане на отпадъците, са в пряка зависимост от развитието и организацията на стопанската дейност, демографските особености на района и от природните условия, в които се осъществява човешкият живот. Битовите отпадъци се формират от жизнената дейност на хората. Количеството и съставът им зависят от:

- Мястото на образуване;
- Стандарта на живот на населението и неговата култура;
- Степен на благоустроеност на населените места;
- Начин на отопление;
- Други фактори.

Като се изхожда от административно-териториалната и социално-икономическа характеристика на община Лозница, основните източници на ТБО се явяват:

- Домакинствата;
- Промислените предприятия;
- Търговски и обслужващи обекти.

В община Лозница има добре изградена и успешно функционираща система за сметосъбиране и сметоизвозване, която обхваща 100% от населението на града и селата.

Основният поток отпадък е смесеният битов отпадък с код 20.03.01.

Община Лозница е член на Регионално сдружение за управление на отпадъците (РСУО) - Разград. В сдружението участват още общините: Разград, Исперих, Самуил, Завет, Кубрат и Цар Калоян.

На 16.05.2008 г. в град Разград, в съответствие с изискванията на чл.61 от ЗМСМА е сключено споразумение между общините Разград, Лозница, Исперих, Кубрат, Завет, Самуил и Цар Калоян за сътрудничество в областта на управлението на отпадъците. Регистрирано сдружение с нестопанска цел с обществено полезна дейност с наименование „Лудогорие еко“. На 15.08.2016 г. е създадено „Регионално сдружение за управление на отпадъците за регион Разград“ (РСУО). Целта на Сдружението е изграждане на система за управление на отпадъците на територията на общините-членки, осигуряваща опазване на околната среда и предотвратяване на риска за човешкото здраве.

Общините, членуващи в РСУО депонират генерираните на техните територии битови отпадъци на регионално депо за неопасни отпадъци – Разград. Депото е разположено в местността „Олян Бурлук“, землище на гр. Разград и обслужва всички общини от област Разград. Площадката е разположена на около 8 км., североизточно от населеното място, поземлен имот № 61710.19.277 с площ 109,5 декара.

Регионалното депо включва: клетка 1 за неопасни отпадъци с капацитет 197 847 тона и клетка 2 за неопасни отпадъци с капацитет 252 393 тона. Предвиденият капацитет в тонове на клетка 1 е достигнат. Предстои депониране и запълване на втората клетка.

Технологията на депониране включва: разтоварване; разстилане с уплътняване; оросяване с инфилтрирани води; запръстяване. Технологията на натрупване обхваща депониране на отпадъците в определен дневен участък, чрез разстилане на тънък слой до 0,60 м и последващото им уплътняване с компактор до достигане височина на работния слой от 1,80

м., след което се полага промеждутъчен слой пръст от 0,20 м. Депото е въведено в експлоатация с Решение за ползване от 27.07.2009 г., издадено от ДНСК-гр. София.

На територията на община Лозница няма изградени претоварни станции за битови отпадъци. Поради изграденото регионално депо за неопасни отпадъци в Разград и близостта на община Разград не се предвижда изграждане на претоварна станция в общината. В община Лозница не е изградена сепарираща инсталация за предварително третиране на отпадъци от опаковки. Община Разград има пълна проектна готовност за изграждане на сепарираща инсталация. Тя ще бъде с необходимия капацитет и технически характеристики за постигане на нормативните цели за рециклиране и оползотворяване на биоотпадъците и за намаляване на депонираните биоразградими отпадъци от всички общини в региона.

Със Заповед № 276 от 16.07.2009 г., директорът на РИОСВ – Русе е преустановил експлоатацията на общинското депо в гр. Лозница, находящо се на територията на община Лозница, местност „Куза”, с площ от 4 дка. Към момента същото не е рекултивирано.

Дейностите по сметосъбиране, сметоизвозване и поддържане на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места на община Лозница се извършват от Общинското предприятие „Лозстрой”, като към момента предприятието разполага с 2 броя специализирани автомобили с 13 и 23 куб. м. вместимост. Съгласно Заповед №822А/04.12.2008г. ОП „Лозстрой” извършва и дейностите по почистване на местата за обществено ползване, снегочистиране и зимно поддържане.

Една от основните дейности на предприятието е организираното сметосъбиране, сметоизвозване и депониране на битовите отпадъци в Регионално депо - гр. Разград.

Определената минимална честота на извозване на битовите отпадъци от населените места е три пъти месечно.

Таблица 32: Количества депонирани смесени битови отпадъци от община Лозница 2017 – 2020 г.

2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
1921	1869	2184	2382

Източник: Община Лозница

Количеството генерирани смесени битови отпадъци на територията на община Лозница се увеличава. Въпреки, че за анализираниите години населението на общината е намаляло с около 2%, количеството образувани отпадъци нараства с близо 24% и за 2020 г. са 2382 тона. Спрямо 2019 г. увеличението е с 9% или със 198 тона. Цитираните количества ТБО са образувани не само в домакинствата, но също и в обществените сгради, търговски обекти, предприятиялици и други генератори.

Важен показател за управление на отпадъците е **нормата на натрупване на отпадъците**, представена като количеството на образувани битови отпадъци за година на човек от населението. Образуваниите битови отпадъци на човек от населението в България за 2018 г. е 408 кг/човек/година, за област Разград 526 кг/човек/година, за община Лозница – 223 кг/човек/година, тоест по-ниско от средната норма за областта и за страната.⁶

Нормата на натрупване на отпадъците в община Лозница за 2019 г. нараства до 263 кг/чов./г., което е 40 кг/човек/на година повече спрямо 2018 г. и с 37 кг/човек/ на година повече спрямо 2017 г. (226 кг./чов.год.).

Съгласно референтната норма на натрупване на отпадъци за населени места от 3 000 до 25 000 жители, определена с Методиката за определяне на морфологичния състав на битовите

⁶ При изготвяне на настоящата програма НСИ не е публикувал официални данни за битовите отпадъци и нормата на натрупване за 2019 г. и няма официални данни за броя на населението към 31.12.2020 г.

отпадъци на МОСВ от 2012 г., препоръчителната средногодишна норма за човек от населението е 295,5 кг., следователно нормата за община Лозница, въпреки, че нараства остава по-ниска от допустимите стойности. Това означава, че Общината работи добре, но трябва да засили мерките и контрола върху процесите на управление на отпадъците и да предприеме съответните действия за ограничаване на образуването им и насърчаване на тяхното оползотворяване и повторна употреба.

Последният актуален анализ на морфологичния състав на отпадъците, генерирани на територията на община Лозница е извършен през 2019 г. в рамките на проект: „Определяне на морфологичния състав на отпадъците в България“, финансиран от Българо-Швейцарската програма за сътрудничество, чрез ПУДООС.

Пробите за община Лозница са направени в периода от март до октомври 2019 г., а за изчисляване на количествата смесен отпадък за календарна година и норма на натрупване на отпадъците на човек от населението са използвани официалните данни за депонираните отпадъци и броя на населението към 2017 г. Това е причината в доклада от морфологичния анализ да е посочен прогнозен смесен битов отпадък за 2019 г. 1879 т., а реално депонирания битов отпадък, по данни от сметосъбиращата фирма за цялата календарна 2019 г. е 2184 т. Данните от Доклада за морфологичния анализ за състава на събраните, извозени и депонираните от територията на община Лозница на Регионално депо - Разград смесени битови отпадъци са представени в следващите таблици.

Таблица 33: Количества смесен, разделно събран и общ битов отпадък и морфологичен състав на отпадъците в община Лозница за 2019 г.

Вид отпадък	Количество смесен отпадък на година т/год	Разделно събран отпадък на година т/год	Общ отпадък на година т/год	Морфологичен състав на отпадъците в %
Хранителни	148,75	0,00	148,75	7,92
Хартия	105,68	3,51	109,19	5,81
Картон	89,95	0,31	86,26	4,59
Пластмаса	280,15	3,22	283,37	15,08
Текстил	100,75	0,00	100,75	5,36
Гума	20,74	0,00	20,74	1,10
Кожа	20,07	0,00	20,07	1,07
Градински	301,67	122,01	423,68	22,54
Дървесни	0,00	0,00	0,00	0,00
Съкло	103,69	13,31	117,00	6,23
Метали	108,80	64,78	173,57	9,24
Инертни >4 см	36,79	0,00	36,79	1,96
Опасни	30,97	0,00	30,97	1,65
Други	66,55	0,00	66,55	3,54
Ситна фракция <4 см	261,66	0,00	261,66	13,92
Общо	1672,22	207,13	1879,35	100,00

Източник: Окончателен доклад за извършен през 2019 г. четириезонен морфологичен анализ на състава на битовите отпадъци, генерирани на територията на община Лозница

Приблизителният състав на генерираните отпадъци в тегловни проценти е: хранителни – 7,92%; хартия – 5,81%; картон – 4,59%; пластмаса – 15,08%; текстил – 5,36%; гума – 1,10%; кожа – 1,07%; градински – 22,54%; дървесни – 0,00%; съкло – 6,23%; метали – 9,24%; инертни >4см– 1,96%; опасни – 1,65%, ситна фракция <4см – 13,92% и други – 3,54%.

Таблица 34: Референтни стойности на морфологичния състав на отпадъците

Видове отпадъци	Населени места от 3 до 25 хиляди жители
Хранителни	23.20%
Хартия	8.50%
Картон	5.50%

Пластмаса	10.10%
Текстил	3.70%
Гума	0.90%
Кожа	0.90%
Градински	21.70%
Дървесни	2.00%
Стъкло	6.10%
Метали	2.00%
Инертни	14.80%
Опасни	0.60%
Общо	100.00%

Източник: НПУО 2014-2020 г.

Сравнявайки състава на генерираните отпадъци в община Лозница с референтните стойности, съгласно Методиката от НПУО 2014-2020 г. можем да направим извода, че осем вида отпадъци превишават допустимите норми. Това са: градински, пластмаса, текстил, гума, кожа, стъкло, метали и опасни. Най-голямо е отклонението при металите – 7,24 пункта, пластмасата -5 пункта и текстил – около 2 пункта. Останалите видове фракции отпадъци в морфологичния състав са в стойности близки или по-ниски от референтните.

Отпадъци от опаковки

Община Лозница има сключен договор с организация за оползотворяване на отпадъци от опаковки „Булекопак“ АД - гр. Шумен за изграждане и управление на система за разделно събиране на отпадъци от опаковки.

Системата за разделно събиране е с два контейнера тип „Бобър“ 1100 л. с жълт цвят за събиране на отпадъци от хартиени, пластмасови и метални опаковки и зелен цвят за събиране на отпадъци от стъклени опаковки. През 2019 г. зелените контейнери са заменени с нови модел „Иглу“ с вместимост 1500 л. Към 2021 г. в 13 населени места с общо 40 точки са разпределени общо 100 бр. контейнера /58 жълти и 42 зелени/.

Точките по населени места са разпределени както следва:

гр.Лозница - 12 точки - 26 бр. контейнера/13 жълти и 13 зелени / с.Бели Лом - 3 точки - 7 бр. контейнера / 4 жълти и 3 зелени / с.Веселина - 5 точки - 14 бр. контейнера / 9 жълти и 5 зелени / с.Гороцвет- 1 точка - 3 бр. контейнера /1 жълт и 2 зелени / с. Гради на - 2 точки - 5 бр. контейнера / 3 жълти и 2 зелени / с.Каменар - 2 точки - 6 бр. контейнера / 4 жълти и 2 зелени / с.Ловско - 3 точки - 8 бр. контейнера / 5 жълти и 3 зелени / с.Манастирско - 1 точка - 3 бр. контейнера / 2 жълти и 1 зелен / с.Синя вода - 3 точки - 9 бр. контейнера / 6 жълти и 3 зелени / с.Сейдол - 2 точки - 5 бр. контейнера / 3 жълти и 2 зелени / с.Студенец - 2 точки - 4 бр. контейнера / 2 жълти и 2 зелени / с.Трапище - 2 точки - 5 бр. контейнера / 3 жълти и 2 зелени / с. Чудомир - 2 точки - 5 бр. контейнера / 3 жълти и 2 зелени /

Селата Манастирци, Крояч и Тръбач са на кампанийно разделно събиране.

Събраните количества от системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки на община Лозница за 2019 г. е 57,750 т.

От тях, отпадъците от опаковки подлежащи на рециклиране са общо 7,865 т., в това число хартия - 3,081т., метали - 0,173т., пластмаси - 2,158т. и стъкло - 2,453т.

Депонирани негодни за рециклиране отпадъци по партида на община Лозница на Регионално депо в гр. Разград са общо 51,520 тона.

Събраните количества от системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки за 2020 г. е 45,040 тона. От тях, отпадъците от опаковки подлежащи на рециклиране са общо 8,609 г., в това число хартия – 3,668 тона, метали – 0,186 тона, пластмаси – 2,575 и стъкло – 2,180 т. Депонираните, негодни за рециклиране отпадъци по партида на община Лозница на Регионално депо в гр. Разград са общо 41,140 тона.

Разделно събраните отпадъци от опаковки се транспортират до площадка за сортиране. Събраните отпадъци се сортират на отпадъци от опаковки и отпадъци, които не са опаковки.

Следва сортиране на годни и негодни за рециклиране, като годните за рециклиране отпадъци от опаковки се сортират по вид и материал.

Ежемесечно се изготвя график за разделното събиране на отпадъците от опаковки.

Графика се изготвя от „Булекопак” АД, като Община Лозница от своя страна го предоставя на кметовете по населени места за информиране на населението.

Разделно събраните рециклируеми отпадъци са едва 3% от смесените битови отпадъци, генерирани на територията на община Лозница. Това налага подобряване и разширяване на системата, контрол и насърчаване на разделното събиране и активна информационна кампания сред населението.

Биоразградими отпадъци

В съответствие с Националния стратегически план Община Лозница следва да предвиди конкретни мерки за третиране на биоразградимите отпадъци, с оглед намаляване количествата за депониране. Управлението на биоразградимите отпадъци включва събиране (разделно или със смесените битови отпадъци), анаеробно разлагане и компостиране, изгаряне и депониране. Екологичните и икономически ползи от различните методи на обработване зависят съществено от местните условия, като гъстота на населението, инфраструктура и климат, както и от наличието на пазари за свързаните с този процес продукти (енергия и компост). Изискванията за събиране и третиране на биоразградими отпадъци са регламентирани в Наредба за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградимите отпадъци, Обн. ДВ. бр.11 от 31 Януари 2017 г.

Приблизително две трети от отпадъците, генерирани в домовете и офисите, се състоят от „органични” или естествени материали. Тези материали след време се разграждат („биоразградими”) по естествен път. Биоразградимите отпадъци се генерират при селскостопанската дейност в растениевъдството, животновъдството и от дейността на домакинствата. Имат предимно органичен състав и е необходимо да се третират в зависимост от условията на генерирането им по подходящ начин.

Предвид специфичния характер на отпадъците, образувани на територията на община Лозница и значителното участие на зелените, градински и селскостопански отпадъци от домакинствата в определени периоди е необходимо да се предприемат действия в две посоки:

- за въвеждане на фамилно компостиране с последващо използване на компоста в личните стопанства;
- за въвеждане на система за разделно събиране и извозване на биоразградимите отпадъци от общината, след изграждане на регионална инсталация за компостиране на биоразградими и биоотпадъци на територията на РСУО – регион Разград.

Относителният дял на „биоразградимите отпадъци”⁷ за община Лозница е значителен – 41% от образуваните битови отпадъци, в това число - хранителни – 7,92%, градински – 22,54%, хартия – 5,81% и картон – 4,59%.

Съгласно целите на национално ниво за ограничаване на количествата депонирани биоразградими отпадъци до 2020 г. допустимите минимални стандарти на този вид отпадък за жител на година са 109 кг/ж./г. Според данните от извършения през 2019 г. морфологичен анализ на отпадъците в община Лозница са депонирани 92 кг/ж./г. биоразградими отпадъци. Следователно стойностите са по-ниски от допустимите минимални стандарти.

Предвид разпоредбите на чл.34, ал.1 от ЗУО, и чл.61, ал.2 от Наредбата за управление на отпадъците на община Лозница, „Биоотпадъците от поддържане на обществени площи, паркове и градини се събират разделно“. При изчислението на количествата образувани отпадъци от косене и поддържане на обществени зелени площи се спазват указанията за норма на образувани отпадъци съгласно Инструкциите за прилагане на нормативните изисквания,

⁷ Съгласно ДР на ЗУО § 1. т.3. „Биоразградими отпадъци“ са всички отпадъци, които имат способността да се разграждат анаеробно или аеробно, като хранителни и растителни отпадъци, хартия, картон и други.

свързани с управлението на биоотпадъците (насоки за прилагане на Наредба за разделно събиране на биоотпадъците, приета с ПМС №275 от 06.12.2013 г., Обн. ДВ, бр.107 от 13.12.2013 г.), одобрени със Заповед № РД-687/05.09.2014 г. на Министъра на околната среда и водите. Приетата норма е 6 кг./м2/ година окосена трева, листа, клони от резитба на дървета и храсти.

Анализите показва, че в община Лозница има добри предпоставки за въвеждане на разделно събиране на отпадъци с биологичен произход и съответното им оползотворяване, чрез компостиране.

През 2020 г. стартира изпълнението на проект за „Проектиране, строителство и авторски надзор на компостираща инсталация и инсталация за предварително третиране на битови отпадъци за общините от РСУО-Разград“ на стойност 13 563 028,56 лева, финансиран от ОП „Околна среда 2014-2020 г.“. Предвижда се площадката, където ще се събират отпадъците да е с капацитет 4168 тона зелени отпадъци годишно. Инсталацията ще се изгради в района на Регионалното депо за битови отпадъци. Готовият компост ще се съхранява в покрит навес с площ 750 кв.м. Очаква се инсталациите за компостиране на биоразградими отпадъци и предварително третиране на смесените битови отпадъци да бъдат въведени в експлоатация през 2022 година.

Като първа стъпка за въвеждане на система за разделно събиране на биоразградимите отпадъци, Община Лозница трябва да отреди до всички населените места т.нар. торищни площадки, където жителите трябва да изхвърлят отпадъците от растителен произход или да организира система за разделното им събиране в специални контейнери и извозване до Компостиращата инсталация на Регионално депо – Разград.

Строителни отпадъци

Община Лозница има пряк ангажимент към строителните отпадъци в малки количества, генерирани от ремонтните дейности на домакинствата. В този смисъл анализът и прогнозите са фокусирани върху този поток строителни отпадъци. На територията на общината няма изградено депо или площадка за депониране/третиране на строителни отпадъци и не съществува система за организирано разделно събиране и последваща повторна употреба на този вид отпадък. По тази причина липсват и точни данни за вида и количеството на образуваните строителни отпадъци през последните години.

Ниският прираст на населението в общината не стимулира активни дейности в жилищното строителство. Строителни отпадъци се образуват най-вече от малки обекти с локално значение, от реконструкции и ремонти на стопански и жилищни сгради. Отпадъците се извозват от собствениците им, без да се води отчетност. Този отпадък понастоящем е основна съставка на нерегламентирани сметища или попада в съдовете за битови отпадъци. Част от генерираните СО попадат в общия поток със смесените битови отпадъци, които се извозват до регионалното депо за битови отпадъци.

Отпадъците от строителство и ремонти: камъни, тухли, бетон, гипс и др. заемат значителен дял в морфологичния състав на отпадъците в община Лозница – около 15,88% средногодишно. Отчитайки факта, че голяма част от сградният фонд в общината е амортизиран, пътната и улични мрежи се нуждаят от ремонти, можем да предположим, че новото строителство и обновяването неминуемо ще доведе до генериране на по-големи количества земни маси и строителни отпадъци.

Необходимо е да се предприемат мерки за осигуряване селективното разделяне на отпадъците на мястото на образуване и изграждането и функционирането на надеждна система и съоръжения за рециклиране и оползотворяване на строителните отпадъци в община Лозница.

Към настоящия момент малките количества строителни отпадъци, генерирани от ремонти на частни жилища се събират и извозват заедно със смесения битов отпадък.

Съгласно нормативните разпоредби едрогабаритните отпадъци трябва да се събират в съдове тип „Вана“ и да се транспортират до регионалното депо в Разград.

Анализите на строителните отпадъци и на инфраструктурата за строителните отпадъци ни показват, че фирмите, генериращи строителни отпадъци на територията на община Лозница често ги депонират нерегламентирано. На територията на общината, както и в региона все още няма инсталация за рециклиране на строителните отпадъци. Необходима е организация за въвеждане на разделно събиране и извозване на строителните отпадъци, генерирани на територията на община Лозница и подготовката им за повторна употреба, оползотворяване или тяхното рециклиране в териториално близки райони.

Производствени и опасни отпадъци

„Опасни“ са отпадъците, които притежават едно или повече опасни свойства, посочени в приложение № 3 към ЗУО. Този вид отпадъци се образуват най-вече в промишлените предприятия, но също така и в някои заведения от здравната сфера, а частично и в битовия сектор. Към тях спадат отработени масла и нефтопродукти, негодни за употреба батерии и акумулатори, медицински отпадъци, бои и лакове, детергенти, пестициди и др.

Изискванията за третиране и транспортиране на опасни отпадъци са регламентирани в Наредбата, приета с ПМС №53/1999 г. /ДВ, бр. 29 от 1999 г. и в наредбите за масово разпространените отпадъци. Количествата на образуваните опасни отпадъци по групи, съгласно Класификация на отпадъците по Наредба № 2 от 23.07.2014 г. (изм. ДВ. бр.46 от 1 Юни 2018 г.) за класификацията на отпадъците, се водят на отчет в РИОСВ - Русе.

През 2019 г. успешно е приключил проект „Екологосъобразно обезвреждане на излезли от употреба пестициди и други препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност“ на ПУДООС, изпълняван в рамките на Българо-Швейцарската програма за Сътрудничество. При изпълнение на проекта са предадени за обезвреждане 68,763 т. негодни пестициди от склад в с. Тръбач, община Лозница.

На 30.09.2019 г. е подписан договор между община Разград и общините Завет, Исперих, Кубрат, Лозница и Цар Калоян относно организиране на система за събиране на опасни битови отпадъци в мобилни събирателни пунктове.

На територията на община Лозница няма изградена инфраструктура за разделно събиране и третиране на опасни и производствени отпадъци. Производствените предприятия на територията на общината образуват предимно отпадъци с характер на битови, специфично масово разпространени и рециклируеми отпадъци. Фирмите изготвят годишни отчети и ги представят пред ИАОС.

Община Разград, заедно с общините Шумен, Левски, Созопол и Съединение, е избрана с предпроектно проучване по Българо-швейцарската програма за сътрудничество като пилотна община за изграждане на общински център за разделно събиране и съхраняване на опасни битови отпадъци.

Центърът за разделно събиране и временно съхранение на опасни отпадъци от бита – град Разград е изграден и функционира от лятото на 2020 г. В областния град са предвидени 6 пункта в различни райони на Разград. Отпадъците могат да се предават и на място в Центъра. Предаването на подобни отпадъци се извършва в мобилни пунктове – два оборудвани микробуса с различни съдове за различните видове опасни отпадъци. Предстоят и разговори за сключване на договори с останалите общини от Разградска област, в това число и Община Лозница, за да могат техните жители също да използват услугите на Центъра за разделно събиране и временно съхранение на опасни отпадъци от бита - Разград.

В центъра за опасни отпадъци ще се приемат лакове, бои, разтворители, грундове, лепила, смоли, мастила, перилни и почистващи препарати, препарати за растителна защита, фотографски материали, антифриз и спирачни течности; лекарства с изтекъл срок на годност; живак и живачни термометри; ръкавици, маски, филтри, използвани при боядисване и почистване. В пунктовете ще се приемат още и негодни за употреба батерии и акумулатори, старо електрическо и електронно оборудване: телевизори, монитори, телефони, принтери, факсове, радио и фотоапарати, апарати за кръвно налягане, микровълнови печки и подобни;

смазочни и моторни масла. Приемането ще става по два начина: директно от гражданите, които ще донасят отпадъците в центъра и чрез мобилен събирателен пункт.

Специфични потоци отпадъци

Отпадъци от ИУМПС, ИУЕЕО, НУБА, отработени масла и отпадъчни нефтопродукти, излезли от употреба гуми

Община Лозница има сключени договори с организации по оползотворяване на излязло от употреба оборудване, гуми, батерии, електрическо и електронно оборудване и МПС. както следва:

- За излезли от употреба гуми /договор от 15.05.2012 г. с фирма „Трансинс авторециклиращ консорциум“ АД;
- За негодни за употреба батерии и акумулатори /договор от 15.05.2012 г. с фирма „Трансинс батери“ ООД;
- За излязло от употреба електрическо и електронно оборудване /договор от 15.05.2012 г. с фирма „Трансинс технорециклираща компания“ АД;
- За отпадъци от моторни превозни средства /договор от 25.04.2013 г. с фирма „Българска рециклираща компания“ АД.

Събирането на ИУГ, НУБА, ИУЕЕО и отпадъци от моторни превозни средства се извършва при направена заявка. Събраното количество отпадъци от ИУГ, НУБА, ИУЕЕО и моторни превозни средства се приема и транспортира от съответния изпълнител по договор след направено уведомление от страна на общината.

Болнични отпадъци/Отпадъци от хуманното здравеопазване

Медицинските отпадъци имат някои по специфични характеристики и изискват специално третиране. Болничния отпадък може да носи зарази, поради което следва да бъде отделен от другите смесени отпадъци за се избегне заплахата за общественото здраве. В този отпадък се включват превръзки, остатъци от лекарства и опаковки, лабораторни проби, използвани инструменти и системи, хирургически отпадъци и др. Болнични отпадъци се генерират предимно в болнични и здравни заведения, лекарски кабинети, стоматологични практики и специализирани лаборатории. Отговорността за управлението на болничните отпадъци е на медицинските заведения, в които се образуват.

На територията на община Лозница се генерират болнични отпадъци от здравни кабинети в училища и детски градини. Общината има утвърдени работни листи за съответните кодове отпадъци. Същите се предават на специализирана фирма и регистрират в НИСО.

Предадените количества медицински отпадъци за последните три години са:

- 2018 г -108 кг
- 2019 г. - 108 кг
- 2020 г - 81 кг

От 01.05.2021 г. Община Лозница има Договор за транспортиране и обезвреждане на опасни медицински отпадъци с „Еврохим Груп“ ООД – гр. Габрово.

Утайки от ПСОВ

Съществуващите в момента възможни варианти за оползотворяване или окончателно обезвреждане на утайки от отпадъчни води могат да бъдат обобщени по следния начин: материално оползотворяване върху земеделска земя; рециклиранен на фосфора; енергийно оползотворяване в термични процеси; обезвреждане/наземно депониране.

При директното оползотворяване на утайки в земеделието е възможно възникването на някои неудобства (емисии на миризми, възможни рискове за околната среда или нещо друго). От друга страна не бива да се забравя, че тази употреба зависи от земеделските стопани, които не са длъжни да приемат утайки, а и техните изисквания към качеството се променят според сезона. Очаква се нарастващите нужди от съвременен третиране на утайките, което да гарантира премахването на патогенните организми и контрола върху замърсителите, да доведат до

използването на утайките върху земеделска земя само след тяхното предварително третиране, например компостиране и производство на висококачествен компост. Всички основни методи за третиране трябва да бъдат подробно разгледани по отношение на това дали са подходящи за предоставянето на устойчиво решение за управлението на утайките.

На територията на община Лозница има една ПСОВ, намираща се в гр. Лозница, с капацитет за 4 154 еквивалентни жители. Населението, обслужвано от ПСОВ за 2019 г., е:

- в община Лозница – 0,19%;
- в град Лозница – 79,31%.

ПСОВ – гр. Лозница е въведена в експлоатация през 1976 г. През 1996 г. е изготвен и реализиран проект за „Разширение, реконструкция и модернизация на ПСОВ – Лозница“, който е съобразен с настъпните изменения в производствено-промишлената инфраструктура на града. През 2002 г. е извършен ремонт на Биофилтър 1, а през 2003 г. е извършен довършителен монтаж на механично стъпало за първи биофилтър. През 2004 г. е извършен основен ремонт на битова сграда и помпена станция и е доставено и монтирано съоръжение тип „Хубер“. През 2012г. е изготвен „Работен проект, реконструкция и оборудване на ПСОВ – гр. Лозница“, който е изпълнен, като са извършени пълна реконструкция на биологично пречистване, денитрификация, дефосфатизация и обеззаразяване на водата.

Всички етапи са приключили и са издадени съответните разрешителни за въвеждане в експлоатация. Средствата за реализирането на отделните етапи от реконструкцията на ПСОВ са осигурявани от Държавния бюджет – целеви субсидии за строителство на общински екологични обекти.

Технологичната схема на ПСОВ - Лозница е съставена от следните елементи:

Механично пречистване:

- Груба механична решетка и помпи на вход ПСОВ;
- Финна решетка;
- Пясъкозадържател;
- Аериран мазниноуловител;
- Измервателно устройство на вход (дебитомер на вход ПСОВ);

Биологично пречистване

- Аерируем биобасейн – 2 бр. и Вторичен радиален утайтел;
- Аерационна система;
- Разбъркване;

Третиране на утайките

- Помпена станция за активна утайка;
- Утайкоуплътнител;
- Помпена станция за утайкови води;
- Обезводняване на утайките;
- Изсушителни полета;

Обеззаразяване

- UV-дезинфекция, Измервателно устройство на изход (Дебитомер на изход)

ПСОВ – гр. Лозница отговаря на съвременните екологични изисквания за степен на пречистване. Постъпващите в ПСОВ отпадъчни води, подлежат на мониторинг от страна на ВиК оператора. Третирането на излишните утайки от ПСОВ – Лозница е чрез уплътняване и се обезводняват с филтър преса. Уловените от грубата решетка отпадъци се събират в контейнери. Пълните контейнери се изпразват в сметосъбирачна машина. Извозват се на депо, където отпадъците от решетките се депонират съвместно с други отпадъци. Операторът ежедневно следва да поръсва съдържанието на контейнерите с хлорна вар за дезинфекция. Отделените от фината решетка твърди вещества се отвеждат в контейнер. Уловеният пясък при дъното се

обезводнява и се отвежда също в контейнер. Отделените на повърхността смеси от масла и мазнини се концентрират чрез специално съоръжение и чрез устройство за извличане, което е в комплекта и се управлява ръчно. Маслата се отвеждат за дехидратиране в специален разслоителен контейнер. От тук ръчно се прехвърлят за транспортиране в закрития контейнер с отпадъци от решетките и за пясък.

Таблица 35: Утайки от ПСОВ – Лозница 2019-2020 г.

година	образувани, тона	оползотворени, тона
2019 г.	45.060	45.060
2020 г.	20.000	20.000

Източник: Община Лозница

Обезвреждане на отпадъците

Твърдите битови отпадъци от територията на общината се събират и извозват от Общинско предприятие „Лозстрой“ и се предават в регионалния център за третиране при Регионално депо за неопасни отпадъци-гр.Разград, където се депонират, без да се сепарират и третиран предварително.

Предприятието е създадено с цел сметосъбиране и сметоизвозване до регионално депо за неопасни отпадъци град Разград, с предмет на дейност:

1. Събиране на битови и строителни отпадъци и транспортирането им до депа и инсталацията за сепариране на ТБО.

2. Почистване на отпадъци изхвърлени на неразрешени за това места, ликвидиране на незаконни сметища.

3. Извършване на контрол, даване на предписания за отстраняване на нарушения, съставяне на актове за административни нарушения по отношение чистотата на община Лозница.

4. Други идейности, свързани с чистотата, поддръжка на уличното осветление и на инфраструктурата на територията на Община Лозница.

В ОП „Лозстрой“ – гр. Лозница са ангажирани общо 20 човека персонал, които обезпечават всички дейности на предприятието, включително по сметосъбиране и сметоизвозване, почистване на нерегламентирани сметища, улични платна и тротоари, поддръжка на тревни площи, оцеленяване, техническа поддръжка, текущи ремонти и други.

Отпадъците в община Лозница се събират смесено. Основният поток отпадък, генериран на територията на общината е смесения битов отпадък с код 20.03.01.

Предприятието разполага с 2 броя специализирани автомобили с 13 и 23 куб. м. вместимост. Битовите отпадъци се събират в съдове за смет тип „Бобър“ с вместимост 1,1 м3, разположени във всички населени места на територията на общината.

През 2019 г. за събиране на битови отпадъци са закупени 35 броя контейнери тип „Ракла“ с вместимост 1,1 л., които са разпределени в 13 населени места на общината.

Броят на съдовете за събиране на битови отпадъци към 2021 г. в община Лозница е 635, разпределени по населени места, както следва:

Таблица 36: Контейнери за събиране на битови отпадъци в община Лозница към 2021 г.

Община/ Населено място	Брой контейнери
с. Бели Лом	180
с. Веселина	44
с. Гороцвет	56
с. Градина	34
с. Каменар	24
с. Крояч	32

с. Ловско	17
гр. Лозница	41
с. Манастирци	18
с. Манастирско	15
с. Сейдол	35
с. Синя вода	45
с. Студенец	19
с. Трапище	40
с. Тръбач	10
с. Чудомир	25
Общо	635

Източник: Община Лозница

Съдовете се обслужват по график като кратността се определя със Заповед на Кмета за всички населени места. Към 2021 г. кратността на обслужване е веднъж седмично за град Лозница и селата на общината.

Община Лозница не разполага със съдове за фамилно компостиране на градински отпадъци и специализирани съдове за отпадъци от стурия и пепел.

Малките количества строителни отпадъци, генерирани от ремонти на частни жилища и предприятия в общината се събират и извозват заедно със смесения битов отпадък.

Образуване на нерегламентирани сметища не се допуска, тъй като се прави периодичен мониторинг за замърсявания на територията на общината и същите се премахват своевременно.

За изпълнение на нормативното изискване относно предварително третиране на отпадъците и с цел намаляване на количествата, подлежащи на депониране Община Лозница предвижда в бъдеще:

- Отделяне на биоразградимите отпадъци от общия поток битови отпадъци, чрез специални съдове и извозването им до инсталация за компостиране на Регионалното депо за отпадъци в гр. Разград и разширяване на системата за фамилно компостиране.

- Отделяне на опасните отпадъци от бита от общия отпадъчен поток, чрез събирането и извозването им до Регионален център за съхранение на опасни битови отпадъци.

- Отделяне на рециклируемите отпадъци, чрез въвеждане на система за разделно събиране и сключване на договор с организация по оползотворяването на тези отпадъци от всички населени места.

Неразделна част от настоящата Програма за опазване на околната среда е разработената Общинска програма за управление на отпадъците на община Лозница за периода 2021-2027 г., която включва подробен анализ на отпадъците по видове и предвижда мерки за тяхното предотвратяване, разделно събиране, рециклиране, оползотворяване и повторна употреба.

ИЗВОДИ:

Основният метод за обезвреждане на битовите отпадъци в община Лозница остава депонирането, като все още не се осъществява предварително третиране, сепариране, отсортиране и компактиране на отпадъците.

Предстои изграждане на инсталация за компостиране на биоразградими и растителни отпадъци на Регионалното депо в Разград, след което се предвижда въвеждане на системи за разделно събиране и управление на тези потоци отпадъци на територията на община Лозница и извозването им за компостиране.

Необходимо е да се осигури финансиране и да се реализира проекта за Рекултивация на старото общинско депо. Общината трябва да осигури разделното събиране и оползотворяване на строителните отпадъци и да оптимизира и поддържа системата за разделно събиране на отпадъците от опаковки.

4.2. Шум

Шумът е от основните неблагоприятни фактори, водещи до акустичен дискомфорт в околната среда. Вредното въздействие зависи от вида му и пораждащите го условия. Произходът на шума се определя от видовете дейности, при които той е генериран. В градска територия се различават промишлен (производствен), транспортен, шум от строителство и битов шум. В зависимост от характера (постоянен, периодично, повтарящ се, прекъснат), честотния спектър и интензивността на шума, а така също и продължителността на експозиция, въздействието му е по-малко или повече вредно. Основният аспект на вредното въздействие на шума, разгледан в настояща програма е свързан с влиянието му върху човешкия организъм и здраве. Високите шумови нива влияят върху слуховия апарат на човека, психическото и нервно състояние на личността, имунната система, обмяната на веществата, сърдечно-съдовата система и др. Подлежащите на контрол обекти са източниците на шум, намиращи се в промишлени зони, жилищни зони и в близост до жилищни зони. Приоритетни са тези, които се намират в жилищни зони, с цел да се предотврати дискомфорта през различните части на денонощието и вредните ефекти от шума върху здравето на населението. (посл. изм. и доп.).

Шумът е комплекс от звуци, които действат неблагоприятно върху човешкия организъм. Минималната звукова енергия, която при човека е в състояние да предизвика слухово възприятие, се нарича долен слухов праг и се означава с 0 децибела. Най- горната граница, при която човек възприема звука като болка, се нарича горен слухов праг или праг на болката и отговаря на сила на звука от 130 децибела при 1000 херца честота. Освен сила звукът се характеризира и с височина /честота/. Човешкото ухо може да възприема звуци с честота от 16 до 20 хиляди херца. Едно трептене в секунда е 1 херц. Съгласно Закона за защита от шума в околната среда той е нежелан или вреден външен звук, причинен от човешка дейност, в това число шумът, излъчван от транспортните средства от автомобилния, железопътния, водния и въздушния транспорт, от инсталации и съоръжения на промишлеността, и от локални източници на шум. Шумът и вибрациите по своето хигиенно значение са на едно от първите места сред неблагоприятно действащите фактори в работната и околна среда.

Граничните стойности на нивата на шум за различните територии и урбанизирани зони в зависимост от предназначението им за дневен, вечерен и нощен период, са регламентирани в Наредба №6 от 26.06.2006 г. за показателите за шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт през различните части на денонощието, граничните стойности на показателите за шум в околната среда, методите за оценка на стойностите по показателите за шум и на вредните ефекти от шума върху здравето.

Таблица 37: Показатели за шум, съгласно Наредба №6 от 26.06.2006 г.

Територии и устройствени зони в урбанизираните територии и извън тях		Еквивалентно ниво на шума в dB(A)		
		ден	вечер	нощ
1.	Жилищни зони и територии	55	50	45
2.	Централни градски части	60	55	50
3	Производствено-складови територии и зони	70	70	70

Основни причини за повишаване нивото на шума в населените места се явява както строителството, така и обусловеното от него увеличаване на потока на товарните автомобили, амортизираната пътна настилка, остарелият транспортен парк на голяма част от населението, увеличеният брой дизелови автомобили.

Риосв – Русе организира извършването на измерването, оценката, управлението и контрола на шума, излъчван в околната среда от промишлени инсталации и съоръжения, включително за категориите промишлени дейности по приложение №4 към чл. 117, ал. 1 от Закона за опазване на околната среда. Осъществяваният контрол е превантивен, текущ и последващ.

В община Лозница няма въведена мониторингова система за измерване нивото на шума, излъчван от различните източници и нивото на шума в местата на въздействие.

В този смисъл няма актуални данни за наднормено излъчване на шум на територията на общината. При жалби на граждани за производствен шум, администрацията сезира компетентните органи; за шум при битови дейности – издава предписания за спазване на нормативно установените изисквания.

Шумът от автомобилния транспорт е основен фактор за шумовите нива в община Лозница, като той представлява по-голямата част от общото шумово натоварване. Шумът, излъчван в околната среда от транспортните средства (автобуси и леки коли) е епизодичен с ниво около 60 dBA. В определени моменти (форсиране на двигателя, звукови сигнали, затваряне на врати и др.) шумът е импулсен и може да достигне сравнително високи нива.

Увеличението на шумовия фон, предизвикано от транспорта, се дължи на два основни фактора: повишената моторизация на населението и лошото състояние на автомобилния парк, уличните настилки и алармените системи на МПС; крайно недостатъчните мероприятия, насочени към намаляване на шума, в комбинация с липса на адекватен контрол на превозните средства за намаляване на шумовите нива.

Източник на шумово замърсяване на територията на общината е преди всичко остарелия автомобилен парк и незадоволителното състояние на пътните настилки.

На територията на общината няма летища и ж.п. линии.

В общината няма работещи шумни предприятия и обекти, което спомага нивото на шума в различните устройствени зони да бъде в границите на допустимите норми.

Шумовото замърсяване от автомобилния транспорт зависи и от вида на преминаващите автомобили (леки, товарни), състоянието им, скоростта, пътните и климатични условия.

За намаляване на шума от транспортните средства трябва да се подобри пътната инфраструктура. С тази цел се предвижда реконструкция и рехабилитация на съществуващата улично-пътна мрежа в общината.

Съгласно Закона за защита от шума в околната среда, Риосв – Русе организира извършване на измерването, оценката, управлението и контрола на шума, излъчван в околната среда от промишлени инсталации и съоръжения, включително за категориите промишлени дейности по приложение № 4 към чл. 117, ал. 1 от Закона за опазване на околната среда. Осъществяваният контрол е превантивен, текущ и последващ.

За територията на община Лозница няма данни за превишения нивата на шума на производствените предприятия, намиращи се в обособените производствени зони. Има различни локални източници на шум (работилници, търговски обекти, заведения и др.) с ограничен обхват на шумово въздействие. Няма данни за превишения на шума в жилищните зони.

4.3. Здравно-хигиенни аспекти на околната среда

Състоянието на средата се определя от измененията настъпили в основните нейни параметри, следствие от човешката дейност – замърсяване на атмосферата, водите и почвите с производствени и битови вредности от дейността на транспорта, акустично натоварване на средата, йонизиращи и нейонизиращи лъчения, проблемите с третирането на отпадъците.

Основните проблеми, резултат от антропогенната дейност са:

- Високите нива на шума – резултат от функционирането на транспорта и отделни точкови източници

- Замяряването на атмосферата от линейни (транспорт) и точкови (производствени и битови) източници.
- Йонизиращи и не йонизиращи лъчени.
Разкритите екологични проблеми в голяма степен се дължат на:
- Преминаване на производствения сектор към по-евтини технологии за снабдяване с топлоенергия, съпроводени с по-високи емисии в атмосферния въздух.
- Липса на финансови средства в производствения сектор за опазване качеството на атмосферния въздух.
- Липса на финансови средства за осъществяване на инфраструктурни и благоустройствени проекти за опазване качеството на атмосферния въздух
- Продължаващ процес на подценяване на ролята на зелената система и хаотичното усвояване на земеделски земи за производствени нужди.

Посочени са зони и/или обекти със специфичен хигиенно-охранителен статут. Към тази категория се отнасят зони, които по силата на съответни наредби, следва да бъдат взети под внимание в процеса на планиране. Зоните и обектите със специфичен санитарно-охранителен статус са всички водоснабдителни съоръжения за питейно-битово водоснабдяване, помпените станции за канални води, ПСОВ, гробищни паркове, депа за отпадъците, кариерите, автосервиси, автогари, гари и летища и много други.

Здравно-хигиенни рискове съществуват и в местата, където обитава предимно население от ромски произход, които имат недостатъчно ефективни водопровод и канализация, инфраструктура, изградени типови постройки и възможности за поддържане на необходимата хигиена. Съществуват реални инфекциозни рискове (вирусен хепатит, морбили и др.), също така стоят на преден план и проблемите с битовите отпадъци и по-специално нерегламентираното им изхвърляне, което може да засегне и живеещото в съседство население. Здравен проблем представлява замърсяването на атмосферния въздух в жилищните зони с дразнещи газове - азотни и серни диоксиди, вещества с общо системен токсичен ефект. Значение имат замърсителите със сензибилизиращо действие (органични частици, алдехиди, феноли, сажди и катрани).

Естественият радиационен гама-фон е физична характеристика на околната среда и представлява полето на гама-лъчите, в което се намират всички живи организми на Земята. Източници на това йонизиращо лъчение са вторичното космично лъчение и естествените радионуклиди, намиращи се в атмосферния въздух, почвите, водите, храните и човешкото тяло. Измерваната величина е мощност на дозата на гама-фона и е специфична за всеки пункт, област, регион. Данните за мощността на дозата гама-лъчение за страната се получават в реално време от 27 постоянни мониторингови станции на Националната автоматизирана система за непрекъснат контрол на радиационния гама-фон (НАСНКРГФ), администрирана от Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС).

Автоматизираната система осигурява оперативна информация в случай на инцидентно повишаване на радиационния фон, както при ядрена авария на територията на страната ни, така и при трансграничен пренос на радиоактивно замърсяване. Системата обезпечава с данни в реално време Аварийния център на Агенцията за ядрено регулиране и Главна Дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ към Министерството на вътрешните работи, с което се осигурява възможност, в случай на радиационна авария, да се приложат своевременно подходящи мерки за защита на населението и околната среда.

Слънчевата радиация е природен източник на радиация, към която човек се е приспособил и не е прието да се счита като опасна за неговото здраве. Сумарната слънчева радиация нараства с височината на слънцето и в часовете около обяд достига максималните си стойности. От значение на прихода и разхода на слънчевата радиация е и прозрачността на атмосферата. Продължителността на слънчевото греене има сериозно отношение към

компонентите на околната среда. Броят на часовете слънчево греење зависи от дължината на деня, респективно от географската ширина на мястото, облачността и закритостта на хоризонта.

Познаването на светлинния режим е тясно свързано с хигиената на труда, експлоатацията на различни технически съоръжения и др.

На територията, контролирана от РИОСВ-Русе са обособени три локални мониторингови станции (ЛМС) за непрекъснат контрол на радиационния гама-фон – в гр. Русе, гр. Силистра и с. Самуил. Друга близко разположена ЛМС е монтирана в гр. Тервел. Данните постъпват в системата и се публикуват ежедневно на интернет страницата на ИАОС.

РИОСВ-Русе не извършва радиационен контрол. Данните за радиологичните характеристики на необработваеми почви и води от повърхностни реки и водоеми се събират и обработват от ИАОС.

На територията на община Лозница няма изградени обекти и други антропогенни източници, които са доказани замърсители, допринасящи за промяна в радиационната обстановка. Не са известни данни за разположени на територията на общината значителни източници на нейонизиращи лъчения. Няма установено завишаване на естествения радиационен фон. Като правило, източници на електромагнитни полета са и радиопредавателите на къси, средни и дълги вълни, частните радиостанции на УКВ, телевизионни предаватели и ретранслатори, подстанции за високо напрежение - открити и закрити, електропроводи, трафопостове, захранващи жилищни квартали, късовълнови и УКВ системи за мобилни комуникации на транспорта, полицията, бърза помощ и др., радарни системи на КАТ, авиотранспорта, за ТВ и други сателитни връзки, лични системи за комуникации (радиолюбителски предаватели). За посочените предаватели няма експертни оценки, не е определяна хигиенно-защитна зона спрямо жилищната и работната среда. Не съществува информация дали интензитета на РЧ полетата е в границите или над нивата на пределно допустимото ниво (ПДН) - 3 V/m за жилищни квартали и 60 V/m за работна среда (БДС 14525 и Наредба № 9 от 1991 г. на МЗ). Липсата на данни от измервания, информация за експертизи и други проучвания показва, че източниците на ЕМП не са предмет на наблюдение и контрол както по време на проектирането и изграждането, така и при експлоатацията им.

Данни за състоянието на радиационния гама-фон от най-близко разположения до община Лозница пункт в с. Самуил за периода 09.08.2020 г. 11:00 ч. до 10.08.2020 г. 11:00 ч. от Националната автоматизирана система за непрекъснат контрол на радиационния гама-фон са измерени – 0,09 ($\mu\text{Sv/h}$) (средни стойности за мощността на амбиентната еквивалентна доза – $\text{H}^*(10)$, микросиверт на час, ($\mu\text{Sv/h}$). Радиационният фон е в норма.

Данните постъпват в системата и се публикуват ежедневно на интернет страницата на ИАОС.

ИЗВОДИ :

- Акустичната обстановка във всички селища на община Лозница е благоприятна. Периодичното движение на МПС-та не може да се приеме за друга освен като обичайна характеристика на шума, съобразно вида на двигателя им.
- Рисков фактор е евентуалното възникване на точкови източници на шум под формата на работилници или ателиета за услуги в рамките на регулация, генериращи шум над пределно допустимите норми.
- Радиационният гама фон в област Разград, в частност и в община Лозница е в границите на характерните за страната фоновы стойности.
- Не са наблюдавани повишавания на специфичните активности на естествени и техногенни радионуклиди в атмосферния въздух.

5. Управленски и финансови фактори

5.1. Структура на управлението на дейности, свързани с ОС

Кметът на общината е едноличен орган на изпълнителната власт. В своята дейност кметът на общината се ръководи от законите, от актовете на общински съвет и от решенията на населението. Кметът упражнява общо ръководство и контрол на общинската администрация и представлява общината. Той е първостепенен разпоредител с бюджетни средства. Кметът на общината назначава за срока на мандата си заместник-кметове, в съответствие с одобрената структура на общинската администрация, които подпомагат кмета при осъществяване на дейността му. Кметът на общината определя със заповед заместник - кмет, който да изпълнява функциите му при негово отсъствие от общината.

Към функциите на кметовете и кметските намесници в селата спадат: упражняване на контрол за законосъобразното използване и отговаряне за поддържането, охраната и опазването на общинската собственост на територията на населеното място; подпомагат воденето на регистъра на населението и регистрите по гражданското състояние и предоставят свързаните с тях административни услуги на населението в населеното място, изпращат актуална информация на държавните и общински органи и др.

Общинската администрация подпомагат кмета при осъществяване на правомощията му и извършва дейности по административно обслужване на гражданите и юридическите лица.

Правата и задълженията на Кмета на общината, свързани с опазването на околната среда са регламентирани от националното екологично законодателство.

Съгласно Закона за опазване на околната среда, кметът има следните задължения:

- да информира населението за състоянието на околната среда;
- да разработва и контролира заедно с другите органи планове за ликвидиране на последствията от аварийни и залпови замърсявания на територията на общината;
- да организира управлението на отпадъци на територията на общината;
- да контролира изграждането, поддържането и правилната експлоатация на пречиствателните станции за отпадъчни води в урбанизираните територии;
- да организира и контролира чистотата, поддържането, опазването и разширяването на селищните зелени системи в населените места и крайселищните територии, както и опазването на биологичното разнообразие, на ландшафта и на природното и културното наследство в тях;
- да определя и оповестява публично лицата, отговорни за поддържането на чистотата на улиците, тротоарите и други места за обществено ползване на територията на населените места, и да контролира изпълнението на техните задължения;
- да организира дейността на създадени с решение на общинския съвет екоинспекции, включително на обществени начала, които имат право да съставят актове за установяване на административни нарушения;
- да определя длъжностните лица, които могат да съставят актове за установяване на административните нарушения по Закона за опазване на околната среда;
- да определя лицата в общинската администрация, притежаващи необходимата професионална квалификация за осъществяване на дейностите по управление на околната среда.

Кметът на общината може да възлага изпълнението на изброените функции на кметовете на кметствата в общината.

Кметът на общината организира управлението на дейностите по отпадъците, образувани на нейна територия, съобразно изискванията на Закона за управление на отпадъците и общинската наредба за управление на дейностите по отпадъците.

Съгласно Закона за управление на отпадъците, кметът на общината отговаря за:

- осигуряването на съдове за съхраняване на битовите отпадъци - контейнери, кофи и други;
- събирането на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за обезвреждането им;
- почистването на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване;
- избора на площадка, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови и строителни отпадъци или на други инсталации или съоръжения за обезвреждане на битови или строителни отпадъци;
- разделното събиране на битови отпадъци, включително отпадъци от опаковки, като определя местата за разполагане на необходимите елементи на системата за разделно събиране и сортиране на отпадъците от опаковки;
- организирането и прилагането на система за разделно събиране на излезлите от употреба луминесцентни и други лампи, съдържащи живак;
- организирането на дейността по събирането и съхраняването на излезли от употреба моторни превозни средства на площадките за временно съхраняване;
- предотвратяване изхвърлянето на отпадъци на неразрешени за това места и/или създаването на незаконни сметища;
- определянето на места за смяна на отработени моторни масла и информиране на обществеността за това;
- определянето на места за поставяне на съдове за събиране на негодни за употреба батерии.

Функциите на Общинския съвет са:

- да определя размера на такса „битови отпадъци” и таксата за поддържане чистотата на териториите за обществено ползване по Закона за местните данъци и такси;
- да приема Програма за опазване на околната среда на общината и всяка последваща актуализация;
- да контролира изпълнението на програмата и ежегодното внасянето на отчети по изпълнението ѝ от кмета на общината;
- да приема наредби, касаещи управлението на околната среда на общината и др.

Кметът е длъжен да разработва и изпълнява Програма за опазване на околната среда и Програма за управление на отпадъците на територията на общината. Ежегодно в срок до 31 март, Кметът представя в Областна администрация – Разград и РИОСВ – Русе отчет за изпълнение на двете програми.

Защитата от шума в околната среда е уредена, чрез Закона за защита от шума, според който Кметът на общината е длъжен:

- да упражнява контрол по спазване на Закона;
- да организира и регулира движението на автомобилния транспорт;
- при необходимост от извършване на иземвания на нивото на шум, контролът се осъществява съвместно с РЗИ.

Съгласно Закона за водите, Кметът на общината е длъжен:

- да осъществява контрол при изграждането, поддържането и правилната експлоатация на канализационните мрежи на битовите отпадни води;
- изграждането и поддържането на водопроводните мрежи, изграждането и регистрацията на кладенците за индивидуално ползване.

Съгласно Закона за лечебните растения Кмета на общината:

- организира изпълнението на дейностите с лечебните растения;
- издава позволителни за бране на билки от земи общинска собственост.

Отговорни за опазване на околната среда и управлението на дейностите с отпадъците са: Кмета на общината, Общинския съвет, Заместник-кмет, Кметове на населени места и Кметски

наместници, както и специалистите по екология и опазване на околната среда от Общинската администрация.

Изпълнението на настоящата Програма за опазване на околната среда на община Лозница за периода 2021-2027 г., изисква подобряване на институционалния капацитет и засилване на контролните функции на местно ниво.

В Общината дейностите по опазване на околната среда, чистота и управление на отпадъците се извършва от Кмет, ресорен Заместник кмет, Кметове на населени места, Кметски наместници и Директор на дирекция „Местно развитие и екология, устройство на територията и стопански дейности“.

Преки отговорности, свързани с дейностите по управление на отпадъците и опазване на околната среда има и Общинско предприятие „Лозстрой“.

В администрацията са назначени отговорни служители, които освен дейностите свързани с опазването на околната среда, поддържането на чистотата на населените места, сметосъбирането и сметоизвозването, поддържането на зелените площи, изпълнение на предписания и указания от РИОСВ, МОСВ, БДУВ и други, активно участват в разработването, кандидатстването и изпълнението на общински проекти в областта на околната среда, финансирани от различни източници.

Съгласно приетата с решение на Общински съвет Лозница структура на общинската администрация, отговорното звено за дейностите по опазване на околната среда и в частност по управление на отпадъците е Дирекция „Местно развитие и екология, устройство на територията и стопански дейности“. Дирекцията е административното и контролно звено, отговорно за дейностите по управление на отпадъците в общината – събиране и отчитане на информация и извършване на контролна дейност за констатиране на нарушения в тази област. В дирекцията работят общо 12 служители, в т.ч Директор на дирекция, Ст. експерт /ОбС/ - 2 души, Гл. специалист – районни техници – 2 души, Гл. специалист „Търговия“, Гл. специалист „СС“, Гл. специалист „Транспорт“, Ст. експерт – 2 души, Гл. специалист и Мл. специалист. Директорът на дирекцията отговаря за всичко свързано с управлението на отпадъците на територията на общината - събирането, обработката и отчитането на информацията, опазване на околната среда, кандидатстване по програми и проекти по Оперативни програми и фондове на ЕС, както и за извършване на контролни дейности за констатиране на нарушения в тази област. В изпълнение на тези дейности, директора на дирекцията се подпомага от служителите в дирекцията - Гл. експерт, Ст. експерт, Гл. специалист и Мл. специалист, които организират, координират и контролират изпълнението на дейностите по управление на отпадъците.

Служителите, назначени да отговарят за проблемите по опазване на околната среда и управление на отпадъците притежават необходимото образование, професионална компетентност и опит за заемане на съответните длъжности.

Анализът на институционалния капацитет показва, че в Община Лозница се изпълняват в пълен обхват правомощията и отговорностите на кмета и общинската администрация, съгласно законовите разпоредби за опазване на околната среда и управление на отпадъците.

За повишаване на професионалната квалификация и качествените характеристики на служителите, ангажирани с управлението на отпадъците, се препоръчва ежегодното им включване в дейност за повишаване на професионалната квалификация и осигуряване на посещения на семинари и специализирани курсове.

Материално-техническата и информационна обезпеченост на персонала, пряко ангажиран с изпълнение на функциите, е достатъчна и не е необходимо да се предвиждат мерки в тази насока.

5.2. Сътрудничество с други институции и организации

Община Лозница следва да си сътрудничи по проблемите на опазване на околната среда със съседните общини: Разград, Самуил, Хитрино и Търговище.

За решаване на проблемите по управление на отпадъците Община Лозница работи в тясно сътрудничество с останалите общини, членове на РСУО - Разград, а именно: Разград, Исперих, Самуил, Завет, Кубрат и Цар Калоян.

За решаване на проблемите на околната среда общинската администрация трябва да си сътрудничи с всички фирми, бизнес организации и граждани на нейната територия.

- С „ВиК“ дружеството за получаване на:
 - разрешение за задоволяване на битовите и производствени нужди – водовземане от градската водопроводна мрежа;
 - разрешителни за заустване на производствени отпадъчни води в градската ПСОВ и емисионни норми за отпадъчните води;
- По проблемите на околната среда и здравния статус на населението община Лозница поддържа информационен обмен и е партньор със следните регионални органи на централни ведомства:
 - РИОСВ – Русе;
 - ИАОС и Регионална лаборатория/РЛ/ - Русе към ИАОС;
 - РЗИ – Разград към МЗ;
 - „Басейнова дирекция” - „Дунавски район“ – Плевен;
 - „Басейнова дирекция” - „Черноморски район“ – Варна;
 - Областна администрация – Разград;
 - „Областна дирекция земеделие и гори” – Разград, към МЗГ;
 - Отдел „Статистически изследвания - Разград“ към НСИ;
 - Регионална дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението” – Разград;
 - ТП ДГС „Разград“;
 - Областна дирекция по безопасност на храните – Разград и др.

5.3. Общински бюджет и финансиране на дейностите по опазване на околната среда

Дейностите по опазване на околната среда и управление на отпадъците се организират и осъществяват от Общинска администрация – Лозница и назначените за целта служители. Разходите за тези функции в общинския бюджет се покриват предимно от приходите от такса „битови отпадъци“ и други собствени приходи на Общината.

Необходимостта от изграждането на нови съоръжения и инсталации за третиране на отпадъците и осъществяване на дейности, свързани с предотвратяване на последиците от климатичните промени, бедствия, аварии и катастрофи, пряко свързани с опазването на природата и околната среда ще постави остро въпроса за тяхното финансиране.

Средствата от общинския бюджет се събират ежегодно от такса битови отпадъци и се разходва, съгласно приета План - сметка за приходите и разходите за извършване на услугите по събирането, извозването и обезвреждането в депа за битовите отпадъци, както и поддържането на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места на територията на Община Лозница.

Изграждането на нови съоръжения и инсталации за третиране на отпадъците на регионално ниво ще постави въпроса за организиране и финансиране на тяхното разделно събиране и предвид чувствителността на населението към увеличаването на размера на такса „битови отпадъци“ трябва да се търсят алтернативни източници на средства.

С Решение от края на 2019 г. Общински съвет – Лозница определя размера на таксата за битови отпадъци за населените места, включени в територията на общината, както следва:

1. За недвижими имоти на физически лица:

За всички населени места, включени в обхвата на община Лозница върху данъчната им оценка - **7,19 на хиляда**, в това число:

- сметосъбиране и сметоизвозване - 3,78 на хиляда;

- поддържане на чистотата на териториите за обществено ползване - 0,37 на хиляда;
- проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други инсталации или съоръжения за обезвреждане на битови отпадъци - 3,04 на хиляда.

2. За недвижими имоти и земя на юридически лица - върху по-високата между отчетната стойност на ДМА и данъчната оценка съгласно Приложение № 2 от Заключителните разпоредби към Закона за допълнение на ЗМДТ - **9,24 на хиляда**, в това число:

- сметосъбиране и сметоизвозване - 4,93 на хиляда;
- поддържане на чистотата на териториите за обществено ползване - 0,36 на хиляда;
- проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други инсталации или съоръжения за обезвреждане на битови отпадъци — 3,95 на хиляда.

3. За недвижими имоти на физически лица, намиращи се извън районите, в които е организирано сметосъбиране и извозване на битовите отпадъци — върху отчетната им стойност - **3,41 на хиляда**, в това число:

- поддържане на чистотата на териториите за обществено ползване - 0,37 на хиляда;
- проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други инсталации или съоръжения за обезвреждане на битови отпадъци - 3,04 на хиляда.

4. За недвижими имоти на юридически лица, намиращи се извън районите, в които е организирано сметосъбиране и извозване на битовите отпадъци - върху по-високата между отчетната стойност на ДМА и данъчната оценка съгласно Приложение № 2 от Заключителните разпоредби към Закона за допълнение на ЗМДТ - **4,31 на хиляда**, в това число:

- поддържане на чистотата на териториите за обществено ползване - 0,36 на хиляда
- проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други инсталации или съоръжения за обезвреждане на битови отпадъци - 3,95 на хиляда.

През последните години Приходите от такса „Битови отпадъци“ (ТБО) не покриват изцяло разходите за управление на битовите отпадъци в община Лозница, като се налага дофинансиране от други източници. Приходите напълно покриват разходите и е генериран излишък за други дейности единствено през 2018 г.

Таблица 38: Приходи от такса „Битови отпадъци“ и разходи за управление на отпадъците на територията на община Лозница 2018-2020 г.

Години	Приходи от Такса „Битови отпадъци“	Разходи за управление на отпадъци
2018	236 961	145 215
2019	266 756	369 529
2020	270 430	464 580

Източник: Община Лозница

През 2019 и 2020 г. количеството генерирани отпадъци в общината се увеличава и с това нарастват разходите за управлението им. През 2019 г. приходите от такса БО са 266 756 лева, а разходите 369 529 лева или с 39% повече. През 2020 г. приходите от таксата са 270 430 лева, а разходите възлизат на 464 580 лева или със 72% повече. Това поставя на сериозни изпитания Общинската администрация, която е принудена да търси дофинансиране на дейностите по управление на отпадъците.

СПРАВКА

за начина на изчисляване на такса битови отпадъци в Община Лозница за 2020 година

За обезпечаване на финансирането на дейностите по сметосъбиране, извозването и обезвреждането в депа на битовите отпадъци през 2020 година са необходими 413 701 лева. Тези средства се събират от собствениците на недвижимите имоти под формата на такса за

битови отпадъци.

За 2020 година очакваните приходи от такса битови отпадъци са както следва:

1. От недвижими имоти на физически лица - при данъчна оценка 24 392,763 хил. лева
 $24\,392,763 \times 7,19\% = 175\,384$ лева

2. От недвижими имоти на юридически лица - при данъчна оценка или отчетна стойност 25 791,881 хил. лева

$25\,791,881 \times 9,24\% = 238\,317$ лева

ОБЩО: 413 701 лева

П Л А Н С М Е Т К А

За необходимите средства по сметосъбиране, сметоизвозване и обезвреждане на битовите отпадъци в депа и поддържане на чистотата на териториите за обществено ползване на Община Лозница за 2020 година.

1. Събиране на битовите отпадъци и транспортирането им. до регионално депо

- с автомобил Сметосъбирач: **172 956 лв.**, в.т.ч:

- разходи за заплати и осигуровки на персонала – 48312 лв.
- разходи за материали, рез.части – 17000 лв.
- разходи за горива – 56 000 лв.
- разходи за външни услуги/ремонт, технически преглед, такси, застраховки и др.– 22497 лв.
- разходи за амортизация – 29147 лв.

2. Обезвреждане на битовите отпадъци в регионално депо и отчисления по чл.60,ал.2 т.1 и чл.64 ал.1 от ЗУО. – 176 032 лв.

3. Разходи за почистване на уличните платна, площадите, алеите, парковете и други територии от населените места, предназначени за обществено ползване в.т.ч.: 18 310 лв.

- разходи за заплати и осигуровки на персонала – 13 410 лв.
- разходи за материали, рез.части и гуми – 1 400 лв.
- разходи за горива – 2 000 лв.
- разходи за ремонти,застраховки и др.услуги – 1 500 лв.

4. Ремонт и закупуване на контейнери: 46 403 лв.

- за закупуване на контейнери 55 x 600 – 33 000 лв.
- за ремонт на контейнери – 13 403 лв.

ОБЩО: 413 701 лв.

С Решение № 365 от Протокол № 55 от 21.12.2018 г. Общински съвет - Лозница е утвърдил размера на таксата за битови отпадъци, с която са обложени гражданите и юридическите лица в общината през 2019 година. От планираните **342 877 лв.** към края на 2019 г. са събрани общо **266 756 лв.**

За календарната 2020 г. планираните разходи за извършване на дейностите по чистота са в размер на **413 701 лв.**, които са подробно описани в план-сметката. Към края на годината са събрани общо **270 430 лв.**

Анализът показва, че определянето на таксата за битови отпадъци за имоти на територията на Община Лозница за 2020 г. е извършено по начина, по който е направено и през 2019 г., а именно на база данъчната оценка или отчетна стойност на недвижимите имоти, т.е. няма промяна в методиката. Въпреки това събираемостта на приходите от такса „Битови отпадъци“ намалява от 78% през 2019 г. на 65% през 2020 г. Общинската администрация трябва да се фокусира върху повишаване събираемостта на приходите от таксата и по-доброто управление на различните потоци отпадъци, за да минимизира образуваните количества и оптимизира разходите.

В Закона за управление на отпадъците /ЗУО/, на общините са вменени допълнителни отговорности, с които се увеличават разходите по дейностите, включени в годишната плансметка, а именно: - месечни отчисления за закриване и следексплоатационни грижи на регионалното депо /чл. 60 от ЗУО/, като размерът на тези отчисления е в левове за тон депониран отпадък и е определен по реда на Наредба № 7 от 19.12.2013 за реда и начина за

изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци – за 2021 г. размерът е 3,86 лв. / три лв. и 86 ст./; - отчисления за изграждане на нови съоръжения за третиране на битови отпадъци /чл.64 от ЗУО/, като размерът на тези отчисления е в левове за тон депониран отпадък и е определен с Наредба № 7 от 19.12.2013 за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци – 82,00 лв. / осемдесет и два лв. / за 2021 г.

С последните изменения на Закона за местните данъци и такси, в сила от 17.02.2021 г., Чл. 67. регламентира:

(1) Размерът на таксата за битови отпадъци за всяко задължено лице се определя за календарна година при спазване на принципа за понасяне на разходите от причинителя или притежателя на отпадъците.

(2) Размерът на таксата за битови отпадъци за всяко задължено лице е сумата от размера на таксата за всяка услуга по чл. 62, която се определя, като разходите за сметка на таксата за битови отпадъци за текущата година от план-сметката, формирани по реда на чл. 66, ал. 13 за всяка услуга по чл. 62, се разпределят, като се приложи съответният начин за изчисление в зависимост от приетите от общинския съвет основи за услугите по чл. 62.

(3) Размерът на таксата за единица основа се определя в левове за всяка календарна година и се приема с решението на общинския съвет по чл. 66, ал. 3, т. 2 за одобряване на план-сметката.

(4) Количеството битови отпадъци е водеща основа за определяне на размера на таксата за битови отпадъци.

(5) Общинският съвет може да приеме основа или основи, различни от посочената в ал. 4, при условие че съществуват обективни обстоятелства, възпрепятстващи прилагането и.

(6) Общинският съвет приема основите за изчисляване размера на таксата за всяка от услугите по чл. 62 с наредбата по чл. 9. (Наредба за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги). Решението за приемане или изменение на наредбата по чл. 9 съдържа и мотивите, придружени с анализ, за избор на определената основа, а в случаите по ал. 5 - и мотиви за неприлагане на основата по ал. 4, както и вида и източника на информация за изчисляване размера на таксата за битови отпадъци.

(7) Преди внасяне за разглеждане на заседание на общинския съвет проектът на наредба по чл. 9 се публикува за обществено обсъждане по реда на чл. 26 от Закона за нормативните актове. Заедно с проекта на наредба по чл. 9 на интернет страницата на съответната община се публикува и решението по ал. 6.

(8) Основите за определяне на размера на таксата за битови отпадъци, които общинският съвет може да приеме, са:

1. за услугата по събиране и транспортиране на битови отпадъци до съоръжения и инсталации за тяхното третиране:

а) индивидуално определено количество битови отпадъци за имота, включително чрез торби с определена вместимост и товароносимост;

б) количество битови отпадъци за имота, определено съобразно броя и вместимостта на необходимите съдове за събиране на битовите отпадъци и честотата за тяхното транспортиране;

в) брой ползватели на услугата в имота;

2. за услугата по третиране на битовите отпадъци в съоръжения и инсталации:

а) индивидуално определено количество битови отпадъци за имота, включително чрез торби с определена вместимост и товароносимост;

б) количество битови отпадъци за имота, определено съобразно броя и вместимостта на необходимите съдове за събиране на битовите отпадъци и честотата за тяхното транспортиране;

в) брой ползватели на услугата в имота;

3. за услугата по поддържане на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места и селищните образувания в общината:

а) брой ползватели на услугата в имота;

б) разгъната застроена и/или незастроена площ на недвижимия имот.

(9) Общинският съвет може да приеме различни основи за отделните населени места, за отделните зони в тях, за селищните образувания, за различните категории задължени лица и за отделните услуги по чл. 62, като бъдат посочени изрично мотивите за различните основи.

(10) При приемане на основа индивидуално определено количество битови отпадъци за имота чрез торби с определена вместимост и товароносимост същите се закупуват от задължените лица по ред, определен в наредбата по чл. 9. С наредбата по чл. 9 общинският съвет може да определи минимален брой торби, които да бъдат закупени от задължено лице за календарна година, съобразен с извършения анализ за минималното количество битов отпадък, генерирано от един ползвател на услугата в дадено населено място, селищно образувание или зона. Когато закупените за годината торби надхвърлят действително изразходваните през годината, останалите торби се използват през следващата година, като се приспадат от определения за нея минимален брой и се заплаща само разликата.

(11) При приемане на основа:

1. "брой ползватели на услугата в имота" или "разгъната застроена и/или незастроена площ на недвижимия имот" общинският съвет при определяне на размера на таксата за битови отпадъци може да приема допълнително диференциране съобразно населените места в общината и отделните зони в тях, вида на имота, неговото предназначение и вида на извършваната в имота икономическа дейност;

2. "индивидуално определено количество битови отпадъци за имота, включително чрез торби с определена вместимост и товароносимост" или "количество битови отпадъци за имота, определено съобразно броя и вместимостта на необходимите съдове за събиране на битовите отпадъци и честотата за тяхното транспортиране" общинският съвет при определяне размера на таксата за битови отпадъци може да приема допълнително диференциране съобразно вида на битовия отпадък.

Новите нормативни разпоредби ще наложат нов подход при формирането и определянето на размера на таксата за битови отпадъци, отразени в общинската наредба за администрирането на цени на такси и услуги. Очаква се този подход да повиши размера и събираемостта на приходите от такса „Битови отпадъци“ и да ангажира повече населението с проблемите по разделно събиране и управление на отпадъците.

Други източници на приходи за опазване на околната среда и управление на отпадъците

Държавен бюджет

Целевото финансиране на общински проекти от страна на държавния бюджет не е пряко обвързано с целите и приоритетите в областта на опазване на околната среда и управлението на отпадъците. Необходимо е подобряване на координацията между институциите при определянето на проектите, в т.ч. разработване на ясни критерии за финансиране и процедури за контрол.

Външно финансиране - Оперативни програми

Външното финансиране се извършва чрез кандидатстване с проекти пред ОП „Околна среда“, ПУДООС, ПРСР, НДЕФ и други финансиращи организации.

Необходимостта от засилване на контролната дейност от страна на администрацията както и провеждане на кампании сред населението за в бъдеще има вероятност да доведат до още по-голямо увеличаване на необходимите финансови средства.

За изпълнението на плановете за действие предвидени в стратегическите документи на общината следва да се търсят източници на средства извън общинския бюджет – Оперативни програми, финансирани от фондовете на ЕС, Програма за развитие на селските райони, Програми за трансгранично сътрудничество, Програми на българските министерства и други.

5.4. Информирание на обществеността

Информирането на обществеността цели повишаване на екологичната култура на населението и по-конкретно за опазване на околната среда, намаляване на количеството на отпадъците и тяхното екологосъобразно събиране и обезвреждане. Необходима е по-широка гласност както за възникнали проблеми пред общината, така и за търсене на решението им и привличане на общественост в изпълнение на предприетите мерки.

Съгласно чл.17 от Закона за опазване на околната среда, всеки има право на достъп до налична информация за състоянието на компонентите на околната среда, както и за дейностите или мерките, включително административни мерки, планове и програми, които оказват или са в състояние да оказват въздействие върху околната среда.

Община Лозница има добре функционираща система за информиране на населението за състоянието на околната среда. Информационното обслужване се състои в събиране и предоставяне на данни за състоянието на околната среда, информиране обществеността за включването ѝ в предстоящи екологични мероприятия, за участие при разработване и обсъждане на проекти, за изпълнение на конкретни мероприятия и резултатите от тях и т.н.

Информирането на населението на община Лозница за състоянието на околната среда, за изпълнението на мерките от Общинската програма за опазване на околната среда, както и за реализацията на проекти с екологична насоченост се осъществява чрез публикуването на информация на интернет страницата на общината. Извършва се уведомяване на населението за инвестиционни предложения и допускане изработването на проекти на ПУП.

Информацията се предоставя чрез публикуване в регионални и местни медии и на електронната страница на Община Лозница, провеждат се информационни кампании за опазване на околната среда. Уведомленията за инвестиционни предложения, които постъпват в Общината се обявяват публично с обява в областен ежедневник, поставя се обява на таблото в сградата на Общината, изпращат се писма до всички НПО-та в града, които предварително чрез анкетно проучване са заявили, че желаят да бъдат информирани.

Много ефективни форми за изграждане на екологична култура и гражданска позиция в населението са редица проекти, свързани с опазване и възстановяване на околната среда, които община Лозница разработва и/или участва под някаква форма. Стремехът е да бъдат обхванати и ангажирани всички възрастови групи, като особено внимание се обръща на младите хора. Една от задачите за изпълнението на тази цел е добрата информираност на гражданите относно състоянието на околната среда и дейностите, които се извършват от Общинската администрация за нейното подобряване. Предоставяйки на гражданите възможността да се информират за състоянието на околната среда, те могат активно да участват в екологичната работа на администрацията и въз основа на информацията, която получават да изразява своето мнение и предложения.

РАЗДЕЛ II. АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИТЕ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ /SWOT АНАЛИЗ.

SWOT анализът е обективно следствие от извършените ситуационни анализи на съществуващото състояние и практики и изхожда от идеята за разделянето на обекта на анализ от средата, в която той функционира.

Силни страни. Силните страни са ресурси или други предимства, които притежава секторът. Силната страна е отличителна компетенция, която дава сравнително предимство.

Слаби страни. Слабите страни представляват ограниченията или недостигът на ресурси, умения и способности, които сериозно възпрепятстват развитието на сектора.

Възможности. Възможностите представляват най-благоприятните елементи на външната среда. Това са благоприятни външни фактори, от които секторът се възползва или би могъл да се възползва.

Заплахи. Заплахите са най-неблагоприятните сегменти на външната среда. Те поставят най-големи бариери пред настоящото или бъдещото (желаното) състояние на околната среда.

Анализът на силните страни на Община Лозница, възможностите да се възползваме от тях, вътрешните слаби страни на Общината и възможностите да ги преодолеем или сведем до минимум, външните възможности /перспективи/ за Общината, както и външните заплахи, които са пречка за развитието и представляват риск за реализацията на програмата. Вследствие на този етап се предлага типа стратегия, която е подходяща да реализира Общината в бъдеще.

Целта на този анализ е да се оцени кои направления от дейностите по опазване на околната среда в региона на Община Лозница а са най-ефективни, в кои може да се постигне най-добър успех и хармонично развитие чрез използване на силните страни и благоприятните възможности на външната среда, както и чрез преодоляване или намаляване на действието на слабите страни и външните заплахи.

В технологията на стратегическото планиране SWOT анализът има ключово значение. Благодарение на него получените резултати от „анализа на средата” могат да се приоритизират и да бъдат структурирани по начин, позволяващ извличането на генералните стратегически цели, които ще преследва Община Лозница през следващите години.

За целите на анализа е използвана цялата налична информация за съществуващото положение и тенденциите по компоненти на околната среда.

СИЛНИ СТРАНИ (STRENGTHS)	СЛАБИ СТРАНИ (WEAKNESSES)
➤ Богато биоразнообразие и наличие на защитени територии и зони в Натура 2000. ➤ Красива природа и чиста околна среда. ➤ Чист атмосферен въздух, липса на сериозни източници на замърсяване на околната среда, на наднормен шум и йонизиращи лъчения. ➤ Значителни водни ресурси – реки и язовири. ➤ Плодородна земя и благоприятни климатични условия за биологично земеделие и животновъдство. ➤ Изградено Регионално депо за неопасни отпадъци, отговарящо на съвременните екологични изисквания. ➤ Добре изградена система за организирано сметосъбиране във всички населени места на общината. ➤ Въведено разделно събиране и оползотворяване на рециклируемите отпадъци от опаковки. ➤ Наличие на нормативна база и стратегически документи на местно ниво за разрешаване на проблемите по опазване на околната среда.	➤ Лошо състояние на част от елементите на техническата инфраструктура. ➤ Амортизирана водопроводна мрежа. ➤ Липса на канализация и ПСОВ в селата. ➤ Заустване на отпадни води в повърхностни водни обекти. ➤ Основен източник на отопление в общината са твърдите горива. ➤ Високо ниво на депониране на различни видове отпадъци, включително биоразградими и рециклируеми. ➤ Липса на система за организирано събиране и оползотворяване на строителните отпадъци. ➤ Периодично възникване на нерегламентирани замърсявания. ➤ Липса на собствени финансови средства за съфинансиране на големи екологични проекти. ➤ Отрицателен баланс между приходите и разходите за дейностите за чистота, озеленяване и управление на отпадъците ➤ Ниска екологична култура на населението. ➤ Слабо развито био земеделие.

ВЪЗМОЖНОСТИ (OPPORTUNITIES)	ЗАПЛАХИ (THREATS)
➤ Потенциал за развитие на биологично земеделие, растениевъдство и животновъдство. ➤ Ресурси, традиции и потенциал за развитие на екологични производства в предприятия от хранително-вкусовата промишленост. ➤ Изграждане на канализация и ПСОВ. ➤ Използване на нови технологии за възстановяването на екологичното равновесие и за третирането и оползотворяването на отпадъците. ➤ Съхранение на зелените системи и залесителни мероприятия. ➤ Намаляване използването на конвенционални източници на енергия, включително твърди горива, чрез замяната им с възобновяеми такива. ➤ Въвеждане на нови и интерактивни форми на екологично образование и обучение. ➤ Повишаване на екологичната култура на населението за опазване на околната среда. ➤ Усъвършенстване на партньорството с НПО, бизнеса и други общини при подготовка и реализиране на екологични проекти. ➤ Използване на финансови инструменти на ЕС за решаване на проблемите, свързани с опазване на околната среда.	➤ Замърсяване на околната среда от антропогенни и други фактори. ➤ Нарастването на енергийните нужди може да доведе до неекологосъобразни решения и увеличаване използването на твърди горива. ➤ Незаконна сеч и браконьерство в горите. ➤ Риск от горски пожари и природни бедствия. ➤ Нарастващи разходи за управление и депониране на отпадъците, чистота и озеленяване. ➤ Социална чувствителност към повишаване на такса „Битови отпадъци”. ➤ Недостатъчна държавна подкрепа към местната власт за изпълнение на законовите задължения в сферата на опазването на околната среда. ➤ Глобално изменение на климата, водещо до изместване на климатичните зони и поражение на ресурсни проблеми. ➤ Риск от ускоряване на ерозионните процеси. ➤ Загуба на биоразнообразие от неконтролирани антропогенни дейности. ➤ Непокриване на ветеринарно-санитарните изисквания за производство на животновъдна продукция. ➤ Глобални пандемии и влошаване на епизоотичната обстановка.

РАЗДЕЛ III. ВИЗИЯ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНАТА

Визията описва крайното желано състояние на околната среда на община Лозница според представите на населението и на общинското ръководство.

ОБЩИНА ЛОЗНИЦА - СЪХРАНЕНА ПРИРОДА, ЧИСТА ОКОЛНА СРЕДА, ЕКОЛОГИЧНА ИНФРАСТРУКТУРА И РАЦИОНАЛНО ИЗПОЛЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ ЗА ЗДРАВΟΣЛОВЕН ЖИВОТ НА НАСЕЛЕНИЕТО

Визията за околната среда описва перспективите за развитие на Общината в близките 7 години. Тя дава общата представа за характеристиките на околната среда в общината в контекста на концепцията за устойчиво развитие. Крайният резултат и изводите направени от анализите за визия са ориентирани към различните сфери на развитие на местно ниво.

РАЗДЕЛ IV. ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

1. Генерална стратегическа цел

„Устойчиво управление на околната среда в община Лозница за осигуряване на добри условия за живот и работа, чрез обновяване на инфраструктурата, благоустрояване на населените места и запазване на природните ресурси“.

2. Специфични цели

Стратегическата цел на Община Лозница в областта на околната среда е да се ангажира и съдейства за опазване и предотвратяване на замърсяването на околната среда по всичките ѝ компоненти и фактори на въздействие, за намаляване на риска за здравето на населението.

За постигането на генералната стратегическа цел на Общинската програма за опазване на околната среда са формулирани следните специфични стратегически цели, оценени по приоритетност:

Специфична цел № 1: Устойчиво и интегрирано управление на водните ресурси

Мярка 1.1: Обезпечаване на добро състояние и управление на водните ресурси на територията на общината.

Подобряване на водоснабдяването и качеството на питейната вода в община Лозница.

Изграждане на канализационна мрежа и осигуряване на необходимата инфраструктура за пречистване и отвеждане на отпадъчните води от населените места.

Подобряване на мониторинга и контрола върху състоянието и качеството на повърхностните и подземни води.

Мярка 1.2: Превенция и управление на риска от наводнения и други природни бедствия

Корекция на речни корита, прочистване и укрепване на канали, дерета и др.

Специфична цел №2: Усъвършенстване на системата за управление на отпадъците

Осигуряване на екологосъобразното управление на отпадъците, чрез предотвратяване и ограничаване на вредното им въздействие върху човешкото здраве и околната среда.

Мярка 2.1: Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъци

Мярка 2.2: Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци и Прилагане на Стратегията и плана за действие за преход към кръгова икономика на Република България за периода 2021 – 2027 г.

Мярка 2.3: Подобряване на организацията по разделяне, временно съхранение, събиране и транспортиране и екологосъобразно обезвреждане на отпадъците

Мярка 2.4: Нормативно регулиране и укрепване на административния капацитет на общината за управление на отпадъците

Мярка 2.5: Участие на обществеността и превръщането ѝ в ключов фактор при прилагане на йерархията на управление на отпадъците

Специфична цел № 3: Опазване и управление на биологичното разнообразие и почвите

Мярка 3.1: Ограничаване на негативните влияния върху биологичното разнообразие

Опазване и възстановяване на природните екосистеми, генетичното биоразнообразие и обезпечаване на биологичната сигурност, съгласно българското и международно екологично законодателство. Подобряване на контрола върху възможните негативни влияния върху биологичното разнообразие и обезпечаване постигането на устойчиво използване на биологичните ресурси в община Лозница.

Мярка 3.2: Устойчиво управление на защитените зони по Натура 2000

Включване на териториите с природозащитна стойност в цялостната схема за устройство на територията на община Лозница. Устройване и социализиране на защитените зони по Натура 2000 като част от рекреационния потенциал на общината.

Мярка 3.3: Опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите

Опазване на почвите включва всички дейности, добри практики и процедури, свързани с опазването и подобряването на способността на почвата да изпълнява всичките си функции и да повишава продуктивните си възможности. Целта е постигане на ефективни промени в биологичната ѝ активност, физичния и химичния състав, структурата, които да намалят степента на деградацията, да повишат усвояемостта на хранителните вещества, количеството и качеството на растителната продукция. Това може да се постигне чрез прилагане на подходящо райониране на земеделските култури и сортове, използването на научно обосновани мероприятия за конкретните условия - сеитбообръщения, балансирано торене, почвени подобрители, мелиоративни мероприятия и др.

Специфична цел №4: Опазване качеството на атмосферния въздух и подобряване чистотата на населените места в община Лозница

Мярка 4.1: Развитие и оптимизиране на системите за мониторинг и подобряване качеството на атмосферния въздух

Поддържане на нивата на замърсителите на въздуха в населените места до нормативно определените нива в страната.

Мярка 4.2: Подобряване чистотата на населените места, облагородяване и озеленяване на площите за общественно ползване

Рехабилитация на съществуващата и изграждане на нова пътна и улична мрежа.

Увеличаване и поддържане на зелените площи в населените места.

Специфична цел №5: Подобряване на административния капацитет за управление на околната среда и ангажиране на местното население

Мярка 5.1: Осигуряване на възможности за повишаване на професионалната квалификация на кадрите, компетентни по управление на околната среда в Общинска администрация - Лозница

Мярка 5.2: Подобряване на информационната обезпеченост и ангажиране на местното население за опазване на околната среда

Създаване на работещ механизъм за обмен на информация сред заинтересованите институции и организации работещи в сферата на околната среда. Осигуряване на публичен достъп до информация относно състоянието на околната среда и общинските дейности по управлението ѝ чрез интернет платформа.

Постигането на целите заложи в настоящата програма само по себе си е следваща стъпка към систематичното решаване на екологичните проблеми в Община Лозница.

РАЗДЕЛ V: ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ НА ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА ЛОЗНИЦА 2021 Г. – 2027 Г.

Специфична цел № 1: Устойчиво и интегрирано управление на водните ресурси

Мерки	Дейности/Проекти	Бюджет (хил.лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2	3	4	5	6
Мярка 1.1: Обеспечаване на добро състояние и управление на водните ресурси на територията на общината	1.1.1. Подобряване на ВиК инфраструктурата	4000	Община, ВиК	2021 – 2027	МОСВ, ОПОС, ДБ, Общински бюджет, СПРЗСР, ФЛАГ, Публична инвестиционна програма на МС и др.
	1.1.2. Въвеждане на алтернативни технологии за пречистване на битови отпадъчни води в малките населени места	100	Община	2021 – 2027	МОСВ, ДБ, Общински бюджет и др.
	1.1.3. Осъществяване на постоянен и периодичен мониторинг относно качествата на подаваната питейна вода на територията на Община Лозница	-	ВиК РЗИ	2021 – 2027	ВиК РЗИ
	1.1.4. Контрол върху изпълнението на концесионните договори за водните обекти, стопанисвани от общината	-	Община	2021 – 2027	Общински бюджет и др.
ОБЩО ЗА МЯРКА 1.1.		4100			

Мярка 1.2: Превенция и управление на риска от наводнения и други природни бедствия	1.2.1. Брегоукрепване, почистване и поддръжка на речните корита в общината	1000	Община	2021 – 2027	ОПОС, ПУДООС, ДБ, Общински бюджет и др.
	1.2.2. Почистване, обезопасяване и благоустрояване на дерета	500	Община	2021 – 2027	ОПОС, МОСВ, ДБ, Общински бюджет
	1.2.3. Техническо заснемане, проектиране и ремонт на технически съоръжения на язовирите общинска собственост	1000	Община	2021 – 2027	Общински бюджет и др.
	1.2.4. Превенция и управление на риска от наводнения и засушаване в общината (в т.ч. екологосъобразна инфраструктура)	200	Община	2021 – 2027	ОПОС, ДБ, Общински бюджет
	1.2.5. Превенция и управление на риска от горски пожари	250	Община	2021 – 2027	ОПОС, СПРЗСР, ДБ, Общински бюджет
	1.2.6. Залесяване/създаване на нови горски насаждения за ограничаване на ерозията	50	Община, ДГС, частни собственици на гори	2021 – 2027	СПРЗСР, ДБ, Общински бюджет, Частни инвестиции
	1.2.7. Актуализиране на План за действие при бедствия и аварии	2	Община	2021 – 2027	Общински бюджет
ОБЩО ЗА МЯРКА 1.2.		3002			
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1:		7102			

Специфична цел №2: Усъвършенстване на системата за управлението на отпадъците

Мерки	Дейности/Проекти	Бюджет (хил.лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2	3	4	5	6
Мярка 2.1: Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъци	2.1.1. Рекултивация на старото общинско депо за битови отпадъци, разположено в м. „Куза”, с. Трапище, община Лозница	1000	Община	2021 - 2023	ОПОС ПУДООС Държавен бюджет Общински бюджет Отчисления по ЗУО
	2.1.2. Организиране на информационни кампании за ползите от разделно събиране на рециклируемите отпадъци	1	Община и медии	постоянен до 2027 г.	Общински бюджет и др.
	2.1.3. Разяснителна кампания сред населението, живеещо в селата за ползите от фамилното компостиране	1	Община и медии	постоянен до 2027 г.	Общински бюджет и др.
	2.1.4. Извършване на актуален Морфологичен анализ на смесените битови отпадъци към 2024 г.	10	Община	2024	Общински бюджет, ДБ и др.
ОБЩО ЗА МЯРКА 2.1.		1012			
Мярка 2.2: Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци и Прилагане на Стратегията и плана за действие за преход към кръгова икономика на Република България за периода 2021 – 2027 г.	2.2.1. Оптимизиране и поддържане на системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки във всички населени места на общината	250	Община	2021-2027	Организация по оползотворяване на отпадъци от опаковки, Общински бюджет и др.
	2.2.2. Закупуване на контейнери за разделно събиране и на МПС за извозване на растителни и биоотпадъци	200	Община	2021-2027	Общински бюджет Отчисления по чл.64 от ЗУО

					или ОПОС
	2.2.3. Закупуване на компостери за домашно компостиране и реализиране на пилотни проекти по населени места с увеличаване броя на обхванатите домакинства	50	Община	2021-2027	Общински бюджет Отчисления по чл.64 от ЗУО ПУДООС и др.
	2.2.4. Подготовка и реализация на проект за изграждане и експлоатация на общинска инсталация за временно съхранение и третиране на строителни отпадъци	350	Община	2021-2027	Общински бюджет, ПУДООС, и други
	2.2.5. Въвеждане на системи за събиране на масово разпространени и опасни отпадъци, т.ч. /луминисцентни лампи, батерии, акумулатори и отработени масла, електрически и електронни уреди, излезли от употреба МПС и др./	20	Община	2021-2027	Общински бюджет и други
ОБЩО ЗА МЯРКА 2.2.		870			
Мярка 2.3: Подобряване на организацията по разделяне, временно съхранение, събиране и транспортиране и екологосъобразно обезвреждане на отпадъците	2.3.1. Участие в регионалната система за управление на отпадъците - регион Разград	-	РСУО	2021-2027	РСУО „Разград”, МОСВ
	2.3.2. Поставяне на видеонаблюдение и контрол на критичните точки за образуване на нерегламентирани сметища	5	Община	2021-2027	Общински бюджет, Държавен бюджет, МОСВ
	2.3.3. Подновяване на амортизираните съдове за смет /закупуване на нови/, обновяване и техническа поддръжка на транспортните средства за извозване	100	Община	2021-2027	Общински бюджет

	на отпадъци				
ОБЩО ЗА МЯРКА 2.3.		105			
Мярка 2.4: Нормативно регулиране и укрепване на административния капацитет на Общината за управление на отпадъците	2.4.1. Приемане на промени в общинската нормативна уредба съобразно развитието и изискванията на европейското, националното законодателство и местните политики за отпадъци	-	-	2021-2027	-
	2.4.2. Обучения на служители в ОА и други общински звена по теми за управление на отпадъците	1	Община, МОСВ, НСОСРБ	2021-2027	Общински бюджет, Държавен бюджет и др. източници
	2.4.3. Изграждане на единна информационна система за управление на отпадъците, която да осигурява възможност за събиране, съхранение и обработка на данните	3	Община	2021-2027	Общински бюджет и др. източници
	2.4.4. Изготвяне и публикуване на годишен отчет по изпълнение на дейностите заложи в Програмата за управление на отпадъците	-	Община	Постоянен веднъж годишно до 31 март	-
ОБЩО ЗА МЯРКА 2.4.		4			
Мярка 2.5: Участие на обществеността и превръщането ѝ в ключов фактор при прилагане на йерархията на управление на отпадъците	2.5.1. Публикуване на обяви за консултации, срещи, обществени обсъждания и други в процеса на вземане на решения по общински нормативни актове и документи в областта на отпадъците	-	Община	2021-2027	-

	2.5.2. Провеждане на информационни и разяснителни кампании и издаване на информационни материали за разделно събиране и подобряване на управлението на битовите отпадъци като ресурси в съответствие с мерките, предвидени в общинската програма за управление на отпадъците за различни възрастови и социални групи	1	Община	2021-2027	Общински бюджет и др.
	2.5.3. Провеждане на местни кампании по почистване на обществени зелени площи, паркове, градинки, площади и др.	1	Община	2021-2027	Общински бюджет и др.
	2.5.4. Организиране на конкурси на екологична тематика за деца и ученици	1	Община, училища и детски градини	2021-2027	Общински бюджет и др.
	2.5.5. Участие в национални кампании на ПУДООС	30	Община, кметства, училища и детски градини	2021-2027	ПУДООС
ОБЩО ЗА МЯРКА 2.5.		33			
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 2:		2024			

Специфична цел № 3: Опазване и управление на биологичното разнообразие и почвите

Мерки	Дейности/Проекти	Бюджет (хил.лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2	3	4	5	6
Мярка.3.1: Ограничаване на негативните влияния върху биологичното разнообразие в община Лозница	3.1.1. Проучване на потребностите, разработка и реализация на проекти, насочени към запазване и подобряване на биологичното разнообразие в общината	50	Община РИОСВ, ДГС	2021 – 2027	ПУДООС и други
	3.1.2. Изграждане на нови и поддържане на съществуващи екопътеки в общината	50	Община, ДГС,	2021 – 2027	СПРЗСР, Общинския бюджет и други
	3.1.3. Подобряване икономическата стойност на горите, увеличаване и поддържане на зелените системи и залесителни мероприятия	100	Община	2021 – 2027	СПРЗСР, Общински бюджет и други
	3.1.4. План за управление на Защитените местности в общината	10	Община	2021 – 2027	Общински бюджет и други
ОБЩО ЗА МЯРКА 3.1.		210			
Мярка 3.2: Устойчиво управление на защитените зони по Натура 2000 в община Лозница	3.2.1. Изпълнение на мерки и дейности за управление на защитени зони на територията на община Лозница	150	РИОСВ, ДГС, Община	2021 – 2027	ОПОС, ПУДООС и други финансиращи програми
	3.2.2. Подпомагане изпълнението на мерки по опазване и възстановяване на редки и застрашени растителни и животински видове, както и на ценни природни територии в общината	100	РИОСВ, ДГС, Община	2021 – 2027	ОПОС, ПУДООС и други финансиращи програми
	3.2.3. Изпълнение на предвидените	50	Община , ДГС	2021 – 2027	ДБ, Общинския

	лесоустройствени мероприятия по горскостопанските планове за горските територии				бюджет и други финансиращи програми
	3.2.4. Развитие на предприятия за преработка на диворастващи плодове, билки и гъби.	100	Частен сектор	2021 – 2027	СПРЗСР, ОПИК и частни инвестиции
ОБЩО ЗА МЯРКА 3.2.		400			
Мярка 3.3: Опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите	3.3.1. Мониторинг за качеството на почвите	-	Община, РИОСВ	2021 – 2027	МОСВ, Общински бюджет
	3.3.2: Устойчиво управление на деградирани земеделски земи, чрез: - Биологична рекултивация с тревни смеси, характерни за района; - Прилагане на противоерозионни мерки и техники за обработка на почвата.	500	Община, Земеделски производители	2021 – 2027	Общински бюджет, Частни инвестиции
	3.3.3: Създаване на защитни пояси и линейни залесявания покрай границите на земеделските имоти, край канали, пътища и др. за защита от ветрове	350	Община	2021 – 2027	СПРЗСР, НПВУ, Общински бюджет
ОБЩО ЗА МЯРКА 3.3.		850			
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 3:		1460			

Специфична цел №4: Опазване качеството на атмосферния въздух и подобряване чистотата на населените места

Мерки	Дейности/Проекти	Бюджет (хил.лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2	3	4	5	6
Мярка 4.1: Реализиране на проекти и дейности за ограничаване вредното въздействие от употреба на твърди горива и внедряване на щадящи околната среда производства	4.1.1. Въвеждане на ВЕИ в общинска инфраструктура	500	Община	2021 – 2027	Общински бюджет, ДБ, Европейски фондове
	4.1.2. Реализиране на проекти за енергийна ефективност в обществени и жилищни сгради	3500	Община	2021 – 2027	Общински бюджет, ДБ, Европейски фондове
	4.1.3. Въвеждане на енергийно ефективно улично осветление	2000	Община	2021 – 2027	ЕИП, Общински бюджет, ДБ, Европейски фондове
	4.1.4. Провеждане на ежегодни информационни кампании за ползите от въвеждането на енергоспестяващи мерки и за вредното въздействие на изгарянето на твърди горива	5	Община	2021 – 2027	Общински бюджет
ОБЩО ЗА МЯРКА 4.1.		6005			
Мярка 4.2: Подобряване чистотата на населените места, облагородяване и озеленяване на площите за общественно ползване	4.2.1. Увеличаване и поддържане на зелените площи в населените места – дървесна и храстова растителност, цветни алеи и др.	50	Община	2021 – 2027	Общински бюджет, ПУДООС и други
	4.2.2. Организиране на ежегодни кампании за почистване на обществени зелени площи във всички	10	Община	2021 – 2027	Общински бюджет

	населени на общината				
	4.2.3. Контрол за спазване на нормативните изисквания в областта на опазване на околната среда, включително изсичане на дървета и изгаряне на битови отпадъци	-	Община	2021 – 2027	-
	4.2.4. Намаляване на емисиите на прах от общински улици и пътища, чрез редовно почистване и поддържане	70	Община	2021 – 2027	Общински бюджет
ОБЩО ЗА МЯРКА 4.2.		130			
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 4:		6135			

Специфична цел №5: Подобряване на административния капацитет за управление на околната среда и ангажиране на местното население

Мерки	Дейности/Проекти	Бюджет (хил.лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2		3	4	5
Мярка 5.1: Осигуряване на възможности за повишаване на професионалната квалификация на кадрите, компетентни по управление на околната среда в Общинска администрация – Лозница	5.1.1. Осигуряване на възможности за повишаване на професионалната квалификация на кадрите, компетентни по управление на околната среда	5	Община	2021 – 2027 г.	НСОРБ, ДБ, Общински бюджет
	5.1.2. Създаване на общинска информационна система за мониторинг и управление на околната среда и регистър на зелени площи	5	Община	2021 – 2027 г.	Общински бюджет
ОБЩО ЗА МЯРКА 5.1.		10			

Мярка 5.2: Подобряване на информационната обеспеченост и ангажиране на местното население за опазване на околната среда	5.2.1. Консултации и обществени обсъждания в процеса на вземане на решения по общински нормативни актове и документи в областта на опазването на околната среда	-	Община	2021 – 2027 г.	-
	5.2.2. Издаване и разпространение на информационни материали, свързани с опазването на околната среда	2	Община, РИОСВ, НПО Училища	2021 – 2027 г.	ПУДООС, Общински бюджет
	5.2.3. Провеждане на анкетни проучвания за мнението на населението за опазването на околната среда	-	Община	2021 - 2027 г.	-
	5.2.4. Организиране на конкурси на екологична тематика и „зелени“ училища за деца и ученици от общината	-	Община, Училища, Детски градини	2021 - 2027 г.	-
ОБЩО ЗА МЯРКА 5.2.		2			
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 5:		12			
ОБЩ БЮДЖЕТ НА ПЛАНА ЗА ДЕЙСТВИЕ КЪМ ПРОГРАМАТА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА ЛОЗНИЦА 2021-2027		16733			

РАЗДЕЛ VI. ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОГРАМАТА

Организацията за изпълнението на общинската Програма за опазване на околната среда на община Лозница може да се определи като процес на системно планиране, събиране и анализ на информация и данни, разработване на проекти, кандидатстване за финансиране, реализация на одобрените проекти и редица други контролни и съпътстващи дейности. В този смисъл е целесъобразно Общината да разработи и прилага единна стройна организация за изпълнението на програмата, в която са ясно определени отговорниците за заложените проекти и дейности.

За установяване на степента на изпълнение на целите на Общинската програма за опазване на околната среда се предвижда система за наблюдение и оценка, която ще работи при условията на:

- Използване на показатели за наблюдение и оценка
- Съответствие с принципите на публичност, прозрачност и равнопоставеност

Наблюдението и оценката следва да проследяват ежегодно до каква степен са изпълнени конкретните задачи (чрез показателите) за постигане целите на ОПООС и спазени ли са тези основни принципи. В случаи, че не са изпълнени задачите за съответния период или не са съблюдавани принципите на публичност, прозрачност и равнопоставеност се извършва анализ на причините за това и какви действия следва да бъдат предприети с оглед на тяхното реализиране.

За наблюдение и оценка на изпълнението на ОПООС, координиращ орган е РИОСВ.

По отношение реализацията на заложените в Програмата цели и мероприятия, основната дейност за координация, изпълнение и отчет е задължение на еколога на общината.

Периодично да се извършва актуализация на програмата, свързана с възникнали нови обстоятелства и документи.

Да се представя ежегоден отчет за изпълнението пред Общинския съвет.

Източници на финансиране на екологични проекти

Основните източници за финансиране на екологични проекти са:

- Общинския бюджет;
- Държавния бюджет;
- Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда;
- Националния доверителен екофонд;
- Публична инвестиционната програма на МС;
- Кохезионен фонд;
- Европейски фонд за регионално развитие;
- Финансови ресурси по линия на МОСВ;
- Оперативна програма „Околна среда“ 2021-2027 г.;
- Финансов механизъм на ЕИП;
- Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони 2021-2027 г. (СПРЗСР);
- Програма за иновации и конкурентоспособност 2021-2027 г.;
- Специализирани кредитни линии на банкови институции;
- Механизъм „съвместно изпълнени“ в рамките на протокола от Киото към Рамковата конвенция по изменение на климата;
- Споразуменията за двустранно сътрудничество;
- Международни организации, финансови институции и др.

РАЗДЕЛ VII. МОНИТОРИНГ И КОНТРОЛ

Процесът на организация на изпълнението, осъществяване на мониторинг, контрол и последваща оценка на изпълнението на политиката за опазване на околната среда, в частност на настоящата Програма за опазване на околната среда, която дефинира тази политика за периода 2021-2027 г., се организира от Кмета на общината или от упълномощено от него друго длъжностно лице, най-често еколога на общината. Орган за контрол по изпълнение на Програмата е Общинският съвет.

Кметът на общината информира ежегодно Общинския съвет и обществеността за изпълнението на програмата през предходната календарна година. За целта се изготвя Отчет за изпълнение на Програмата за предходната година, който се представя **в срок до 31 март** и се публикува на Интернет страницата на общината. Копие от отчета се изпраща на РИОСВ – Русе /ИАОС/. Препоръчва се Годишният доклад да съдържа информация за: Същността на общинската политика за опазване на околната среда; Напредъка по изпълнението на целите, приоритетите и мерките; Възникналите проблеми и предприетите мерки за тяхното решаване; Осъществяваните мероприятия за осигуряване на информация и публичност на действията по изпълнение на политиката.

За осъществяване на мониторинга се използват следните документи: Въпросници; Протокол за предаване на въпросниците; Протокол за приемане на попълнените въпросници; Анкетни карти; Протоколи от провеждане на публични мероприятия; Матрични карти за оценка на индикаторите; Мониторингови доклади. Контролът като основна функция на системата за управление има за цел да създаде условия за подобряване работата на общинската администрация и за формулиране на правилни управленски решения.

Предвид разпределението в обхвата на работа и функционалните задачи, присъщи на контрола, неговата основна задача е свързана с осигуряване на законосъобразност при изпълнението на политиките за опазване на околната среда, както и целесъобразност изразяваща се в процеса на детайлизирано проследяване работата по изпълнение на ангажиментите на длъжностните лица по тази политика. Същностната характеристика дефинираща обхвата и съдържанието на контролния процес във висока степен се определя от съществуващите законови изисквания за законосъобразност в публични институции и органи на местната власт.

Община Лозница има разработена и функционираща вътрешна система за финансово управление и контрол, която на практика покрива изискванията за контрол върху законосъобразността на прилаганите инструменти при изпълнение на общински политики. В този смисъл съществуващите субекти на контрол, вътрешни за общината и техните правомощия се уреждат от действащата вътрешна система за финансово управление и контрол. Формите и методите на работа за тях се предопределят от нормативните изисквания.

Реализирането на ПООС на община Лозница е непрекъснат процес на изпълнение на дейностите, наблюдение, контрол и актуализация. Отчита се натрупания опит, трудностите и неуспехите, извършват се корекции на съществуващите вече насоки за развитие в посока към адаптиране на новите обстоятелства и промени във вътрешната и външна среда.

Главните рискове за постигането на стратегическите цели са свързани с комплекс от фактори, които до голяма степен са трудно предвидими в бъдещето. Това означава, че реализацията на програмата трябва да бъде непрекъснат процес на наблюдение, контрол и актуализация, анализ и корекции при грешки, трудности и неуспехи за адаптиране на планираните дейности към новите обстоятелства и пазарни условия. Основните компоненти на Програмата за опазване на околната среда (визия, цели, приоритети и мерките в плана), имат за цел да дадат преди всичко перспективи и насоки за развитие, но нямат задължителен характер. Тези компоненти не ограничават възможността да бъдат разработвани, предлагани и реализирани и други практически мерки, програми и дейности, стига да са финансово и организационно обезпечени.

РАЗДЕЛ VIII. НОРМАТИВНА И СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА

- Интегриран план в областта на енергетиката и климата в Република България 2021-2030 г.
- Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие 2030 г.
- Национален план за управление на отпадъците в Република България 2021–2028 г.
- Стратегия и план за действие за преход към кръгова икономика на Република България за периода 2021–2027 г.
- Националната програма за подобряване на качеството на атмосферния въздух 2018-2024 г.
- Националната програма за контрол на замърсяването на въздуха 2020-2030 г.
- Национална стратегия за намаляване на риска от бедствия 2018-2030 г.
- Национална програма за развитие: България 2030
- Национална стратегия за регионално развитие 2012-2022 г.
- Национална програма за приоритетно изграждане на селищни пречиствателни станции за отпадъчни води
- Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие
- Национална програма за предотвратяване на образуването на отпадъци
- Стратегия на ЕО относно бъдещото управление на битовите отпадъци
- Пътната карта за ефективно използване на ресурсите в Европа
- Зелена книга за Европейска стратегия за пластмасовите отпадъци в околната среда
- Директива 2008/98/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 19 ноември 2008 г. с посл. изм. (Директива (ЕС) 2018/851) относно отпадъците и за отмяна на определени директиви и Регламент (ЕО) № 1013/2006 за трансграничен превоз на отпадъци.
- Директива (ЕС) 2019/904 Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно намаляването на въздействието на определени пластмасови продукти върху околната среда.
- Директива 2006/66/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 6 септември 2006 г. относно батерии и акумулатори и отпадъци от батерии и акумулатори и за отмяна на Директива 91/157/ЕИО;
- Директива 2012/19/ЕС относно отпадъци от електрическо и електронно оборудване;
- Директива 94/62/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 20 декември 1994 г. относно опаковките и отпадъците от опаковки;
- Директива (ЕС) 2019/904 Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно намаляването на въздействието на определени пластмасови продукти върху околната среда; Директива 2000/53/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 18 септември 2000 г. относно излезлите от употреба моторни превозни средства;
- Директива 75/439/ЕИО относно отработени масла;
- Директива 2020/362/ЕС на Комисията от 17 декември 2019 г. за изменение на приложение II към Директива 2000/53/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно излезлите от употреба превозни средства;
- Директива 96/59/ЕО на Съвета от 16 септември 1996 г. за обезвреждането на полихлорирани бифенили и полихлорирани терфенили;
- Директива 86/278/ЕИО на Съвета от 12 юни 1986 г. за опазване на околната среда, и по-специално на почвата, при използване на утайки от отпадъчни води в земеделието;
- Директива 78/176/ЕИО на Съвета от 20 февруари 1978 г. относно отпадъците от производство на титанов диоксид;
- Директива за индустриални емисии 2010/75/ЕС /относно изгаряне на отпадъци и изисквания за комплексни разрешителни за определени инсталации за третиране на отпадъци/;
- Директива 91/271/ЕИО за пречистването на градските отпадъчни води;
- Директива 99/31/ЕС за депониране на отпадъци;

- Директива 2004/35/ЕО от 21 април 2004 г. относно екологичната отговорност по отношение на предотвратяването и отстраняването на екологични щети.
- Директива 85/337/ЕЕС относно оценката на въздействието върху околната среда, изменена с Директива 97/11/ЕС, изменена и допълнена с Директива 2003/35/ЕС относно участието на обществеността при изготвянето на някои планове и програми, касаещи околната среда 31985L0337 31997L0011 32003L0035.
- Директива 90/313/ЕЕС относно достъпа до информация за състоянието на околната среда, отменена с Директива 2003/4/ЕС относно достъпа на обществеността до информация 31990L0313 32003L0004.
- Директива 2001/42/ЕС за оценка на въздействието на някои планове и програми върху околната среда 32001L0042.
- Директива 2008/50/ЕО от 21 май 2008 г. относно качеството на атмосферния въздух и за почист въздух за Европа
- Директива 2004/107/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 15 Декември 2004 година относно съдържанието на арсен, кадмий, никел и полициклични ароматни въглеводороди в атмосферния въздух.
- Директива 2001/80/ЕС относно ограничаване на емисиите от определени замърсители, изпускани в атмосферния въздух от големите горивни инсталации.
- Директива 94/63/ЕС за ограничаване на емисиите от ЛОС при съхранение и превоз на бензини между терминали и бензиностанции 31994L0063.
- Директиви 98/70/ЕС , изменена и допълнена с Директива 2003/17/ЕС относно нормите за съдържание на вредни вещества в бензините, газьола за промишлени и комунални цели и дизеловото гориво 31998L007032003L0017.
- Директиви 99/32/ЕС относно намаляване съдържанието на сяра в определени течни горива 31999L0032.
- Директива 2005/33/ЕС, изменяща Директива 99/32/ЕС.
- Директива 99/13/ЕС за ограничаване на емисиите от ЛОС при определени промишлени дейности 31999L0013.
- Директива 2004/42/ЕО от 21 април 2004 година относно намаляването на емисиите от летливи органични съединения, които се дължат на използването на органични разтворители в някои лакове и бои и в продукти за преобоядисване на превозните средства и за изменение на Директива 1999/13/ЕО.
- Директива 97/68/ЕС относно мерките за ограничаване на замърсяването на атмосферния въздух с газо- и прахообразни замърсители от двигатели, инсталирани в извънпътни машини.
- Рамкова Директива 2000/60/ЕС за водите 32000L0060.
- Директива 2006/7/ЕС относно управление на качеството на водите за къпане, отменяща Директива 76/160/ЕЕС 32006L0007.
- Директива 76/160/ЕЕС относно качеството на водите за къпане:31976L0160.
- Директива 98/83/ЕС относно качеството на водите, предназначени за консумация от човека 31998L0083.
- Директива 75/440/ЕЕС относно изискванията за качеството на повърхностните води, предназначени за питейно битови водоснабдяване, изменена от Директиви 79/869/ЕЕС и 91/692/ЕЕС:31975L0440 31979L0869 31991L0692.
- Директива 91/271/ЕЕС относно пречиствателните станции за отпадъчни води от населени места, изменена с Директива 98/15/ЕЕС:31991L0271 31998L0015.
- Директива 91/676/ЕЕС относно защита на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници 31991L0676.

- Директива 80/68/ЕЕС за защита на подземните води от замърсяване с опасни вещества, изменена от Директива 91/692/ЕЕС:31980L0068 и 31991L0692 и Директива 2006/118/ЕО за опазване на подземните води от замърсяване и влошаване на състоянието им
- Директива 2006/11/ЕС за замърсяването на водите с опасни вещества и 7 дъщерни директиви, отменяща Директива 76/464/ЕЕС 32006L0011.
- Директива 76/464/ЕЕС за замърсяването на водите с опасни вещества и 7 дъщерни към нея, всички изменени от Директива 91/692/ЕЕС 31976L0464 31991L0692.
- Директива 92/43/ЕЕС относно съхранението на природните местообитания и на дивата флора и фауна 31992L0043.
- Директива 79/409 за съхранението на дивите птици 31979L0409
- Директива 1999/22/ЕС относно отглеждането на диви животни в зоологическите градини.
- Директива 96/82/ЕЕС относно контрола на големите аварии с опасни химикали 31996L0082.
- Директива 2003/105/ЕС на Европейския Парламент и на Съвета от 16 декември 2003 изменяща Директива на Съвета 96/82/ЕС за контрол на големите аварии с опасни вещества 32003L0105.
- Рамкова Директива 2000/14/ЕС относно шумовите емисии на съоръжения, предназначени за употреба извън сградите 32000L0014.
- Директива 2002/49/ЕС за оценка и управление на шума в околната среда 32002L0049.
- Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания (Бернска), ратифицирана на 25.01.1991 г., в сила за Р България от 01.05. 1991 г., обн. ДВ, бр. 23/1995 г.
- Конвенция за биологичното разнообразие е ратифицирана на 29.02.1996 г., в сила за РБългария от 16.07.1996, обн. ДВ, бр.19/1999 г.
- Конвенция по влажните зони с международно значение, по-специално като местообитания за водолюбиви птици (Рамсарска), ратифицирана, в сила за РБългария от 24.01.1976 г., обн. ДВ, бр. 56/10.07.1992 г.
- Конвенция по международната търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора (Вашингтонска, CITES), ратифицирана през 1990 г., в сила за Р България от 16.04.1991 г., обн. ДВ, бр. 6/1992 г.
- Конвенция за защита на световното културно и природно наследство, ратифицирана и влязла в сила за България през 1976 г.
- Конвенция за защита на мигриращите видове (Бонска), ратифицирана със закон - ДВ, бр. 69/1999 г., обн. в ДВ, бр. 16/2000 г., в сила от 01.11.1999 г.
- Закон за опазване на околната среда
- Закон за водите
- Закон за управление на отпадъците
- Закон за чистотата на атмосферния въздух
- Закон за почвите
- Закон за защита от шума в околната среда
- Закон за подземните богатства
- Закон за опазване на земеделските земи
- Закон за биологичното разнообразие
- Закон за лечебните растения
- Закон за защитените територии
- Закон за защита на растенията
- Закон за защита на животните
- Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и препарати
- Закон за устройство на територията

- Закон за местните данъци и такси
- Закон за ратификация на Базелската Конвенция за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане
- Наредба №7 от 22 декември 2003 г. с посл. изм. ДВ. бр.21 от 1 Март 2013 г. за правила и нормативи за устройство на отделните територии и устройствени зони;
- Наредба №7 от 3 май 1999 г. за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух;
- Наредба №12 от 15 юли 2010 г. за норми за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, олово, бензен, въглероден оксид и озон в атмосферния въздух, с посл. изм. и доп. ДВ бр.79 от 8 октомври 2019 г.;
- Наредба №11 от 14 май 2007 г. за норми за арсен, кадмий, живак, никел и полициклични ароматни въглеводороди в атмосферния въздух, доп. и изм. ДВ бр. 25/2017 г., в сила от 24.03.2017 г.;
- Наредба №1 от 10 октомври 2007 г. за проучване, ползване и опазване на подземните води, с посл. изм. и доп. ДВ бр.102 от 23 Декември 2016 г.;
- Наредба №2 от 13 септември 2007 г. за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници, с посл. изм. и доп. ДВ бр.30 / 09.12.2011 г.;
- Наредба №3 от 16 октомври 2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди;
- Наредба №1 от 11 април 2011 г. за мониторинг на водите, с посл. изм. и доп. ДВ бр.20 от 15 март 2016 г.;
- Наредба №6 от 9 ноември 2000 г. за емисионни норми за допустимото съдържание на вредни и опасни вещества в отпадъчните води, зауствани във водни обекти, с посл. изм. и доп. ДВ бр.24 от 23 март 2004 г.;
- Наредба №9 от 16 март 2001 г. за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели, с посл. изм. и доп. ДВ бр.6 от 16 януари 2018 г.;
- Наредба №2 от 8 юни 2011 г. за издаване на разрешителни за заустване на отпадъчни води във водни обекти и определяне на индивидуалните емисионни ограничения на точкови източници на замърсяване, с посл. изм. и доп. ДВ бр.48 от 27 юни 2015 г.;
- Наредба №12 от 18 юни 2002 г. за качествените изисквания към повърхностни води, предназначени за питейно-битово водоснабдяване, с посл. изм. и доп. ДВ бр.15 от 21 февруари 2012 г.;
- Наредба за ползването на повърхностните води, обн. ДВ бр. 100 от 16 декември 2016 г.
- Наредба №26 (посл. изм. ДВ. бр.30 от 22 Март 2002 г.) за рекултивация на нарушени терени, подобряване на слабопродуктивни земи, отнемане и оползотворяване на хумусния пласт;
- Наредба № 1 от 04 юни 2014 г. (изм. и доп. ДВ. бр.30 от 31 Март 2020 г.) за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публични регистри. Наредбата определя изискванията за предоставяне на информация на НСИ и ИАОС относно отпадъците и съоръженията и инсталациите за отпадъци, вкл. информация от общините.;
- Наредба №2 от 23.07.2014 г. (изм. ДВ. бр.46 от 1 Юни 2018 г.) за класификацията на отпадъците. Наредбата въвежда европейската класификация на отпадъците, задължителна за прилагане и от общините.
- Наредба №4 от 5.04.2013 г. (изм. и доп. ДВ. бр.82 от 5 Октомври 2018 г.) за условията и изискванията за изграждането и експлоатацията на инсталации за изгаряне и инсталации за съвместно изгаряне на отпадъци;

- Наредба № 6 Обн. ДВ. бр.80 от 13 Септември 2013 г. (изм. и доп. ДВ. бр.13 от 7 Февруари 2017 г.) за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци.
- Наредба №7 от 24.08.2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци;
- Наредба №7 от 19.12.2013 год., посл. изм. и доп., ДВ бр. 7 от 20.01.2017 г. за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци;
- Наредба за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградимите отпадъци, Приета с ПМС № 20 от 25.01.2017 г., Обн. ДВ. бр.11 от 31 Януари 2017 г.
- Наредба за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали, Обн. ДВ.. бр.98 от 8 Декември 2017 г.;
- Наредба за опаковките и отпадъците от опаковки Обн. ДВ. бр.85 от 6 Ноември 2012г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018 г.;
- Наредба за изискванията за третиране и транспортиране на производствени и опасни отпадъци Обн. ДВ. бр.29 от 30 Март 1999 г.;
- Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието Обн. ДВ. бр.63 от 12 Август 2016 г., изм. ДВ. бр.55 от 7 Юли 2017 г.;
- Наредба за отработените масла и отпадъчните нефтопродукти - 08.01.2013 г.;
- Наредба за излезлите от употреба моторни превозни средства, Обн. ДВ. бр.7 от 25 Януари 2013 г. (посл. изм. и доп. ДВ. бр.37 от 21 Април 2020 г.);
- Наредба за излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване, Обн. ДВ. бр.100 от 19 Ноември 2013 г., изм. ДВ. бр.30 от 15 Април 2016 г., изм. и доп. ДВ. бр.47 от 5 Юни 2018 г., изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018 г.;
- Наредба за батерии и акумулатори и за негодните за употреба батерии и акумулатори, Обн. ДВ. бр.2 от 8 Януари 2013 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018 г.;
- Наредба за изискванията за третиране на излезли от употреба гуми, Обн. ДВ. бр.73 от 25 Септември 2012 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018 г.;
- Наредба №3 от 1 август 2008 г. за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите;
- Наредба за инвентаризацията и проучванията на площи със замърсена почва, необходимите възстановителни мерки, както и поддържането на реализираните възстановителни мероприятия, обн. ДВ бр. 15 от 16 февруари 2007 г.;
- Наредба №4 от 12 януари 2009 г. за мониторинг на почвите;
- Наредба №2 от 20 януари 2004 г. за привалата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, обн. ДВ бр. 14 от 29 февруари 2004 г.;
- Наредба №5 от 19 юли 2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складовете за билки, посл. изм. ДВ бр.66 от 10.08. 2018 г.;
- Наредба за разработване на планове за управление на защитени територии с посл. изм. ДВ бр.55 от 7 юли 2017 г.;
- Наредба №54 от 13 декември 2010 г. за дейността на националната система за мониторинг на шума в околната среда и за изискванията за провеждане на собствен мониторинг и предоставяне на информация от промишлените източници на шум в околната среда, обн. ДВ бр.3 от 11 януари 2011 г.;
- Наредба №6 от 26 юни 2006 г. за показателите за шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт през различните части на денонощието, граничните стойности на показателите за шум в околната среда, методите за оценка на стойностите на показателите за

шум и вредните ефекти от шума върху здравето на населението, с посл. изм. и доп. ДВ. бр.26 от 29 Март 2019 г.;

- Наредба за изграждане, експлоатация и развитие на национална автоматизирана система за непрекъснат контрол на радиационния гама-фон в Република България, изм. ДВ бр.40 от 16 Май 2006 г.;
- Наредба за радиационна защита при дейности с източници на йонизиращи лъчения;
- Наредба №9 от 14 март 1991 г. за пределно допустими нива на електромагнитни полета в населени територии и определяне на хигиенно-защитни зони около излъчващи обекти, изм. ДВ. бр.8 от 22 Януари 2002 г.;
- Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми, Обн. ДВ. бр.57 от 2 Юли 2004 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.67 от 23 Август 2019 г.;
- Наредба за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда, Обн. ДВ. бр.25 от 18 Март 2003 г., посл. изм. ДВ. бр.67 от 23 Август 2019 г.;
- Наредба за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони Приета с ПМС № 201 от 31.08.2007 г., обн., ДВ, бр. 73 от 11.09.2007 г., в сила от 11.09.2007 г., посл. изм. и доп., бр. 94 от 30.11.2012 г., в сила от 30.11.2012 г.
- Указания на Министерството на околната среда и водите относно структурата и съдържанието на общинските програми за опазване на околната среда
- Интегрирана териториална стратегия за развитие на Северен централен район 2021-2027 г.
- Наредба №1 за поддържане хигиената на населените места, опазване на държавната и общинска собственост, осигуряване на обществения ред и спокойствието на гражданите и противопожарната охрана на територията на община Лозница;
- Наредба № 6 за управление на отпадъците на територията на Община Лозница;
- Наредба №7 за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги на територията на община Лозница;
- Наредба №18 за принудителното изпълнение на заповеди за премахване на незаконни строежи или части от тях от компетентните органи на Община Лозница.

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ, ФИГУРИТЕ, СХЕМИТЕ

Таблица 1: Баланс на територията на община Лозница (дка)

Таблица 2: Население в община Лозница 2015 – 2019 г.

Таблица 3: Население под, в и над трудоспособна възраст по пол 2016 - 2019 г.

Таблица 4: Население в община Лозница по възрастови групи към 2019 г.

Таблица 5: Естествен прираст на населението на община Лозница 2014-2019 г.

Таблица 6: Заселени, изселени и механичен прираст в община Лозница 2014-2019 г.

Таблица 7: Население по населени места в община Лозница към 31.12.2019 г.

Таблица 8: Население по постоянен и настоящ адрес към 31.12.2020 г.

Таблица 9: Брой предприятия (без финансовите) в община Лозница за 2018 г.

Таблица 10: Сравнителен анализ на основните икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия 2018-2019 г.

Таблица 11: Обработваема земеделска земя за община Лозница 2017-2020 г.

Таблица 12: Брой регистрирани земеделски производители по стопански години 2017-2020 г.

Таблица 13: Баланс на земята в община Лозница по начин на трайно ползване към 2020 г.

Таблица 14: Брой животни по видове в община Лозница към 2017-2019 г.

Таблица 15: Вид, собственост и площ на горските територии 2017-2019 г.

Таблица 16: Предвидена за ползване и реално добита дървесина 2017-2019 г.

Таблица 17: Повърхностни водни тела на територията на община Лозница

Таблица 18: Цели за опазване на околната среда за повърхностни водни тела в община Лозница

Таблица 19: Водоеми на територията на община Лозница

Таблица 20: Регистър на санитарно-охранителните зони определени в съответствие с изискванията на Наредба № 3/16.10.2000 г., на територията на Община Лозница

Таблица 21: Подземни водни тела на територията на община Лозница

Таблица 22: Цели на опазване на подземните водни тела, съгласно ПУРБ

Таблица 23: Брой аварии по водоснабдителните системи на община Лозница

Таблица 24: Потребление на питейна вода в община Лозница 2015-2019 г. (м3/год)

Таблица 25: Мерки на ниво водно тяло с отговорник Община Лозница, съгласно ПУРБ 2016-2021 на БДЧР

Таблица 26: Генерирани оползотворени за запръствяване и/или обогатяване на почви количества утайки от ПСОВ

Таблица 27: Типове местообитания от Приложение I на Директива 92/43/ЕЕС

Таблица 28: Животински видове, включени в Приложение II на Директива 92/43/ЕЕС

Таблица 29: Видове, включени в Приложение I на Дир. 2009/147/ЕС и Приложение II на Директива 92/43/ЕЕС

Таблица 30: Редовно срещащи се мигриращи птици, които не са включени Пр. I на Дир. 79/409/ЕЕС

Таблица 31: Билкозаготвители пунктове в община Лозница към 2020 г.

Таблица 32: Количества депонирани смесени битови отпадъци от община Лозница 2017 – 2020 г.

Таблица 33: Количества смесен, разделно събран и общ битов отпадък и морфологичен състав на отпадъците в община Лозница за 2019 г.

Таблица 34: Референтни стойности на морфологичния състав на отпадъците

Таблица 35: Утайки от ПСОВ – Лозница 2019-2020 г.

Таблица 36: Контейнери за събиране на битови отпадъци в община Лозница към 2021 г.

Таблица 37: Показатели за шум, съгласно Наредба №6 от 26.06.2006 г.

Таблица 38: Приходи от такса „Битови отпадъци“ и разходи за управление на отпадъците на територията на община Лозница 2018-2020 г.

Фиг. 1: Карта на област Разград

Фиг. 2: Карта на община Лозница

Фиг. 3: Селищна мрежа на община Лозница

Фиг. 3: Селищна мрежа на община Лозница

Фиг. 4: Почвено-географско райониране на територията на България

Фиг. 5: Средни месечни температури и валежи в община Лозница

Фиг. 6: Средномесечни максимални температури и мразовити дни в община Лозница

Фиг. 7: Средномесечна продължителност на слънчевото греене в община Лозница

Фиг. 8: Роза на ветровете на територията на община Лозница

Фиг. 9: Средномесечни количества на валежите в община Лозница

Фиг. 10: Карта на РДГ - Русе

Фиг. 11: Повърхностни водни тела и пунктове за мониторинг в община Лозница

Фиг. 12: Повърхностни водни обекти и повърхностни водни тела

Фиг. 13: Санитарно – охранителни зони на територията на община Лозница

Фиг. 14: Подземни водни тела в обхвата на община Лозница

Фиг. 15: Резултати от емисионен контрол на СПСОВ – Лозница през 2019 г.

Фиг. 16: Местоположение на ЗЗ „Островче“

Фиг. 17: Защитена местност „Вековна дъбова гора“

Графика 1: Разпределение на площта на община Лозница по видове територии

Графика 2: Обработваема земеделска земя за община Лозница 2014-2019 г.

СПИСЪК НА ЧЕСТО ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

БД	Басейнова дирекция
ВиК	Водоснабдяване и канализация
ВЕЕС	Висш експертен екологичен съвет
ПСОВ	Пречиствателни станции за отпадни води
ДБ	Държавен бюджет
ДЛС/ДГС	Държавно ловно/горско стопанство
ЕРЕВВ	Европейския регистър на емисиите на вредни вещества
ЕРИПЗ	Европейски регистър за изпускане и пренос на замърсители
ЕО	Екологична оценка
ЕС	Европейски съюз
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗВ	Закон за водите
ЗЗВВХВПП	Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества, препарати и продукти
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗЗТ	Закон за защитени територии
ЗЛР	Закон за лечебните растения
ЗУО	Закон за управление на отпадъците
ЗЧАВ	Закон за чистотата на атмосферния въздух
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИЕО	Индивидуални емисионни ограничения
ИУЕЕО	Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване
ИУМПС	Излезли от употреба моторни превозни средства
КАВ	Качество на атмосферния въздух
КР	Комплексни разрешителни
ЛУП	Лесоустройствен план
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
НДНТ	Най-добри налични техники
НПОБР	Национален план за опазване на биологичното разнообразие
НПО	Неправителствени организации
НПУО	Национален план за управление на отпадъците
НСОБР	Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие
НСОСПД	Национална стратегия по околна среда и План за действие
ОВОС	Оценка на въздействието върху околната среда
ОБ	Общински бюджет
ПДК	Предельно допустими концентрации
ПООС	Програма за опазване на околната среда
ПУО	Програма за управление на отпадъците
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
РИОСВ	Регионална инспекция за околна среда и води
СЦР	Северен централен район
СКОС	Стандарти за качество на околната среда
СПРЗСР	Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони
ТБО	Твърди битови отпадъци/такса „битови отпадъци“
dka	Декар
ха	Хектар
t	Тон

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1 - Раздел „Лечебни растения“ към Програма за опазване на околната среда на община Лозница 2021-2027 г.

РАЗДЕЛ „ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ“ към Програма за опазване на околната среда на община Лозница 2021-2027 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

- I. Въведение
- II. Описание на местоположението на естествените находища на лечебните растения, условията в местообитанията, количеството и състоянието на ресурсите на територията на община Лозница
- III. Дейности за опазване на екосистемите и ресурсите от лечебни растения за осигуряване на устойчивото им ползване
- IV. Приоритетни мерки за опазване на ресурсите и разнообразието на лечебните растения
- V. Избор и регламент на територии, които не са защитени, но изискват подходящо управление с цел устойчиво ползване на лечебните растения в тях
- VI. Местни нормативни актове за начините на земеползване съобразно изискванията на нормативните актове и плановите документи от по-висока степен
- VII. Видове под специален режим
- VIII. Прогнозни количества на ресурсите и период на възстановяване
- IX. Заключение
- X. Термини и дефиниции

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият раздел „Лечебни растения“ (ЛР) към общинската Програма за опазване на околната среда на община Лозница за периода 2021-2027 г. е разработен на основание чл.50, т.3 и чл.55 от Закона за лечебните растения (ЗЛР), обн. ДВ бр.29 от 7 Април 2000 г., с посл. изм. ДВ. бр.96 от 1 Декември 2017 г. и във връзка с разпоредбите на Наредба №2 от 20 януари 2004 г. за привалата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, обн. ДВ бр. 14 от 29 февруари 2004 г.

Българската лечебна флора е не само най-богатата в Европа, но и най-добре проучената. Богатите архиви и хербарии на специализираните институти на Българската академия на науките са ценни за науката и достъпни за всички. България е основен доставчик на билки за целия свят. С територия десетки пъти по-малка от тази на Индия и Китай, пропорционално на площта си, страната ни ги изпреварва по количества износ на билки. Точни данни за количествата билки, които преминават през билкозаготвителните пунктове у нас няма. Твърди се, че са повече от 17 хил. тона годишно. Най-големи количества се търгуват от диворастващи липа, глог, шипка, трънка и коприва.

България е единствената страна в Европейския съюз, която има специален Закон за лечебните растения, защото единствено ние събираме билки от дивата природа и то в огромни количества.

Законът за лечебните растения предписва как да се организира изкупуването и заготвянето на билки в специални пунктове, които се регистрират в регионалните инспекции по околна среда и води. Определя и правила за събиране, изсушаване, превоз и съхранение. Задължава билкозаготвителите да обучават берачите си.

В България се извършва основно първична преработка на билките: сушене, замразяване, рязане, пакетиране, което не добавя повече от 5% стойност. Толкова е и максималната печалба на билкозаготвителите. Затова, за да увеличат приходите си, те се стремят да изнасят все по-големи количества билки и нерядко ощетяват дивата природа. Единици са фирмите в България, които вече ползват високотехнологично оборудване при обработването на билките и изнасят на пазара у нас и в чужбина преработени крайни продукти, на много по-високи цени. Суровина само в изсушен вид струва единица, а в преработен вид, като краен продукт може да струва 10–15 дори 100 пъти по-скъпо. Към това трябва да се стремят фирмите, обработващи билки в България – високотехнологична преработка, производство на етерични масла, тинктури, добавки и др.

Стотици хиляди семейства у нас могат да разчитат на билките за препитанието си. Доходите им зависят от това да познават добре различните видове растения, да знаят точно кога лечебните вещества в тях са най-силни и да спазват правилата за събиране, за да опазват естествените им находища.

По-голямата част от билките, които се изкупуват, търгуват и преработват се събират от дивата природа. Тя е много щедра с нас, но не е неизчерпаема!

С настоящия раздел „Лечебни растения“ към Общинската програма по опазване на околната среда се цели да се постигне ефективно използване на лечебните растения, опазване на естествените им находища, предотвратяване изчезването на отделни видове и свързаните с тях компоненти на околната среда, с цел задоволяване потребностите от лечебни растения на населението.

В последните години значително нараства интереса към лечебните растения. Те са били и си остават ефективно средство при лечението на редица заболявания. Растенията са достъпна и евтина суровина за приготвянето на лечебни препарати, чайове, напитки и др.

Съществуващата в страната икономическа криза принуждава значителен брой хора да събират билки и плодове с търговска цел.

Съгласно ЗЛР, лечебните растения на територията на Република България се използват съгласно принципите за устойчиво ползване и един от подходите, които позволява прилагането на този принцип е планиране и контролиране на ползването на полезна биомаса от диворастящите популации на лечебните растения.

Основните принципи при планиране на ползването на лечебни растения са: минимално ползване на проблемни видове; използване на щадящи способи и техники за събиране; сигурно и ефективно първично преработване за реализация и ползване на базата на разработен планов документ. В тази връзка раздел „Лечебни растения“ в ОПООС на община Лозница повишава своето значение като документ, осигуряващ устойчиво ползване на тези ценни природни ресурси.

Цел:

Целта на настоящия раздел „Лечебни растения“ е запазване на ресурсите от съществуващите видове лечебни растения на територията на община Лозница. Той урежда управлението на дейностите по опазването и устойчиво ползване на лечебните растения, включително събирането и изкупуването на получаваните от тях билки.

Задачи:

- Опазване на лечебните растения в естествените им находища;
- Поддържане и съхранение на екосистемите съдържащи лечебни растения;
- Опазване на естествените местообитания на лечебните растения.

Нормативи:

1. Закон за лечебните растения
2. Наредба №2 от 20.01.2004 г. за правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, издадена от МОСВ.
3. Наредба №5 от 19 юли 2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складовете за билки, посл. изм. ДВ бр.66 от 10.08. 2018 г., издадена от Министерство на здравеопазването и Министерство на околната среда и водите.

Според ЗЛР разделът „Лечебни растения“ към ОПООС е планов документ за опазване и устойчиво ползване на ресурсите от лечебни растения в общината.

Съгласно чл. 46 от ЗЛР Кметът ръководи изпълнителната дейност на общината във връзка с ползването, опазването и култивирането на лечебните растения, като:

1. Организира изпълнението на дейностите по отношение на лечебните растения, включени в общинската програма за опазване на околната среда;
2. Издава разрешителни за ползване на лечебните растения от земи, води и водни обекти - общинска собственост;
3. Издава удостоверения за билките от култивираните лечебни растения;
4. Предоставя на Министъра на околната среда и водите информация за нуждите на наблюдението и оценката на лечебните растения и на създаването и поддържането на специализираните карта и регистър за тях.

Настоящият раздел „Лечебни растения“ включва информация за видовете лечебни растения, местообитанието им, разпространението им, режимът на тяхното ползване, прогнозните количества суровина, морфологичните части, предмет на събиране, на които може да разчита местната икономика. Разделът представя и информация за необходимите мерки за опазване на лечебните растения и техните местообитания и находища.

II. ОПИСАНИЕ НА МЕСТОПОЛОЖЕНИЕТО НА ЕСТЕСТВЕНИТЕ НАХОДИЩА НА ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ, УСЛОВИЯ В МЕСТООБИТАНИЯТА, КОЛИЧЕСТВО И СЪСТОЯНИЕ НА РЕСУРСИТЕ

Територията на община Лозница е богата на горски ресурси и естествени находища на лечебни растения, диворастващи плодове и билки.

Находищата на лечебни растения са на групи, разпръснати, на петна ил се срещат по единично и се използват за стопански и лични нужди.

Съгласно разпоредбите на ЗЛР, изкупуването и/или първичната обработка на билки се извършва от билкозаготвителни пунктове.

Към 2020 г. регистрираните билкозаготвителни пунктове за изкупуване на лечебни растения на територията на община Лозница са общо 5 броя, както следва:

Таблица №1: Билкозаготвителни пунктове в община Лозница към 2020 г.

№	Местоположение	Билкозаготвител
1	с. Горочвет, стопански двор	Билкозаготвител - ПК „Единство“
2	с. Каменар, ул. „Беласица“ № 63	Билкозаготвител - СД „Билкомерс-К-Колев, Богословов, Цонева, Монева сие“
3	с. Ловско, ул. „Алеко Константинов“ № 17	Билкозаготвител – „Сена-57“ ЕООД
4	с. Трапище, ул. „Христо Ботев“ № 1	Билкозаготвител - ЕТ „Мусимед-92-Емине Газинова“
5	с. Градина, м. „Алчака“, имот 000249	Билкозаготвител - Х. С.

Източник: РИОСВ - Русе

По информация от Община Лозница за периода 2017-2019 г. са издадени общо 25 броя позволителни и са събрани общо 54100 кг билки, съгласно разпоредбите на чл.22 от Закона за лечебните растения, както следва:

- 2017 г. - 10 бр. позволителни за бране на билки, количества събрани билки - 15 100 кг.
- 2018 г. - 9 бр. позволителни за бране на билки, количества събрани билки - 22 000 кг.
- 2019 г. - 6 бр. позволителни за бране на билки, количества събрани билки 17 000 кг.

Таблица №3: Количества и видове събрани лечебни растения от територията на община Лозница за периода 2015 - 2019 г.

№ по ред	Билки	Количество (кг)
1	коприва – листа/ стрък	910
2	коприва – корени	52713
3	коприва - върхар	16255
4	коприва - стрък	4045
5	овчарска торбичка - стрък	1650
6	глог цвят с листа	25286
7	глог цвят	10080
8	глог плод	2351
9	бъз-цвят	13303
10	цвят бъз дървесен	1082

11	плод бяз дървесен	1815
12	плод бяз тревист	5980
13	змийско мляко – стрък	3951
14	великденче-стрък	140
15	широколистен живовляк – стрък	520
16	трицветна теменуга – стрък	2200
17	жълт кантарион-стрък	2620
18	липа-цвят	46655
19	липа-листа	21139
20	стрък медуница	560
21	стрък полски хвощ	3150
22	цвят бяла акация	455
23	плод шипка	2730
24	мащерка стрък	630
25	стрък жълта комунига	3640
26	стрък жаблек	6300
27	стрък камшик	2040
28	глухарче -стрък	2390
29	маточина стрък	9550
30	бял-равнец стрък	1862
31	плод кестен	2779
32	плод трънка	4440
33	цвят слънчоглед	2100
34	листа полска къпина	1020
35	стрък върбинка	110
36	стрък червен риган	80
	ОБЩО	256531

Източник: РИОСВ - Русе

По данни от РИОСВ – Русе за пет годишен период (2015-2019 г.) от територията на община Лозница са събрани общо 256 531 кг от 36 различни вида билки.

Билкозаготвителите изкупуват разнообразни лечебни растения, според търсенето на пазара. Ежегодно се събират коприва, липа, бяз-цвят, бяз-плод, глог, шипка, великденче, глухарче, жълт кантарион, бял равнец, мащерка, конски кестен, слез и др.

Билките намират широко приложение във фармацевтичната, козметичната и парфюмерийна промишленост, а също за производство на чай, тинктури и лечебни био-продукти.

Интерес за населението на община Лозница и обект на събиране за лична употреба представляват следните билки: липа, лайка, риган, мащерка, жълт кантарион, глог и шипка.

Община Лозница има потенциал да развие предприятия за преработка на диворастящи плодове, билки и гъби, които да създадат работни места за населението.

Като цяло съвместното действие на биотичните и абиотични фактори определя условията в местообитанието на лечебните растения на територията като благоприятни за съществуването, размножаването, развитието и запазването им. На тази база е изготвен и приложен списък на по-важните видове лечебни растения в община Лозница със стопанско и икономическо значение.

Таблица №3: Списък на лечебните растения, определени като такива с приложение към Закона за лечебните растения, срещани се в земеделски земи, гори и в границите на населените места, собственост на Община Лозница

№ по ред	Вид	Местонахождение	Срещаемост	Описание и ресурсно значение
1	Бяла бреза <i>Betula pendula</i> 	В общината се среща в семесени гори и сечища.	На петна	Сем. Betulaceae Високо дърво или храст, с гладка, тънка, бяла кора, която се обелва на хоризонтални ивици. Белият цвят на кората се дължи на веществото бетулин - единственото бяло багрило в природата. Използваема част: Листа, кора, пъпки, реси, смола; Добив: Лични нужди, търговски цели Без ресурсно значение
2	Бръшлян <i>Hedera helix</i> 	В общината се среща в гористи местности, вкл. и в регулационните граници на населените места.	Повсеместно	(Сем. Бръшлянови - Araliaceae) - вечнозелено увивно или пълзящо растение. Листата са дълги 3-10 см., кожести, лъскави, по цветоносните клонки яйцевидни или елипсовидни. Цветовете са жълтозелени с петделна чашка и венче. Цъфти през август – септември, плодовете узряват на следващата пролет. Употребяема част: Използват се листата. Отровно! Фитотерапия Използваем. Лични нужди, търговски цели.
3	Бъз нисък <i>Sambucus ebulus</i> 	Среща се като бурен край пътища и населените места в общината.	На петна	(Сем. Бъзови - Caprifoliaceae) многогодишно тревисто растение. Стъблото е едногодишно, високо до 2 м. Листата са нечифтоперести, с ланцетни прилистници, обикновено с 5—9 продълговати, заострени и назъбени листчета. Цветовете са бели или червеникави, събрани в едри съцветия на върха на стъблото. Прашниците са червеникави, а плодовете черни. Използваема част: Цвят, плод, корени; Намира широко приложение и в народната медицина. Време за бране Август — октомври. Начин на бране

				Плодчетата се събират при пълното им узряване направо от растението или се отрязват целите връхни части заедно с плодовете, които след това се обират. Начин на сушене. Събраният материал се прочиства от неузрели и презрели плодчета, клечки, дръжчици и други примеси и се суши на слънце, разстлан върху рамки или постелки, в затоплени помещения или в сушилни при температура до 80°, която се повишава постепенно, и при осигурена добра вентилация. Да не се пресушава. Отровно! Максимално използваем
4	Бъз черен Sambucus nigra 	Среща се в населените места, селските пътища в общината. Основните находища са в населените места.	На петна	Семейство Мешковицови Дървовиден вид бъз с черни плодове. Черният бъз е листопаден храст или ниско дърво, високо 2-6 m със сива кора и мека бяла сърцевина. Листата са срещуположно разположени, сложни нечифтоперести с 3-7 продълговато яйцевидни, заострени и назъбени листчета. Цветовете са жълтеникаво-бели, събрани в многоцветни щитовидни съцветия достигащ и до 20 cm в диаметър. Чашката и венчето са 5 делни. Плодът е сферична, сочна, черновиолетова ягода, 5-6 mm в диаметър, най-често с 3 продълговати семена[1]. Цъфти април-юни. Употребява се за регулиране обмяната на веществата. Използваема част: Плодове, листа и цветове. Време и начин на бране на билките: Цвят от черен бъз - в края на пролетта и началото на лятото, когато започва цъфтежът. Да не се изчаква пълното разцъфтяване, защото венчето на голяма част от цветовете опадва при брането на съцветието. Брането се извършва в сухо време. Отрязват се целите съцветия с

				овощарска ножица[6]. Плод от черен бяз - в края на лятото и началото на есента (август-септември) при пълното узряване на плодовете, когато са черновиолетови отвън и тъмноревени отвътре. Ако плодовете се събират по-рано, много от тях са неузрели и занижават качеството на билката. Плодовете се събират, като се отрязват с нож или ножица заедно с общата дръжка. Набраните плодове се поставят в кошници или касети. Лист от черен бяз - събират се през лятото (юни-юли), когато листата са напълно развити. Отрязва се целият лист с нож или ножица и от дръжка се откъсват съставните листчета. Добив: Лични нужди, търговски цели; Без ресурсно значение
5	Върба бяла <i>Salix alba</i> 	Единични бройки в близост до реките	По единично	(Сем. Върбови - Salicaceae) - дърво, с широка корона и надлъжно напукана кора. Расте по влажни места. Бялата върба достига на височина до 25-30 метра. Максималният диаметър на ствола ѝ е 1 метър. Кората на дървото е напукана, тъмносива до сиво-кафява. Леторастите са със сиво-кафяв до зелено-кафяв цвят. Използвани части: Листа и Кора. Действие на бяла върба лист: Противоревматично, обезболяващо, потогонно, успокояващо, антиагрегант. Използваем.
6	Глог червен <i>Crataegus monogyna</i> 	В общината основните находища са в землището на с. Студенец, имот №000135, м. „Осмон коросу“; в землището на с. Ловско, имот №000187, м. „Дьолюка“.	На петна	Семейство Розоцветни (Rosaceae). Разклонено дърво или храст. Цветовете са бели, събрани в щитовидни съцветия. Цветът е правилен, с по 5 чашелистчета и венчелистчета. Плодът е червен, топчест, месест, с 1 костилка. Цъфти през пролетта. Медоносно растение. Максимално използваем. Използваема част: Листа, цветове, плодове; Добив: Лични нужди,

				търговски цели.
7	Глог черен <i>Crataegus pentagyna</i> 	Расте в покрайнините на горите и сред храсталаци повсеместно	На петна	Семейство Розоцветни (Rosaceae). Храст или ниско дърво до 4-6 м високо. Младите клонки са космати. Има малобройни трънки, дълги 5-10 мм и сивкава кора на клонките. Листата са голи или слабо влакнести, кожести, с 3-5 неправилно напилени дяла, дълги 2-6 см, широки 2-4 см. Цветовете са сравнително дребни, хермафродитни, 10-15 мм в диаметър, бели, събрани в щитовидни съцветия. Цветните дръжки са влакнести, Чашката е петлистна, от външната страна влакнеста. Венчелистчетата са 5, бели, закръглени. Тичинките са много. Плодникът е образуван от 3-5 плодолиста. Плодовете са кълбести, 10-15 мм в диаметър, черни или черно-червени, със сиво синкав налеп, с 3-5 тристенни костилчици. Цъфти май-юни, плодоноси през август-септември. Използваема част. Използват се листата (<i>Folia Crataegi melanocarpae</i>; <i>Folium Crataegi pentagynae</i>), цветовете (<i>Flores Crataegi melanocarpae</i>; <i>Flos Crataegi pentagynae</i>) и плодовете (<i>Fructus Crataegi melanocarpae</i>; <i>Fructus Crataegi pentagynae</i>). Без ресурсно значение
8	Глухарче обикновено <i>Taraxacum officinale</i> 	Среща се по зелените площи в населените места, пасищата и тревистите местности в общината	На петна	Семейство Сложноцветни (Asteraceae). Многогодишно тревисто растение с височина до 30 см, чиято надземна част се състои от розетка от листа и цилиндрично, кухо стъбло, на върха на което се намира една цветна кошничка. Листата са неправилно изрязана петура, с едри заострени дялове. Цветната кошничка се състои от жълти, езичести цветове. Плодът е елипсовиден. Растението развива късо коренище, преминаващо в дебел месест корен, дълъг до 20 см. Цъфти от ранна пролет

				до есента. Използват се корените, събрани през есента, когато листната розетка започва да увяхва. Корените се изкопават, изчистват от пръстта и от кореновата шийка и се измиват със студена вода. След отцеждане на водата, корените се изсушават. Съдържа естествен растителен латекс. Използваема част: Листа, цветове, корени, стъбла и сок; Добив: Лични нужди, стопански цели Максимално използваем
9	Пролетен горицвет (<i>Adonis vernalis</i> L.) 	Среща се по сухи ливади, пасища и каменисти местности. В общината основните находища са в землището на с. Гороцвет, м. „Елаците“ - имот №059030.	На петна	Сем. Ranunculaceae Многогодишно тревисто растение. Коренището мощно, хоризонтално или полегнало с многобройни чернокафяви до черни корени. Стъблата най-често по няколко, рядко единични, в началото на цъфтежа 5 - 20 см, след прецъфтяването до 30 - 40 см високи, изправени, гладки, неразклонени или в горната част слабо разклонени, гъсто облистени, в основата обвити от кафяви ципести люспи. Растението е лечебно и декоративно, но и отровно. Видът е защитен от Закона за лечебните растения, поради ограничените запаси и находища в България. Използваема част: Стръкове - цветоносни и облистени стъбла, събрани по време на цъфтеж до образуване на първите плодчета. Цялата надземна част или само цъфтящите кошнички; Добив: Ограничен; Забранен добив
10	Детелина ливадна <i>Trifolium pratense</i> 	В общината се среща около селски пътища, пасища, ливади, храсталаци.	На петна	Ливадната детелина е многогодишно тревисто растение от семейство Бобови. Стеблата от са разклонени от основата, 10—80 см високи, изправени, възходящи или полулежачи. Листата са тройни на дълги дръжки. Цветовете са двуполови, сферични главички, с диаметър 2-3 см. Венчето е

				пурпурночервено или розово (рядко бяло или кремаво), Плодът е едносеменен ципест боб, обхванат от чашката. Цъфти май — юли Използваема част: Цъфтящи надземни части и листа; Прясна през цялото лято Изсушена – целогодишно. Използват се цъфтящите надземни части и листата. Стръковете се събират по време на цъфтежа и се сушат в проветриви помещения. Листата могат да се събират и скоро преди или след цъфтежа. Надземната ѝ част съдържа различни количества етерично масло, гликозиди, танин, каротин и витамини С, В и К и др. Добив: Лични нужди, търговски цели
11	Дрян обикновен Cornus mas 	Среща по сухите каменливи склонове и редките гори в предпланинските райони до 1 500 м н. в. В общината се среща по покрайнините на горите	По единично	Ниско дърво или храст, което се класифицира към семейство Дрянови (Cornaceae). Плодовете, листата и кората се употребяват като затягащо, хемостатично и антифибрилно средство. Използваема част: Плодове, брани след пълното им узряване; Маскимално използваем.
12	Живовлек голям Plantago major 	В общината се среща край населени места, пасища, тревисти местности.	На групи	Семейство Plantaginaceae /Живовлекови/ Многогодишно тревисто растение с голо, безлистно цветоносно стъбло, високо 10 - 15 см и листа събрани в приосновната розетка. Листата са с къси дръжки, ланцетни. Използва се за лечение на различни заболявания – възпалителни процеси на горните дихателни пътища, характеризиращи се с жилав, оскъден секрет (хроничен бронхит), проблеми с храносмилателния канал (гастрити, язви, колити). Използваема част: Листа, стръкове, семена и пресен сок; Добив: Лични нужди, търговски цели Максимално използваем
13	Живовлек теснолист (ланцетовиден)	Расте из ливади и пасища по сухи и	На групи	Семейство Plantaginaceae /Живовлекови/ Многогодишно

	<i>Plantago lanceolata</i> 	песъчливи места. Среща се в умерени количества в цялата община		тревисто растение с голо, безлистно цветоносно стъбло, високо 10-15 см. и листа, събрани в приосновната розетка. Листата са с къси дръжки, ланцентни. Цветовете са дребни, белезникави. Цъфти през май и август. Употребяема част: Използват се листата, семената и пресният сок. Ограничено използваем
14	Жълт кантарион (звъника) (<i>Hypericum perforatum</i> L.) 	Расте по тревисти места, из храсталаци и сечища, край пътища и ниви. В общината се среща край селски пътища, пасища, гористи местности, храсталаци.	На петна	(Сем. Звънникови - <i>Hypericaceae</i>) - многогодишно тревисто растение, силно разклонено, голо, високо от 30 до 100 см. Листата са срещуположни, без дръжки, овално елипсовидни, дълги 1-3 см. Цветовете са жълти, събрани на върха на стъблото в съцветиетопица. Тичинките са много, сраснали в основата си в 3 снопчета. Плодът е тригнездена кутийка. Цъфти май-септември. Използваема част: Горната част на стъблото с листата и цветовете. Стръкове - надземната част се събира в началото или през времето на цъфтенето, чрез отрязване на облистените стъбла с цветовете и пъпките на около 20 см от върха. Не се събират прецъфтели стръкове; Надземната част се събира в началото или през времето на цъфтенето чрез отрязване на облистените стъбла с цветовете и пъпките на около 20 см. от върха. Не трябва да се събират прецъфтели стръкове. Използва се във фармацевтичната промишленост, фитотерапевтичната практика. Добив: Лични нужди, търговски цели
15	Здравец горски <i>Geranium sylvaticum</i>	Среща се в умерени количества в горите на общината	На петна	(Сем. Здравецови - <i>Geraniaceae</i>) - многогодишно тревисто растение Използва се надземната част. Лечебно растение. Използва се при стомашни болки и заболявания на бъбреците.

				Използваем
16	Здравец зловонен <i>Geranium robertianum</i> 	Среща се в умерени количества в горите на общината	На петна	(Сем. Здравецови - Geraniaceae) - многогодишно тревисто растение Използваем. Използва се надземната му част. Зловоният здравец се използва в народната медицина за лечение на различни заболявания, включително ревматизъм, подагра, малария и др.
17	Здравец обикновен <i>Geranium macrorrhizum</i> 	Среща се в умерени количества в горите на общината по влажни сенчести, скалисти и каменисти места	На петна	(Сем. Здравецови - Geraniaceae) - многогодишно тревисто растение със силно развито хоризонтално коренище. Среща се в предпланините и планините от 300 до 2000 м надм. в. Надземната му част се използва в парфюмерията, козметиката, фармацевтичната и фитотерапевтичната практика. Обикновения здравец има лечебно действие (регутира кръвното налягане) и широко се използва като декоративно растение. Използваем.
18	Змийско мляко <i>Chelidonium majus</i> 	Расте навсякъде – близо до огради, оврази, брегове на реки, където почвата е влажна. В общината се среща по влажните сенчести места, около градините из цялата община, по насипите на деретата.	На групи, като бурен или плевел	(Сем. Макови - Papaveraceae) - многогодишно тревисто растение с гъст оранжев млечен сок. Стъблата са разклонени, 30-60 см., високи. Листата са пересто наделени, отгоре зелени, отдолу сивозелени. Цветовете са жълти, събрани по 2-6 в съцветия с дълги дръжки. Венчето е четирилистно, тичинките са многобройни. Плодът е 3-5 см., дълга едностранна шушулковидна кутийка. Цъфти през април-юни. Използват се стръковете. Събира се цялата надземна част малко преди разцъфтяване. Използва се във фитотерапията и народната медицина. Отровно! Приложението му във фитотерапията изисква

				лекарски контрол! Добив: Лични нужди, търговски цели Без ресурсно значение
19	Киселец <i>Rumex acetosa</i> 	Среща се и в регулацията на населените места в Общината.	На петна	Киселецът е вид многогодишно тревисто растение от семейство Лападови, растящо в изобилие по поляните. В народната медицина намира приложение надземната част на растението. Киселецът е многогодишно тревисто растение с дълбоки корени, изправено, набраздено, със зелена или виолетово-червена окраска стебло, достигащо на височина до 100 см. Приосновните листа на киселеца са зелени, месести, с дълги дръжки и достигащи на дължина 7-15 см. Горните листа са тъмно-червени, целокрайни, месести, обхващащи стеблото, приседнали или с къси дръжки. Цветовете на киселеца са зеленикави или червеникаво-зелени, еднополови, събрани на върха на стеблото в прости, неразклонени метлици. Плодът на киселеца е тристенно, яйцевидно, тъмно-кафяво орехче с червеникави крилца. След узряването си семената на киселеца стават лъскави и кафяви. Цъфти през май-юли Употреба: Използват се листата и корените на киселеца. Максимално използваем за лични нужди и стопански цели
20	Елвезиево кокиче - <i>Galanthus elwesii</i> Hook 	Среща се рядко	На групи	Сем. Amaryllidaceae - Кокичеви Застрашен вид. Многогодишно тревисто луковично растение с 2 приосновни листа. Цъфти в периода януари април, плодоноси май юни. Расте из храсталаци, гори, скални поляни по варовити почви, по долините на реките в низинния и долния планински пояс върху богати наносни почви. Използват се цветовете и луковиците на кокичето.

21	Коприва обикновена <i>Urtica urens</i> 	Широко разпространено из цялата община Основните находища са в землището на с. Студенец, имот №000150, м. „Иреклик“, имот №000157, м. „Дюдюклик“.	На петна	(Сем. Копривови - <i>Urticaceae</i>) - многогодишно тревисто растение. , високо до 1.5 м., с дълго пълзящо коренище. Стъблото е четириръбесто, изправено, дървено при основата. Листата са срещуположни, продълговати, сърцевидни. Цялото растение е покрито с парливи власинки. Цветовете са еднополови, дребни, жълтозелени. Цъфти от май до септември. Употребяема част: С лечебна цел се използват листата и коренищата. Листата се събират от май до септември, а коренищата от септември до ноември. Стъблата се окосяват и листата се обират, докато растението е още свежо. Коренищата се изчистват по пръст и тънки коренчета и се измиват веднага.. Използва се във фитотерапевтичната практика. Масово използваема за лични и стопански цели.
22	Кукуряк миризлив <i>Helleborus odoratus</i> 	Среща се в големи количества по всички общински земи. Расте из храсталаците, поляните и разсветлените гори.	На групи	(Сем. Лютикови - <i>Ranunculaceae</i>) - Многогодишно тревисто растение с хоризонтално, пълзящо, разклонено коренище. Стъблата са изправени до 40 см. високи. Цветовете са жълтозелени с диаметър 5-7 см. увиснали. Плодът е сборен. Цъфти през ранна пролет от февруари до май. Употребяема част: Използват се коренището с корените. Използва се в билколечението и народната медицина. Отровно! Ограничено използваемо.
23	Къпина полска <i>Rubus caesius</i> 	Среща се в регулационните граници на община Лозница в равнинни местности, храсталаци, прохладни места из горски поляни, горите и техните крайнини, както и покрай селските пътища.	На групи	Семейство Розоцветни – <i>Rosaceae</i> -Дрога на къпина Приложение намират корените (<i>Radix Rubi fruticosi</i>), листата (<i>Folia Rubi fruticosi</i>) и плодовете (<i>Fructus Rubi fruticosi</i>). Корените се събират през късна есен, изчистват се, нарязват се и бързо се изсушават. Листата се събират през лятото по време на пълното им развитие в сухо

				време и се сушат при обикновена температура. Плодовете се берат, когато са напълно узрели, в сухо време. Сушенето им се извършва по начало при температура 30 — 40°C, а към края до 60°C. Използваема; Добив: Лични нужди, търговски цели
24	Лечебна лайка – <i>Chamomilla recutita</i> 	Расте по открити затревени места, край селски пътища, в ниви и дворове, както и по буренливи места в селищата или край тях, по пасища, ливади, поляни, около населени места. В общината основните находища са около населените места.	На групи	Едногодишно тревисто растение. Стъблото е изправено, високо до 50 см. Цялото растение и особено цветните кошнички имат характерна приятна миризма и остър възгорчив вкус. Цъфти от май до август. Използваема част: Цветове - откъсват се целите цветни кошнички заедно с малка част (около 2 см) от дръжките; За лечебна цел се използват цветните кошнички. Брането се извършва ръчно или със специални гребени. Цветовете се откъсват с дръжка, не по-дълга от 3 см. Максимално използваема за лични нужди и стопански цели.
25	Леска обикновена <i>Corylus avellana</i> 	Вирее в долната и отчасти в средната лесорастителна зона (докъм 1 500 м н. в.) като подлес във и извън горите и образува на места обширни храсталаци - лещаци. В общината се среща около селски пътища, общински гори.	На петна	(Сем. Брезови - Betulaceae) - храст или малко дърво. Формира самостоятелни съобщества-храсталаци на мястото на изсечени или унищожени гори. Време за бране: Плодове - узряват през август; Кора - през пролетта (март - април) по време на усилено сокодвижение, като брането се извършва само от отсечени по друг повод храсти и клони; Листа - през лятото (юли - август), когато листата са добре развити и са запазили зеления си цвят. Употребяеми части за лечебни цели (билки) Кора от леска - Cortex Coryli. Лист от леска - Folium Coryli. Използва се в медицината. Използваема - лични нужди, търговски цели.
26	Липа дребнолистна <i>Tilia cordata</i>	Сенчести и умерено-влажни места из смесени широколистни гори и	По единично	(Сем. Липови - Tiliaceae) - дърво с височина до 30 метра. Расте по сенчести и умерено влажни места из смесените

		пътища		широколистни гори. Листата са последователни с неправилна сърцевидна форма. Цветовете са събрани в полусенник. Съцветията на дребнолистната и среднолистната липа са дребни, обикновено са 5-7, дори до 15 цветчета. Дребнолистната липа цъфти най-късно към средата на лятото след едролистната и сребролистната. Използва се във фитотерапевтичната практика. Използваем за лични нужди и стопански цели.
27	Липа едролистна <i>Tillia platyphyllos</i> 	Среща се в по-ограничени количества в горите	По единично	(Сем. Липови - Tiliaceae) - дърво с височина до 40 метра. Изисква по-мек и по-влажен климат и по-влажни почви, отколкото дребнолистната липа. Употребяема част: Използват се съцветията със и без присъцветниците, събрани по време на цъфтене. Събират се съцветията. Съцветията на едролистната липа са 2 до 5 едри цветчета. Използваем.
28	Липа сребролистна <i>Tillia tomentosa</i> 	Среща се покрай пътища, в населените места. В общината основните находища са в землището на с. Чудомир, имот №000059.	По единично	(Сем. Липови - Tiliaceae) - дърво с височина до 25 метра. Високи дървета, разклонени с гъста корона. Листата са последователни с неправилна сърцевидна форма. Цветовете са събрани в полусенник. Съцветията на дребнолистната и среднолистната липа са дребни, обикновено са 5-7, дори до 15 цветчета. Употребяема част: Използват се съцветията със и без присъцветниците, събрани по време на цъфтене. Използват се във фитотерапевтичната практика. Използваема
29	Прекрасен лопен (<i>Verbascum speciosum</i> Schrad.) 	В общината се среща в горите, храсталаци, сечища, тревисти места, покрай селските пътища.	На петна	Сем. Scrophulariaceae (Живеничеви) Двугодишно тревисто растение, цялото гъсто жълтеникавосиво, вълнесто наплатено. През първата година образува листна розетка, а през втората изправено, гъсто облистено стъбло, високо до 2 м, неразклонено или на върха

				слабо разклонено. Листата продълговато елиптични, низбягващи по стъблото, приосновните дълги 10-40 см, широки 4-10 см, последователни, назъбени. Цветовете събрани по 2-5 в снопчета на просто или в основата слабо разклонено гроздовидно съцветие, с прицветници, дълги 1,5-4 см. Цветните дръжки по-къси от чашката. Чашката дълга 6-12 мм, почти до основата си 5-делна, с яйцевидни, на върха си заострени дялове, но без осил. Венчето жълто. Цъфти юни — август. В съвременната медицина се използва венчето с тичинките (дрога Flores). Използваема част: Цвят - венчето с прикрепените към него тичинки, без чашката, листа; Добив: Лични нужди, търговски цели; Без ресурсно значение
30	Магарешки бодил <i>Carduus acanthoides</i> 	Широко разпространен на територията на цялата община.	На групи и на петна	Представява едногодишно или двугодишно, бодливо тревисто растение, което принадлежи към семейство Сложноцветни (Compositae, Asteraceae). Дрога /билка/ на магарешки трън, магарешки бодил. Надземната част с кошничките и листата без долната стъблена част (<i>Herba Onopordonis acanthii</i>). Съдържание на магарешки трън, магарешки бодил Листата съдържат сапонини, горчивия сесквитерпен лактон арктиопикрин и следи от алкалоиди; цветните кошнички съдържат инулин. Лечебни свойства на магарешки трън, магарешки бодил. Повишава тонуса на гладката мускулатура, в малки дози възбужда, а в по-големи действа угнетяващо върху централната нервна система. Експериментални и клинични данни на магарешки трън, магарешки бодил. Българската народна медицина препоръчва употребата на извлек от

				магарешки трън като тонизиращо и ободряващо организма средство. Тези действия на магарешкия трън се дължат най-вероятно на значителното съдържание на полизахарида инулин (особено много в цветните кошнички), а също така и на сапонини в растението. Съдържащите се в растението дъбилни вещества определят и присъщото му. Максимално използваем.
31	Малина Rubus idaeus 	Среща се в умерени количества в покрайнините на горите	На групи	(Сем. Розоцветни - Rosaceae) - полухраст с изправени, вдървенели стъбла. Използва се във фитотерапията, като билка в народната медицина, като суровина в хранително-вкусовата промишленост. За лечебни цели се използват листата (Foilum Rubi idaei) и плодовете. Листата имат адстрингентно (затягащо), противовъзпалително и антивирусно действие. Използват се при стомашно-чревни заболявания (катари, диарии, колики, хиперацититет) и външно за плакнени на устата и за гаргара при възпалителни процеси на устната кухина. Максимално използваема.
32	Лечебна маточина (лимонче) – Melissa officinalis 	В общината се среща в околностите на населените места, огради, гробища, край селски пътища, в разредени храсталаци и горски поляни.	На петна	Многогодишно тревисто растение с приятна лимонена миризма. Стъблото е четириръбесто, разклонено, 30-80 см. високо, покрито с жлезисти и прости власинки. Цветовете са бледожълти, бели или розови. Листата са срещуположни с дръжки широки яйцевидно ромбични или продълговати. Плодът е съставен от 4 едносеменни яйцевидни орехчета. Цъфти юни – септември. Употребяема част: Използват се листата и цъфтящите връхни части на стъблото. Използваема. Лични нужди и търговски цели.
33	Мащерка дългостъблена (бабина душица) Thymus	В общината се среща край поляни,	На групи	(Сем. Устноцветни - Lamiaceae) - полухрастче,

	longidentatus 	пасища, селски пътища.		високо до 20 см. Събират се стръковете с листата и цветовете. Максимално използвана за лични и стопански цели.
34	Мента обикновена <i>Mentha spicata</i> 	В общината се среща по прохладни места из горските поляни.	На петна	Семейство Устноцветни (Lamiaceae) Многогодишно тревисто растение. Стъблото е клонесто, високо около 0,70 м, четириръбесто, листата са прости, продълговати, остро назъбени. Цветовете са червеникавовиолетови, събрани в класовидни съцветия. Семената са дребни. Всички надземни части на растението съдържат етерично масло с главна съставна част ментол (45- 65%). Вирее навсякъде, където почвата е влажна. Използват се листата на растението. Прилага се и като подправка. Лични нужди, търговски цели; Без ресурсно значение
35	Мразовец есенен минзухар <i>Colchicum autumnale</i> 	Среща се по ливади, пасища, поляни и храсталаци	На групи	(Сем. Кремови - Liliaceae) - многогодишно тревисто растение с яйцевидна грудко-луковица. Събират се семената заедно с неразтворените кутийки. Семената му са ценна суровина за получаване на алкалоиди, използвани за приготвяне на препарати. Отровно! Употреба само под лекарски контрол! Ограничено използваем
36	Овчарска торбичка <i>Capsella bursa-pastoris</i> 	В общината се среща около селски пътища, пасища, ливади и като плевел в обработваеми площи.	На групи	Овчарска торбичка (Capsella) е род тревисти растения от семейство Кръстоцветни (Brassicaceae). Четири вида, от които двата най-популярни са Обикновена овчарска торбичка (Capsella bursa-pastoris) и Румена овчарска торбичка (Capsella rubella). Произлиза от Източна Европа и Мала Азия, но е разпространено и в други части на света, където е смятано за често срещан плевел, особено при по-хладен климат. Употребяема част (билка) Стрък от овчарска торбичка -

				Herba Bursae pastoris. Стръкове без корен - събират се по време на цъфтеж заедно с първите зелени плодчета, като стъблата се отрязват на около 25 см от върха и към тях се прибавят здравите розеткови листа; Добив: Лични нужди, търговски цели. Използваема.
37	Омайниче планинско <i>Geum montanum</i> 	Рядко срещан в малки количества	По единично	Семейство Розови (Rosaceae) Планинското омайниче е многогодишно тревисто растение. Приосновните листа са перести, с малки странични назъбени листчета, постепенно нарастващи към върха на листа. Върхното листче много по-голямо от страничните, широко закръглено. Стъблото е просто (неразклонено), с един до два цвята, до 15 cm високо. Венчелистчетата са 12-18 mm, златистожълти. Плодовете са космати, с дълго нишковидно стълбче, без съчленение. Цъфти май-август. Употребява се стрък от омайниче и цветовете. Без ресурсно значение
38	Див пелин (<i>Artemisia vulgaris</i> L.) 	Разпространено из храсталаци и като бурен покрай селища. В общината се среща около селски пътища, пасища, ливади.	На петна	(Сем. Сложноцветни - Asteraceae) - многогодишно тревисто растение с характерна силна миризма. Расте по изоставени и затревени терени край селища, пътища, ж.п. линии и други, или из разредени гори и храсталаци. Използва се в билколечението. Използваема част: Корени и надземните му структурни единици по време на цъфтеж – стръкове; Добив: Лични нужди, търговски цели. В съвременната медицина се използват цъфтящите облистени върхни части (дрога Herba), отрязани на около 25 см от върха в началото на цъфтежа. Намира широко приложение и в народната медицина. Използваем.
39	Повевица обикновена (грамофонче) <i>Convolvulus arvensis</i>	В общината се среща около селски пътища, пасища, ливади и като плевел в ниви.	На петна	Сем. Повеитцови — Convolvulaceae Многогодишно увивно или стелещо се тревисто растение с

				корен, проникващ дълбоко в почвата. Многогодишно увивно или стелещо се тревисто растение с корен, проникващ дълбоко в почвата. Листата са копиевидни, последователни с дълги дръжки. Цветовете са едри, фуниевидни, бледорозови или бели с 5-делна сраснала чашка, 5-листно венче и 5 тичинки. Плодът е разпуклива кутийка с многобройни семена. Използваема част: Събрани по време на цъфтенето облистени стръкове. Надземната част, брана през време на цъфтежа - май-юни. Суши се на сянка или в сушилня при t° до 40°C. Допустима влажност 12%. Опакова се в бали. Запазва се на сухо и проветриво място. Добив: Лични нужди, търговски цели.
40	Бял равнец <i>Achillea millefolium</i> 	Расте по тревисти и каменни поля, край пътищата и по диви места в планините. Среща се край пътища и пасища в общината.	На петна	(Сем. Сложноцветни - Asteraceae) - Многогодишно тревисто растение с пълзящи подземни издънки, с право неразклонено стъбло. На върха на стъблото цветните кошнички са събрани в гъст щит. Всяка кошничка се състои от 5 периферни бели езичести цветове. Цъфти от юни до септември. Употребяема част: За лечебна цел се използват цветните кошнички и надземната част. Използваема част: Облистени цветоносни стебла и цветни кошнички по време на цъфтеж; Използва се в билколечението. Максимално използваем за лични нужди и стопански цели.
41	Репей (<i>Arctium lappa</i> L.) 	Расте по влажни, необработени и буренливи места, из гори и храсталаци в цялата страна. В общината се среща около селски пътища, пасища, ливади.	На петна	Двугодишно тревисто растение, което се отнася към семейство Сложноцветни (Asteraceae, Compositae). Разпространение на репей Расте по изоставени, буренясали и необработвани места, край пътища, жп линии, селища и из храсталаци. Разпространено из цялата страна от низините докъм 1500 м надморска височина. Време

				за бране: Корени на едногодишни растения – вадят се през ранна пролет (март) или през есента (октомври - ноември). Корените на двугодишните растения са кухи и негодни за лечебни цели, разпознават се по това, че едногодишните растения нямат стъбло, а само листа; Използваема част: Корен, листа, семена; Съдържание на репей: Горчиви вещества (вероятно сесквитерпенови лактони), стероли, до 45% инулин. В близкия вид <i>Arctium minus</i> е намерен сесквитерпеновият лактон арктиопикрин. Добив: Лични нужди, търговски цели Без ресурсно значение
42	Риган обикновен <i>Origanum vulgare</i> 	В общината се среща по сечищата из горите, край горските пътеки, покрай селските пътищата.	На петна	(Сем. Устноцветни - <i>Lamiaceae</i>) - Многогодишно тревисто растение с пълзящо коренище. Стъблата са 30-80 см. високи, изправени. Листата са срещуположни с дръжки. Цветовете са много дребни, светлочервени или розововиолетови. Събрани са в класовидни групи, които образуват щитчета. Чашката е тръбеста с 5 зъбчета. Венчето е двуустно. Цъфти през юли – септември. Използваема част: Стръкове (цветоносни върхни части) - събрани по време на цъфтеж, като се отрязват на около 20 см от върха; Използват се цветоносните върхни части, събрани по време на цъфтеж, като се отрязват на около 20 см. от върха. Използва се в парфюмерията и фитотерапията. Добив: Лични нужди, търговски цели Масово използваем.
43	Слез горски <i>Malva sylvestris</i> 	Видът е широко разпространен на територията на цялата община, вкл. и в регулацията на селищата, най-често като бурен или плевел край огради,	На петна	Семейство: Слезови (<i>Malvaceae</i>) Термофилен вид. Едногодишно (до многогодишно) тревисто растение. Стеблата са полегли, приповдигащи се или изправени, венчелистчетата са

		пътища и в обработваеми площи.		розовочервени. В билколечението се използват листата и цветовете. Време за бране: Листа и цветовете - събрани по време на цъфтеж. Листа – откъсват се с къси дръжки, а цветовете без дръжки; Използваема част: Цветовете, листа, стръкове; Добив: Лични нужди, търговски цели Без ресурсно значение
44	Смрадлика (тетра) <i>Cotinus coggygria</i> 	В общината се среща в гористи местности, селски пътища.	На петна	Семейство Смрадликови (Anacardiaceae) Познато още като тетра, дърво, високо до 12 m. Смрадликата е лечебно, багрилно, дъбилно и декоративно растение. Отровно при вътрешно приложение, т. е. при пиене - промивките и гаргарата НЕ се смятат за вътрешно приложение! В последно време се използва и в медицинска козметика - екстракт от Смрадлика се влага в кремове срещу подсичане (крем „Бочко“) и други продукт. Събират се листата на смрадликата. Добив: Лични нужди, търговски цели Без ресурсно значение
45	Трепетлика <i>Populus tremula</i> 	Единични дървета около и в горите	По единично	Наричана още осика (<i>Populus tremula</i>). Вид дърво от род Топола, семейство Върбови (<i>Salicaceae</i>). Цъфти април-май. Употреба: Използват се пъпките, листата и кората на трепетликата. Има добро действие при задържане на течности, при хроничен цистит, бъбречни възпаления и др. Без ресурсно значение
46	Трънка <i>Prunus spinosa</i> 	Среща се по селски пътища, пасища. В общината основните находища са в землището на с. Студенец имот №000176, м. „Пунарджик“.	На групи	(Сем. Розоцветни - <i>Rosaceae</i>) - храст със силно разклонено стъбло. Дребноплодно растение. Понякога образува самостоятелни храстови съобщества. Използваема част: Плодове, листа, цветовете; Добив: Лични нужди, търговски цели. Използва се във фитотерапевтичната практика. Без ресурсно значение

47	Дяволската уста <i>Leonurus cardiaca</i> 	Разпространено по тревисти и буренливи места.	На групи	Семейство Устноцветни Дяволска уста е тревисто двугодишно растение. Двугодишно тревисто растение, високо до 150 см, с четириръбесто надлъжно набраздено кухо стъбло, покрито с власинки. Листата са длановидно нарязани, срещуположни, с дълги дръжки, долните са петделни, а горните — триделни, към върха заострени. От горната страна те са тъмнозелени, а отдолу — светлозелени. Цветовете са разположени по няколко в пазвите на горните листа и образуват прешлени. Съцветието е класовидно. Венчето е светло-червено и е около два пъти по-дълго от чашката. Горната устна на венчето е продълговата, извита, а долната е триделна, с къси, тъпи дялове. Плодът е сух, разпада се на четири тристенни орехчета. Цъфти от юли до септември. Не се допуска примес с вида <i>Leonurus marrubiastrum</i> L. чийто листа са цели и венчето не е по-дълго от чашката (включително зъбците). Използува се цъфтящата надземна част заедно с листата (Herba).
48	Шипка храсталачна <i>Rosa corymbifera</i> 	Често среща в големи количества извън населените места и в тях. Расте из храсталаци и редки гори, край реките, по тревисти склонове и синури. В общината се среща край пътища, ниви, пасища.	На групи	Семейство розоцветни. Листопаден храст с прави или извити стъбла, стигащи на дължина до 3 м., и покрити с твърди, бодливи, сърповидно извити шипове. Цветоносните стъбла понякога са без шипове. Цветовете са розови или бели. Плодчетата са едносеменни орехчета, затворени в месесто цветно легло, което се разраства и образува яркочервен, яйцевиден до сферичен плод-шипка. Цъфти май-юли, а плодовете узряват през есента. Употребяема част: Използват се плодовете - шипките. Максимално използвана

49	Ягода горска <i>Fragaria vesca</i> 	В община Лозница се среща из гори, горски поляни и около района на язовир „Бели Лом“.	На петна	Смейство Розови (Rosaceae) Тревисто многогодишно растение с осева коренова система. Плодовете на горската ягода се използват за храна от човека, поради своите хранителни и вкусови качества. Използваема част: Плодове и листа; Добив: Лични нужди, търговски цели; Максимално използваема
50	Великденче (<i>Veronica officinalis</i>) 	В общината се среща по поляните и покрайнините на горите и покрай селските пътища.	На петна	Семейство Живовлекови многогодишно тревисто растение. Цъфти април — юли. Употребява се надземната част (дрога Herba) в народната медицина. Време за бране: Надземна част – стръкове брани по време на цъфтеж. Листа – събират се през лятото; Използваема част: Стрък, листа; Добив: Лични нужди, търговски цели
51	Обикновен конски кестен (<i>Aesculus hippocastanum</i>) 	Среща се повсеместно край пътища, в населените места в общината.	По единично	Сем. Sapindaceae Разпространение: Широколистно листопадно дърво високо до 25 м. Короната е голяма, добре облистена. Листата са сложни, дланевидно перести, със 7 - 9 дяла, до 25 см дълги и 20 см широки, разположени на дълги дръжки. Време за цъфтеж: Април - май; Време за бране: Плодове - узряват през септември – октомври. Кора – събира се рано напролет (март), преди да се разлистят дърветата, по време на сокодвижението в растението; Използваема част: Кора на по-млади стъбла и клони и семена /плод; Добив: Лични нужди, търговски цели
52	Лечебна комунига (<i>Melilotus officinalis</i> L.)	В общината се среща край пътища извън населените места.	На петна	Сем. Fabaceae - Двегодишно тревисто растение с добре развит корен и силно разклонено стъбло, което може да стигне на височина повече от метър, но обикновено е високо 50 - 60 см. Листата ѝ са тройни, със сравнително дълга дръжка. Разпространена е из влажни ливади и поляни, из

				посевите и край пътищата из цялата страна до към 800 м.н. в.
53	Синя жлъчка (цикория) (<i>Cichorium intybus</i> L.) 	Разпространено е в ниските части на цялата страна, край пътища, сухи ливади, а също и като плевел в житните култури. В общината се среща по пасища и горски поляни и тревисти места, изоставени места около селища и пътища.	На петна	Сем. Asteraceae Многогодишно тревисто растение достигащо на височина 20 - 100 см. Време на цъфтеж: Юни - октомври; Време за бране: Юли - октомври; Използваема част: Корени и стръкове; Добив: Лични нужди, търговски цели
54	Медуница (лечебна) (<i>Pulmonaria officinalis</i> L.) 	В общината се среща по сенчести храсталаци и широколистни гори.	На петна	Сем. Boraginaceae Многогодишно тревисто растение. Време за цъфтеж: Март, април - май; Време за бране: Май - август, след като растението прецъфти и приосновните листа са добре развити; Използваема част: Приосновни листа или наземна част на растението (стръкове), събирани през време на цъфтежа; Добив: Лични нужди, търговски цели
55	Полски хвощ (<i>Equisetum arvense</i> L.) 	Расте по влажни места, ниви и ливади, по насипи край дерета, като плевел в населените места в общината.	На петна	Сем. Equisetaceae Многогодишно тревисто растение с дълго разклонено коренище и два вида надземни стъбла - пролетно и лятно. Време за бране: Май - септември; Използваема част: Стръкове - лятното зелено стъбло, отрязано на около 20 см от върха; Добив: Лични нужди, търговски цели
56	Камшик (<i>Agrimonia eupatoria</i>)	В общината расте навсякъде из храсталаците, ливадите, край оградите.	На петна	Сем. Rosaceae Многогодишно тревисто растение, с изправено стъбло, високо до 1 м, покрито с твърди власинки. Приосновните листа сближени розетковидно, стеблевите рязко

				намаляващи по размери, раздалечени, всички нечифтоперести, листчетата дълбоко назъбени, отгоре светло-, отдолу тъмнозелени, влакнести. Цветовете в 10 - 30 см дълги класовидно-гроздовидни съцветия. Време за цъфтеж: Юни - август; Време за бране: Събира се цъфтящата билка през време на цъфтежа (юни - август); Използваема част: Стръкове - облистени надземни части, събрани в период на цъфтеж; Лични нужди, търговски цели
57	Лепка (<i>Galium aparine</i> L.) 	В общината се среща около селски пътища, пасища, ливади.	На петна	Сем. Rubiaceae Едногодишно тревисто растение с грапава, лежачо или катерливо крилато, четириръбесто стъбло, дълго до 1,5 м. Среща се из храсталаците, край пътищата и оградите, в градините и посежите, из цялата страна.
58	Див чесън (левурда) (<i>Allium ursinum</i> L.) 	В община Лозница се среща в общинските гори.	На петна	Сем. Amaryllidaceae Многогодишно луковично тревисто растение, което излъчва чеснова миризма. Силният му чеснов мирис се усеща още преди растението да е видяно. Този мирис му е донесъл името „див чесън“ и изключва объркването му с листата на момината сълза или с отровните листа на есенният минзухар.
59	Теменуга трицветна (<i>Viola tricolor</i> L.) 	В общината се среща по тревисти местности, край пътища, като плевел в обработваеми площи.	На петна	Сем. Violaceae Двугодишно или едногодишно тревисто растение. Стеблото 10 - 40 см високо, изправено или възходящо, често от основата разклонено. Листата са тъпо назъбени. Цветовете са единични, 2 - 3 см дълги. Чашката и венчето са петлистни. Расте из тревисти места, ливади, храсталаци, из ниви и градини. Време за цъфтеж: Май - септември; Време за бране: Надземна част, събрана по време на цъфтежа (май – август) - стръкове; Използваема част: Надземна

				част - цвят; Добив: Лични нужди, търговски цели
60	Люляк (<i>Syringa vulgaris</i> L.) 	Среща се в населените места и селските пътища в общината. Основните находища са в населените места в общината.	По единично	Сем. Oleaceae Декоративен листопаден храст, които има подобни на гроздове цветове, най-често в различни оттенъци на виолетовото, но също в бяло или в розово. Има срещуположни, целокрайни, яйцевидни, заострени листа с дръжки, дълги до 4 см. Цветовете са многобройни, събрани в гроздовидни съцветия. Използваема част: Цветовете, листа; Добив: Лични нужди
61	Врабчови чревца (<i>Stellaria media</i> L.) 	В общината се среща обикновено в населените места, край пътища, в дворове, край огради, като плевел в ниви, влажни тревисти места.	На петна	Сем. Caryophyllaceae Едногодишно или двугодишно тревисто растение. Стъблото 10 - 40 см дълго, полегло или приповдигащо се, цилиндрично, тънко, нежно, силно разклонено. Расте из влажни, тревисти места и храсталаци край пътища, из ниви, населени и пустеещи места до 1 500 м н. в.
62	Червена (градинска) ружа (<i>Althaea rosea</i> L.) 	Среща се до 1 000 м н. в. навсякъде в страната, по сухи тревисти места и храсталаците като бурен. Отглежда се често като декоративно растение. Подивява на територията на цялата община, като се среща край ниви и пътища.	На петна	Сем. Malvaceae Многогодишно тревисто растение. Коренът е разклонен, дълбоко проникващ в почвата. Време за цъфтеж: Април - септември; Време за бране: През цялото лято; Използваема част: Цвят, листа, корен; Лични нужди, търговски цели.
63	Черен оман (зарасличе) (<i>Symphytum officinale</i> L.) 	Расте по влажни места из крайречни храсти и като бурен в планини и предпланините на цялата страна. В общината се среща по влажните места край реките.	На петна	Сем. Boraginaceae Многогодишно тревисто растение, достига височина от 50 до 100 см. Коренището е късо, черно, с дълги, разклонени корени, отвън тъмнокафяви до почти черни, а вътре белесникави. Стъблото е изправено и в горната си част е разклонено и ръбесто. Целебната сила на растението се крие в неговия корен. Той е черен на цвят, откъдето идва и наименованието на билката. Време за бране: Корен - събира

				се през месеците март, август или ноември; Използваема част: Листа, корен; Добив: Лични нужди, търговски цели.
64	Лаваница (жаблек) (<i>Alisma plantago-aquatica</i>) 	В общината се среща при стоящи водоеми - рибарници, брегове на язовири, в поречието на реките.	На петна	Сем. Alismataceae Многогодишно тревисто растение с презимуващо коренище. Листата са широколинейни, разположени в приосновна розетка, на сравнително дълги дръжки, плътни и изправени. Цветчетата са дребни, разположени в рехави метлици. Растението е повсеместно разпространено в нашата страна - плитки блата, езера, отводнителни канали, реки. Време за цъфтеж: Юли - август; Време за бране: Септември – октомври, изваждат се от тинята и се отрязват коренищата заедно с корените към края на развитието на надземната част; Използваема част: Коренища, стръкове; Добив: Лични нужди, търговски цели
65	Троскот (<i>Cynodon dactylon</i>) 	В общината се среща по тревисти места, покрай селските пътища.	На петна	Сем. Роасеае Многогодишно тревисто растение. Притежава пълзящо коренище, с дълги развити надземни и подземни корени. Стъблата от основата са разклонени, гъсти и достигащи до 50 см дължина. Листата са с линейна форма. Плевел е. Предимно расте по пасища, тревисти места, край пътища и огради, в полета със селскостопански култури. Време за бране: Коренища – събират се през ранна пролет. Като билка – бере се през есента, когато надземната част е спряла вегетацията. Тогава започва да жълтее и съхне; Използваема част: Коренища; Добив: Лични нужди, търговски цели.
66	Бяла акация (<i>Robinia pseudoacacia</i> L.)	В общината се среща в населените места и покрай селските пътища.	По единично и на петна	Сем. Fabaceae Разклонено дърво, достигащо височина до 20 м, със сивокафява напукана кора.

				Листата са лекоперести с дръжки, в чиято основа се намират по две шипчета. Цветовете са бели ароматни и са събрани във висящи ръкави, гроздовидни съцветия. Плодът е кафяв боб и съдържа по няколко тъмнокафяви семена. Акацията е известна предимно като ароматно, декоративно растение. Време за цъфтеж: Май - юни; Време за бране: Цветове - още неразтворени, събират се по време на цъфтежа; Използваема част: Цветове (още неразтворени). Листата и кората на билката са отровни - предпочитат се цветовете, които се смятат за по-безвредни. Употребяват се плодовете и кората на младите клонки на акацията, а също и корените ѝ. Листата се берат преди цъфтежа (април), плодовете (август – септември), а кората от клонките, както и корените рано напролет (февруари – март); Добив: Лични нужди, търговски цели.
67	Върбинка (<i>Verbena officinalis</i> L.) 	В общината се среща покрай селските пътища и населените места.	На петна	Сем. Verbenaceae Тревисто многогодишно растение с право високо до 1 м разклонено стъбло. Листата са срещуположни, грапави, покрити с власинки. Цветовете са бледорозови или светловиолетови, събрани на върха на стъблото и разположени в класовидни съцветия. Видът е разпространен по тревисти и буренливи места, из ливади и крайречни тераси, край пътища, селища и като плевел. Използваема част: Стръкове - цъфтящи връхни части на стъблото; Добив: Лични нужди, търговски цели
68	Пчелник (<i>Marrubium vulgare</i> L.)	В общината се среща по тревисти места, покрай селските пътища.	На петна	Сем. Lamiaceae Многогодишно, сивозелено тревисто растение. Стъблото е до 50 см високо, четириръбесто, разклонено. Листата са срещуположни с

				дръжки, кръгли до широко елипсоидни, назъбени. Цветовете са бели. Расте по тревисти и буренливи места из цялата страна. Използваема част: Стръкове - надземна част, събрана по време на цъфтеж, като се отрязват на около 20 см от върха; Добив: Лични нужди, търговски цели.
69	Киселица (дива ябълка) (<i>Malus sylvestris</i> Mill.) 	В общината се среща в горите и по покрайнините, из храсталаците, както и покрай селските пътища.	По единично	Сем. Rosaceae - Дърво до 15 м, младите клонки към върха са овласени, понякога скъсените завършват с бодли. Пъпките са прилепнали към клонките, с три овласени люспи. Листата са до 10 см, ситно назъбени, цветовете са събрани в сениковидни съцветия, бели или розови. Плодовете са зелени или жълтозелени, сферични, имат горчиво-кисел вкус. Използваема част: Плодове; Лични нужди, търговски цели

Съгласно чл.5 от Наредба №2 не се допуска събиране на билки в количества, надвишаващи стойностите определени, като процент от наличните в находището запаси:

- корени, коренища, грудки и луковици от видовете, които лесно възстановяват ресурсите си – до 70%;
- корени, коренища, грудки и луковици от видовете, които трудно възстановяват ресурсите си или растат при специфични екологични условия – до 40%;
- кори, листа и стъблени пъпки – до 40%;
- листа – до 70%;
- за стръкове – до 70%;
- за цветни пъпки, цветове, съцветия и цветни кошнички, плодове и семена до 70% за едногодишните и до 80% за многогодишните видове.

Съгласно чл.6, ал.1 от Наредба № 2 експлоатацията на находищата се редува с период на възстановяване на ресурсите. Съгласно чл.6, ал.2 продължителността на периода за възстановяване е следния:

- при събиране на корени и коренища при видове, които лесно възстановяват ресурсите си – 2 год.;
- при корени и коренища при видове, които трудно възстановяват ресурсите си или растат при специфични екологични условия – 3 год.;
- при събиране на грудки – 2 год.;
- при събиране на листа – 1 год.;
- при събиране на стръкове от видовете, които трудно възстановяват ресурсите си – 4 год.;
- при събиране на съцветия от иглика лечебна – 2 год.

Съгласно чл.6, ал.3 от Наредба № 2 не е необходим период за възстановяване при събиране на следните видове билки:

- коренища от коприва и трясот;

- стръкове от видовете, които лесно възстановяват ресурсите си;
- цветни пъпки, цветове и съцветия;
- плодове и семена.

Съгласно Допълнителната разпоредба от Закона за лечебните растения, ал.1, т.18 **билки за лични нужди** за билките в свежо състояние, събрани от едно лице в рамките на един ден, както следва:

- корени, коренища, луковици или грудки – до 1 кг.;
- стръкове – до 2 кг.;
- листа – до 1 кг.;
- кори – до 0,5 кг.;
- цветове – до 0,5 кг.;
- семена – до 0,1 кг.;
- плодове – до 10 кг.;
- пъпки – до 0,5 кг.;
- талус – до 1 кг.

III. ДЕЙНОСТИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ЕКОСИСТЕМИТЕ, ВКЛЮЧВАЩИ ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ, ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА УСТОЙЧИВОТО ИМ ПОЛЗВАНЕ И ОПАЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ

За диворастящите лечебни растения се организира и прилага система за дългосрочно наблюдение и оценка на състоянието на техните популации и ресурси и върху ползването им с цел своевременно идентифициране на негативните процеси, прогнозиране на тяхното развитие, предотвратяване на вредните последици и определяне ефективността на мерките за опазване на лечебните растения. Наблюдението и оценката се организират от Министерството на околната среда и водите и представляват неразделна част от Националната автоматизирана система за екологичен мониторинг (НАСЕМ). Регионалните инспекции по околната среда и водите и дирекциите на националните паркове създават и поддържат за контролираната от тях територия специализирани карта и регистър на лечебните растения, данните от които се обобщават и систематизират от Министерството на околната среда и водите. Специализираните карта и регистър на лечебните растения осигуряват данни за местоположение, граници, размери, собственост на находищата, състояние на лечебните растения, количествени запаси и степен на ползване на ресурсите им. Картата и регистърът са публични и се водят за осигуряване на опазването и устойчивото ползване на лечебните растения.

Кметът на общината ръководи изпълнителната дейност на общината във връзка с ползването, опазването и култивирането на лечебните растения, като:

- Контролира ползването на лечебните растения в земите, водите и водните обекти – общинска собственост, в поземления фонд, в населените места и при констатирани нарушения се налагат съответните санкции;
- Организира изпълнението на дейностите по отношение опазване на лечебните растения на територията на общината;
- Издава разрешителни за ползване на лечебните растения от земи, гори, води и водни обекти - общинска собственост;

- Издава удостоверения за билките от култивирани лечебни растения;
- Предоставя на министъра на околната среда и водите информация за нуждите на наблюдението и оценката на лечебните растения и на създаването и поддържането на специализираните карта и регистър за тях.

Ползването на лечебните растения и опазването на техните ресурси включва:

1. събирането на билки от диворастящи и култивирани лечебни растения;
2. придобиването на билки за първична обработка или преработка;
3. събирането на генетичен материал от диворастящи лечебни растения за

култивиране, за опазване при условия извън естествената среда на лечебните растения или за възстановяване на други места в природата.

Събирането на билки от естествените находища на лечебни растения се извършва съобразно изискванията на Закона за лечебните растения и настоящият раздел „Лечебни растения“ към Програма за опазване на околната среда на община Лозница за периода 2021-2027 г.

Събирането на билки от естествените находища на лечебни растения се извършва съобразно изискванията на „Закона за лечебните растения“. Ползването на лечебните растения, представляващо стопанска дейност се извършва въз основа на позволение за ползване, издадено по реда на „Закона за лечебните растения“:

- Позволение не се изисква при събиране на билки за лични нужди от земи, гори и водни обекти – държавна и общинска собственост;
- Позволение не се изисква и когато лечебните растения са култивирани от собственици или ползватели на земи, гори или водни обекти, освен когато са култивирани от общината;

Позволение за ползване на лечебните растения от земи общинска собственост се издава от:

- Директора на държавното горско стопанство - за горите – държавна собственост и след заплащане на такса;

- Кмета на общината, когато ползването е от:

- 1) земеделски земи от поземления фонд и включените в строителните граници на населените места - общинска собственост, след заплащане на такса в общината;
- 2) територии в строителните граници на населените места – общинска собственост, независимо от предназначението им, след заплащане на такса в общината;

- За събиране на билки и генетичен материал от диворастящи и култивирани от общината лечебни растения лицата заплащат такси за ползване;

• Таксите за ползване на лечебни растения от земи, гори, води и водни обекти - общинска собственост, се определят от общинския съвет в размер не по-голям от размера на таксите за ползване на лечебни растения от земи държавен фонд.

- Таксите постъпват в бюджета на общината и се изразходват за:

- Плановите документи по чл.50 от Закона за лечебните растения;
- Дейности по поддържането и възстановяването на лечебни растения и техните находища;
- Научни изследвания и наблюдение на лечебните растения;
- Изграждане и поддържане на специализираните карта, регистър и информационна система за лечебните растения;
- Култивиране и преработка на лечебните растения;

- Обучение, издаване на образователни материали, провеждане на конференции по лечебни растения;
- Други дейности, свързани с управлението и контрола, заложи в Закона за лечебните растения;
- Позволителното за ползване се издава на билкозаготвител - юридическо лице, или на физическо лице, което събира билки за продажба или за първична обработка или генетичен материал от лечебни растения, и определя:
 - Вида на ползването;
 - Разрешеното количество билки или генетичен материал по видове морфологични части;
 - Района или конкретното находище;
 - Начина на ползване;
 - Срока на ползване;
- Първичната обработка на билките включва тяхното замразяване, изсушаване, оситняване, почистване, балиране и/или опаковане. Минималната първична обработка в билкозаготвителния пункт е замразяване или изсушаване на билките;
- При издаването на позволителни на територията на община Лозница се осъществява контрол на билкозаготвителя, който е лицето, което изкупува събрани билки и/или извършва първичната им обработка и е длъжен:
 - Да уведоми РИОСВ-Русе за организираните от него билкозаготвителни пунктове и складове за билки до започване на дейността в тях;
 - Да изкупува само билки, за които е издадено позволително;
 - Да води книга за изкупените, реализираните и наличните количества билки, регистрирана в РИОСВ-Русе;
 - Да осигурява достъп на контролните органи по Закона за лечебните растения за проверка на наличните или намиращите се в процес на първична обработка билки и на необходимата документация;
 - До 20 януари да представя в РИОСВ-Русе обобщена информация за изкупените, обработените и реализираните през предходната година билки, както и за складовите наличности;
- Водене на регистър на издадените позволителни за ползване на лечебни растения на територията на община Лозница;
- Изпълнение задълженията на всеки ползвател на лечебни растения след приключване и по време на ползването им;
- Отнемане на позволителното за ползване със заповед на кмета на Общината, при настъпило увреждане или унищожаване на находищата на лечебни растения в резултат от дейността на титуляра на позволителното за ползване;
- Билките, събрани от култивирани лечебни растения, вкл. и тези под специален режим, се придружават до крайния потребител с удостоверение, издадено от общината, когато билките са събрани от култивирани лечебни растения;
- Изкупуването и първичната обработка на билки се извършва в билкозаготвителни пунктове, регистрирани в РИОСВ-Русе. Съхраняването на изсушени билки се извършва в складове за билки. Изискванията на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складовете за билки, се определят с наредба на министъра на здравеопазването и на министъра на околната среда и водите.

Събиране на лечебни растения

Предпоставка за събирането е познаването на лечебните билки. Ако притежаваме това познание тогава нещата вече опират до това да събираме билките в съответното време на съответното място и по съответния начин.

Опитът показва, че най-добрите лечебни успехи се постигат с прясно набрани билки, които при тежки заболявания са абсолютно задължителни за да има ефект. Пресните билки човек може сам да си набере през ранна пролет понякога още в края на февруари та чак до ноември. Някои от тях може да се намерят даже и през зимата под снежната покривка, ако човек преди това си е отбелязал местонахождението им.

За през зимата може да се приготви един не твърде голям запас от изсушени билки. За целта ние си ги набавяме в момента на най-голямото им съдържание на лечебни вещества.

При ЦВЕТЧЕТАТА – в началото на цъфтежа; ЛИСТАТА – преди и по време на цъфтенето; КОРЕНИТЕ – изразяват се в ранната пролет или през есента; ПЛОДОВЕТЕ – събират се по време на зреенето.

При това трябва да се има предвид следното: берат се само здрави, чисти растения, по които няма паразити! Билките да се събират в слънчеви дни в сухо състояние, когато росата вече е преминала.

Неподходящи места за събиране са химически наторявани ниви, поляни, брегове на замърсени, заразени води, жп гари и места в близост до оживени улици, магистрали и промишлени предприятия.

Щадете природата! Не изкубвайте растенията с корените, не причинявайте никакви вреди! Някои растения са защитени видове. Има достатъчно лечебни растения, които не са защитени (например игликата).

Цветчетата и листата да не се натискат при събирането и за това да не се използват найлонови пликчета и чанти! Билките почват да се “потят” и по-късно при съхранението почерняват.

Сушене на лечебни растения

Преди да се сложат да съхнат билките не се мият, а само се нарязват на дребно. След това се слагат на рядко върху кърпи или нещампована хартия и се сушат колкото може по-бързо на сянка или в проветриви топли помещения (тавани). При корени, кори или много сочни растителни части, често пъти се препоръчва изсушаване с изкуствена топлина. Температурата обаче не трябва да надвишава 35°C. Добре измити корени, имат и върбовката е най-добре да се нарежат преди да се сложат да съхнат.

Само сухи като клечки билки могат да бъдат съхранени за зимата. Най-подходящи за целта са стъкленици или картонени кутии с капак. Да се избягват пластмасови съдове и консервни кутии! Билките да не се излагат на светлина (да се използват цветни стъкленици най-подходящи за зелените).

Опазване на лечебните растения

Лечебните растения в естествените им находища се опазват от увреждане и унищожаване с цел осигуряване на устойчивото им ползване. Опазването на лечебните растения е система от мерки и дейности, целящи запазването на биологичното разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси. То включва поддържането и съхраняването на екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации на видовете. Опазването на лечебните растения е насочено към биологичните им ресурси в естествената им среда, включително към генетичните ресурси, отделните екземпляри растения, популациите на видовете и екосистемите, включващи популацията.

С раздел „Лечебни растения“ към настоящата програма се цели да се постигне ефективно използване на лечебните растения, опазване на естествените им находища, предотвратяване изчезването на отделни видове и свързани с тях компоненти на околната среда, с цел задоволяване потребностите от лечебни растения на населението. В тази насока е необходимо да бъдат предприети следните мерки:

- Осъществяване на контрол за недопускане на ползване на лечебни растения по начини и със средства, водещи до увреждане или унищожаване на находищата;
- Запознаване населението в общината чрез кметовете на кметства и кметските наместници със заповедите на Министъра на околната среда и водите, относно специалния режим на опазване и ползване на лечебните растения през съответната година и осъществяване на контрол по нейното изпълнение;
- Запознаване на ползвателите на лечебни растения с техните задължения и отговорности;
- Предоставяне на собствениците и ползвателите на земеделски земи, наличната информация за лечебните растения на територията на общината, за пригодността на земята за отглеждането им, както и информация за задълженията и препоръките относно земеползването, включително използване на екологосъобразни технологии за отглеждане, свързани с лечебните растения в общината;
- Даване на указания, относно начина на ползване на лечебните растения на територията на общината, както и правилата и изискванията за събиране на билки или генетичен материал от лечебни растения, регламентирани с наредбата по чл.27 от Закона за лечебните растения;
- Определяне на режим за ползване на находищата при наличие на увреждане на същите;
- Предписания към собствениците на земи, гори, води или водни обекти, около които има находища на лечебни растения, недопускане увреждането на естествените находища при използването на пестициди и минерални торове;
- Забраняване ползването на лечебните растения по начини и със средства, които водят до увреждане на находищата им, намаляване на техните ресурси, затруднено възстановяване на популациите им или намаляване на тяхното биологично разнообразие, както и в нарушение на наредбата по чл.27 от Закона за лечебните растения;
- Забраняване пашата на селскостопански животни в гори и земи от горския фонд, когато тази дейност противоречи на предвижданията за опазване на определени видове лечебни растения;
- Участие на обществеността по вземането на решения, във връзка с опазването на лечебните растения на територията на общината.

Морфологична част на събиране

В резултат на нарасналия интерес към лечебните растения нараства както броят на използваните видове, така и количеството, в което те се събират за местни нужди и за износ. България е голям износител на билки на световния пазар, което води до голяма опасност от унищожаване на редица растения, ако не се вземат мерки да се регламентира тяхното събиране.

От най-разпространените на територията на община Лозница лечебни растения интерес за събиране и изкупуване има към следните им морфологични части:

Липа - цвят и листа;

Бъз - цвят и плод;

Глухарче - корен, корен със стрък, стрък и лист;
 Мащерка - стрък;
 Бял равнец - стрък;
 Коприва – корени, върхари и листа;
 Шипка - плод;
 Обикновен глог - цвят с листа и плодове;
 Риган - стрък;
 Овчарска торбичка – стрък;
 Змийско мляко - цвят, листа и стрък;
 Слез - цвят и листа;
 Маточина - стрък;
 Великденче – стрък;
 Живовляк – стрък;
 Медуница – стрък;
 Репей - корен;
 Жаблек – стрък;
 Жълта комунига – стрък;
 Жълт кантарион – стрък;
 Полски хвощ – стрък;
 Бяла акация – цвят;
 Трицветна теменуга – стрък;
 Полска къпина – листа;
 Конски кестен – плод;
 Бръшлян - листа.

Таблица №4: Количества билки, за които могат да бъдат издавани разрешителни за ползване на лечебни растения от естествени находища на територията на община Лозница

№ по ред	Наименование видове билки по морфологични части	Количества, тона
1.	Коприва (<i>Urtica urens</i> L.)	Стрък, лист - 26 Корен - 14
2.	Липа (<i>Tilia tomentosa</i> Moench.)	Цвят - 7 Листа - 2
3.	Трънка (<i>Prunus spinosa</i> L.)	Плод - 11
4.	Бъз нисък (бъзак) (<i>Sambucus ebulus</i> L.)	Цвят - 5 Плод - 5
5.	Глог (<i>Crataegus monogyna</i> Jacq.)	Плод - 6,8 Лист - 2 Цвят - 26
6.	Бял равнец (<i>Achillea millefolium</i> gr.)	Стрък - 3
7.	Глухарче обикновено (<i>Taraxacum officinale</i> Web.)	Стрък, корен - 24
8.	Живовляк (<i>Plantago major</i> L.)	Лист - 3 Стрък - 3
9.	Конски кестен (<i>Aesculus hippocastanum</i> L.)	Плод - 3 Листа - 2
10.	Лечебна комунига (<i>Melilotus officinalis</i> Pal.)	Стрък - 4
11.	Лечебна лайка (<i>Chamomilla suaveolens</i> Rydb.)	Цвят - 2
12.	Лечебна маточина (<i>Melissa officinalis</i>)	Стрък - 5
13.	Синя жлъчка (<i>Cichorium intybus</i>)	Цвят - 3
14.	Шипка (<i>Rosa corymbifera</i> Borkh.)	Плод - 9
15.	Пролетен горицвет (<i>Adonis vernalis</i> L.)	Включен в Заповед №РД-77/09.02.2016г. на Министъра на околната среда и водите, относно специалния режим на опазване и ползване на диворастящите лечебни

Програма за опазване на околната среда на община Лозница 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“

		растения, като е забранено събирането му от естествени находища на територията на цялата страна
16.	Медуница (<i>Pulmonaria</i>)	Стрък - 6
17.	Бъз черен (свирчовина) (<i>Sambucus nigra L.</i>)	Цвят - 6 Плод - 5
18.	Хвощ (<i>Equisetum</i>)	Стрък - 5
19.	Камшик (<i>Agrimonia</i>)	Стрък - 2
20.	Бреза обикновена (<i>Betula pendula Roth.</i>)	Кори - 1 Листа - 1 Стъблени пъпки - 3
21.	Детелина (<i>Trifolium</i>)	Стрък - 2
22.	Лепка (<i>Galium aparine</i>)	Стрък - 2
23.	Леска (<i>Corylus</i>)	Кори - 2 Листа - 2 Стъблени пъпки - 3
24.	Мащерка българска (<i>Thymus longidentatus</i>)	Стрък - 3
25.	Овчарска торбичка обикновена (<i>Capcella bursa-pastoris</i>)	Стрък - 3
26.	Люляк (<i>Syringa vulgaris L.</i>)	Цвят - 2
27.	Смрадлика (<i>Cotinus coggygia Scop.</i>)	Лист - 2
28.	Поветица (<i>Convolvulus arvensis</i>)	Стрък - 2
29.	Пелин (<i>Artemisia vulgaris</i>)	Стрък - 1
30.	Див чесън (левурда) (<i>Allium ursinum L.</i>)	Лист - 12
31.	Жълт кантарион (звъника) (<i>Hypericum perforatum L.</i>)	Стрък - 5
32.	Репей (<i>Arctium</i>)	Корен - 2
33.	Теменуга трицветна (<i>Viola tricolor L.</i>)	Цвят - 3 Стрък - 3
34.	Бръшлян (<i>Hedera helix L.</i>)	Лист - 2
35.	Змийско мляко (<i>Chelidonium majus L.</i>)	Стрък - 6
36.	Врабчови чревца (<i>Stellaria media</i>)	Стрък - 10
37.	Червена (градинска) ружа (<i>Althaea rosea L.</i>)	Цвят - 0,8 Листа - 1 Корен - 0,3
38.	Черен оман (зарасличе) (<i>Symphytum officinale L.</i>)	Листа - 1,5 Корен - 1,5
39.	Прекрасен лопен (<i>Verbascum speciosum Schrad.</i>)	Цвят - 1 Листа - 2
40.	Лаваница (жаблек) (<i>Alisma plantago-aquatica L.</i>)	Стрък - 2 Корен - 1
41.	Горски слез (<i>Malva sylvestris L.</i>)	Цвят - 1 Листа - 2 Стрък - 2
42.	Троскот (<i>Cynodon dactylon L.</i>)	Корен - 0,7
43.	Бяла акация (<i>Robinia pseudoacacia L.</i>)	Цвят - 1,6 Плод - 0,4 Кора - 0,1 Листа - 0,7 Корен - 0,2
44.	Великденче (лечебно) (<i>Veronica officinalis L.</i>)	Стрък - 2 Листа - 2
45.	Върбинка (<i>Verbena officinalis L.</i>)	Стрък - 2
46.	Риган (червен) (<i>Origanum vulgare L.</i>)	Стрък - 2
47.	Пчелник (<i>Marrubium vulgare L.</i>)	Стрък - 1,5
48.	Полска къпина (<i>Rubus caesius L.</i>)	Плод - 2,4 Листа - 2 Корен - 0,7
49.	Киселица (дива ябълка) (<i>Malus sylvestris Mill.</i>)	Плод - 5,6
50.	Дрян обикновен (<i>Cornus mas L.</i>)	Плод - 2,4
51.	Киселец (<i>Rumex acetosa L.</i>)	Листа - 1,4
52.	Мента обикновена (<i>Mentha spicata L.</i>)	Листа - 1,5
53.	Ягода горска (<i>Fragaria vesca L.</i>)	Плод - 0,8 Листа - 0,8

Таблица №5: Изкупуване на билки в билкозаготвителните пунктове

<i>В билкозаготвителните пунктове се изкупуват само билки, за които е издадено разрешително по чл. 20, ал. 1, т. 1 и чл. 21, ал. 2 от Закона за лечебните растения, когато билките са събрани от диворастящи и култивирани лечебни растения или от генетичен материал от диворастящи лечебни растения за култивиране, за опазване при условия извън естествената среда на лечебните растения или за възстановяване на други места в природата.</i> <i>Разрешително се издава от Кмета на общината, когато ползването е:</i>	
1.	зеделски земи от поземления фонд и включените в строителните граници на населените места - общинска собственост, след заплащане на такса в общината
2.	териториите и акваториите в строителните граници на населените места - общинска собственост, независимо от предназначението им след заплащане на такса в общината
3.	територии и акватории извън горски фонд-частна собственост, разрешително се издава на собственика без заплащане на такса с възможност за прехвърлянето му на трети лица

Удостоверение от общината, когато билките са събрани от култивирани лечебни растения. За събиране и изкупуване на лечебни растения под специален режим на опазване и ползване от естествените им находища ежегодно до 31 декември на предходната година се подават заявки в РИОСВ.

Билките събрани от лечебни растения под специален режим се придружават до крайния потребител със следните документи:

Заповед на директора на РИОСВ, когато билките са събрани от естествените им находища;

Удостоверение, издадено от общината, когато билките са събрани от култивирани лечебни растения;

Разрешително за ползване на билките.

Таблица №6: Събиране на генетичен материал от лечебни растения

При ползването на генетичен материал от естествените находища на лечебни растения под специален режим на опазване и ползване се спазват и следните допълнителни изисквания:	
1.	площ на находището не по-малка от 100 м ² , или популация на видане по-малка от 100 екземпляра
2.	допустим процент за събиране на коренища, грудки и луковици – до 10% от наличните екземпляри в находището
3.	допустим процент за събиране на стъблени и коренищни резници – до 20% от наличните екземпляри в находището
4.	допустим процент за събиране на семена и плодове – 30% от наличните запаси в находището
5.	когато генетичният материал е предназначен за създаване на колекции или за отглеждане в култура, в насаждането се осигуряват екологични условия близки до естествените изисквания на вида
6.	насажденията по предходната точка от които се получават билки предназначени за търговски се контролират от съответната регионална инспекция по околната среда и водите по отношение произхода на материала за създаване площта от която се добиват билки и количеството на получените билки

Ползването на лечебните растения, представляващо стопанска дейност, се извършва въз основа на позволително за ползване, издадено по реда на Закона за лечебните растения. Позволително не се изисква при събиране на билки за лични нужди от земи, гори и водни обекти - общинска собственост.

Позволително не се изисква и когато лечебните растения са култивирани от собственици или ползватели на земи, гори или водни обекти, освен когато са култивирани от общината.

Позволително за ползване на лечебните растения от земи общинска собственост се издава от:

- директора на държавното лесничейство - за горите - общинска собственост и след заплащане на такса в общината;
- от кмета на общината, когато ползването е от:
 - 1) земеделски земи от поземления фонд и включените в строителните граници на населените места - общинска собственост, след заплащане на такса в общината;
 - 2) от териториите и акваториите в строителните граници на населените места - общинска собственост, независимо от предназначението им, след заплащане на такса в общината;

Таксите за ползване на лечебни растения от земи, гори, води и водни обекти - общинска собственост, се определят от съответните общински съвети в размер не по-голям от размера на таксите за ползване на лечебни растения от земи държавен фонд.

Таксите постъпват в бюджета на общината и се изразходват за:

- 1) плановите документи;
- 2) дейности по поддържането и възстановяването на лечебни растения и техните находища;
- 3) научни изследвания и наблюдение на лечебните растения;
- 4) изграждане и поддържане на специализираните карта, регистър и информационна система за лечебните растения;
- 5) култивиране и преработка на лечебните растения;
- 6) обучение, издаване на образователни материали, провеждане на конференции по лечебни растения;
- 7) други дейности, свързани с управлението и контрола.

Позволителното за ползване се издава на физическо лице, което събира билки за продажба или за първична обработка или генетичен материал от лечебни растения, и определя:

- 1) вида на ползването;
- 2) разрешеното количество билки или генетичен материал по видове морфологични части;
- 3) района или конкретното находище;
- 4) начина на ползване;
- 5) задължения на ползвателя.

IV. ПРИОРИТЕТНИ МЕРКИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ И РАЗНООБРАЗИЕТО НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ

Лечебните растения в естествените им находища се опазват от увреждане и унищожаване с цел осигуряване на устойчивото им ползване. Опазването на лечебните растения е система от мерки и дейности, целящи запазването на биологичното разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси. То включва поддържането и съхраняването на екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации на видовете.

Опазването на лечебните растения е насочено към биологичните им ресурси в естествената им среда, включително към генетичните ресурси, отделните екземпляри растения, популациите на видовете и екосистемите, включващи популацията.

Община Лозница е с не добре изследвано биоразнообразие. Общинското ръководство се стреми да осъществи дейностите свързани със съхраняване, укрепване и възстановяване на ключови екосистеми, местообитания, видове и особености на ландшафта за опазване на биологичното и ландшафтно разнообразие.

Целта на раздел „Лечебни растения“ е да се осигури комплексно, многократно и ефективно използване на перспективните лекарствени растения, опазването им за задоволяване потребностите на населението, възстановяване качеството и предотвратяване изчезването на отделните видове и свързаните с тях компоненти на околната среда.

С раздела „Лечебни растения“ към Общинската програма по опазване на околната среда се цели да се постигне ефективно използване на лечебните растения, опазване на естествените им находища, предотвратяване изчезването на отделни видове и свързани с тях компоненти на околната среда, с цел задоволяване потребностите от лечебни растения на населението.

Най-общо мерките за опазване на лечебните растения включват добиването им пометоди и със средства недопускащи увреждане на находищата им.

За изпълнение целите на настоящия раздел „Лечебни растения“ ще бъдат предприети следните мерки:

- Осъществяване на контрол за недопускане на ползване на лечебни растения по начини и със средства, водещи до увреждане или унищожаване на находищата;
- Запознаване на жителите на общината чрез кметовете на кметства със заповедите на Министъра на околната среда и водите, относно специалния режим на опазване и ползване на лечебните растения през съответната година и осъществяване на контрол по нейното изпълнение;
- Запознаване на ползвателите на лечебни растения с техните задължения и отговорности;
- Предоставяне на собствениците и ползвателите на земеделски земи наличната информация за лечебните растения на територията на общината, за пригодността на земята за отглеждането им, както и информация за задълженията и препоръките относно земеползването, включително използване на екологосъобразни технологии за отглеждане, свързани с лечебните растения в общината;
- Даване на указания, относно начина на ползване на лечебните растения на територията на Община Лозница, както и правилата и изискванията за събиране на билки или генетичен материал от лечебни растения, регламентирани с Наредбата по чл.27 от ЗЛР;

- Определяне на режим за ползване на находищата при наличие на увреждане на същите;
- Предписания към собствениците на земи, гори, води или водни обекти, около които има находища на лечебни растения, недопускане увреждането на естествените находища при използването на пестициди и минерални торове;
- Забраняване ползването на лечебните растения по начини и със средства, които водят до увреждане на находищата им, намаляване на техните ресурси, затруднено възстановяване на популациите им или намаляване на тяхното биологично разнообразие, както и в нарушение на наредбата по чл. 27 от ЗЛР;
- Участие на обществеността по вземането на решения, във връзка с опазването на лечебните растения на територията на общината;
- Съобразяване на издадените разрешителни за ползване, съгласно състоянието на ресурсите и плановите документи;
- Контрол върху дейността на лицата, събиращи билки от лечебни растения;
- Провеждане на информационна и разяснителна кампания сред населението, запознаването им с видовете лечебни растения, начина на събиране на билките и нормативната уредба;
- Изследване и картиране на лечебните растения на територията на общината;
- Ежегодно издаване на заповед на Кмета на Общината за забрана брането на ранноцъфтящи пролетни цветя от естествените им находища;
- Ежегодно издаване на заповед на Кмета на Общината за забрана на брането на липов цвят.

Препоръки за устойчиво ползване на лечебните растения и опазване на находищата

Основен елемент при планиране на ползването на ресурсите от лечебни растения са обвързвани с размера и състоянието на запасите от конкретните видове по землища. Направена е приблизителна оценка на разпространението, състоянието и нивото на експлоатационните запаси на лечебните растения, които са в ефективен стопански цикъл, с приоритет на видове, поставени под ограничителен режим и видове, които се събират в големи количества през последните години. Известни са рисковете от консервационна и стопанска гледна точка, когато дейността се управлява без наличието на регламент и план за ползване на ресурса.

При събиране на плодове и цветове от дървесни видове не трябва да се допуска рязането и чупенето на клони. Необходимо е да се ограничи до минимум събиране на подземни части (корени, коренища, грудки и луковици) както и на кори, тъй като ефектът на пряко унищожаване е неоспорим и запазването на част от находището и осигуряване на период за възстановяване е задължително.

Много важен кръг от действия е свързан с повишаване на природозащитната култура на местното население и най-вече на събирачи и заготвители. Необходимо е да се разработят и разпространят информационни материали (забранени видове и основни правила за събиране), с цел да се ограничи събирането на редки и застрашени лечебни растения поради незнание или унищожаване на находища поради неправилно бране.

Налице са обективни условия за прилагане на природозащитни стимули за развитие на алтернативни дейности, косвено намаляващи отрицателното влияние върху лечебните ресурси. Това може да се осъществи със създаване на култивирани насаждения от лечебни и етеричномаслени култури, които може да бъдат финансово подпомогнати от европейските фондове.

Устойчиво ползване на лечебните растения в количества, по начини и със средства, които не водят до трайно намаляване на генетичния им или ресурсния потенциал и позволяват дългосрочното задоволяване на нуждите на сегашните и бъдещите поколения, може да се достигне с недопускане събиране на количества над установените в програмата и периодично актуализиране на състоянието на местообитанията.

V. ИЗБОР И РЕГЛАМЕНТ НА ТЕРИТОРИИ, КОИТО НЕ СА ЗАЩИТЕНИ, НО ИЗИСКВАТ ПОДХОДЯЩО УПРАВЛЕНИЕ С ЦЕЛ УСТОЙЧИВО ПОЛЗВАНЕ НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ В ТЯХ

Община Лозница няма избор и регламент на територии, които не са защитени с цел устойчивото ползване на лечебните растения. Няма територии, които да изискват подходящо управление с цел устойчиво ползване на лечебните растения в тях.

Голямото растително богатство на общината се допълва от находищата на лечебни растения. Те съдържат голямо количество биологично активни вещества, на които се дължи тяхното лечебно действие. Съдържанието на лечебните вещества се обуславя от специфичните почвени и климатични дадености. Билките са богати на разнообразни химични съединения: полизахариди, гликозиди, алкалоиди, кумарини, витамини, терпеноиди, флавоноиди, въглехидрати и др. В резултат на нарасналия през последните години интерес, се увеличава както броят на видовете билки, които се събират, така и тяхното количество.

През последните години като лимитиращ фактор за опазване на биологичното разнообразие в района е билкосъбирането. На контрол са подложени всички известни на РИОСВ-Русе пунктове за изкупуване на билки без ограничен режим. Следи се и за правилната им заготовка и съхраняване.

VI. МЕСТНИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ ЗА НАЧИНИТЕ НА ЗЕМЕПОЛЗВАНЕ СЪОБРАЗНО ИЗИСКВАНИЯТА НА НОРМАТИВНИТЕ АКТОВЕ И ПЛАНОВИТЕ ДОКУМЕНТИ ОТ ПО-ВИСОКА СТЕПЕН

В Наредба №1 за поддържане хигиената на населените места, опазване на държавната и общинска собственост, осигуряване на обществения ред и спокойствието на гражданите и противопожарната охрана на територията на община Лозница, се забранява събирането на семена, резници, бането на билки, без разрешително, както и унищожаването и увреждането на находищата на лечебни растения на територията на общината. Собствениците на гори, земи, води или водни обекти, в които има находища на лечебни растения са длъжни да прилагат мерките за опазване на лечебните растения, предвидени в Закона за лечебните растения и раздел „Лечебни растения“ в общинската програма за опазване на околната среда.

Позволителните за събиране на лечебни растения в земи и гори общинска собственост се издават от Кмета на общината, въз основа на писмено заявление от заинтересованото лице, което трябва да е регистриран билкозаготвител в РИОСВ, съгласно Закона за лечебните растения.

Забранява се ползването на лечебни растения по начин и със средства, които водят до увреждане на местообитанията им, намаляване на техните ресурси, затруднено възстановяване на популациите им или намаляване на тяхното биологично разнообразие.

Забранява се събирането, изкупуването, първичната обработка и търговията с билки от лечебни растения под специален режим на опазване и ползване в нарушение на заповедта за обявяването им.

За защитените диворастящи лечебни растения се забранява:

- Сеченето, брането, изкореняването, хербаризирането, независимо от тяхното състояние и фаза на развитие;
- Унищожаването и увреждането на находищата им;
- Притежаването, пренасянето, търговията и изнасянето зад граница в свежо или изсушено състояние на цели растения или на части от тях;
- Събирането на семена, луковици, коренища и други репродуктивни органи;
- Пашата на селскостопански животни в гори и земи от горския фонд, когато тази дейност противоречи на предвижданията за опазването на определени видове лечебни растения;
- Ползването на лечебни растения, представлящо стопанска дейност, без необходимото позволително за ползване, издадено по реда на Закона за лечебните растения.

В Наредба за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги на територията на община Лозница, са определени таксите за събиране на части от лечебните растения. Всяка година според горепосочената наредба и Закона за лечебните растения се издават разрешителни за бране на лечебните растения. Всички дейности свързани с лечебните растения, които се извършват на територията на община Лозница са в съответствие с приетото законодателство на Република България.

VII. ВИДОВЕ ПОД СПЕЦИАЛЕН РЕЖИМ

Определени видове диворастящи лечебни растения се поставят под специален режим на опазване и ползване, когато биологичното разнообразие или ресурсите им проявяват трайни тенденции към намаляване или има опасност от появяване на такива тенденции. Специалния режим се определя ежегодно до 10 февруари със заповед на министъра на околната среда и водите, която се обнародва в държавен вестник. Специалния режим обхваща забрана за събиране на билки за определен период от естествените находища на видовете от територията на цялата страна, отделни райони или единични находища; определяне на годишно допустими за събиране количества билки по райони или находища; разработване и прилагане на мерки за възстановяване на популациите и на техните местообитания.

Под специален режим на опазване и ползване на територията на Р България са следните видове лечебни растения:

1. Допустимите за събиране количества билки (кг сухо тегло), от естествените находища, извън територията на националните паркове, на следните лечебни растения:

- Божур червен (*Paeonia peregrina* Mill.)
- Зърнастец елишовиден (*Frangula alnus* Mill.)
- Иглика лечебна (*Primula veris* L.)
- Кисел трън (*Berberis vulgaris* L.)
- Лазаркия, еньовче ароматно (*Galium odoratum* (L.) Scop.)

- Лудо биле, старо биле (*Atropa belladonna* L.)
- Ранилист лечебен (*Betonica officinalis* L.)
- Решетка безстъблена (*Carlina acanthifolia* All.)
- Тлъстига лютивка (*Sedum acre* L.)
- Шапиче (*Alchemilla vulgaris complex*)

За тези видове е забранено събирането им в националните паркове, извън количествата и районите, определени в приложението. Количествата билки се разпределят от регионалната инспекция по околна среда и води между билкозаготвителите от района на инспекцията. Разпределянето се извършва със заповед на директора на съответната РИОСВ въз основа на заповедта на министъра на околната среда и водите за условията и реда за разпределяне на количествата билки, която се обнародва в Държавен вестник.

2. Забранява се събирането на билки от естествените им находища на територията на цялата страна, от следните видове лечебни растения:

- Бенедиктински трън, пресечка (*Cnicus benedictus* L.)
- Волски език (*Phyllitis scolopendrium* (L.) Newm.)
- Горицвет пролетен (*Adonis vernalis* L.)
- Дилянка лечебна, валериана (*Valeriana officinalis* L.)
- Залист бодлив (*Ruscus aculeatus* L.)
- Изтравниче, страшниче (*Asplenium trichomanes* L.)
- Исландски лишей (*Cetraria islandica* (L.) Ach.)
- Исоп лечебен (*Hyssopus officinalis* L. ssp. *aristatus*)
- Какула едрочветна (*Salvia tomentosa* Mill.)
- Катраника (*Artemisia alba* Turra)
- Копитник (*Asarum europaeum* L.)
- Мечо грозде (*Arctostaphylos uva-ursi* (L.) Spreng)
- Момина сълза (*Convallaria majalis* L.)
- Оман бял (*Inula helenium* L.)
- Папаронка жълта, жълт мак (*Glaucium flavum* Crantz)
- Пелин сантонинов (*Artemisia santonicum* L.)
- Пирински чай (*Sideritis scardica* Griseb.)
- Пищялка панчичева (*Angelica pancici* Vand)
- Плаун бухалковиден (*Lycopodium clavatum* L.)
- Риган бял (*Origanum vulgare* L. ssp. *hirtum* (Link) Ietswaart)
- Ружа лечебна (*Althaea officinalis* L.)
- Салеп (*Orchis* sp. *diversa*)
- Смил жълт (*Helichrysum arenarium* (L.) Moech.)
- Хвойна червена (*Juniperus oxycedrus* L.)
- Хуперция иглолистна, плаун обикновен (*Huperzia inundata* (L.) Bernh = L. *selago*)
- Цистозира (*Cystoseira barbata* (Good et Vood) Ag.)

За горепосочените видове не се издават позволителни за бране и ползване на лечебните растения. Добивът на тези лечебни растения от естествените им находища е разрешен след отпускане на квота от Министъра на околната среда и водите. Общината ще издава позволителни само ако е направено разпределение от Директора на РИОСВ – гр. Русе.

VIII. Прогнозни количества на ресурсите и период на възстановяване

Таблица №7: Прогнозни количества билки, които могат да бъдат добити с търговски цели от общинските имоти на територията на община Лозница

№ по ред	Наименование видове билки по морфологични части	Прогнозни количества, тона	Процент от наличието, съгласно чл.5 от Наредба №2	Период за възстановяване, съгласно чл.6 от Наредба №2
1.	Коприва (<i>Urtica urens</i> L.)	Стрък, лист - 38 Корен - 20	70% 70%	Не необходим 2 години
2.	Липа (<i>Tilia tomentosa</i> Moench.)	Цвят - 9 Листа - 3	80% 70%	Не необходим
3.	Трънка (<i>Prunus spinosa</i> L.)	Плод - 14	80%	Не необходим
4.	Бъз нисък (бъзак) (<i>Sambucus ebulus</i> L.)	Цвят - 6,3 Плод - 7	80% 80%	Не необходим Не необходим
5.	Глог (<i>Crataegus monogyna</i> Jacq.)	Плод - 8,6 Лист - 2,9 Цвят - 33	80% 70% 80%	Не необходим
6.	Бял равнец (<i>Achillea millefolium</i> gr.)	Стрък - 4,3	70%	Не необходим
7.	Глухарче обикновено (<i>Taraxacum officinale</i> Web.)	Стрък, корен - 34,5	70%	2 години
8.	Живовляк (<i>Plantago major</i> L.)	Лист - 5 Стрък - 5	70% 70%	1 година Не необходим
9.	Конски кестен (<i>Aesculus hippocastanum</i> L.)	Плод - 3,8 Листа - 3	80% 70%	Не необходим
10.	Лечебна комунига (<i>Melilotus officinalis</i> Pal.)	Стрък - 6	70%	Не необходим
11.	Лечебна лайка (<i>Chamomilla suaveolens</i> Rydb.)	Цвят - 3	70%	Не необходим
12.	Лечебна маточина (<i>Melissa officinalis</i>)	Стрък - 8	70%	Не необходим
13.	Синя жлъчка (<i>Cichorium intybus</i>)	Цвят - 4,5	70%	Не необходим
14.	Шипка (<i>Rosa corymbifera</i> Borkh.)	Плод - 12	80%	Не необходим
15.	Пролетен горицвет (<i>Adonis vernalis</i> L.)	Стрък - 3	-	-
16.	Медуница (<i>Pulmonaria</i>)	Стрък - 9	70%	Не необходим
17.	Бъз черен (свирчовина) (<i>Sambucus nigra</i> L.)	Цвят - 8 Плод - 6,3	80% 80% 80%	Не необходим Не необходим
18.	Хвощ (<i>Equisetum</i>)	Стрък - 8	70%	Не необходим
19.	Камшик (<i>Agrimonia</i>)	Стрък - 3	70%	Не необходим
20.	Бреза обикновена (<i>Betula pendula</i> Roth.)	Кори - 2,5 Листа - 2,5 Стъблени пъпки - 8	40% 40% 40%	Не необходим

Програма за опазване на околната среда на община Лозница 2021-2027 г.
Раздел „Лечебни растения“

21.	Детелина (<i>Trifolium</i>)	Стрък - 3	70%	Не необходим
22.	Лепка (<i>Galium aparine</i>)	Стрък - 3	70%	Не необходим
23.	Леска (<i>Corylus</i>)	Кори - 5 Листа - 5 Стъблени пъпки - 8	40% 40% 40%	Не необходим
24.	Мащерка българска (<i>Thymus longidentatus</i>)	Стрък - 5	70%	Не необходим
25.	Овчарска торбичка обикновена (<i>Capsella bursa pastoris</i>)	Стрък - 5	70%	Не необходим
26.	Люляк (<i>Syringa vulgaris</i> L.)	Цвят - 3	70%	Не необходим
27.	Смрадлика (<i>Cotinus coggygria</i> Scop.)	Лист - 3,5	70%	1 година
28.	Поветица (<i>Convolvulus arvensis</i>)	Стрък - 3	70%	Не необходим
29.	Пелин (<i>Artemisia vulgaris</i>)	Стрък - 1,5	70%	Не необходим
30.	Див чесън (левурда) (<i>Allium ursinum</i> L.)	Лист - 18	70%	Не необходим
31.	Жълт кантарион (<i>Hypericum perforatum</i> L.)	Стрък - 7,5	70%	Не необходим
32.	Репей (<i>Arctium</i>)	Корен - 3,5	70%	Не необходим
33.	Теменуга трицветна (<i>Viola tricolor</i> L.)	Цвят - 4,5 Стрък - 5	80% 70%	Не необходим Не необходим
34.	Бръшлян (<i>Hedera helix</i> L.)	Лист - 3	80%	Не необходим
35.	Змийско мляко (<i>Chelidonium majus</i> L.)	Стрък - 8,6	70%	Не необходим
36.	Врабчови чревца (<i>Stellaria media</i>)	Стрък - 12,5	80%	Не необходим
37.	Червена (градинска) ружа (<i>Althaea rosea</i> L.)	Цвят - 1 Листа - 1,5 Корен - 0,5	80% 70% 70%	Не необходим 1 година 2 години
38.	Черен оман (зарасличе) (<i>Symphytum officinale</i> L.)	Листа - 2,2 Корен - 2,2	70% 70%	1 година 2 години
39.	Прекрасен лопен (<i>Verbascum speciosum</i> Schrad.)	Цвят - 1,5 Листа - 2,9	80% 70%	2 години 1 година
40.	Лаваница (жаблек) (<i>Alismaplantago - aquatica</i> L.)	Стрък - 2,9 Корен - 2,5	70% 40%	Не необходим 3 години
41.	Горски слез (<i>Malva sylvestris</i> L.)	Цвят - 1,5 Листа - 3 Стрък - 3,5	80% 70% 70%	Не необходим 1 година Не необходим
42.	Гроскот (<i>Cynodon dactylon</i> L.)	Корен - 1	70%	Не необходим
43.	Бяла акация (<i>Robinia pseudoacacia</i> L.)	Цвят - 2 Плод - 0,5 Кора - 0,3 Листа - 1 Корен - 0,3	80% 80% 40% 70% 70%	Не необходим Не необходим 1 година 2 години

44.	Великденче (лечебно) (<i>Veronica officinalis</i> L.)	Стрък - 3,5 Листа - 3	70% 70%	Не необходим 1 година
45.	Върбинка (<i>Verbena officinalis</i> L.)	Стрък - 3,5	70%	Не необходим
46.	Риган (червен) (<i>Origanum vulgare</i> L.)	Стрък - 3,5	70%	Не необходим
47.	Пчелник (<i>Marrubium vulgare</i> L.)	Стрък - 2,2	70%	Не необходим
48.	Полска къпина (<i>Rubus caesius</i> L.)	Плод - 3,1 Листа - 3,5 Корен - 1	80% 70% 70%	Не необходим 1 година 2 години
49.	Киселица (дива ябълка) (<i>Malus sylvestris</i> Mill.)	Плод - 7	80%	Не необходим
50.	Дрян обикновен (<i>Cornus mas</i> L.)	Плод - 3	80%	Не необходим
51.	Киселец (<i>Rumex acetosa</i> L.)	Листа - 2	70%	1 година
52.	Мента обикновена (<i>Mentha spicata</i> L.)	Листа - 2,2	70%	1 година
53.	Ягода горска (<i>Fragaria vesca</i> L.)	Плод - 1,1 Листа - 1,2	80% 70%	Не необходим 1 година

IX. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Опазването на лечебните растения е система от мерки и дейности, целящи запазването на биологичното разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси. То включва поддържането и съхраняването на екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации на видовете. Опазването на лечебните растения е насочено към биологичните им ресурси в естествената им среда, включително към генетичните ресурси, отделните екземпляри растения, популациите на видовете и екосистемите, включващи популацията.

При прилагане на Закона за лечебните растения и на раздел „Лечебни растения“ към общинската програма за опазване на околната среда на Община Лозница естествените находища ще се опазят от увреждане и унищожаване, ще се осигури устойчивото им ползване като част от естествения растителен генетичен фонд и няма да се допусне изменението на популациите им, при което да се влошат биологичните им показатели или да се затрудни естественото им възстановяване.

При изпълнението на предвидените в предишната глава мерки ще се постигне ефективно използване на лечебните растения, опазване на естествените им находища, предотвратяване изчезването на отделни видове и свързани с тях компоненти на околната среда, както и ще бъдат задоволени потребностите от лечебни растения на населението.

При правилното прилагане на Закона за лечебните растения и на раздел „Лечебни растения“ към общинската програма за Опазване на околната среда на Община Лозница, ще се постигне опазването на:

- Естествените им находища се опазват от увреждане и унищожаване с цел осигуряване на устойчивото им ползване като част от естествения растителен генетичен фон със сегашна или бъдеща ценност;
- Разработването на система от мерки и дейности, целящи запазването на биологичното

разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси;

- Екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации на видовете;
- Изменението на популациите им, при което се влошават биологичните им показатели или се затруднява естественото им възстановяване;
- Опазването на лечебните растения е насочено към биологичните им ресурси в естествената им среда, включително към генетичните ресурси, отделните екземпляри, популациите на видовете и екосистемите, включващи популациите.

Х. ТЕРМИНИ И ДЕФИНИЦИИ

Стандартизирани термини и дефиниции за научни и управленски цели в областта на ресурсологията на лечебните растения в национален мащаб не са възприети. В РЛП са използвани легални термини и дефиниции от Закона за лечебните растения, и адаптирани дефиниции, като:

- **Лечебни растения** са тези, които могат да бъдат използвани за получаване на билки;
- **Билки** - отделни морфологични растителни части или цели растения, както и плодове и семена от тях, които в свежо или изсушено състояние са предназначени за лечебни и профилактични цели, за производство на лекарствени средства, за хранителни, козметични и технически цели;
- **Естествено находище** - местообитание заедно с популация от диворастящи лечебни растения;
- **Естествено местообитание** - пространствено ограничена територия, включваща всички компоненти на неживата и живата природа, които със своите параметри определят условията за съществуване на природните популации;
- **Условия на средата** - всички фактори на неживата и живата природа, характеризиращи местообитанието;
- **Популация** - териториално обособена съвкупност от индивиди от един и същи вид, които могат свободно да обменят помежду си генетичен материал;
- **Устойчиво ползване** - ползване на лечебните растения в количества, по начини и със средства, които не водят до трайно намаляване на генетичния им или ресурсния потенциал и позволяват дългосрочното задоволяване на нуждите на сегашните и бъдещите поколения;
- **Ресурси от лечебни растения** - съвкупността от лечебни растения, разгледани като природен продукт, използван от хората за задоволяване на сегашни или потенциални техни нужди;
- **Режим на ползване на находището** - система от мерки, включваща периоди на експлоатация и покой за възстановяване на ресурсите от лечебни растения;
- **Приоритетни типове природни местообитания** - местообитания на приоритетни видове лечебни растения или които са определени като такива по силата на международни споразумения, по които Република България е страна;
- **Морфологични части** - коренът, коренището, луковичата, грудката, стръкът, листът и цветът на растението;
- **Начин на ползване** - указания относно начина на събиране на билките (изкопаване, откъсване, изрязване, обелване), използваните инструменти и необходимите изисквания за възстановяване на находището;
- **Добив** – количеството полезна биомаса, добивано от единица площ;

- **Биологичен запас** – количеството полезна фитомаса, образувано от всички (използваеми и неизползваеми) екземпляри от даден вид върху всички подходящи или неподходящи за събиране участъци (находища);
- **Експлоатационен запас** – количеството полезна биомаса, образувано от всички използваеми или неизползваеми екземпляри от даден вид върху всички подходящи за събиране участъци (находища);
- **Оборот на добива** – период, включващ година на събиране и брой години необходими за възстановяване на запасите от биомаса.
- **Възможен годишен добив** - количеството полезна биомаса, което може да бъде събирано ежегодно на дадена територия без да се нанесат щети на стопански значимите находища.

XI. ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение № 1

До Кмета
на Община Лозница
вх.№...../.... 20....г.
Квитанция №

Срок за изпълнение 7 дни

И С К А Н Е

ЗА ИЗДАВАНЕ НА ПОЗВОЛИТЕЛНО ЗА ПОЛЗВАНЕ НА ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ ПО ЗАКОНА ЗА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ

От
/собствено, бащино, фамилно име/ наименование на фирмата/

С адрес :
/община, населено място, ж.к., ул., N..., вх., ет., ап./

Господин Кмет,

Моля, да ми бъде издадено разрешително за ползване на лечебни растения

.....
/вид на лечебното растение, морфологична част, сурово тегло/

Ползването ще се извърши в следните райони – общински поземлен имот - /земи/
.....

Пунктовете за изкупуване на лечебните растения, се намират на следните адреси
.....

гр. Лозница
.....20....г.

С уважение:
.....

Приложение №2

ПОЗВОЛИТЕЛНО за ползване на лечебни растения

ПОЗВОЛИТЕЛНО

№..... от20.....г.

за ползване на лечебни растения

На основание чл. 21, ал. 2, чл. 22, т. 2 и чл. 24, ал. 2 от Закона за лечебните растения и Наредбата за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги на територията на община Лозница, разрешава се на, адрес:, ЕГН да ползва в землището на гр. (с.), местност, находище, лечебните растения, както следва:

№	Вид лечебно растение	Използваема част (билка)	марка	Количество	Такса за 1 кг (лв.)	Обща такса (лв.)
1						
2						
3						
4						
5						
6						
Общо:						лв.

Словом:

Приходна квитанция №:

При следните условия:

Срок за ползване:

Начин на ползване:

Временни складове, адрес:

Други:

КМЕТ НА ОБЩИНА ЛОЗНИЦА:

/подпис, печат/